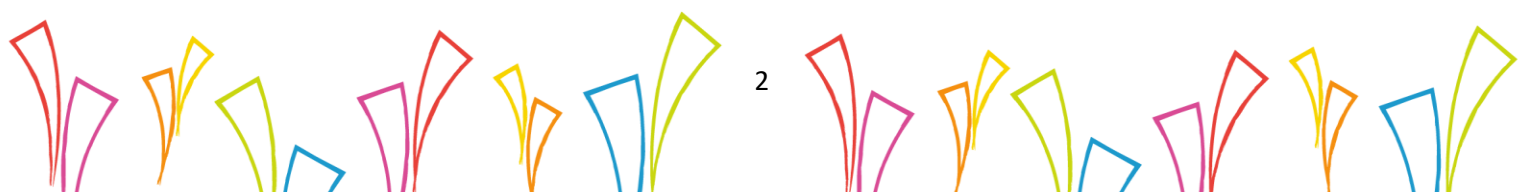

**PROGRAM ROZVOJE
KARLOVARSKÉHO KRAJE
NA OBDOBÍ 2021-2027**

Analytická část

Poděkování

Rádi bychom touto cestou poděkovali všem, kteří se podíleli na zpracování tohoto dokumentu – pracovníkům věcně příslušných odborů Krajského úřadu Karlovarského kraje a Karlovarské agentury rozvoje podnikání, p.o. a členům pracovních skupin za návrhy, připomínky a postřehy, jimiž se podíleli na jeho zpracování.

Zvláštní poděkování patří garantům jednotlivých tematických oblastí za jejich nasazení a kooperaci:

Ing. Martině Barákové z Karlovarské agentury rozvoje podnikání, p.o.

Bc. Denise Medunové z Odboru bezpečnosti a krizového řízení

Mgr. Vladimíru Malému z Odboru dopravy a silničního hospodářství

Ing. Jiřímu Heliksovi z Odboru informatiky

Mgr. Danielu Tovthovi z Odboru kancelář ředitelky úřadu

Mgr. Monice Slipkové z Odboru kultury, památkové péče, lázeňství a cestovního ruchu

Bc. Barboře Horové z Odboru sociálních věcí

Ing. Stanislavu Jamborovi z Odboru školství, mládeže a tělovýchovy

Ing. Šárce Ištvanové z Odboru zdravotnictví

Ing. Heleně Baranovské z Odboru životního prostředí a zemědělství

PhDr. Kamile Voštové z Odboru regionálního rozvoje/koordinátorce dokumentu

Obsah

Obsah.....	4
Seznam příloh.....	8
Úvod a metodika	9
1. Územní dimenze	11
Závěr - klíčové problémy a výzvy	16
2. Demografický vývoj a změny v osídlení.....	18
Stav a pohyb obyvatelstva.....	18
Složení obyvatelstva podle věku	20
Migrace.....	22
Demografická projekce.....	25
Závěr - klíčové problémy a výzvy	26
3. Makroekonomický vývoj	27
Ekonomická výkonnost.....	27
Trh práce	32
Přímé zahraniční investice.....	36
Vývoz	38
Závěr - klíčové problémy a výzvy	39
4. Odvětvová specializace kraje	41
Podíl sektorů na tvorbě hrubé přidané hodnoty.....	41
Podíl jednotlivých odvětví hospodářství na tvorbě hrubé přidané hodnoty	41
Zaměstnanost v jednotlivých odvětvích hospodářství Karlovarského kraje	43
Podíl zaměstnaných v jednotlivých odvětvích zpracovatelského průmyslu	44
Tržby z prodeje jednotlivých odvětví zpracovatelského průmyslu	44
Domény specializace kraje	46
Podpůrné kroky a aktivity vedoucí k rozvoji vědy, výzkumu a inovací a k restrukturalizaci ekonomiky Karlovarského kraje.....	51
Podnikatelská a VaVal infrastruktura	53
Závěr - klíčové problémy a výzvy	57
5. Útlum těžby uhlí a transformace energetiky.....	60
Finanční zdroje na podporu transformace energetiky	61
Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s.....	64
Energetický management Karlovarského kraje.....	65

Závěr – klíčové problémy a výzvy	65
6. Cestovní ruch, lázeňství, památky a památková péče, kultura a kulturní a kreativní odvětví	67
Lázeňství	68
Cestovní ruch	72
Návštěvnost	74
Přírodní dědictví	77
Aktivní dovolená	78
Kongresový, obchodní a incentivní turismus (MICE)	79
Filmový turismus - Film friendly location	79
Dopravní infrastruktura v kontextu cestovního ruchu	80
Kultura	80
Hmotné kulturní dědictví	80
Příspěvkové organizace Karlovarského kraje v oblasti kultury	84
Scénické umění	85
Základní umělecké školy	87
Podpora kulturního dění v regionu ze strany Karlovarského kraje	87
Kreativní vzdělávání a vzdělání uměním, kulturní a kreativní odvětví	90
Závěr - klíčové problémy a výzvy	93
7. Školství a vzdělanost	95
Vzdělanostní struktura obyvatel Karlovarského kraje	95
Struktura a dostupnost škol a školských zařízení v Karlovarském kraji	98
Mateřské školy	98
Základní školy	100
Střední a vyšší odborné školy	101
Vysoké školy	107
Celoživotní učení	108
Vzdělávání pedagogických pracovníků	110
Sport	111
Závěr - klíčové problémy a výzvy	113
8. Zdravotnictví	116
Závěr - klíčové problémy a výzvy	122
9. Sociální služby	124
Přehled poskytovaných sociálních služeb na území Karlovarského kraje	124
Senioři	132

Sociální služby pro osoby se sníženou soběstačností.....	134
Závěr - klíčové problémy a výzvy	135
10. Sociálně vyloučené lokality.....	137
Závěr - klíčové problémy a výzvy	145
11. Pozemní dopravní infrastruktura a doprava	146
Silniční infrastruktura	146
Železniční infrastruktura.....	148
Silniční a železniční přeprava.....	149
Spojení sídla kraje se správními obvody ORP a okolím	150
Veřejná doprava	151
Cyklodoprava	153
Doprava a bezpečnost	153
Závěr - klíčové problémy a výzvy	154
12. Letiště v Karlových Varech.....	155
Počet a struktura cestujících	156
Poloha, dopravní dostupnost, konkurence	158
Možné směry a orientace budoucího rozvoje Letiště Karlovy Vary	160
Závěr - klíčové problémy a výzvy	161
13. Kvalita životního prostředí	163
Vodní toky	163
Zdroje vody a jejich potřeba.....	164
Ochrana před povodněmi	165
Problematika sucha a adaptace na změnu klimatu.....	166
Vodovody a kanalizace	167
Rekultivace a staré ekologické zátěže	167
Odpady a odpadové hospodářství	169
Ovzduší	170
Energetika.....	176
Ochrana přírody a krajiny	181
Závěr - klíčové problémy a výzvy	187
14. Zemědělství, lesnictví a rybolov	190
Zemědělství	190
Lesnictví.....	195

Myslivost	198
Rybářství	199
Závěr - klíčové problémy a výzvy	199
15. Bezpečnostní infrastruktura a bezpečnostní situace v kraji	200
Bezpečnostní systém Karlovarského kraje	200
Integrovaný záchranný systém	200
Hasičský záchranný sbor Karlovarského kraje	201
Jednotky požární ochrany	202
Policie České republiky	203
Závěr - klíčové problémy a výzvy	207
16. Efektivní veřejná správa	208
Závěr - klíčové problémy a výzvy	210
17. Informační a komunikační technologie	211
Závěr - klíčové problémy a výzvy	214
18. Mezinárodní aktivity a mezinárodní spolupráce	215
Závěr - klíčové problémy a výzvy	221
Přílohy	222
Seznam tabulek	248
Seznam grafů	251
Seznam obrázků	254
Seznam zkratk	255
Seznam literatury a zdrojů	259

Seznam příloh

Příloha 1: Ilustrační schéma vazeb mezi strategickými dokumenty.....	222
Příloha 2: Počet a forma ekonomických subjektů působících v jednotlivých SO ORP KVK (k 31. 12. 2018)	223
Příloha 3: Krajský akční plán rozvoje vzdělávání Karlovarského kraje 2 – prioritizace potřeb	224
Příloha 4: Zastoupení jednotlivých úřadů v Karlovarském kraji	228
Příloha 5: SWOT analýzy k jednotlivým prioritním oblastem	229

Úvod a metodika

Program rozvoje Karlovarského kraje (PRKK) představuje základní programový dokument, jenž určuje záměry kraje ve sféře regionálního rozvoje, o který se samospráva kraje opírá při rozhodování o vhodnosti záměrů, projektů a aktivit ucházejících se o podporu kraje.

PRKK je zpracováván na základě zákona č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje a zákona č. 129/2000 Sb. o krajích, které krajům stanoví povinnost zpracovat strategie rozvoje svých územních obvodů s platností pro programové období Evropské unie (EU). PRKK je tedy střednědobý strategický dokument, který na základě znalosti území, společenských podmínek a trendů vývoje na úrovni EU a ČR definuje základní strategické cíle rozvoje území Karlovarského kraje (KVK) a formuluje opatření a aktivity pro jejich dosažení.

V PRKK stanovené cíle se prolínají se záměry a cíli regionálního rozvoje na úrovni ČR, které jsou stanoveny ve Strategii regionálního rozvoje ČR na období 2021 – 2027 (SRR ČR 21+) ad. tematicky či územně zaměřenými strategickými dokumenty, jakými jsou např. Strategický rámec hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje (RESTART) zacílený na rozvoj strukturálně postižených oblastí, Koncepce rozvoje venkova, Regionální inovační strategie, Politika územního rozvoje ČR ve znění Aktualizací č. 1, 2 a 3 – 2019 (PÚR)¹ či Zásady územního rozvoje Karlovarského kraje ve znění Aktualizace č. 1 - 2018² (ZÚR KK). Územně plánovacím podkladem jsou rovněž Územně analytické podklady (ÚAP), které byly naposledy aktualizovány v roce 2017. Tyto dokumenty definují strategický rámec podpory rozvoje celé ČR či jednotlivých regionů (jež se v prostoru překrývají), což by mělo v konečném důsledku zajistit dynamický a vyvážený rozvoj území jako celku. Zároveň je PRKK vždy provázán s dílčími tematickými strategiemi Karlovarského kraje (vazby PRKK na další strategické dokumenty jsou uvedeny u jednotlivých opatření strategické části). Uvedené dokumenty a podklady umožňují potřebné propojení strategického a územního plánování na úrovni kraje (viz přílohu 1). Z těchto dokumentů by pak na nižší úrovni měly vycházet obce a místní akční skupiny při zpracování vlastních strategických a rozvojových dokumentů.

Program rozvoje Karlovarského kraje na programové období 2021 – 2027 (PRKK21+) byl zpracován na základě usnesení Rady Karlovarského kraje RK 950/08/19 ze dne 5. 8. 2019 a Zastupitelstva Karlovarského kraje ZK 346/09/19 ze dne 23. 9. 2019 vlastními silami, tj. pracovníky odborů Krajského úřadu Karlovarského kraje.

Koordinátorem byl jmenován Odbor regionálního rozvoje (ORR). Z každého odboru byl jmenován tzv. garant, který zodpovídal za zpracování věcně příslušných kapitol analytické části a vydefinované prioritní oblasti. Návrhy cílů, opatření a monitorovacích indikátorů ve strategické části byly zpravidla zpracovávány a projednávány v rámci dílčích pracovních skupin složených z garantů navržených odborníků pro danou tematickou oblast, příp. pouze garanty PRKK21+ v rámci Krajského úřadu Karlovarského kraje (KÚKK) a jeho příspěvkových organizací.

¹ Politika územního rozvoje České republiky, ve znění Aktualizace č. 1, 2 a 3 je dostupná na: https://www.mmr.cz/getmedia/647ac23c-05f7-469f-a200-af8d3be4e4ae/PUR-CR_ve_zneni_Aktualizaci_c_1_2_3_uplne_zneni.pdf.

² Zásady územního rozvoje Karlovarského kraje po vydání aktualizace č. 1. 2018 jsou dostupné na: http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Stranky/koncepce/oblast-region-rozvoje/UZ_A1_ZUR_KVK.aspx.

PRKK21+ byl zpracován v souladu s Metodikou přípravy veřejných strategií, zpracovanou Ministerstvem pro místní rozvoj (MMR) a klade důraz na analytickou, strategickou a implementační část procesu strategického plánování.

Pro zpracování analýzy aktuálního stavu a vývoje KVK (analytické části PRKK21+) byla využita interní data KVK a jeho příspěvkových organizací a aktuálně dostupná statistická data - Českého statistického úřadu (ČSÚ), Ústavu zdravotnických informací a statistik (ÚZIS), České národní banky (ČNB) ad. Zdrojem dat byly rovněž aktualizace Programu rozvoje Karlovarského kraje 2016–2021 z roku 2018, monitorovací zprávy PRKK 2016 - 2021 za roky 2018 a 2019, analýzy k Aktualizaci Strategického rámce hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje z roku 2019 vč. samotné strategie, analýzy k aktualizaci Regionální inovační strategie Karlovarského kraje (RIS3 KVK) vč. samotné strategie ad.

Na základě výstupů analytické části bylo ve strategické části PRKK21+ navrženo 7 tematicky zaměřených prioritních oblastí a jedna průřezová (image regionu). Ke každé z nich byla zpracována SWOT analýza a dle závěrů analýzy vydefinován soubor hlavních problémů, jež reflektují navržené cíle a opatření strategické části.

Pro měření úspěšnosti naplňování PRKK21+ byla na úrovni prioritní oblasti, specifických cílů či jednotlivých opatření nastavena sada monitorovacích indikátorů (MI).

Implementace a naplňování PRKK budou vyhodnocovány na roční bázi, prostřednictvím monitorovacích zpráv (blíže viz strategická část PRKK21+).

Jako zpracovatel procesu SEA (Posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí) a supervizor PRKK21+ byla v zadávacím řízení vybrána firma BeePartner a. s.v konsorciu se společností RADDIT consulting s.r.o. Ti zároveň v roli supervizora zpracovali připomínky k návrhu analytické části i strategické části PRKK21+. Ty pak byly zpracovány ze strany garantů jednotlivých prioritních oblastí či ORR. Obě části PRKK21+ byly po svém finálním zpracování zveřejněny k možným připomínkám na webových stránkách kraje a tyto zpracovány. Před zahájením procesu SEA byla struktura dokumentu rovněž projednána a připomínkována ze strany členů politického vedení Karlovarského kraje, Regionální stálé konference (RSK), výborů a komisí Rady a Zastupitelstva kraje Karlovarského kraje.

1. Územní dimenze

KVK je součástí regionu NUTS 2 Severozápad, nachází se v nejzápadnější části Čech při hranicích s Bavorskem a Saskem. V rámci ČR sousedí s krajem Ústeckým a Plzeňským. KVK má nejmenší počet obyvatel (294 896 k 1. 1. 2019) a svou rozlohou (3 314,3 km²) je druhým nejmenším krajem ČR. V KVK žijí necelá 3 % obyvatel ČR a zaujímá pouze 4,2 % území státu. Kraj tvoří 3 okresy se 134 obcemi – chebský (40 obcí), karlovarský (56 obcí vč. vojenského újezdu Hradiště) a sokolovský (38 obcí). Nejrozsáhlejší z okresů je karlovarský (45,6 % rozlohy kraje) s největším počtem obcí a největším podílem žijících obyvatel v kraji (39 %). Okresy Sokolov a Cheb jsou, co do počtu obcí a rozlohy, srovnatelné. Území kraje je rozděleno do sedmi správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP): Aš, Cheb, Karlovy Vary, Kraslice, Mariánské Lázně, Ostrov a Sokolov.

Základní charakter regionální diferenciace KVK je ovlivněn historickým vývojem celého území a vyplývá z **odlišné geografické polohy jednotlivých oblastí, rozdílných přírodních podmínek**, a tím i **charakteru osídlení**. Sídlní strukturu, demografický i socioekonomický vývoj celého KVK nejvýznamněji poznamenalo padesátileté období zcela nepřirozeného vývoje ve druhé polovině 20. století v důsledku vysídlení původního německého obyvatelstva a osídlení území přistěhovalci z vnitrozemí Čech (mezi lety 1930-1950 odešlo z území 258 044 obyvatelstva, dosažený stav obyvatelstva k roku 1950 byl cca o 50 % nižší než v předválečných letech). Území KVK se historicky vyznačovalo výraznou koncentrací obyvatelstva do měst v příhodnějších přírodních podmínkách a rozptýlenou strukturou venkovských sídel v horských oblastech. V průběhu poválečného osídlování se tato disproporce ještě zvýraznila, když přistěhovalci směřovali především do měst a větších obcí. Opuštěná sídla po 2. světové válce se podařilo dosídlit jen zčásti, mnoho sídel bylo ve vojenských výcvikových prostorech a hraničním pásmu zcela zlikvidováno. Na Sokolovsku dále zanikala sídla v důsledku rozšiřování povrchové těžby hnědého uhlí. Uplatnění tzv. střediskové soustavy osídlení přispělo k značnému vylidnění venkovského prostoru a k destrukci ekonomického a sociálního prostředí venkovských sídel. KVK jako celek a venkovské oblasti především lze proto charakterizovat všeobecně nižší sociální a sídlní stabilitou i nižší vzdělanostní úrovní obyvatelstva. Právě **urbanizované oblasti v povodí Ohře a venkovské oblasti v pohraničních oblastech a v jihovýchodní části kraje vytvářejí zásadní polaritu KVK**.

Ve *Strategii regionálního rozvoje České republiky na programové období 2021-2027 (SRR)* je dle kombinace různých ukazatelů rozděleno území ČR, potažmo KVK do následujících dimenzí³:

- **Metropolitní území** – Praha, Brno, Ostrava
- **Aglomerace** – ostatní krajská města a jejich zázemí, tj. v KVK město Karlovy Vary
- **Regionální centra (vyššího řádu) a jejich venkovské zázemí** – správní obvody obcí s rozšířenou působností (Cheb, Sokolov, Aš, Mariánské Lázně, Ostrov); jejich zázemím je myšleno veškeré území nespádající do spádovaného území metropolitních území a aglomerací a jejich venkovské zázemí

³ Blíže viz SRR 21+ s. 6 - 31, dostupná na: <https://mmr.cz/getmedia/58c57a22-202d-4374-af5d-cbd8f9454adb/SRR21.pdf.aspx?ext=.pdf>.

- **Hospodářsky a sociálně ohrožená území** – na území KVK: Kraslice, Sokolov, Ostrov; území mohou být pro účely AP SRR upravena dle aktuální socioekonomické situace a cílů intervencí (pro vymezení území budou stanoveny indikátory)
- **Strukturálně postižené kraje** – Ústecký kraj, Moravskoslezský kraj, Karlovarský kraj

Jedna obec KVK tak může spadat do 3 uvedených typů území. Pro každý typ území jsou pak vymezeny ve strategické části SRR strategické a specifické cíle a typová opatření. Ty pak budou naplňovány aktivitami v dvouletých akčních plánech (AP) SRR.

Urbanizované oblasti Karlovarského kraje

V KVK se historicky hlavní sídla soustředí do pásu údolí řeky Ohře od Chebu, přes Kynšperk nad Ohří, Sokolov, Karlovy Vary až k Ostrovu. Řetězec uvedených sídel vytváří hlavní rozvojovou osu KVK, která se kryje s tzv. rozvojovou osou republikového významu OS7 dle PÚR⁴ (Ústí nad Labem – Most – Chomutov – Karlovy Vary – Cheb – hranice České republiky). Rozvojovou oblastí republikového významu je kromě výše uvedené OS7 také rozvojová oblast OB12 Karlovy Vary. Ta je vymezena jako území obcí z ORP Karlovy Vary (jen obce ve střední části), Ostrov (bez obcí v severovýchodní a severozápadní části) a Sokolov (jen obce ve střední a v severovýchodní části). Jde o území ovlivněné rozvojovou dynamikou krajského města Karlovy Vary při spolupůsobení vedlejšího centra Ostrov. Rozvojovou oblast charakterizuje silná koncentrace obyvatelstva a ekonomických činností, z nichž převážná část má republikový význam (lázeňství má mezinárodní význam). Podporujícím faktorem rozvoje je poloha na připravované rychlostní silnici R6 Praha – Karlovy Vary – Cheb – hranice ČR.

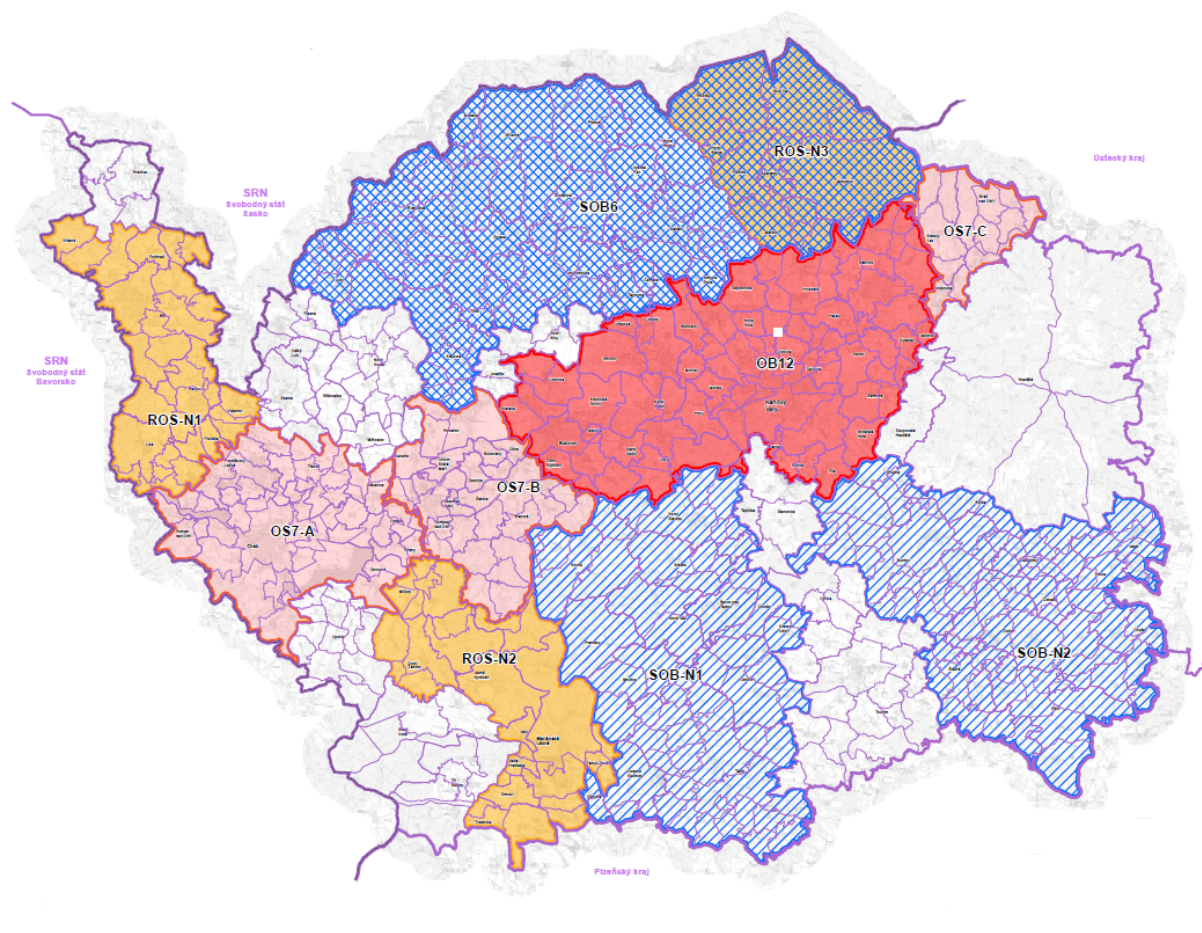
Systém silniční dopravy v oblasti Karlových Varů v současnosti opětovně prověřuje *Územní studie silniční dopravy v oblasti Karlových Varů*. Studie na základě komplexního posouzení buď potvrdí v současné době závaznou koncepci rozvoje systému silniční dopravy v oblasti Karlových Varů, nebo navrhne její vhodnější řešení. Studie by měla být dokončena v roce 2021.

Vedle tohoto vymezení jsou v ZÚR KK⁵ definovány rozvojové oblasti a osy regionálního významu (viz obrázek 1.1). Rozvojovou osou nadmístního významu je ROS – N1 (Cheb) – Aš – hranice ČR/Spolková republika Německo (SRN) (Selb – Rehau), ROS – N2 (Cheb) – Mariánské Lázně – hranice kraje KVK/ Plzeňský kraj (Planá) a ROS - N3 (Ostrov) – Jáchymov – hranice ČR/SRN (Oberwiesenthal) a (Ostrov) – Pernink – hranice ČR/SRN (Johanngeorgenstadt). Blíže viz obrázek níže.

⁴ Dostupná na: https://www.mmr.cz/getmedia/647ac23c-05f7-469f-a200-af8d3be4e4ae/PUR-CR_ve_zneni_Aktualizaci_c_1_2_3_uplne_zneni.pdf.aspx?ext=.pdf.

⁵ Dostupné na: http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Stranky/koncepce/oblast-region-rozvoje/UZ_A1_ZUR_KVK.aspx.

Obrázek 1.1: Uspořádání území kraje v ZUR

Zdroj: Zásady územního rozvoje Karlovarského kraje po vydání aktualizace č. 1. 2018 - výkres A1. Uspořádání území kraje

Z tohoto pohledu je **potřeba** v těchto oblastech a centrech v souladu se závěry ZÚR KK **vytvářet podmínky pro lokalizaci strategických komerčních a výrobních funkcí a posílit nabídku pracovních příležitostí**. Současně musí být brán ohled na ochranu aktivit spojených s lázeňstvím, které má pro celý kraj prioritní význam. V oblasti Sokolovska je nezbytné počítat s pokračující těžbou uhlí a využitím ostatních nerostných surovin, ale současně již **vytvářet předpoklady pro restrukturalizaci ekonomiky a nabídky pracovních příležitostí v důsledku chystaného ukončení těžby uhlí**.

Venkovské oblasti Karlovarského kraje

Mimo urbanizovanou oblast se na území KVK setkáme především s **rozvolněným venkovským osídlením**. Zejména okrajové horské polohy jsou osídleny řídce a jejich potenciál se týká hlavně rozvoje rekreační funkce. Urbanizované rozvojové oblasti a osy KVK jsou z hlediska nabídky pracovních příležitostí a veřejných služeb důležitým centrem celého KVK, do kterého mají venkovské regiony přirozenou spádovost. Pokud označíme za venkovské obce všechny obce s velikostí do 2 000 obyvatel, pak venkovský prostor v rámci KVK zaujímá přibližně 64 % rozlohy kraje, patří do

něj 108 obcí, tj. 80 % obcí. V těchto obcích žije pouze pětina obyvatel KVK (64 260). (ČSÚ, údaje k 1. 1. 2019)

Nedostatkem venkovského prostoru KVK je **velký rozsah území s nízkou hustotou zalidnění a se slabými lokálními centry**. Jedná se zejména o horské oblasti KVK částečně znevýhodněné fyzicko-geografickými podmínkami a dále oblast tzv. vnitřní periferie v jihovýchodní části KVK. Vnitřní periferie jsou vymezeny v rámci ZÚR KK jako specifické oblasti nadmístního významu SOB-N1 Slavkovský les a SOB-N2 Bochoř-Žlutice. Tyto oblasti vykazují relativně vyšší míru problémů z hlediska udržitelného rozvoje území. Jedná se o území na jihovýchodě KVK – Žluticko a Tepelsko. Toto území lze charakterizovat nízkou hustotou osídlení a problémy spojenými s výrazným sociálním a hospodářským útlumem, jejichž rozsah přesahuje hranice uvedených obcí i kraje a ovlivňuje vyvážený udržitelný rozvoj širší oblasti. Za zásadní problémy se považují vysoká míra nezaměstnanosti, nevyvážená vzdělanostní struktura, nízká úroveň mezd a omezená mobilita obyvatel za prací.

Analýzou rozvojových možností čtyř venkovských území, mezi něž patří Krušné hory, Ašsko, Český les a Slavkovský les, se zabývala **Územní studie Horských oblastí** v roce 2011. Jako hlavní problémy těchto horských oblastí byly identifikovány podvybavenost veřejnou infrastrukturou, nevyhovující stav silnic II. a III. třídy (zejména povrch, krajnice, průtahy sídly, nevyhovující šířka, směrové parametry, vybavení), existující průmyslové, zemědělské a těžební brownfieldy a výskyt deprivovaných malých sídel se špatnou dopravní dostupností. Horské oblasti mají obecně špatnou sociální strukturu. Jsou postiženy vysokou mírou nezaměstnanosti, populace je charakteristická narušenou sociální skladbou a populačním poklesem některých obcí, nízkou vzdělanostní (kvalifikační) strukturou. Výsledky z této studie byly využity i ve zpracování ZÚR KK a jsou stále platné.

Oblast Krušných hor je významným a osobitým územím a je vymezena jako specifická oblast republikového významu SOB6. Koncentruje se zde řada významných zimních i letních sportů a rekreačních aktivit, nachází se zde množství přírodních, kulturních a montánních památek. Část území byla v roce 2019 zapsána na Seznam **UNESCO**. Vzhledem ke zvyšujícímu se zájmu o Krušné hory a rostoucímu počtu domácích i zahraničních turistů je pro toto území v současné době zpracovávána **Územní studie Krušné hory – západ (dostupnost rekreace)**. V této studii budou definovány potřeby a stanoveny zásady pro rozvoj a regulaci cestovního ruchu při zachování jedinečnosti území Krušných hor. Studie může například navrhnout nové prvky dopravní infrastruktury, úpravy ve vymezení turistických tras či nasměrování turistů od nejvytíženějších středisek směrem k ostatním oblastem Krušných hor. Studie bude dokončena v roce 2022.

Venkovským a horským oblastem KVK je nezbytné věnovat zvláštní podporu, aby nedocházelo k populačním úbytkům, destabilizaci sociální soudržnosti a celkové degradaci území, což by mělo dopad na rozvoj celého KVK.

Koncepce rozvoje venkova na programové období 2021-2027 (KRV) využívá typologii regionů, která byla vytvořena v rámci projektu Socioekonomický vývoj nemetropolitních oblastí České republiky se zřetelem na rozvojové potřeby jednotlivých regionů⁶ a která je konstruovaná jako kombinace rozvojového potenciálu a reálného stavu rozvoje daného území. Regiony jsou zde členěny na:

⁶ Tento projekt je řešen Přírodovědeckou fakultou Univerzity Karlovy v rámci programu BETA2 Technologické agentury ČR v letech 2018-2020.

rozvinuté, sociálně a polohově znevýhodněné, sociálně znevýhodněné, polohově znevýhodněné a nevyhraněné.⁷

Obrázek 1.2: Typologie území na úrovni správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem

Zdroj: Miroslav Marada, Marek Komárek: Typologie nemetropolitních oblastí (http://rural.cz/wp-content/uploads/2019/01/Venkov_2019_kvantitativni_analyza-Marada-Kom%C3%A1rek.pdf)

Jak je z obrázku výše patrné, **spadá většina území KVK pod „polohově a sociálně znevýhodněný typ“**. Ten je charakteristický rozdrobenou sídelní strukturou s vyšším počtem řídce zalidněných místních částí. Je zde slabá nabídka veřejné hromadné dopravy a velký podíl obcí pociťuje dluh v technické infrastruktuře. Z hlediska drtivé většiny sociálních a ekonomických ukazatelů a kvality lidského kapitálu jsou tato ORP výrazně podprůměrná s potřebou externího impulsu. Z velké míry se jedná o území s původním německým obyvatelstvem v periferních polohách.

Část území ORP Cheb, Sokolov a Karlovy Vary spadá pod „sociálně znevýhodněný typ“, který je tvořen ORP s méně rozdrobenou sídelní strukturou. Tato ORP jsou lidnatější a v poměrně vysokém počtu obcí žije více než deset tisíc obyvatel. Významný podíl obyvatel má však potíže s exekucemi. V těchto ORP jsou zhoršené hodnoty ukazatelů, které dokládají kvalitu lidského a sociálního kapitálu, ve volbách dostávají více hlasů politické strany směřující k extrémním hodnotám. Nachází se zde pouze základní občanská vybavenost. Podnikavost obyvatel je nižší, než je průměr ČR. Typicky se jedná o strukturálně postižená území s vyšší nezaměstnaností, dalšími post-transformačními problémy, nutnou konverzí ekonomiky a často i se špatným image.

⁷ Blíže viz KRV: https://www.mmr.cz/getmedia/279d5264-6e9e-4f80-ba4a-c15a26144cd0/Koncepce-rozvoje-venkova_202001.pdf.aspx?ext=.pdf.

Území ORP Mariánské Lázně a území města Lokte spadají pod „nevyhraněný typ“. Ten je tvořen ORP, která jsou často prostorově rozlehlejší se spíše stabilním a rozsáhlým zázemím. Ve městech je užší zaměření ekonomiky, střední úroveň vzdělanosti a z hlediska sídelní struktury je území relativně rozdrobené.

Uvedená typologie naznačuje, jaký je reálný stav socioekonomického rozvoje jednotlivých regionů a také, v čem spočívá jejich rozvojový potenciál. Podle toho jsou územně diferencovány i rozvojové cíle nastavené ve strategické části KRV. Aktivita pak budou implementovány prostřednictvím Akčních plánů SRR.

V KRV jsou identifikovány následující základní problémy a potřeby venkova:

1. Nedostatečná infrastruktura a vybavenost venkovských sídel
2. Málo výkonná a nedostatečně diverzifikovaná ekonomika venkova
3. Zhoršující se životní prostředí a negativní dopady klimatické změny
4. Nedostatečné strategické plánování a nevyužívání potenciálu spolupráce obcí
5. Nedostatečný lidský a sociální kapitál venkova

Ve shodě se závěry KRV či ZÚR KK lze tvrdit, že předpokladem pro stabilizaci obyvatel na venkově je vyvážená míra kompenzace nevýhod rozvolněného osídlení, zejména zajištění dopravní infrastruktury a služeb, kvalitní technické infrastruktury včetně telekomunikací a možností internetového připojení a kvalitního obytného prostředí sídel.

V dalším textu budou statistické údaje a ukazatele uváděny na úrovni krajů, okresů či ORP. Venkovské oblasti zde nebudou detailněji analyzovány. Opatření ve strategické části PRKK budou při návrhu opatření a aktivit pro venkovské oblasti vycházet z nadřazených koncepčních dokumentů.

Závěr - klíčové problémy a výzvy

Základní charakter regionální diferenciace KVK je ovlivněn odlišnou geografickou polohou a přírodními podmínkami jednotlivých oblastí, což má za následek v první řadě velmi rozdílný charakter osídlení. **Zásadní polarita v KVK je proto mezi urbanizovaným, hustě osídleným územím v povodí Ohře a venkovskými oblastmi v pohraničních oblastech a v jihovýchodní části kraje.**

Zcela rozdílný charakter území ovlivňující rozvojové možnosti jednotlivých regionů je ještě zvýrazněn blízkostí uvedených dvou typů oblastí, kdy na silně urbanizované oblasti bezprostředně navazuje velmi řídké osídlené území hor a tzv. vnitřní periferie. Na rozdíl od ostatních regionálních center v ČR se suburbanizační procesy posledních 20 let odehrávaly převážně v nejtěsnější blízkosti měst KVK, a to v menším rozsahu než v jiných krajích. Na jedné straně tedy existují v těsném zázemí center kraje potenciálně atraktivní přírodní území vhodná pro bydlení v dobrém prostředí, na druhou stranu je jejich atraktivita snižována nedostatečně rozvinutou infrastrukturou a zhoršenou dopravní dostupností. Významnou roli patrně také hraje celkově **nižší dynamika suburbanizačních procesů** v kraji, která může být mimo jiné dána kombinací horší sociální skladby populace a ekonomické situace kraje.

Urbanizované a venkovské regiony se potýkají se specifickými problémy. **Urbanizované regiony potřebují diverzifikovat ekonomické činnosti, zvýšit produktivitu práce, rozšířit inovační podnikání**

atd., což je předpokladem pro nastartování ekonomiky celého kraje. To bude mít pozitivní vliv také na venkovské oblasti, ve kterých je v současné době nutné usilovat zejména o stabilizaci obyvatelstva, podporu vzniku nových pracovních příležitostí a zlepšení dopravní dostupnosti umožňující snadné dojíždění za prací. Hlavním ekonomickým problémem venkovských regionů je totiž vysoká míra nezaměstnanosti daná kombinací nedostatku pracovních míst a horší dostupností středisek kraje. Ke stabilizaci a rozvoji některých venkovských a horských oblastí by tak mohl přispět rozvoj cestovního ruchu. Jedná se zejména o **nedostatečně využitý turistický potenciál oblastí Krušných hor a Slavkovského lesa**.

Ekonomika urbanizované oblasti KVK jako centra celého regionu není natolik silná, aby měl její rozvoj a aktivity dopad i na širší okolí. Ani Karlovy Vary jako meziregionální centrum negenerují tolik pracovních příležitostí, které by v dostatečné míře „nasávaly“ pracovní sílu z venkovských oblastí, a tak podpořily jejich rozvoj. Na druhou stranu díky koncentraci obyvatel a ekonomických činností do uvedených oblastí se rozvoj stále soustředí do velkých měst a jejich suburbánních zón, horské a periferní oblasti s rozvolněným osídlením z mnoha investic nijak neprofitují.

Další soustředění rozvojových aktivit do urbanizovaných oblastí, které nebudou mít širší dopad na území, bude přispívat ke zvýšení regionálních rozdílů a může mít za následek pokračující destabilizaci obyvatelstva venkovských regionů. Vzhledem k nízkému přirozenému hospodářskému potenciálu venkovských oblastí lze očekávat, že bez podpory směřované do oživení místní ekonomiky a vzniku nových aktivit bude většina periferních oblastí dále upadat. Pokud totiž obyvatelé nebudou mít možnost získat práci v blízkosti bydliště a dobrá dopravní dostupnost jim neumožní snadné dojíždění za prací (nikoliv ve smyslu délky trvání cesty, ale spíše frekvence spojení), lze očekávat v těchto oblastech úbytek počtu obyvatel, který s sebou ponese další nepříznivé důsledky pro území a povede k jeho degradaci.

2. Demografický vývoj a změny v osídlení

Populační vývoj KVK je postižen historickými společensko-ekonomickými událostmi, které mají dopad nejen na horší vzdělanostní strukturu populace, ale také na kvalitu sociálního kapitálu, vztah obyvatel k území a komunitní život.

Populační vývoj a zejména vývoj věkové struktury populace ovlivňuje poptávku po školských, zdravotnických a dalších sociálních službách, které jsou významnými faktory či podmínkami kvality života obyvatel. Projekce počtu a struktury populace do budoucnosti je důležitá především z důvodu procesu demografického stárnutí, který má za následek výraznější zvýšení podílu postproduktivní složky populace a má vliv na potenciální nabídku pracovní síly. Cílem této kapitoly je tedy zhodnotit demografické změny na území KVK.

Stav a pohyb obyvatelstva

Karlovarský kraj patří z hlediska počtu obyvatel k nejméně početnému kraji v rámci ČR. V roce 2018 v kraji žilo 295 285 obyvatel, což představuje 2,8 % české populace. Naopak nejvíce obyvatel má Středočeský kraj a Hlavní město Praha, na třetím místě je Moravskoslezský kraj.

Tabulka 2.1: Stav a pohyb obyvatelstva v roce 2018 podle krajů (relativní údaje na 1 000 obyvatel)

ČR, kraj	Střední stav obyvatel	Živě narození	Zemřelí	Naděje dožití mužů při narození	Naděje dožití žen při narození	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Přírůstek / úbytek		
								přirozený	stěhování	celkový
ČR	10 626 430	10,7	10,6	76,1	81,9	5,5	1,8	0,1	3,6	3,7
Hl. město Praha	1 301 135	11,9	9,5	78,3	83,0	31,1	22,6	2,3	8,5	10,9
Středočeský	1 360 998	10,9	10,1	76,1	81,6	22,8	11,5	0,8	11,4	12,2
Jihočeský	640 909	10,5	10,4	76,3	82,0	10,4	7,5	0,1	2,9	3,0
Plzeňský	582 601	10,4	10,8	76,2	81,6	13,7	6,7	-0,3	7,0	6,6
Karlovarský	295 285	9,3	11,8	74,5	79,9	12,0	12,2	-2,5	-0,2	-2,7
Ústecký	820 580	9,9	11,4	74,2	80,0	10,2	9,0	-1,5	1,2	-0,4
Liberecký	441 608	10,7	10,7	75,4	81,7	12,6	10,2	0,0	2,3	2,4
Královéhradecký	550 688	10,3	10,9	77,2	82,6	9,7	9,2	-0,6	0,5	-0,1
Pardubický	519 125	10,6	10,6	76,5	82,3	12,6	8,8	0,0	3,8	3,8
Vysočina	509 019	10,7	10,4	6,9	83,0	8,8	8,4	0,3	0,4	0,7
Jihomoravský	1 184 729	11,5	10,6	76,3	82,7	10,7	7,8	0,9	2,9	3,8
Olomoucký	632 547	10,6	11,0	75,6	81,9	7,7	8,4	-0,4	-0,7	-1,1
Zlínský	582 860	10,4	10,9	75,8	82,4	7,3	7,0	-0,4	0,2	-0,2
Moravskoslezský	1 204 346	10,3	11,3	74,5	81,1	5,1	6,2	-1,0	-1,1	-2,1

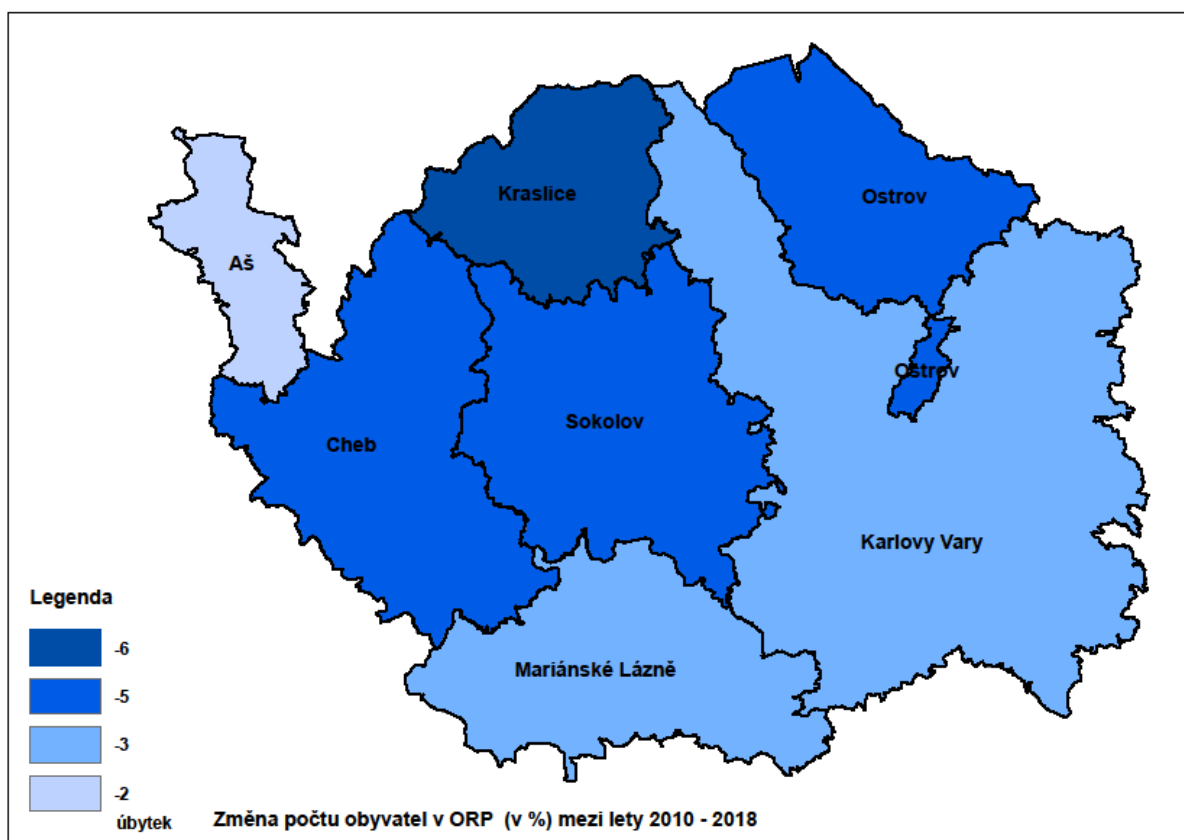
Zdroj: ČSÚ - Veřejná databáze - Pohyb obyvatelstva - územní srovnání, Vývoj obyvatelstva v krajích ČR, 2018

Z hlediska přírůstku/úbytku obyvatel navazuje výsledek bilance na předchozí vývoj – Hlavní město Praha a Středočeský kraj jak v absolutním, tak v relativním vyjádření na tisíc obyvatel dlouhodobě rostou (ve Středočeském kraji byla v roce 2018 míra přírůstku 12,2 ‰, v hlavním městě 10,9 ‰), naopak **nejvýrazněji obyvatele ztrácí** kraje Karlovarský (-2,7 ‰) a Moravskoslezský (-2,1 ‰).

Na změně počtu obyvatel v čase se podílí jednak přirozená měna (vztah mezi počtem živě narozených a zemřelých obyvatel kraje), jednak migrace. V případě KVK přispívaly obě změny shodně ve směru úbytku populace. V případě krajů, které v roce 2018 početně rostly, hrála v populačním vývoji vždy významnější roli složka mechanická. Naopak v KVK byl pokles počtu obyvatel až z 93 % zapříčiněn převahou zemřelých nad narozenými.

Přírůstek/úbytek obyvatel v ORP a obcích KVK mezi lety 2010 a 2018 ukazují obrázky níže.

Obrázek 2.1: Změna počtu obyvatel v ORP Karlovarského kraje mezi lety 2010 a 2018 (v %)

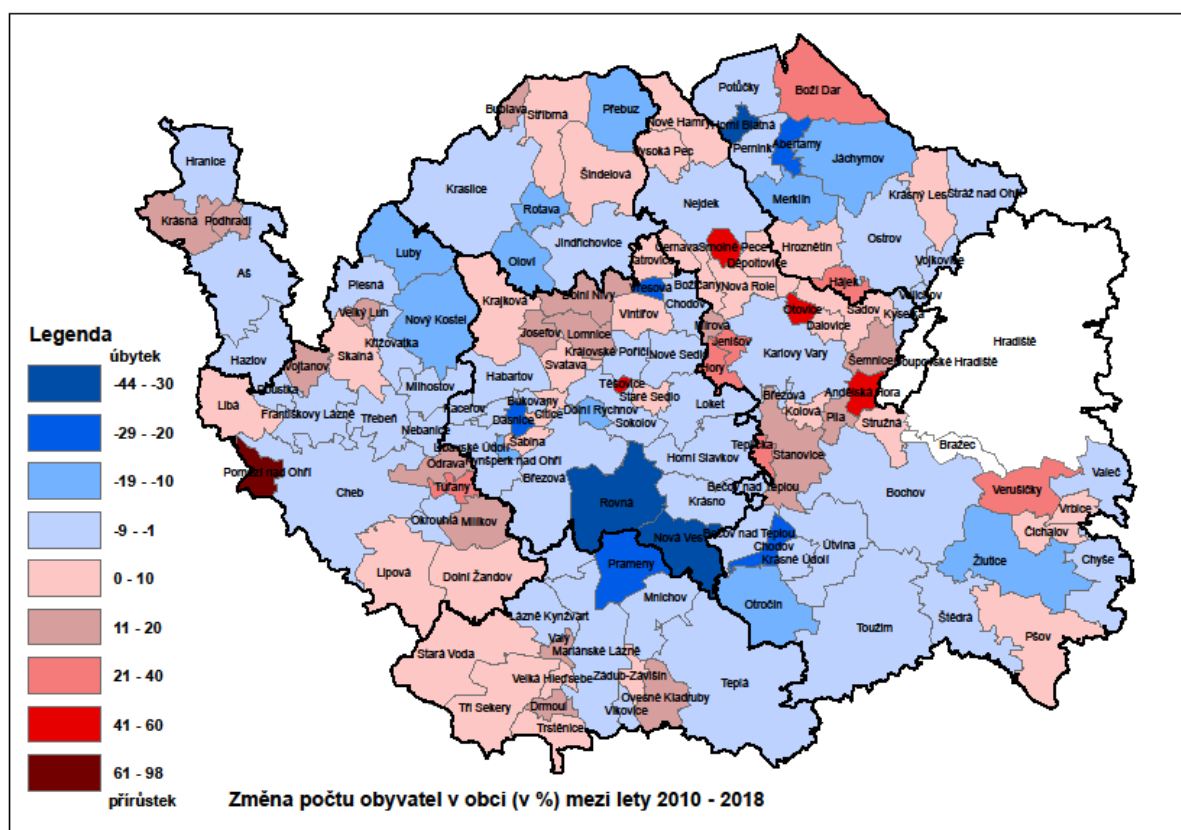

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Změnu počtu obyvatel mezi jednotlivými ORP v KVK v roce 2018 vůči roku 2010 zobrazuje Obrázek 2.1. K největšímu odlivu obyvatel došlo v ORP Kraslice. Žádná z ORP nezaznamenala přírůstek. Tzn., že **v celém KVK došlo mezi lety 2010 a 2018 k úbytku obyvatelstva.**

Půjdeme-li na úroveň jednotlivých obcí (viz Obrázek 2.2), největší přírůstek zaznamenala obec Pomezí nad Ohří, která tak v roce 2018 čítala 293 obyvatel. K přírůstku obyvatel došlo zejména díky pracovnímu uplatnění v sousedním Německu. Dále zaznamenaly růst obyvatel obce Andělská Hora, Otovice, Smolné Pece či Těšovice, kde probíhala výstavba rodinných domů. Bíle jsou vyznačeny obce Hradiště, Doupovské Hradiště a Bražec, kde nebyla pro srovnání za rok 2010 dostupná data, jelikož se jednalo o vojenský prostor. Největší úbytek naopak zaznamenaly obce Rovná, Nová Ves a Horní Blatná, Abertamy, Vřesová či Dasnice.

Obrázek 2.2: Změna počtu obyvatel v obcích Karlovarského kraje mezi lety 2010 a 2018 (v %)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Obyvatelstvo je základním rozvojovým předpokladem a nositelem všech sociálních a hospodářských aktivit v regionu, a proto je znepokojující, že **dlouhodobě v KVK dochází k úbytku obyvatel**.

Složení obyvatelstva podle věku

Porovnání krajů z hlediska složení obyvatelstva podle věku, indexu stáří (poměr osob ve věku nad 65 let a dětí ve věku 0 - 14 let) a indexu ekonomického zatížení (poměr počtu seniorů a dětí k počtu obyvatel v ekonomicky aktivním věku) nabízí Tabulka 2.2: Věkové složení obyvatel v roce 2018 podle krajů (k 31.12.2018).

Z tabulky je patrné, že **KVK patří ke krajům s o něco vyšším věkovým průměrem (42,9)**, než je průměr celé ČR (42,3). Oproti průměru ČR má **vyšší index stáří (132,4)** a naopak **nižší index ekonomického zatížení (53,9)**. Nižší výsledná hodnota indexu vypovídá o příznivějším poměru mezi ekonomicky neaktivní a aktivní složkou obyvatel z pohledu věkové struktury. Věkové složení obyvatelstva celé ČR poznamenává dlouhodobý **proces demografického stárnutí**, který se projevuje rostoucím indexem stáří, tedy právě růstem podílu postproduktivní složky populace na úkor složky předproduktivní. KVK má oproti průměru ČR vyšší podíl obyvatel starších 65 a více let (20 % oproti průměru ČR 19,6 %). **Stárnutí obyvatel je přitom v KVK rychlejší než ve zbytku ČR.**

Tabulka 2.2: Věkové složení obyvatel v roce 2018 podle krajů (k 31.12.2018)

ČR, kraj/ věk	Celkem	0-14	15-64	65+	Průměrný věk	Index stáří	Index ekonomického zatížení
ČR	10649800	1693060	6870123	2086617	42,3	123,2	55,0
Hlavní město Praha	1308632	206668	854866	247098	41,9	119,6	53,1
Středočeský	1369332	241941	878132	249259	41,2	103,0	55,9
Jihočeský	642133	101230	412313	128590	42,7	127,0	55,7
Plzeňský	584672	90310	377210	117152	42,7	129,7	55,0
Karlovarský	294896	44461	191556	58879	42,9	132,4	53,9
Ústecký	820789	131642	531098	158049	42,0	120,1	54,5
Liberecký	442356	71752	282606	87998	42,1	122,6	56,5
Královéhradecký	551021	85577	348778	116666	43,1	136,3	58,0
Pardubický kraj	520316	82063	334475	103778	42,4	126,5	55,6
Vysočina	509274	78620	328141	102513	42,8	130,4	55,2
Jihomoravský	1187667	189153	764698	233816	42,4	123,6	55,3
Olomoucký	632492	98361	406113	128018	42,8	130,2	55,7
Zlínský	582921	87958	376378	118585	43,1	134,8	54,9
Moravskoslezský	1203299	183324	783759	236216	42,7	128,9	53,5

Zdroj: ČSÚ - Demografická ročenka České republiky - 2018, vlastní výpočty

Srovnání věkové struktury obyvatelstva krajů (2008 vs. 2018)

Ze srovnání vývoje věkové struktury obyvatelstva krajů v letech 2008 a 2018 vyplývá, že se tři hlavní věkové skupiny (0–14, 15–64, 65+ let) vyvíjely v jednotlivých krajích poměrně homogenně. Podíl osob v produktivním věku 15–64 let pravidelně ve všech krajích klesal a naopak podíly osob v nejmladší věkové skupině 0–14 let a ve skupině seniorů ve věku 65 a více let se každoročně zvyšovaly. Počet obyvatel mladších 15 let měl ve sledovaném období téměř ve všech krajích rostoucí trend. V Karlovarském byl naopak na konci roku 2018 (i přes rostoucí plodnost) absolutní počet dětí do 15 let věku nižší, než jaký byl v roce 2008 (rozdíl 0,5 tisíce) a vzhledem k populační velikosti celého kraje tedy nejnižší ze všech krajů ČR (44,5 tisíce dětí na konci roku 2018). Počet obyvatel v produktivním věku 15–64 let se s výjimkou Středočeského kraje a Hlavního města Prahy v jednotlivých krajích pravidelně snižuje. **Nejvýraznější relativní pokles obyvatelstva byl v našem kraji, a to o 13 %. Ve všech krajích ČR vzrostl mezi roky 2008 a 2018 absolutní počet obyvatel ve věku 65 a více let.** Vývoj podílu obyvatel ve věku 65 a více let má ve všech krajích jednotný a plynulý rostoucí trend. **Nejvíce vzrostl v KVK (o 6,3 p. b.).** Nejnižší zastoupení seniorů bylo v roce 2018 evidováno v kraji Středočeském (18,2 %), dále v Hlavním městě Praze (18,9 %) a v kraji Ústeckém (19,3 %). Podle údajů k 31. 12. 2018 se index stáří (počet seniorů na sto dětí) v jednotlivých krajích pohyboval od 103 (Středočeský kraj) do 136 (Královéhradecký kraj). Za posledních deset let **index stáří** nejméně výrazně **narostl** v kraji Středočeském (z 96 na 103), **nejvýrazněji** naopak **v KVK** (z 94 na 132) a Ústeckém (z 88 na 120). KVK se dokonce stal z kraje s druhým nejnižším indexem stáří v roce 2008 krajem s třetím nejvyšším indexem stáří v roce 2018 (i 2017). (ČSÚ: Vývoj obyvatelstva v krajích České republiky, 2018, s. 6 - 10) **Srovnáme-li průměrný věk obyvatel, pohybuje se KVK nad průměrem republiky - 42,9 let** oproti 42,3 let. Co se výsledné naděje na dožití při narození týče⁸, pohybovala se v období 2017–2018 v rozmezí 74,2–78,3 let u mužů a 79,9 - 83 let u žen. V průměru nejdelší délku života mohou očekávat muži v Praze (78,3 let). Naopak nejkratší v Ústeckém (74,2 roku), Karlovarském a Moravskoslezském kraji (oba 74,5 roku). V případě žen mají obdobnou výši naděje dožití jako v Praze také ženy v Kraji

⁸ Na úrovni krajů ČSÚ konstruuje úmrtnostní tabulky za dvouletá kalendářní období s cílem eliminovat náhodné výkyvy způsobené kolísáním nízkých počtů událostí (úmrtí) v některých letech v daném kraji.

Vysočina a v Jihomoravském kraji (83 let). **Stejně jako v případě mužů dosahuje naděje dožití žen při narození nejnižších hodnot v KVK (79,9 roku) a Ústeckém kraji (80 let).**

Srovnání obyvatelstva z hlediska věku, indexu stáří a indexu ekonomického zatížení v jednotlivých ORP KVK nabízí tabulka níže. Ze srovnání ORP vyplývá, že nejvyšší podíl seniorů na počtu obyvatel a nejvyšší průměrný věk obyvatel je v ORP Mariánské Lázně. Naproti tomu má největší podíl dětí a průměrný věk obyvatel Aš. Co se indexu stáří a indexu ekonomického zatížení týče, jsou nejvyšší v ORP Karlovy Vary.

Tabulka 2.3: Věkové složení obyvatel v roce 2018 podle ORP v KVK (k 31.12.2018)

ORP	Počet obyvatel ve věku 0 - 14 let	Počet obyvatel ve věku 15-64	Počet obyvatel ve věku 65 a více let	Podíl obyvatel ve věku 0 - 14 let na celkovém počtu obyvatel (%)	Podíl obyvatel ve věku 65 a více let na celkovém počtu obyvatel (%)	Průměrný věk obyvatel	Index stáří (65+/0-14)	Index ekonomického zatížení
Karlovy Vary	12388	55943	18835	14,2	21,6	43,9	152	55,8
Aš	2883	11593	3179	16,3	18	41,5	110,3	52,3
Sokolov	11697	49444	14048	15,6	18,7	42	120,1	52,1
Cheb	7858	32504	9595	15,7	19,2	42,3	122,1	53,7
Kraslice	2039	8443	2671	15,5	20,3	42,8	131	55,8
Mariánské Lázně	3401	15277	5250	14,2	21,9	44,1	154,4	56,6
Ostrov	4195	18352	5301	15,1	19	42,8	126,4	51,7

Zdroj: ČSÚ a Územně analytické podklady - 2018, vlastní výpočty

Migrace

Na úrovni krajů ovlivňuje vývoj počtu obyvatel více než přirozená změna migrační pohyb. Celková migrace je výsledkem migrace vnitřní (mezi kraji uvnitř republiky) a zahraniční (přes hranice republiky), která má zpravidla větší váhu. **Saldo zahraniční bilance bylo kladné ve všech krajích.** Specifický je v tomto směru Středočeský kraj, jenž roste zejména vnitřní migrací (stěhováním obyvatel z jiných krajů ČR). Hlavní město Praha zase dominuje nad ostatními kraji přírůstkem obyvatelstva stěhováním ze zahraničí.

Celkový migrační přírůstek zaznamenalo v roce 2018 jedenáct ze čtrnácti krajů. **Záporné saldo** měly kraje Moravskoslezský (úbytek -1,1 ‰, resp. o 1 325 osob), Olomoucký (-0,7 ‰, 433 osob) a KVK (-0,2 ‰, 54 osob). V těchto třech krajích kladná bilance zahraničního stěhování nevyvážila ztrátu vnitřních migrací a celkový migrační přírůstek zůstal záporný. Vystěhovalí převažovali nad přistěhovalými v těchto 3 krajích i v předcházejících pěti letech.

Co se týče salda vnitřní migrace, nejvyšší relativní ztrátu svých obyvatel zaevidoval KVK a Moravskoslezský kraj.

Údaje o vnitřním stěhování KVK v roce 2018 dokládají relativně vysokou míru stěhování mezi okresy. **Vnitrokrajská migrace tvoří cca čtvrtinu celkového migračního obrátu.**

Tabulka 2.4: Vnitřní a zahraniční migrace podle krajů a okresů KVK, saldo celkové migrace v roce 2018

ČR, kraj	Vnitřní stěhování			Zahraniční stěhování			Celková migrace
	přistěhovalí	vystěhovalí	přírůstek / úbytek	přistěhovalí	vystěhovalí	přírůstek / úbytek	
ČR	x	x	x	58148	19519	38629	38629
Hl. m. Praha	20719	22177	-1458	19784	7250	12534	11076
Středočeský kraj	23654	13883	9771	7424	1747	5677	15448
Jihočeský kraj	3944	4056	-112	2753	756	1997	1885
Plzeňský kraj	3762	3113	649	4197	796	3401	4050
Karlovarský kraj	1911	2771	-860	1642	836	806	-54
Cheb	1010	1291	-281	749	234	515	234
Karlovy Vary	1379	1587	-208	694	518	176	-32
Sokolov	925	1296	-371	199	84	115	-256
Ústecký kraj	5330	6344	-1014	3043	1081	1962	948
Liberecký kraj	3341	3940	-599	2219	584	1635	1036
Královéhradecký kraj	3648	4491	-843	1692	570	1122	279
Pardubický kraj	3858	4017	-159	2681	541	2140	1981
Kraj Vysočina	2905	3852	-947	1555	403	1152	205
Jihomoravský kraj	6736	6543	193	5913	2698	3215	3408
Olomoucký kraj	3558	4703	-1145	1309	597	712	-433
Zlínský kraj	2855	3678	-823	1375	427	948	125
Moravskoslezský kraj	3553	6206	-2653	2561	1233	1328	-1325

Zdroj: ČSÚ - Demografická ročenka České republiky – 2018

Specifickou roli hrají u vnitřní migrace Hl. m. Praha a Středočeský kraj, které v posledních deseti letech zaznamenávají úbytek obyvatel, zatímco stěhování se všemi ostatními kraji početně nabývají. Přestěhování se do Prahy je z pohledu statistiky mezikrajského stěhování u všech krajů (s výjimkou Středočeského) primárním důvodem záporné bilance vnitřního stěhování. Ztráta obyvatel stěhování do samotné Prahy je totiž v krajích mnohdy větší než úbytek obyvatel stěhování do všech ostatních krajů republiky dohromady. (ČSÚ: Vývoj obyvatelstva v krajích České republiky, 2018, s. 59)

Tabulka 2.5: Saldo vnitřního stěhování mezi kraji v roce 2018

Kraj	Saldo celkem	Hl.m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
Hl.m. Praha	-1458	x	7864	-339	-147	-503	-685	-380	-511	-366	-353	-1041	-533	-481	-1067
Středočeský	9771	22536	x	-28	72	-87	-184	-138	-156	-124	-127	-263	-220	-185	-467
Jihočeský	-112	2381	1564	x	65	-1	-39	-27	-38	-27	-130	47	-7	-18	-80
Plzeňský	649	1527	1340	877	x	-298	-207	-25	6	-16	-44	1	-	-8	-68
Karlovarský	-860	1183	615	223	1170	x	-23	-28	-2	13	18	27	-8	-5	-21
Ústecký	-1014	3167	3052	527	675	677	x	-27	18	-13	-25	-28	-41	6	-14
Liberecký	-599	1610	1660	195	191	140	1553	x	68	-36	-26	14	-6	4	-44
Královéhradecký	-843	1681	1496	170	178	112	352	930	x	197	-4	89	1	6	-61
Pardubický	-159	1194	1186	189	138	91	297	226	1957	x	-68	8	-74	-32	-47
Vysočina	-947	1295	1007	788	122	62	189	122	204	584	x	213	-26	2	-1
Jihomoravský	193	2167	965	535	221	159	446	264	401	962	1885	x	-246	-265	-615
Olomoucký	-1145	1103	626	163	118	78	211	122	251	534	210	1696	x	35	-50
Zlínský	-823	975	473	108	90	47	148	64	114	182	92	1933	1239	x	-118
Moravskoslezský	-2653	2077	1017	280	228	125	380	204	293	335	197	1645	1910	1068	x

Zdroj: ČSÚ - Demografická ročenka České republiky - 2018

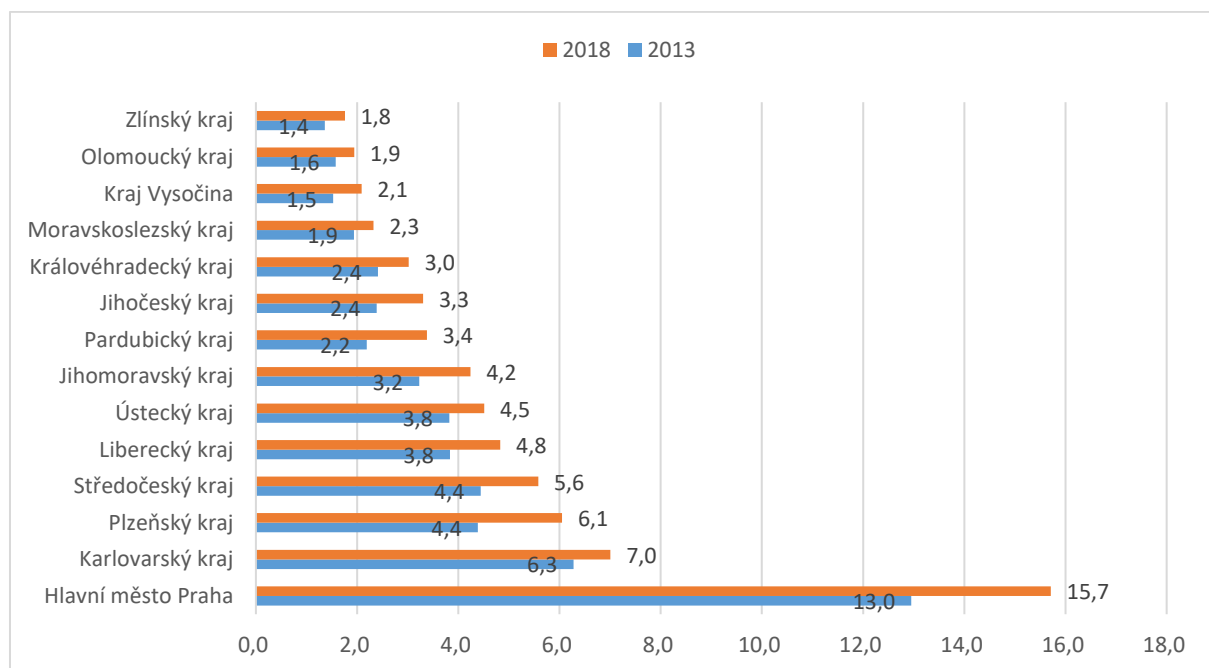
Na základě údajů týkajících se věkové struktury přistěhovalých a vystěhovalých lze konstatovat, že **KVK ztrácí obyvatelstvo zejména v produktivním věku, nejvíce však ve věkové kohortě 20 – 39 let.** (ČSÚ: Vývoj obyvatelstva v krajích České republiky, 2018, s. 61)

Obyvatelé se stěhují nejvíce do Prahy a dále do sousedních krajů – Plzeňského (do Plzně-města, Tachova) **a Ústeckého kraje** (do Chomutova). Vzájemné vazby mezi těmito okresy dokládají i údaje o přistěhovalých do KVK. (viz ČSÚ - Demografická ročenka České republiky – 2018, s. 284 - 295) Určitou hrozbu do budoucna představují ztráty obyvatelstva vůči Praze a Plzni zvláště proto, že některé indicie naznačují, že z kraje odchází vzdělanější nebo kvalifikovanější obyvatelé za lepšími pracovními příležitostmi.

Zahraniční migrace a cizinci na území KVK

Dlouhodobě kladné saldo zahraniční migrace má významný vliv na národnostní složení regionu. **KVK patří počtem cizinců i příslušníků národnostních menšin v přepočtu na obyvatele k předním krajům ČR (Graf 2.1).**

Graf 2.1: Podíl cizinců (bez azylantů) na obyvatelstvu krajů v roce 2018 (v %)

Zdroj: ČSÚ - Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Karlovarského kraje - 2018, Mezikrajské srovnání vybraných ukazatelů – demografický vývoj

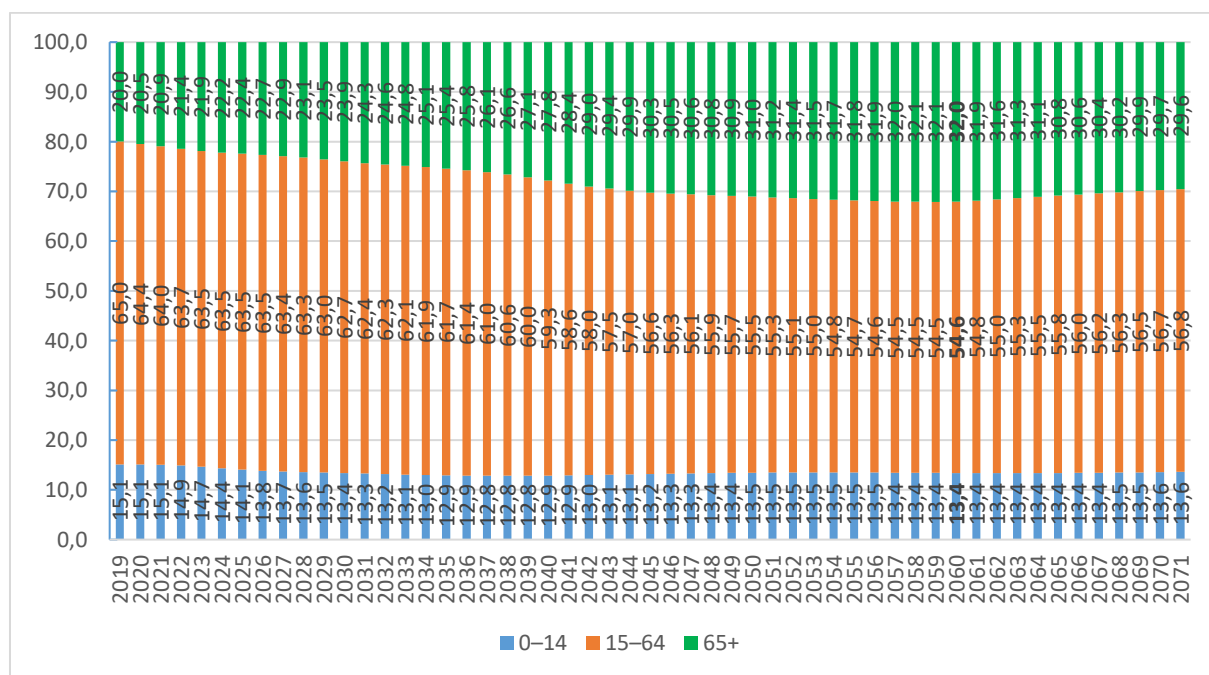
Od roku 2013 do roku 2018 se podíl cizinců na obyvatele ČR či KVK mírně zvýšil. Hodnota podílu cizinců na obyvatele ČR v roce 2018 činila 5,3 %, v KVK 7 % (**celkem 20 663 cizinců**). V ČR se KVK dlouhodobě řadí na druhé místo za Prahu v počtu cizinců na obyvatelstvo, nicméně při porovnání zastoupení cizinců na svém území patří k průměru. Z hlediska jednotlivých kategorií pobytu převažují mezi cizinci ti, kteří získali v ČR trvalý pobyt (53,7 % ke konci roku 2017, v KVK dokonce 64,9 %). Z hlediska státního občanství dominují mezi cizinci na území ČR občané Ukrajiny, Slovenska a Vietnamu. (ČSÚ: Život cizinců v ČR – 2018, Praha: 2018) **V KVK tvoří nejpočetnější skupinu Vietnamci (31,9 %), dále potom Ukrajinci (15,2 %), Němci (12,6 %), Slováci (11,0 %) a Rusové (10,3 %).** Počet občanů Vietnamu v KVK činil k 13.12.2018 6 590 osob neboli 31,9 % všech cizinců v našem regionu, potažmo 11 % z celkového počtu

cizinců tohoto státního občanství v ČR. **Více než polovina Vietnamců přitom žije v okrese Cheb. Cheb má prvenství rovněž v nevyšším podílu cizinců na počtu obyvatel okresu (8,8 %).** Téměř polovina cizinců v našem kraji žije v okrese Karlovy Vary - 60 % všech Ukrajinců a dokonce téměř 80 % všech Rusů žijících v našem kraji. Naopak nejnižší podíl cizinců v kraji vykazuje okres Sokolov (3,4 %). Celkově má počet cizinců v kraji rostoucí tendenci. V roce 2018 se jejich počet oproti minulému roku zvýšil o 3,5 % a za posledních patnáct let došlo k jejich nárůstu dokonce o 56,6 %, tj. o 7 100 osob. (ČSÚ: Cizinci v Karlovarském kraji k 31. 12. 2018)

Demografická projekce

Cílem projekce je v dlouhodobém pohledu nastínit směr budoucího populačního vývoje a ukázat na možné změny v početním stavu a věkovém složení populace při splnění vložených předpokladů budoucího vývoje přirozené měny (resp. plodnosti a úmrtnosti) a migrace. Projekce však nemůže předvídat zásahy vnějších vlivů, např. hluboké ekonomické krize, výrazné změny v systému sociálních opatření, epidemie nemocí či úpravy legislativních opatření ovlivňujících migraci apod. Proto je nutné projekce interpretovat ve vztahu k vstupním parametrům. (ČSÚ: Projekce obyvatelstva České republiky – 2018-2100, Praha: 2018, s. 1) Projekce obyvatelstva ČR 2018-2100 byla zpracována ČSÚ v roce 2018 (viz <https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-ceske-republiky-2018-2100>). Projekce obyvatelstva pro jednotlivé kraje do roku 2050 byla zpracována naposledy v roce 2014 a odhaduje vývoj populace ve věkových skupinách rozdělených po 4 letech (viz <https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-v-krajich-cr-do-roku-2050-ua08v25hx9>). Předpokládaný vývoj populace v krajích pouze souhrnně pro 3 hlavní věkové kategorie (0-14, 15-65 a 65+) pak ukazuje projekce do roku 2070 (viz <https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-v-krajich-cr-do-roku-2070>). Níže uvedený graf vychází z poslední jmenované projekce, u níž je výchozím rokem rok 2019.

Graf 2.2: Demografická projekce obyvatelstva KVK 2019-2070

Zdroj: ČSÚ - Projekce obyvatelstva v krajích ČR - do roku 2070

Věkové složení obyvatelstva KVK se bude v následujících letech výrazně měnit. Uváděné hodnoty přes určitou míru nepřesnosti ukazují na tyto základní trendy: stále **nižší porodnost a tím vyšší úbytek obyvatel přirozenou měrou spolu se zvyšující se nadějí dožití zapříčinilo nárůst postproduktivní složky populace nad předproduktivní, a tím došlo k nárůstu indexu stárí**. Tento trend bude nadále pokračovat a měl by dosáhnout svého vrcholu v letech 2057–2060, kdy bude věková kohorta 65+ dosahovat kolem 32% populace a bude tak více než dvojnásobně početnější než kohorta 0 -14 s 13,4% podílem. Produktivní složka populace by měla tvořit 54,5 %, což představuje minimum za celé období projekce. Prakticky to znamená, že se **za cca 30 let téměř vyrovnají produktivní a neproduktivní složky populace**. Nejmladší kohorta by měla od roku 2019 početně ubývat a svého minima dosáhnout v letech 2040 a 2041 s 12,9% podílem. Produktivní složka od roku 2019, kdy tvořila 65% populace, by za necelých 40 let měla klesnout o 10 %.

Závěr - klíčové problémy a výzvy

Populační vývoj a změny v osídlení jsou velmi důležitým aspektem ekonomického vývoje kraje. Historicko-společenské změny po roce 1945 zasáhly populaci a sídelní strukturu tak významně, že jejich dopady jsou patrné dodnes a jsou jednou z příčin problémů spojených s nižší ekonomickou výkonností, nižší životní úrovní a atraktivitou území pro život obyvatel. **Podle prognóz bude počet obyvatel v dětském a mládí věku spíše stagnovat, zatímco počet seniorů kontinuálně růst**. To bude mít důsledky zejména pro oblast školství (počty žáků a potřeba míst v mateřských, základních a středních školách) a zdravotních a sociálních služeb zaměřených na seniory. **Stárnutí populace** provází celou Evropu. Nicméně dalším negativním trendem postihujícím KVK je stávající **odliv obyvatel**. Horší životní podmínky a možnosti profesního uplatnění vedou k odlivu zejména mladých a vysokoškolsky vzdělaných obyvatel, což dále prohlubuje problémy a ovlivňuje sociální i pracovní kapitál kraje. Přitom struktura obyvatelstva a osídlení je jednou z podmínek pro úspěšné dokončení restrukturalizace kraje.

Celospolečenský proces demografického stárnutí je způsoben dvěma příčinami – poklesem porodnosti a nárůstem naděje dožití. Z tohoto pohledu je nutné se připravit na potřebu zvýšení kapacit pečovatelských a zdravotnických služeb v kraji a dalších služeb poptávaných seniory. Zároveň pokles obyvatel v produktivním věku může v KVK vyvolat nesoulad na trhu práce a nedostatek lidských zdrojů pro potřeby krajské ekonomiky.

KVK je dlouhodobě migračně atraktivní pro cizince, zejména Rusy a Asiaty, a méně atraktivní pro Čechy. Zatímco zahraniční migrací kraj dlouhodobě obyvatele získává, **vnitřní migrací obyvatelstvo ztrácí**. To je dáno do určité míry možnostmi pracovního uplatnění, mírou zde poskytovaných služeb, ale také celkovou atraktivitou kraje jako takového pro život obyvatel ve srovnání s ostatními. Je proto mj. potřeba zlepšit image kraje.

Důsledky dlouhodobých migračních trendů jsou dvojího druhu. V první řadě stále rostoucí počet cizinců v kraji ovlivňuje sociální situaci v regionu a při vysoké územní koncentraci může způsobovat rozličné problémy (jazyková bariéra, tvorba ghett apod., včetně sociální deprivace místního obyvatelstva). V druhém případě **odchod zejména vzdělanějších a kvalifikovanějších pracovních sil** ovlivní negativně již tak nízkou vzdělanostní úroveň obyvatel KVK. Nedostatek kvalifikované pracovní síly má pak za následek nízkou investiční a podnikatelskou aktivitu v kraji.

3. Makroekonomický vývoj

V následující kapitole bude na základě dostupných makroekonomických ukazatelů vyhodnocen vývoj KVK a jeho pozice vůči průměru ČR či ostatním krajům.

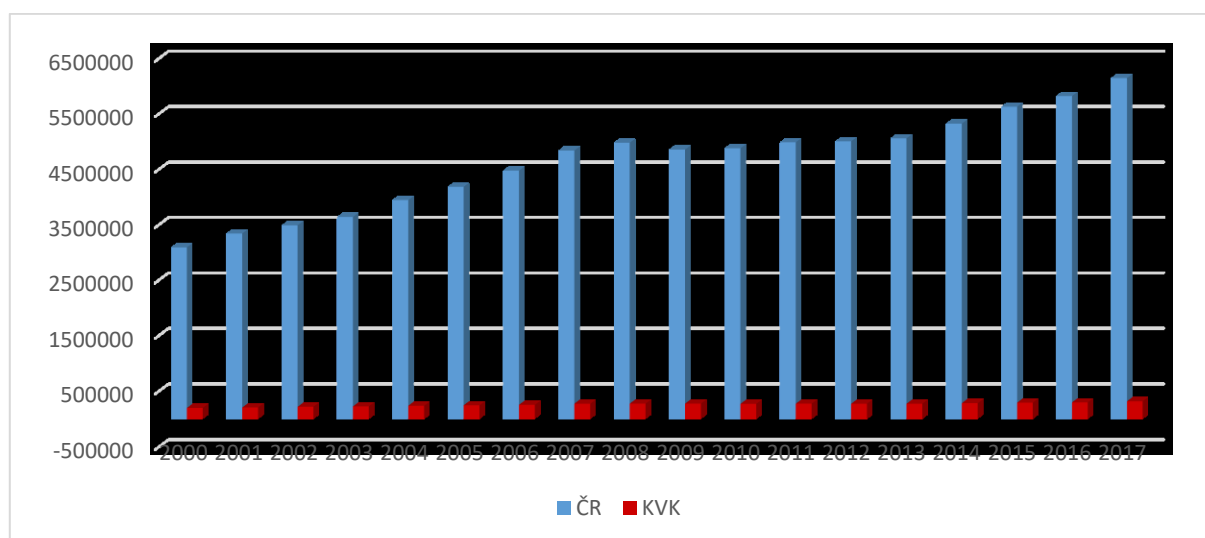
Ekonomická výkonnost

Pro rámcové srovnání vývoje regionů a jejich ekonomického postavení se využívá ukazatelů **hrubého domácího produktu (HDP)** a **HDP na 1 obyvatele**.

HDP (v běžných cenách) vykazoval v KVK až do roku 2009 meziroční nárůst, pak následovalo několik let stagnace či mírného poklesu a v roce 2014 opět zaznamenal poprvé mírný nárůst oproti minulému roku. Tento nárůst pokračoval i v roce 2017⁹, a to o 6,1 % na 93 482 mil. Kč. **Podíl kraje na tvorbě HDP v rámci České republiky (ČR) činil 1,9 %, což je nejnižší podíl ze všech regionů ČR.** Tento podíl se navíc postupně snižuje. Nejvíce se na tvorbě HDP České republiky podílí Hl. město Praha (25,4 %), dále pak Středočeský kraj (11,9 %), Jihomoravský kraj (10,5 %) a kraj Moravskoslezský (9,4 %). (ČSÚ. Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Karlovarského kraje. 2018, s. 40)

Z grafu níže je patrné, že zatímco ekonomika ČR od roku 2000 procházela obdobím hospodářského růstu, je **ekonomická výkonnost KVK** pomalejší a **vesměš stagnuje**.

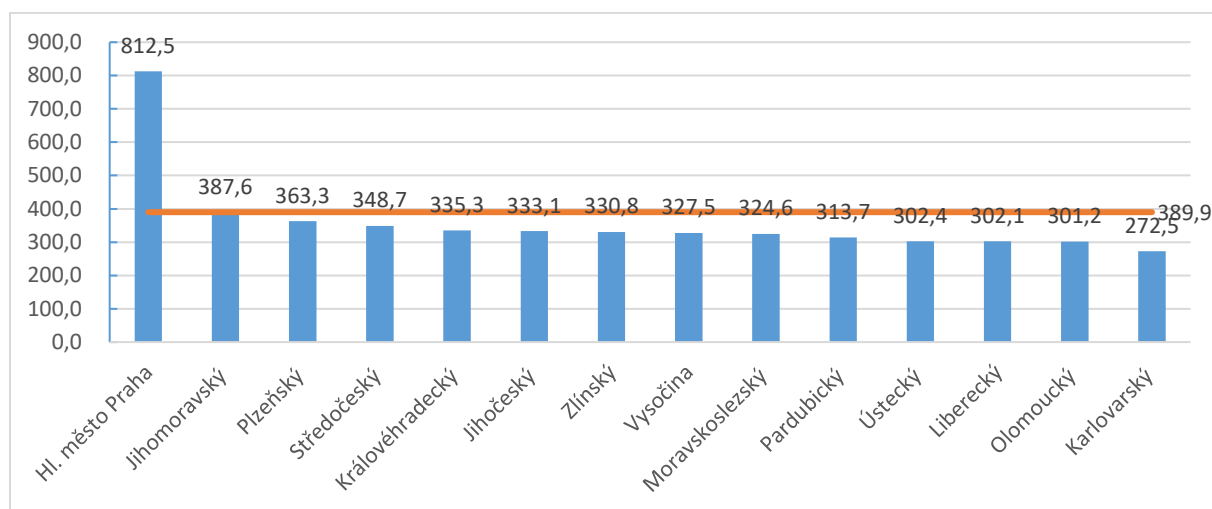
Graf 3.1: Vývoj HDP/obyvatele KVK a ČR v letech 2000-2017 (v Kč)

Zdroj: ČSÚ - regionální účty, Veřejná databáze

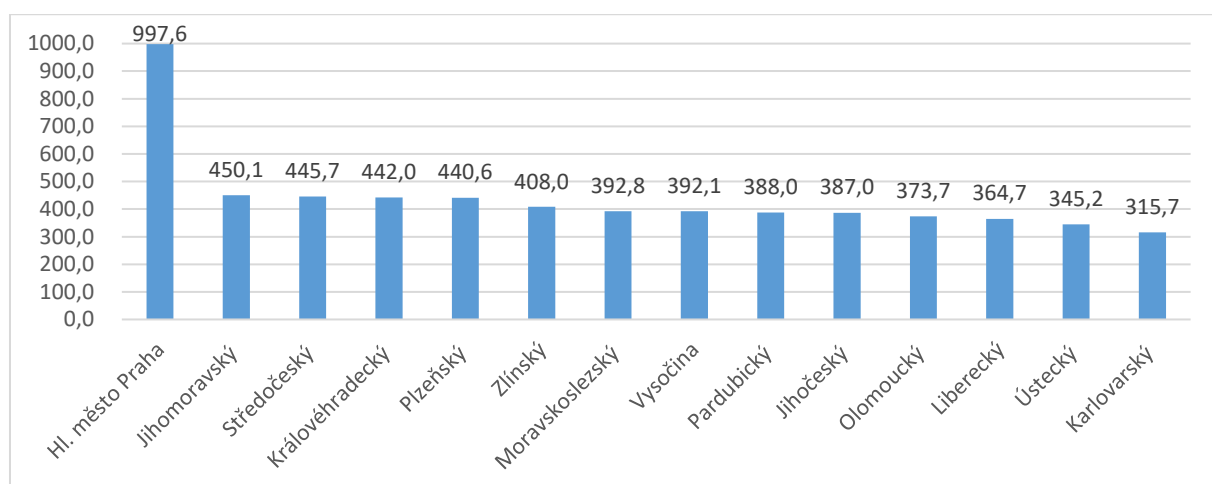
⁹ Makroekonomická data v krajském členění budou k dispozici až na konci roku 2019, proto hodnocení vývoje KVK je do roku 2017.

Graf 3.2: HDP na obyvatele podle krajů ČR v roce 2013 vůči průměru ČR (v tis. Kč na 1 obyvatele)

Zdroj: ČSÚ - Tab. 1.3 Mezikrajské srovnání vybraných ukazatelů – ekonomický vývoj

Graf 3.3: HDP na obyvatele podle krajů ČR v roce 2017 vůči průměru ČR (v tis. Kč na 1 obyvatele)

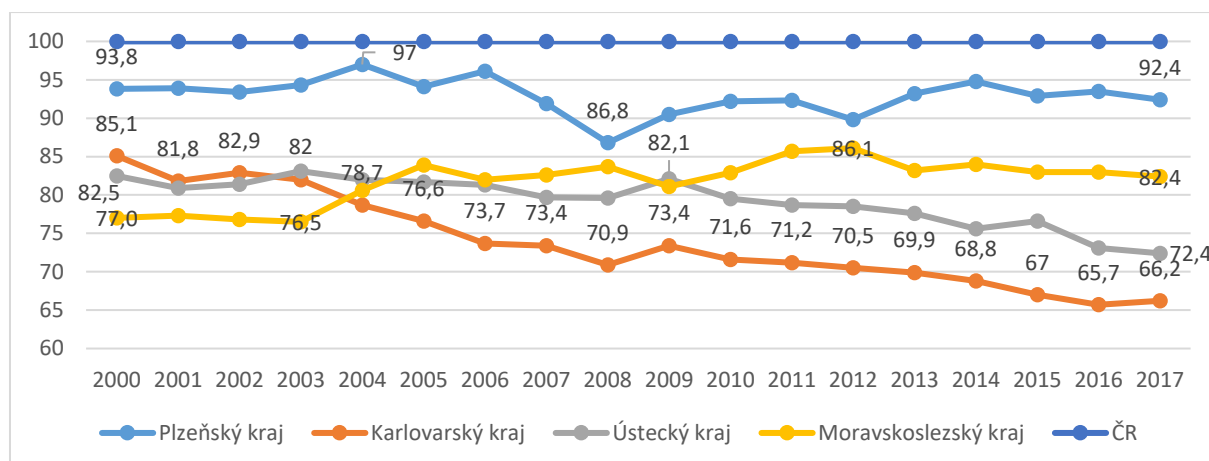

Zdroj: ČSÚ - Tab. 1.3 Mezikrajské srovnání vybraných ukazatelů – ekonomický vývoj

Hodnota HDP na jednoho obyvatele činila v roce 2017 v KVK celkem 315 482 Kč, což představuje meziroční nárůst o 6,5 %. Tento ukazatel se zvýšil ve všech regionech ČR bez výjimky, v našem kraji bylo toto zvýšení třetí nejvyšší (společně se Středočeským krajem) po Královéhradeckém a Olomouckém kraji a průměr ČR převyšoval o 0,9 procentního bodu. **Dlouhodobě však platí, že hodnota HDP na jednoho obyvatele v KVK je nejnižší mezi kraji ČR.** (ČSÚ: Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Karlovarského kraje. 2018, s. 40)

Porovnání vývoje hrubého domácího produktu na obyvatele KVK s ostatními strukturálně postiženými kraji, Ústeckým a Moravskoslezským a sousedním krajem Plzeňským, znázorňuje Graf 3.4. Z dat vyplývá, že **pozice KVK se v celém sledovaném období zhoršuje**. Zatímco v roce 2000 dosahoval HDP KVK na obyvatele 85,1 % HDP ČR na obyvatele, jeho hodnoty trvale klesaly až na 66,2 % v roce 2017, což představuje propad o 18,9 %. Klesající ekonomickou výkonnost lze pozorovat rovněž v Ústeckém kraji. Naopak ekonomická výkonnost Moravskoslezského kraje mírně roste. HDP v Plzeňském kraji dlouhodobě osciluje kolem 92 % HDP ČR.

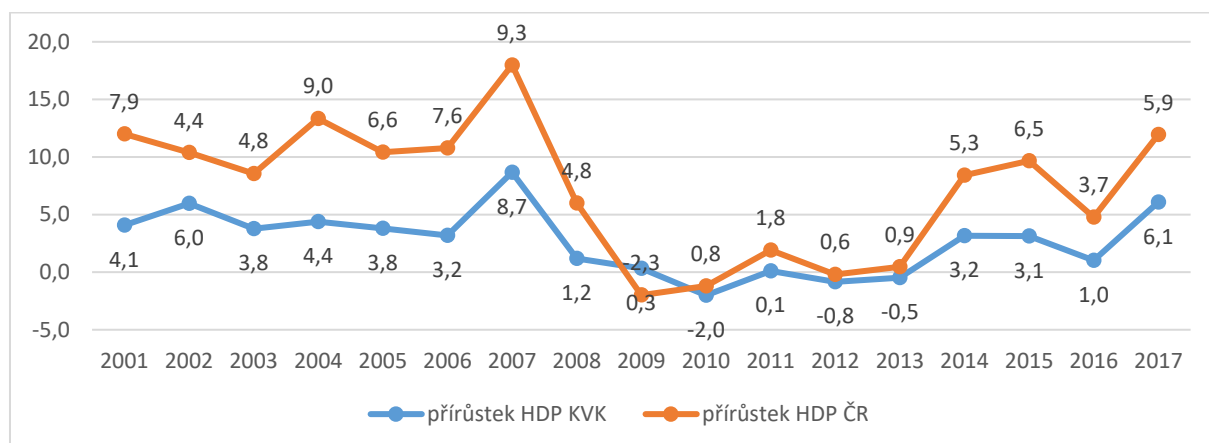
Graf 3.4: Vývoj HDP na obyvatele Karlovarského, Ústeckého, Moravskoslezského a Plzeňského kraje v letech 2000-2017 (v %, ČR = 100)

Zdroj: ČSÚ – Veřejná databáze (Hrubý domácí produkt v regionech soudržnosti a krajích na 1 obyv., ČR = 100%)

Graf níže ilustruje, ve kterých obdobích docházelo k nejvýraznějšímu zaostávání ekonomického vývoje kraje za vývojem na národní úrovni.

Graf 3.5: Roční přírůstek/úbytek HDP KVK a ČR v letech 2000-2017 (v %, předchozí rok=100)

Zdroj: ČSÚ - Veřejná databáze

Kromě roku 2009, kdy byla hodnota přírůstku HDP vyšší než celorepubliková, vykazuje makroekonomický vývoj kraje oproti celorepublikovému vývoji menší výkyvy. Ekonomika KVK dosahovala záporného růstu v letech 2009, 2010, 2012 a 2013.

KVK byl postižen ekonomickou krizí relativně více než v průměru ČR. Rozdíl byl spíše v načasování dopadu krize, kdy v KVK již v roce 2008 ekonomika stagnovala a proti roku 2007 zaznamenala propad. Na ekonomiku ČR dopadala krize s větší setrvačností a naplno se projevila až na hospodářském výsledku za rok 2009. Po roce 2013 dochází k ekonomickému oživení na národní i krajské úrovni, od roku 2017 do současnosti HDP ČR i kraje roste.

Důvody relativního zaostávání KVK oproti ostatním oblastem ČR je sektorová struktura hospodářství kraje a velmi nízká úroveň samotné produktivity práce. **Produktivita práce** (HDP kraje v běžných

cenách na jednoho zaměstnaného) dosáhla v KVK v roce 2017 hodnoty 659,3 tis. Kč, což je o 19,3 tis. Kč (o 3,0 %) více než v roce 2016. Produktivita vzrostla ve všech regionech, nárůst v KVK byl pátý nejnižší. Nárůst produktivity práce v našem kraji je dán rychlejším růstem HDP kraje, než byl růst zaměstnanosti. (ČSÚ: Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Karlovarského kraje. 2018, s. 40) Produktivita práce vyjádřená jako podíl tržeb z prodeje vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy na zaměstnance činila v roce 2018 2,3 mil. Kč a nedosahovala tak celorepublikového průměru o 2,1 mil. Kč. **KVK má dlouhodobě nejnižší produktivitu práce mezi regiony ČR, a to napříč téměř všemi odvětvími ekonomiky.** (ČSÚ: Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Karlovarského kraje – 2018, Praha 2018, s. 50)

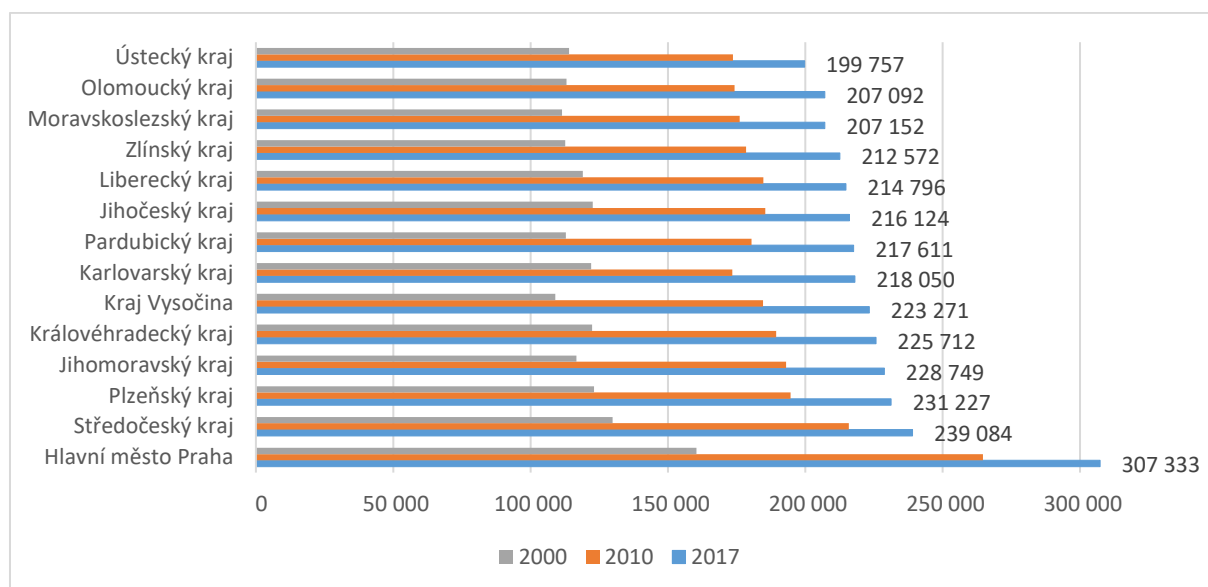
Hodnota hrubé přidané hodnoty (HPH) v KVK od roku 2010 do roku 2013 klesala, poté do roku 2017 zaznamenala nárůst. Oproti předcházejícímu roku vzrostla HPH o 5,9 % (na 83 886 mil. Kč). HPH se v roce 2017 zvýšila ve všech regionech, republikový průměr činil 5,7 %. Nejvyšší podíl na tvorbě HPH dlouhodobě vykazuje terciární sektor. V roce 2017 činil podíl terciálního sektoru 61,1 %, sekundárního sektoru 35,4 % a primárního sektoru pouhých 3,5 %. (ČSÚ: Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Karlovarského kraje. 2018, s. 41) Podíl jednotlivých sektorů hospodářství na tvorbě HPH viz dále, v kapitole Odvětvová specializace kraje.

Dalším indikátorem ekonomické situace je i investiční aktivita v kraji, byť efekt investic je spíše dlouhodobější a nepřímý. **Tvorba hrubého fixního kapitálu (THFK)** závisí na investicích podniků jak domácích, tak zahraničních (PZI). Zahrnuje investice do nemovitého majetku (budov), strojního zařízení a vybavení, případně do jeho modernizace a rekonstrukce. Vyšší investiční aktivita může naznačovat rychlejší obměnu zastaralého vybavení podniků nebo investice do podnikatelské infrastruktury, byť pouze nepřímo podporující hospodářský růst regionu.

THFK v KVK dlouhodobě stagnuje. Výrazněji nerostl ani v obdobích ekonomického růstu v letech 2003-2007 a 2014-2016. Navíc rozdíl v relativní výši investic mezi KVK a ČR se zvětšuje. Chybějící růst investic podniků tak může být jedním z klíčových negativních faktorů, které sráží ekonomickou výkonnost kraje dolů. (Aktualizace vstupní analýzy Strategického rámce hospodářské restrukturalizace Karlovarského, Moravskoslezského a Ústeckého kraje, s. 11)

Úroveň materiálního bohatství domácností trvale bydlících v jednotlivých regionech do značné míry naznačuje **čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele (ČDDD)**, který se udává v běžných cenách.

Graf 3.6: Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele v letech 2000, 2010 a 2017 (v Kč)

Zdroj: ČSÚ – HDP, národní účty

ČDDD dlouhodobě roste, nicméně v souvislosti s ekonomickým poklesem a růstem nezaměstnanosti se v roce 2009 jeho růst zpomalil a v průběhu let 2010-2013 všechny kraje ČR zaznamenaly minimálně jednou jeho meziroční pokles. V roce 2014 již ČDDD ve všech krajích vzrostl. Mezi kraji má nadprůměrný ČDDD na obyvatele pravidelně Hlavní město Praha (od roku 2000 o víc než 30 %) a Středočeský kraj (zpravidla o 4 - 10 %). Na druhém konci žebříčku krajů, se ztrátou téměř 13 % v roce 2017, se umístil Ústecký kraj, na celorepublikový průměr měl pak cca 10 % ztrátu ve sledovaných letech též kraj Moravskoslezský. KVK se z posledního místa v roce 2010, kdy měl o 11,6 % nižší ČDDD na jednoho obyvatele, než byl průměr ČR, umístil v roce 2017 na sedmém místě se ztrátou ca 5 % na celorepublikový průměr.

Kupní sílu obyvatelstva a důležitým faktorem ovlivňujícím trh práce představuje průměrná hrubá měsíční mzda a medián měsíčních hrubých mezd. **Průměrná hrubá měsíční mzda se v KVK pohybuje dlouhodobě pod průměrem ČR a kraj se tak řadí na absolutně poslední místo v mezikrajském srovnání** (viz Tabulka 3.1). V roce 2018 dosahovala výše průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců v KVK 27 974 Kč. Rozdíl od výše celorepublikového průměru (31 868 Kč) činil 3 894 Kč (tj. 12 %). O skutečné úrovni mezd však vypovídá lépe než průměrná hrubá mzda, která je ovlivněna vysokými mzdami u malé části populace, **medián mezd**. Ten v KVK v roce 2018 činil 26 774 Kč. Z tabulky je patrný výrazný **nárůst mezd v posledních 5 letech** spojený s ekonomickým růstem.

Lze předpokládat, že nízká hladina mezd plyne z v kraji převažujících odvětví (zpracovatelský průmysl, stavebnictví), kde je využívána zejména nízko kvalifikovaná pracovní síla, dále nižší hospodářská výkonnost a nižší úroveň produktivity práce v kraji než ve zbytku ČR. Ta vyplývá rovněž ze struktury ekonomiky – vyššího zastoupení průmyslových oborů a aktivit s nižší přidanou hodnotou a také vyššího zastoupení méně znalostně intenzivních služeb v zaměstnanosti.

Tabulka 3.1: Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnanců v krajích a ČR v letech 2014 a 2018 (v Kč)

ČR, kraje	Průměrná mzda			Medián		
	2014	2018	změna 2018/2014	2014	2018	změna 2018/2014
ČR	25 607	31 868	24%			
Hl. m. Praha	33 062	40 059	21%	28 254	34 338	22%
Středočeský	25 570	32 393	27%	23 979	30 048	25%
Jihočeský	23 019	28 870	25%	21 665	27 909	29%
Plzeňský	24 521	31 032	27%	23 266	30 055	29%
Karlovarský	21 910	27 974	28%	20 505	26 774	31%
Ústecký	23 103	29 290	27%	21 772	27 901	28%
Liberecký	23 835	29 682	25%	22 476	28 882	29%
Královéhradecký	23 185	29 622	28%	21 885	28 348	30%
Pardubický	22 793	28 685	26%	21 796	27 851	28%
Vysočina	23 200	29 256	26%	22 027	28 211	28%
Jihomoravský	24 833	30 736	24%	22 546	28 728	27%
Olomoucký	22 801	28 646	26%	21 919	27 253	24%
Zlínský	22 511	28 427	26%	21 542	27 398	27%
Moravskoslezský	23 489	28 796	23%	22 633	27 653	22%

Pozn.: průměrné mzdy jsou uvedeny v přepočteném počtu (FTE)

Zdroj: ČSÚ - Srovnání krajů v České republice – 2015 a 2019

Trh práce

Dalšími ukazateli úrovně hospodářství kraje jsou ekonomická aktivita obyvatelstva, míra zaměstnanosti (procento zaměstnaných osob z celkového počtu obyvatel) a míra nezaměstnanosti (podíl nezaměstnaných k pracovní síle, tj. součtu zaměstnaných a nezaměstnaných ve věku 15-64 let).

Populaci kraje ve věku 15 a více let rozdělujeme na ekonomicky aktivní a ekonomicky neaktivní. Podle výsledků Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) v roce 2018 tvořilo v KVK tzv. pracovní sílu celkem 156,3 tis. osob. Téměř 97,0 % z nich bylo zaměstnáno v národním hospodářství. **Míra zaměstnanosti** v KVK tak činila **60,4 % obyvatel** a byla o 1,2 procentního bodu vyšší než v celé ČR.

Převážná většina zaměstnaných v KVK byla v zaměstnaneckém poměru (86 %). Osoby pracující na vlastní účet tvořily 10 % zaměstnaných osob a zaměstnavatelů bylo 3,6 %. Z hlediska zaměstnání v národním hospodářství podle hlavních tříd klasifikace zaměstnání byl v roce 2018 v KVK **nejvyšší podíl zaměstnanců ve třídách: řemeslníci a opraváři (18,6 %), pracovníci ve službách a prodeji (18 %), obsluha strojů a zařízení, montéři (16,8 %) a techničtí a odborní pracovníci (16,7 %).** **Nejvíce pracujících v kraji zaměstnává zpracovatelský průmysl (26,3 %),** významný podíl zaměstnaných je také v sektoru zdravotní a sociální péče (9,2 %) a v sektoru velkoobchodu a maloobchodu a oprav motorových vozidel (8,9 %). **Podíl zaměstnaných v sektoru zdravotní a sociální péče je přitom nejvyšší v celé ČR.** (ČSÚ. Statistická ročenka Karlovarského kraje 2019)

K 31. 12. 2020 bylo v KVK celkem 75 198 ekonomických subjektů, z čehož 56 886 činily fyzické osoby a 18 312 právnické osoby. V správním obvodu obce s rozšířenou působností (SO ORP) Karlovy Vary mělo sídlo téměř 45 % všech právnických osob působících v KVK a byl zde i nejvyšší podíl fyzických osob

(33 %) (viz Příloha 2). **Dle počtu zaměstnanců v KVK působí zejména menší firmy s 1 – 5 zaměstnanci** (4 395 ekonomických subjektů). Největší firmou v kraji, s počtem zaměstnanců 3 000-3 999, je Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s. (ta však v dohledné době plánuje vzhledem k ukončování těžby propouštění). Co se převažující činnosti ekonomických subjektů týče, působí jich nejvíce v sektorech velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel (16 246), stavebnictví (8 330), profesní, vědecké a technické činnosti (7 128), zpracovatelský průmysl (6 900) a ubytování, stravování a pohostinství (6 699). (ČSÚ – Tabulky správních obvodů Karlovarského kraje 2019)

Míra ekonomické aktivity (podíl pracovní síly na počtu všech osob 15letých a starších) činila v KVK **62,6 %** (u mužů 69,1 %, u žen 55,5 %). Po poklesu míry ekonomické aktivity v roce 2011 vykazuje její hodnota meziroční nárůst a v roce 2018 byla o 1,6 procentního bodu vyšší než míra ekonomické aktivity ČR. (ČSÚ: Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Karlovarského kraje. 2018, s. 19 - 20)

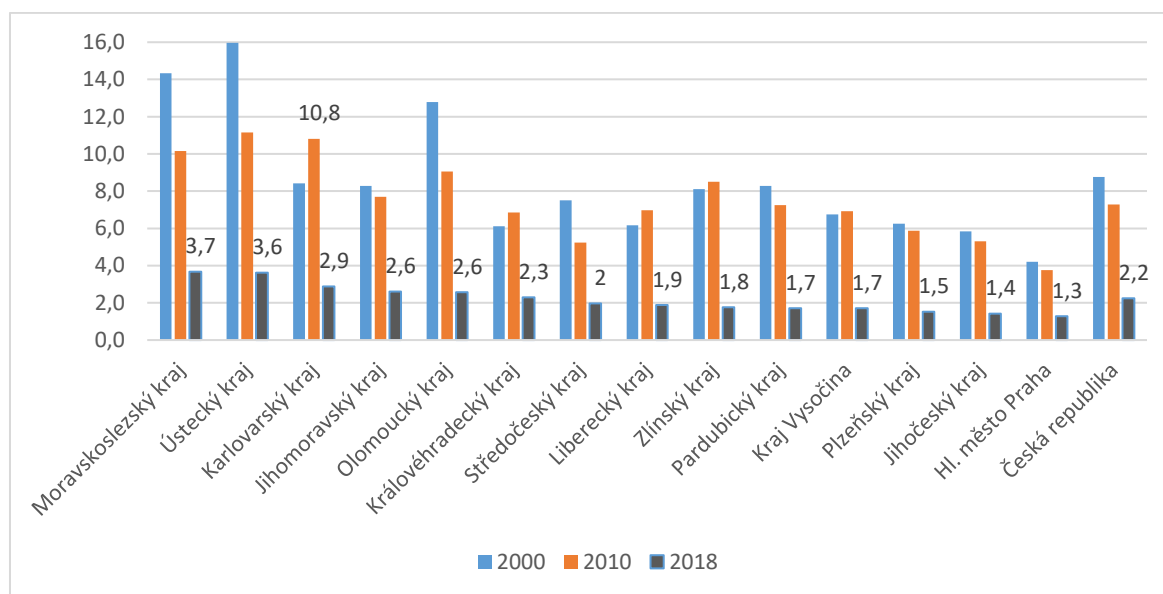
Nejvyšší podíl ekonomicky neaktivních osob¹⁰ byl v roce 2018 ve věkové kategorii 60 a více let (65,6 %) a tento podíl se díky stárnutí populace v dlouhodobém srovnání neustále zvyšuje (za posledních 10 let o 13,2 procentního bodu). (ČSÚ: Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Karlovarského kraje. 2018, s. 21) Mezi ekonomicky neaktivními osobami osciluje podíl studentů kolem 11 %.

Míra nezaměstnanosti je v celé republice nízká a pohybuje se **pod 4 %**. Míra nezaměstnanosti osob ve věku 15-64 let se v ČR v letech 2009-2013 pohybovala okolo 7 %, ale od roku 2014 se snižovala a v souvislosti s příznivým ekonomickým vývojem **dosáhla v roce 2018 svého minima**. O něco vyšší míru nezaměstnanosti, než byl celorepublikový průměr (2,2 %), vykazovaly v roce 2018 strukturálně postižené kraje a dále pak Jihomoravský, Olomoucký a Královéhradecký kraj. Nejnižší míra nezaměstnanosti je dlouhodobě v hlavním městě Praze (1,3 %). Při porovnání hodnot z let 2010 a 2018 došlo k největšímu zlepšení v KVK, kde míra nezaměstnanosti klesla o 7,9 procentního bodu.

Mezi uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce v KVK ke dni 31. 12. 2018 (celkem 6 229 osob) převažovali z věkových skupin nejvíce uchazeči ve věku 55-64 let (1 426) a v kategorii 45-54 let (1 420). Z hlediska vzdělání pak osoby bez vzdělání (2 367) a vyučení (1 593). Obecně přitom platí, že s rostoucí vzdělaností klesá podíl nezaměstnaných.

¹⁰ Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo představují důchodci, žáci a studenti a osoby pečující o členy rodiny.

Graf 3.7: Míra nezaměstnanosti v krajích a v letech 2000, 2010 a 2018 (v %)

Zdroj: ČSÚ – Veřejná databáze

Porovnáme-li situaci na trhu práce jednotlivých SO ORP, pak nejvíce uchazečů o zaměstnání bylo ke konci roku 2018 evidováno v SO ORP Sokolov. Zároveň zde byl nejvyšší podíl osob dlouhodobě nezaměstnaných (28,9 %), tj. s délkou evidence delší než 1 rok. Nejvyšší počet uchazečů na 1 pracovní místo v evidenci ÚP pak byl v SO ORP Kraslice (2,1). Ve všech SO ORP je větší podíl osob v evidenci ve věku nad 50 let. Nejmenší počet nezaměstnaných a nejnižší počet uchazečů o zaměstnání na 1 pracovní místo měl SO ORP Aš. Zde byl však vysoký podíl osob evidovaných na ÚP déle než rok (24,2 %).

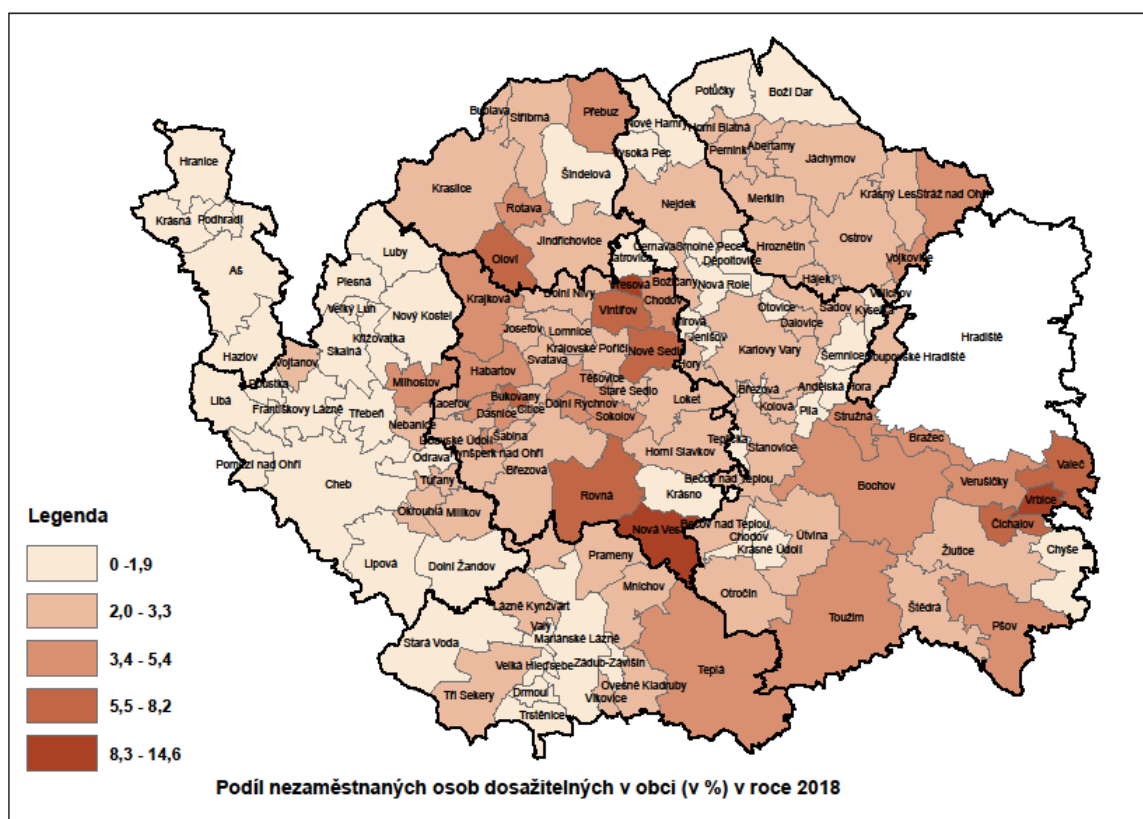
Tabulka 3.2: Nezaměstnanost ve SO ORP KVK (k 31. 12. 2018)

KVK, SO ORP	Uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce celkem	z toho podíl (v %)					Pracovní místa v evidenci úřadu práce celkem	Počet uchazečů o zaměstnání na 1 pracovní místo v evidenci ÚP
		dosažitelných ve věku 15–64 let	osob ve věku do 24 let včetně	osob ve věku 50 a více let	osob s délkou evidence 6–12 měsíců	osob s délkou evidence nad 12 měsíců		
Karlovarský kraj	6 166	90,4	13,7	36,6	12,9	23,5	8 108	0,8
Aš	194	80,4	14,9	41,2	8,8	24,2	685	0,3
Cheb	610	89,8	12,8	39,2	9,7	12,5	1 870	0,3
Karlovy Vary	1 687	90,2	11,1	40,4	12,9	22,5	3 176	0,5
Kraslice	297	93,9	15,8	37,0	15,5	20,9	143	2,1
Mariánské Lázně	375	91,7	13,6	33,3	15,7	10,1	464	0,8
Ostrov	657	91,0	13,4	36,4	15,7	25,7	811	0,8
Sokolov	2 346	90,7	15,5	33,4	12,5	28,9	959	2,4

Zdroj: ČSÚ – Tabulky správních obvodů Karlovarského kraje

Na úrovni jednotlivých obcí KVK byla v roce 2018 nejvyšší míra nezaměstnanosti (nad 8,3 %) v obcích Nová Ves, Vřesová a Citice. Obce, které se potýkají s mírou nezaměstnanosti mezi 5,5 % a 8,2 % se nachází zejména v okrese Sokolov. S vyšší mírou nezaměstnanosti se pak potýkají zejména obce v jižní části kraje – Čichalov, Valeč, obce na Toužimsku, Bochovsu, Tepelsku ad. (viz obrázek níže).

Obrázek 3.1: Míra nezaměstnanosti v obcích Karlovarského kraje v roce 2018 (v %)

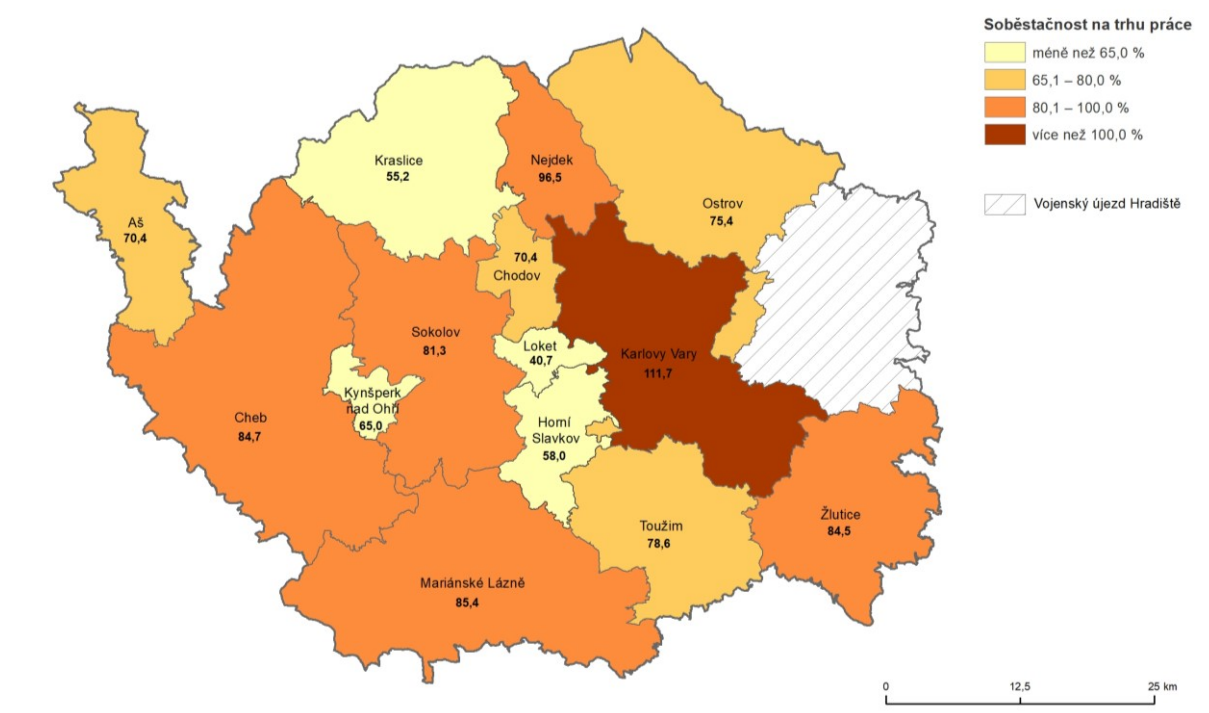

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Celorepublikovým problémem je **podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob** (tj. těch, kteří jsou evidováni na úřadech práce déle než 1 rok). KVK měl v roce 2018 sedmý nejvyšší podíl těchto nezaměstnaných v ČR a činil 23,5 % (ČR 26,2 %). Meziročně došlo k významnému snížení tohoto podílu, a to o 13,2 procentního bodu. **Z okresů KVK vykazuje nejvyšší podíl dlouhodobě nezaměstnaných okres Sokolov (28 %), nejméně okres Cheb (13,6 %).** (ČSÚ: Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Karlovarského kraje. 2018, s. 24)

Soběstačnost trhu práce na úrovni jednotlivých obcí s pověřeným úřadem mapovala v průběhu roku 2018 agentura CzechInvest. Koeficient soběstačnosti trhu práce vyjadřuje podíl zaměstnanců a aktivních živnostníků vůči počtu obyvatel ve věku 15-64 let.

Obrázek 3.2: Soběstačnost na trhu práce ve správních obvodech POÚ KVK (k prosinci 2018)

Zdroj: CzechInvest, 2019

Z obrázku je patrné, že soběstačný trh práce mají pouze Karlovy Vary (111,7 %), které jsou místem dojížděky za prací z ostatních obcí. Zároveň je zde nejvyšší počet aktivních živnostníků (7 088 v roce 2018). Druhou nejvyšší hodnotu indexu má Nejdek (96,5 %), ve kterém sídlí významní zaměstnavatelé WITTE Nejdek, s.r.o., Nejdecká česárna vlny, a.s. a SWISS - FORM a.s. Nejnižší index naopak vykazují obce Locket a Kraslice. V Lokti nacházejí obyvatelé po uzavření místních výrobních firem uplatnění zejména v sektoru služeb (v cestovním ruchu a ve veřejných službách). V případě Kraslic řada obyvatel dojíždí za prací do sousedního Německa. To platí též – zejména vzhledem k nízké míře nezaměstnanosti – i o ostatních obcích sousedících se SRN. Do budoucna lze očekávat snížení koeficientu v Sokolově, kde je plánováno propouštění zaměstnanců firmy Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s.

Přímé zahraniční investice

Stav přímých zahraničních investic (PZI) reflektuje atraktivitu regionu pro zahraniční investory. PZI byly v posledních zhruba 20 letech klíčovým faktorem, který ovlivňoval ekonomický vývoj ČR a jeho regionů. Nejenže firmy pod zahraniční kontrolou přinesly potřebné investice a nová pracovní místa a vykazovaly lepší hospodářské výsledky, ale v některých případech dokázaly přinést spolu s investicí nebo v návaznosti na ni i znalosti a know-how, a pozvednout pozici svých místních českých subdodavatelů a přispět k jejich dalšímu rozvoji. Právě charakter PZI byl jednou z významných příčin méně úspěšné transformace ekonomiky kraje. Ekonomika kraje rostla během 90. let díky příchodu zahraničních investorů, pro něž byl KVK atraktivní blízkostí Německa, dobrou průmyslovou tradicí a nízkou cenou pracovní síly. Těmito investory byly většinou menší až střední firmy z Německa, které se orientovaly především na výrobní a montážní aktivity s nízkou přidanou hodnotou a malou inovační a technologickou náročností. Díky struktuře odvětví, nedostatku ploch připravených pro nové investory

(tzv. greenfields) a nízké vzdělanostní a kvalifikační úrovni obyvatelstva se však kraji téměř vyhnula druhá vlna PZI směřujících do ČR po roce 2000, která byla podnětem ekonomického růstu většiny regionů mezi roky 2003 a 2007. (Aktualizace vstupní analýzy Strategie hospodářské restrukturalizace Karlovarského, Moravskoslezského a Ústeckého kraje, s. 62)

Tabulka 3.3: Stav celkových PZI dle krajů ČR v letech 2011, 2014 a 2017 (stav k 31. 12. daného roku)

ČR, kraj	2011		2014		2017	
	mil. Kč	%	mil. Kč	%	mil. Kč	%
ČR	2 404 151	100	2 774 601	100	3 321 271	100
Hl. město Praha	1 256 790	52,3	1 512 015	54,5	2 047 946	61,7
Středočeský	254 732	10,6	330 060	11,9	263 226	7,9
Jihočeský	88 922	3,7	91 342	3,3	97 325	2,9
Plzeňský	74 407	3,1	91 157	3,3	91 673	2,8
Karlovarský	19 686	0,8	21 753	0,8	26 291	0,8
Ústecký	87 118	3,6	82 633	3	80 649	2,4
Liberecký	58 615	2,4	59 296	2,1	60 749	1,8
Královéhradecký	47 620	2	53 339	1,9	61 833	1,9
Pardubický	52 943	2,2	40 324	1,5	49 256	1,5
Vysočina	49 794	2,1	52 167	1,9	59 500	1,8
Jihomoravský	159 613	6,6	156 919	5,7	155 429	4,7
Olomoucký	31 022	1,3	39 552	1,4	47 267	1,4
Zlínský	49 868	2,1	54 792	2	67 272	2,0
Moravskoslezský	173 021	7,2	189 252	6,8	212 857	6,4

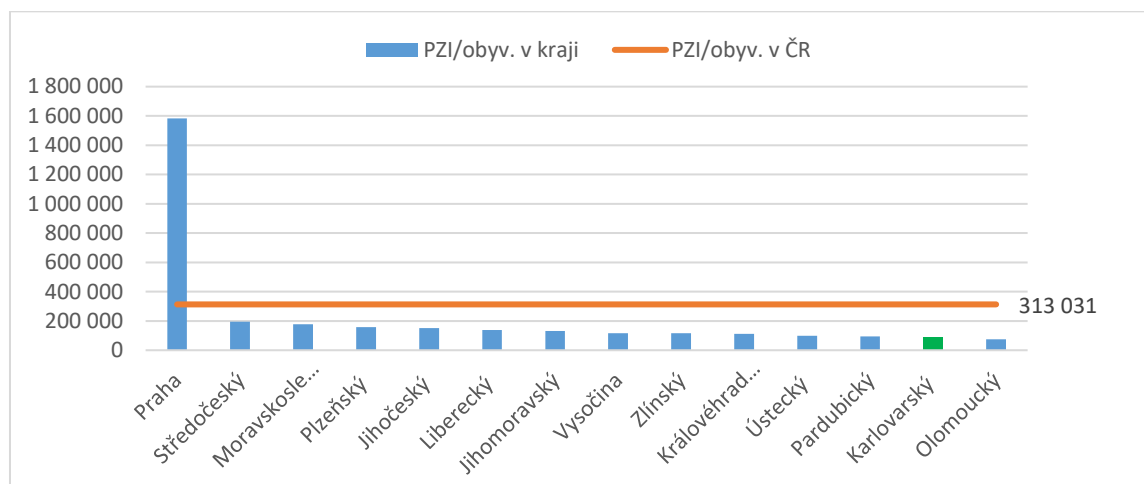
Zdroj: ČNB - Přímé zahraniční investice, vlastní výpočty

Údaje o PZI v tabulce zachycují celkovou výši zahraničních investic¹¹ v jednotlivých regionech v letech 2010, 2014 a 2017. PZI se výrazně koncentrují do Prahy, jakožto nejvýznamnějšího ekonomického centra ČR. Její podíl posiluje zejména to, že v roce 2014 přes 25 % zahraničního kapitálu směřovalo do odvětví peněžnictví a pojišťovnictví a odvětví nemovitostí a služeb pro podniky, které se z pohledu regionální diferenciace z mnoha důvodů koncentrují do Prahy. Teritoriální členění PZI sledované ČNB navíc vychází ze sídla těchto společností, které je často v Praze, ale výrobní aktivity jsou realizovány v jiných částech ČR. Vyjma Prahy je vysoký podíl PZI rovněž ve Středočeském kraji. Pozice KVK je v porovnání s ostatními českými regiony velmi špatná. **Přiliv PZI dosahuje nízkých hodnot a kraj se dlouhodobě nachází na posledním místě v celkovém objemu PZI.** Za sledované období 2010-2017 zde byl zaznamenán pouze malý absolutní přírůstek PZI. Z hlediska struktury PZI v KVK investice do základního kapitálu stagnují a roste podíl reinvestovaného zisku. Podíl reinvestovaného zisku přitom ukazuje na zájem stávajících firem o rozšíření výroby a dalších aktivit. Stagnující investice do základního kapitálu naznačují nižší zájem nových zahraničních investorů. To je ovlivněno nejen atraktivitou kraje, ale i jeho schopností přilákat nové investory a dostatkem připravených volných ploch. (Aktualizace vstupní analýzy Strategického rámce hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje, s. 11-14)

¹¹ Přímá investice = základní kapitál + reinvestovaný zisk + ostatní kapitál

Pokud sledujeme **stav PZI na obyvatele** (Graf 3.8), nachází se **KVK na předposledním místě** před Olomouckým krajem. Pozice KVK je tedy poněkud lepší, ovšem v porovnání se sousedním Ústeckým a Plzeňským krajem stále zaostává. V členění PZI na obyvatele ještě více vynikne dominance Prahy oproti ostatním regionům.

Graf 3.8: Stav PZI na obyvatele v krajích ČR v roce 2017 (v Kč; stav k 31. 12. daného roku)

Zdroj: ČNB, vlastní výpočty

Pro podrobnější hodnocení dopadu PZI na regionální ekonomiku bychom však potřebovali údaje o sektorové struktuře jejich směřování nebo případně zemi původu. Tyto informace však ČNB v regionálním členění nenabízí.

Sektorové určení přímých zahraničních investic částečně zachycuje statistika agentury CzechInvest, která sleduje realizované investice jimi podpořených pobídek. **Více než polovinu všech podpořených zahraničních investic tvořily PZI do kovodělného, chemického a gumárenského průmyslu,** což odpovídá i proměně struktury nejvýznamnějších odvětví zpracovatelského průmyslu v KVK. Nejvýznamnější připravovanou investicí v regionu je momentálně umístění testovacího centra pro autonomní auta firmy BMW na Sokolovsku. (Aktualizace vstupní analýzy Strategického rámce hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje, s. 16)

Vývoz

Na provázanost regionu se zahraničím a jeho úspěšnost na zahraničních trzích ukazuje úroveň exportu kraje. Poslední dostupná data ČSÚ o vývozu v krajském členění jsou z roku 2010, kdy činil podíl KVK na celkovém vývozu nejnižších hodnot mezi kraji, a to 2,1 %. Hodnoty za teritoriální směry vývozu z krajů ukazují na velkou provázanost a zároveň závislost ekonomiky KVK na sousedním Německu. (ČSÚ: Vývoz zboží jednotlivých krajů – 2010. 2011) Firmy v KVK se ve velké míře orientují na zakázkovou výrobu pro německé odběratele, případně německé firmy zde zakládají své pobočky. V souvislosti s předpokládaným oslabením hospodářského růstu by bylo proto vhodné podpořit diverzifikaci portfolia cílových zemí pro export z KVK.

Pro exportně orientované firmy v kraji je vzájemná spolupráce se zahraničními odběrateli často méně výhodná, neboť jejich výroba se dominantně orientuje na standardizovanou produkci s nízkou

přidanou hodnotou, což vede k využívání levné pracovní síly bez vyšší kvalifikace. Tato specializace přináší firmám v kraji problémy a brzdí celkovou úroveň exportu. Navíc pozice těchto firem v hodnotovém řetězci omezuje jejich rozhodovací a řídicí autonomii, snižuje možnost rozvoje sofistikovanější výroby a často je také odděluje od strategických informací o trhu a konečných zákaznících. To jim ve svém důsledku ztěžuje možnosti upgradu neboli posunu firem na vyšší řád v globálních hodnotových řetězcích¹², a případnou snahu o prosazení se na vysoce konkurenčních trzích s kvalitativně vyspělými a pokročilejšími výrobky, jejichž produkce vyžaduje větší využití výzkumných a vývojových aktivit a vzdělanější pracovní sílu. (Program rozvoje Karlovarského kraje 2014-2021, s. 30 – 31)

Z pohledu exportní výkonnosti kraje jsou stěžejními odvětvími kovodělný a elektrotechnický průmysl. V porovnání s ostatními regiony ČR jsou v exportní struktuře málo zastoupeny produkty strojírenského a automobilového průmyslu. (Program rozvoje Karlovarského kraje 2014-2021, s. 33)

Závěr - klíčové problémy a výzvy

Výkonnost ekonomiky KVK v posledních 15 letech **zaostává** za ostatními regiony ČR a jeho odstup se neustále zvyšuje, a to i v době hospodářského růstu posledních let. Hlavními **příčinami jsou nízká produktivita práce napříč ekonomickými sektory, zastaralá struktura ekonomiky kraje s důrazem na odvětví a výrobu s malou přidanou hodnotou, malý příliv zahraničních investic do kraje, malý podíl vysokoškolsky vzdělaných lidí a absence výzkumné a vývojové základny v kraji.** Roli hraje i **periferní poloha regionu v rámci ČR**, jeho pozice v sídelní struktuře a také skutečnost, že velká část kraje (především pohraničí) je řídko osídlena a chybí zde významnější hospodářské aktivity. **Špatná ekonomická situace má negativní dopad na rozvoj podnikání, zapříčiňuje nízkou atraktivitu pro nové investory** (zejména je to patrné ve velmi nízkém přílivu zahraničních investic), souvisí s menší nabídkou perspektivních pracovních míst pro kvalifikovanou pracovní sílu a v důsledku stagnace životní úrovně obyvatelstva i s nízkou atraktivitou kraje pro život obyvatel. KVK se proto v posledních letech potýká s odlivem, zejména vzdělaného, obyvatelstva. **Nedostatečné množství nových malých firem a malá podnikavost** jsou rovněž důvodem pomalé ekonomické restrukturalizace. Kraj by se měl snažit podporovat podnikání a podnikavost, využít endogenních zdrojů a užší provázanosti firem a případných synergických efektů, zejména v doménách specializace (viz dále).

KVK patří dlouhodobě k regionům s nejnižší výší PZI. Atraktivitu kraje pro příchod investorů ovlivňuje zejména absence silného ekonomického centra regionu se specializovanými podpůrnými službami, malá tradice technických oborů a absence výzkumného a vývojového zázemí (VaV instituce či VŠ), špatná dopravní dostupnost (chybějící napojení na českou či německou dálniční síť) a nedostatek připravených průmyslových ploch pro podnikání.

Po úpadku či útlumu tradičních výrob a rozpadu původních hodnotových řetězců v 90. letech přišla do kraje řada menších a středních firem zejména z Německa z důvodu blízkosti, průmyslové tradice a nízké ceně pracovní síly. **Pozice poboček zahraničních firem se ale převážně nachází na nízkém stupni hodnotových řetězců a s nízkou rozhodovací autonomií.** (RIS3 KVK, s. 8-10) **Navázání ekonomiky na Německo skrz vlastnictví firem a export přitom představuje riziko v případě jeho ekonomických problémů či odchodu vlastníků z regionu.** Je proto třeba diverzifikovat portfolio vývozních destinací,

¹² blíže viz Berman Group. Mapování hodnotových řetězců firem Karlovarského kraje. Praha, 2010.

podpořit inovace a nové produkty a snažit se proniknout na nové trhy. **Nutná je podpora příchodu nových firem a investorů do kraje a podpora podnikání a vzniku nových firem orientovaných na znalostně náročnější aktivity či služby s vyšší přidanou hodnotou.**

KVK je jedním z regionů s nejnižším podílem obyvatelstva s vysokoškolským vzděláním a nejvyšším se základním vzděláním. Reprodukce vzdělanostní a oborové struktury pracovní síly je dána sociálním složením obyvatelstva, strukturou místního hospodářství i oborovou nabídkou škol. **Vzdělanostní struktura a nedostatek vzdělané a kvalifikované pracovní síly jsou překážkou pro rozvoj podnikání a růst podílu OSVČ, pro rozvoj firem a zavádění inovací a rovněž příchod zahraničních investorů.** Zároveň malá nabídka pracovních míst pro kvalifikované pracovníky je příčinou odlivu vzdělaného obyvatelstva z kraje.

Specifická skupina dlouhodobě nezaměstnaných lidí pak poukazuje na nevhodné nástroje aktivní politiky zaměstnanosti ze strany státu a představuje **riziko nárůstu počtu osob ohrožených sociální exkluzí, sociálně vyloučených komunit a lokalit.**

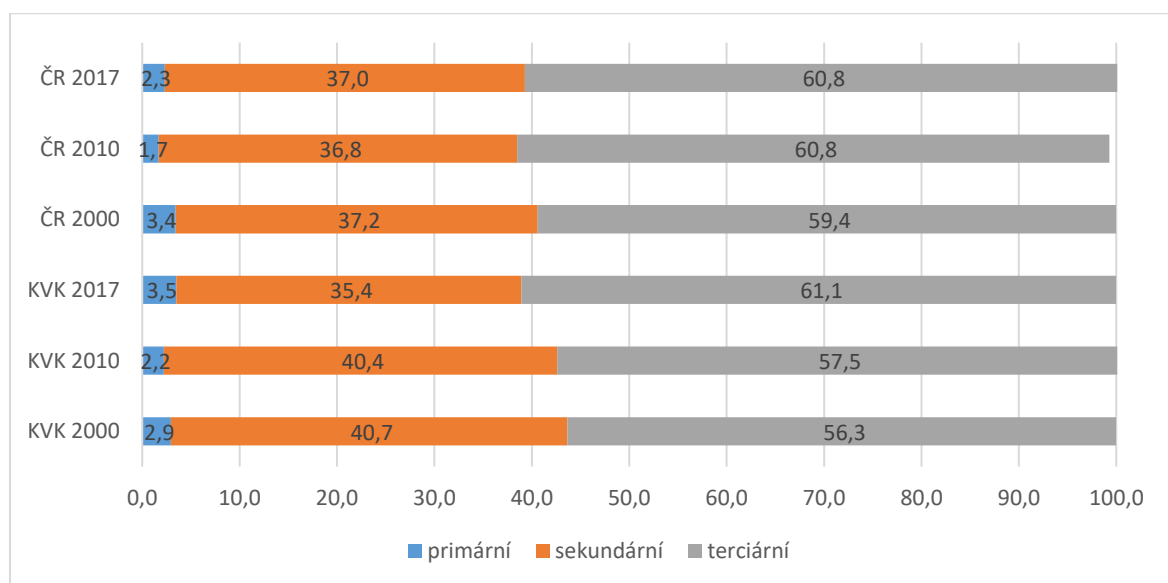
4. Odvětvová specializace kraje

Podíl sektorů na tvorbě hrubé přidané hodnoty

Z hlediska podílu jednotlivých sektorů na hrubé přidané hodnotě kraje hraje v regionální ekonomice hlavní roli terciární sektor, který má dlouhodobě rostoucí tendenci (z 56,3 % podílu v roce 2000 vzrostl na 61,1 % v roce 2017 – viz graf níže). V roce 2017 přesáhl podíl terciéru v KVK národní průměr. Služby jsou velice heterogenní skupinou, zahrnují veřejné služby, které poskytuje stát či jeho organizace všeobecně, a také komerční a podnikatelské služby, které se vyznačují obecně vyšší produktivitou a tržní orientací. **Podíl sekundárního sektoru (těžba a dobývání, průmysl, stavebnictví) se na tvorbě HPH v kraji v roce 2017 oproti roku 2010 snížil o 5 procentních bodů na 35,4 % a byl o 1,6 procentního bodu nižší než republikový průměr.** V tomto sektoru má největší podíl na HPH jak v kraji, tak v ČR zpracovatelský průmysl.

Zastoupení primárního sektoru na tvorbě HPH kraje je nízké a má v kraji kolísající tendenci. V roce 2010 dosáhl primární sektor 2,2% podíl, pak do roku 2014 vykazoval každoroční nárůst a poté až do roku 2017 meziroční pokles až na 3,5 %.

Graf 4.1: Vývoj podílů ekonomických sektorů na tvorbě HPH v KVK a ČR v roce 2000, 2010 a 2017

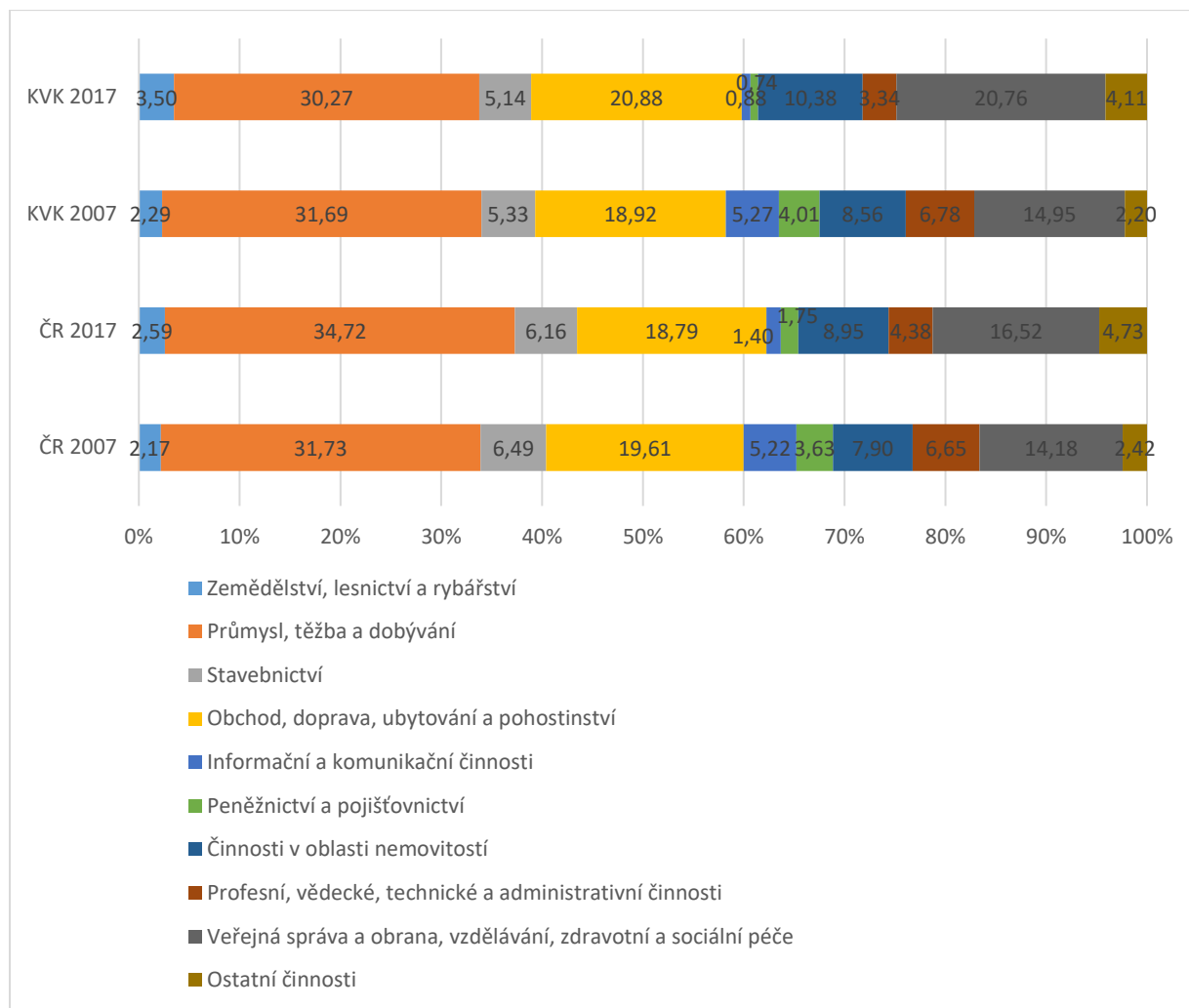
Zdroj: ČSÚ – HDP, Regionální účty, Národní účty

Podíl jednotlivých odvětví hospodářství na tvorbě hrubé přidané hodnoty

Při pohledu na podrobnější členění hospodářství KVK dle odvětví NACE jsou patrné některé výraznější odlišnosti (Graf 4.2). Především je to **nižší výkonnost zpracovatelského průmyslu v kraji oproti situaci v ČR** – v KVK se podílel zpracovatelský průmysl v roce 2017 pouze 22,7 % na tvorbě HPH, zatímco v ČR je to 26,8 %. Zatímco úroveň zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu je v ČR téměř shodná (kolem 26 %), KVK zaostává v produktivitě v tomto odvětví. Výrazně vyšší podíl skupiny průmysl, těžba a

dobývání bez zpracovatelského průmyslu¹³ na HPH v kraji oproti ČR (7,6 % vůči 4,8 %) souvisí s tradičními odvětvími (těžba hnědého uhlí a stavebních materiálů, jílů a břidlic), které stále představují důležité hospodářské aktivity v kraji.

Graf 4.2: Podíl jednotlivých odvětví hospodářství na tvorbě HPH v KVK a ČR v letech 2007 a 2017

Zdroj: ČSÚ - Regionální účty, Vybrané ukazatele v odvětvovém členění

Dle grafu výše vykazují zvyšující se podíl na tvorbě HPH kraje v roce 2017 oproti roku 2007 tato odvětví: zemědělství, lesnictví a rybolov, obchod, doprava, ubytování a pohostinství, činnosti v oblasti nemovitostí a veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče. V poměrně heterogenní skupině služeb hrají v KVK významnější roli pohostinství a ubytování, což souvisí s lázeňstvím, které se promítá i do skupiny zdravotnické péče. Na tvorbě HPH kraje se vedle zpracovatelského průmyslu (22,6 %) a obchodu, dopravy, ubytování a pohostinství (20,9 %) velkou měrou podílí také skupina veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče, jejichž podíl je oproti průměru ČR vyšší o téměř 6 p. b. (20,8 % oproti 15 % v ČR v roce 2017). Naproti tomu KVK zaostává proti průměru ČR zejména ve výkonnosti v odvětví průmysl, těžba a dobývání a dále v odvětvích: informační a komunikační činnosti, peněžnictví a pojišťovnictví a profesní, vědecké, technické a administrativní

¹³ tj. podíl činností B - těžba a dobývání, D - výroba a rozvod elektřiny, plynu tepla a klimatizovaného vzduchu a E - zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi.

činnosti, tedy v odvětvích s vyšší přidanou hodnotou. Obecně je tedy **ekonomika kraje zaměřena spíše na méně sofistikované a jednodušší aktivity s nižší přidanou hodnotou.**

Zaměstnanost v jednotlivých odvětvích hospodářství Karlovarského kraje

Pro zjištění, která odvětví či aktivity jsou klíčové pro hospodářství kraje a jaká je jejich pozice v národní ekonomice, je nutné podívat se na zaměstnanost v jednotlivých dílčích odvětvích NACE.

Tabulka 4.1: Zaměstnaní dle секcí CZ-NACE v KVK a ČR v letech 2000, 2010 a 2018 (podíl počtu zaměstnaných v jednotlivých секcích na celkovém počtu zaměstnaných v %)

Odvětví NACE	Karlovarský kraj					ČR				
	2000	2010	2018	10/00	18/10	2000	2010	2018	10/00	18/10
A - Zemědělství, lesnictví, rybářství	2,2	2,7	3,4	0,5	0,6	4,9	3,1	2,8	-1,8	-0,3
B - Těžba a dobývání	4,6	3,2	1,9	-1,4	-1,3	1,5	1,0	0,6	-0,5	-0,4
C - Zpracovatelský průmysl	25,3	26,0	26,3	0,7	0,3	26,2	25,3	27,5	-0,9	2,3
D - Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	0,8	0,6	1,1	-0,2	0,5	1,3	1,2	1,0	-0,1	-0,2
E - Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi	1,5	1,5	1,7	0,0	0,2	0,9	1,0	1,1	0,1	0,0
F - Stavebnictví	8,3	8,8	7,3	0,5	-1,5	9,7	9,5	7,3	-0,2	-2,3
G - Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	11,3	10,9	8,9	-0,4	-2,0	12,7	12,2	11,6	-0,5	-0,5
H - Doprava a skladování	6,8	6,4	7,4	-0,4	1,0	6,9	6,7	6,2	-0,2	-0,5
I - Ubytování, stravování a pohostinství	5,2	5,3	5,4	0,1	0,1	3,3	3,9	3,5	0,6	-0,4
J - Informační a komunikační činnosti	1,6	0,9	0,5	-0,7	-0,4	2,1	2,8	3,2	0,7	0,4
K - Peněžnictví a pojišťovnictví	1,8	1,8	1,2	0,0	-0,7	2,1	2,4	2,2	0,3	-0,1
L - Činnosti v oblasti nemovitostí	0,7	0,5	0,7	-0,2	0,2	0,6	0,8	0,9	0,2	0,1
M - Profesní, vědecké a technické činnosti	2,4	2,3	3,3	-0,1	1,0	3,0	4,1	5,0	1,1	0,9
N - Administrativní a podpůrné činnosti	1,8	3,1	2,4	1,3	-0,7	2,1	2,3	2,5	0,2	0,2
O - Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	8,1	8,1	8,4	0,0	0,3	7,0	6,7	6,5	-0,3	-0,3
P - Vzdělávání	6,9	4,8	5,9	-2,1	1,1	6,4	6,1	6,6	-0,3	0,6
Q - Zdravotní a sociální péče	7,6	9,5	9,2	1,9	-0,3	6,0	7,0	7,0	1,0	0,0
R - Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	1,6	1,8	1,8	0,2	-0,0	1,5	1,7	1,8	0,2	0,1
S - Ostatní činnosti	1,6	1,6	1,6	-0,0	0,0	1,9	1,9	1,8	0,0	-0,1

Zdroj: ČSÚ - Veřejná databáze, vlastní výpočty

Z tabulky vyplývá, že v KVK je nejvýznamnějším odvětvím **zpracovatelský průmysl**, jenž **poskytuje v kraji práci více než čtvrtině všech zaměstnanců**, což je obdobný podíl jako v ČR. Dále pak **přes 9 % obyvatel KVK je zaměstnáno v sekci zdravotní a sociální péče**, což je dáno jak významností lázeňství

v KVK, na které jsou tyto obory navázány, **tak stárnutím populace**, jež klade stále větší nároky na sociální a zdravotní služby. Téměř 9 % obyvatel je pak zaměstnáno v sekci velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel, oproti ČR, kde tento podíl dosahuje 11,6 %. Porovnáme-li roky 2018 a rok 2010, došlo k největšímu nárůstu zaměstnanosti na úrovni ČR i KVK v sekci vzdělání, v KVK pak ještě v sekcích profesní, vědecké a technické činnosti a doprava a skladování.

Podíl zaměstnaných v jednotlivých odvětvích zpracovatelského průmyslu

Vnitřní strukturu zpracovatelského průmyslu, který je v KVK z hlediska zaměstnanosti nejdůležitějším, ukazuje Tabulka 4.2. Vidíme zde pokles významu výroby ostatních nekovových minerálních výrobků (skla, porcelánu, keramiky a stavebních hmot), která ještě v roce 2003 tvořila téměř čtvrtinu všech pracovních míst a v současnosti je to 16 %. I přes to ale stále patří k důležitým oborům krajské ekonomiky. V uplynulých 15 letech se rozvíjely naopak nové průmyslové obory jako výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků (zde vzrostl podíl zaměstnanosti o 6 p. b.), výroba motorových vozidel a jejich dílů, či výroba pryžových a plastových výrobků.

Tabulka 4.2: Nejvýznamnější odvětví zpracovatelského průmyslu v KVK dle podílu na celkové zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu v letech 2002-2003 a 2016-2017

OKEČ	2002 - 2003	Oddíly NACE	2016-2017
DI Výroba ostatních nekovových minerálních výrobků	24%	25 Výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků	20%
DJ Výroba základních kovů, hutních a kovodělných výrobků	14%	23 Výroba ostatních nekovových minerálních výrobků	16%
DL Výroba elektrických optických přístrojů a zařízení	11%	29 Výroba motorových vozidel, přívěsů a návěsů	15%
DB Výroba textilií, textilních a oděvních výrobků	11%	27 Výroba elektrických zařízení	9%
DA Výroba potravinářských výrobků a nápojů, tabákových výrobků	8%	13 Výroba textilií	9%
DK Výroba a opravy strojů a zařízení jinde neuvedených	6%	22 Výroba pryžových a plastových výrobků	6%
DM Výroba dopravních prostředků a zařízení	6%	28 Výroba strojů a zařízení	5%
Ostatní zpracovatelský průmysl	13%	Ostatní zpracovatelský průmysl	20%

Pozn.: Statistika zahrnuje údaje pouze za podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji.

Zdroj: ČSÚ – Statistické ročenky Karlovarského kraje 2003-2018, vlastní úpravy

Tržby z prodeje jednotlivých odvětví zpracovatelského průmyslu

Identifikaci odvětví zpracovatelského průmyslu, která jsou pro krajskou ekonomiku klíčová, nám umožní i srovnání tržeb z prodeje vlastních výrobků a služeb. Srovnání rovněž poskytne informaci o odvětvích, která dynamicky rostla nebo naopak jejich význam v regionálním hospodářství poklesl. Vzhledem ke změně klasifikace ekonomických činností zavedené ČSÚ v roce 2008 lze údaje za jednotlivé kategorie odvětví srovnávat pouze nepřímým dle přibližné shody jednotlivých kategorií (viz Tabulka 4.3).

V KVK lze identifikovat dvě klíčová odvětví, jež mají dlouhodobě ve zpracovatelském průmyslu **největší podíl tržeb**. Jedná se o **výrobu kovových konstrukcí a kovodělných výrobků**¹⁴ a **výrobu nápojů**¹⁵. Zatímco na významu nabývá odvětví výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků, odvětví výroby nápojů zaznamenalo opačný trend, tedy oslabování významu ve zpracovatelském průmyslu. V případě tohoto odvětví však pokles absolutní hodnoty i podílu není ve skutečnosti tak významný právě v důsledku změny klasifikace ekonomických činností.

Tabulka 4.3: Tržby z prodeje vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy v KVK (v mil. Kč)

OKEČ	průměr 2000-02	průměr 2006-08	NACE	průměr 2011-14	Průměr 2015-17
Výroba základních kovů, hutních a kovodělných výrobků	4 769	7 499	Výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků, kromě strojů a zařízení	7 971	10 064
Výroba potravinářských výrobků a nápojů, tabákových výrobků	4 690	4 875	Výroba nápojů	3 849	
Výroba ostatních nekovových minerálních výrobků	3 301	3 859	Výroba ostatních nekovových minerálních výrobků	2 339	2 926
Výroba pryžových a plastových výrobků	788	1 520	Výroba pryžových a plastových výrobků	2 878	4 093
Výroba elektrických a optických přístrojů a zařízení	874	2 327	Výroba elektrických zařízení	775	712
Výroba a opravy strojů a zařízení jinde neuvedených	1 059	2 044	Výroba strojů a zařízení j. n.	892	728
Výroba textilií, textilních a oděvních výrobků	1 259	1 633	Výroba textilií	2 206	2 432
Výroba dopravních prostředků a zařízení	1 992	776	Výroba motorových vozidel (kromě motocyklů), přívěsů a návěsů	2 125	2 335
Zpracování dřeva, výroba dřevařských výrobků kromě nábytku	332		Výroba nábytku	345	
Výroba vlákniny, papíru a výrobků z papíru; vydavatelství a tisk	226		Ostatní zpracovatelský průmysl	325	365
Výroba chemických látek, přípravků, léčiv a chemických vláken	2 747				
Zpracovatelský průmysl jinde neuvedený	922	777			

Zdroj: ČSÚ - Statistické ročenky Karlovarského kraje 2001-2018, vlastní výpočty

Průmysl v regionu je tedy tvořen převážně tradičními odvětvími využívajícími místní zdroje, jako jsou kovodělný a hutnický průmysl, sklářský, keramický průmysl a průmysl stavebních hmot (výroba nekovových minerálních výrobků). Stále více se začínají rozvíjet výroba motorových vozidel, pryžových a plastových výrobků a výroba textilií.

¹⁴ Zde patří: Výroba základních kovů, hutních a kovodělných výrobků (OKEČ) a Výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků, kromě strojů a zařízení (NACE).

¹⁵ Zde patří: Výroba potravinářských výrobků a nápojů, tabákových výrobků (OKEČ) a Výroba nápojů (NACE).

Domény specializace kraje¹⁶

Z hlediska rozvoje inovačního prostředí posuzuje místní potenciál a specifické podmínky v oblasti výzkumu, vývoje a inovací (VaVal) **Regionální inovační strategie Karlovarského kraje**. V rámci této strategie bylo vytipováno **5 domén specializace kraje**, a to na základě posouzení významu oborů pro ekonomiku ČR a ekonomického významu domény pro KVK. Význam domény pro ČR byl posouzen dle podílu počtu podniků, výkonu podniků a počtu zaměstnanců v KVK na celkovém počtu a výkonech všech firem v ČR. Význam jednotlivých domén pro ekonomiku KVK byl posouzen dle podílu obyvatel zaměstnaných v konkrétních odvětvích a identifikaci subjektů realizujících výzkumné a vývojové aktivity.

Doménami specializace KVK jsou:

1. Lázeňství, balneologie a cestovní ruch
2. Tradiční průmyslová odvětví – sklo, keramika, porcelán
3. Energetická transformace a nové výzvy
4. Automobilový průmysl a autonomní doprava
5. Strojírenství, elektrotechnika a mechatronika

Lázeňství, balneologie a cestovní ruch

Díky vysoké koncentraci českého lázeňství do tohoto kraje se jedná o nejvíce specifickou doménu krajské ekonomiky. Ačkoliv mají lázeňství a cestovní ruch každý svá specifika, jsou tato odvětví vzájemně provázána a v podmínkách Karlovarského kraje nelze oddělit jedno z těchto odvětví od druhého. Kraj se v rámci ČR vyznačuje velmi vysokou koncentrací přírodních léčivých zdrojů (zvláště léčivých pramenů). Kraj má v ČR nejvyšší (dominantní) koncentraci lázeňských léčebných zařízení (téměř 60 %),¹⁷ lůžkových kapacit (cca 48 %) a personálu (cca 42 %).¹⁸ Lázeňství a lázeňská léčba mají v kraji dlouholetou tradici a společenskou prestiž, v regionu je soustředěno specifické léčebné know-how v podobě kombinace využití místních přírodních léčivých zdrojů, tradičních i moderních léčebných postupů a zkušeností. (RIS3 KVK, s. 30)

Lázeňství, balneologie a cestovní ruch jsou pro KVK významné jak svým vysokým podílem na celkových výkonech ČR, vysokým podílem na zaměstnanosti KVK (2. nejvyšší v ČR), tak i vysokým zastoupením podniků zde působících mezi nejvýznamnějšími firmami v kraji. Toto odvětví má také předpoklady pro rozvoj VaVal aktivit díky založení *Institutu lázeňství a balneologie, v.v.i.* ze strany KVK v roce 2019.

Tradiční průmyslová odvětví - sklo, keramika, porcelán

Tato odvětví jsou v KVK zastoupena velkým počtem subjektů, z nichž některé patří mezi nejvýznamnější firmy ČR (např. Thun 1794 a.s. je z pozice výkonů nejvýznamnější firmou ČR zabývající se výrobou porcelánu a keramiky pro domácnosti, Lias Vintířov, lehký stavební materiál k.s., MOSER, a.s., AGC Flat Glass Czech a.s. ad.). V odvětví je zaměstnán významný počet obyvatel KVK a působí zde inovativní firmy zabývající se VaVal aktivitami. Firmy v těchto odvětvích se věnují vývoji a výrobě např. v oblastech: kuchyňského a hotelového porcelánu a jeho dekoraci, křišťálových nápojových a jiných

¹⁶ Převzato z interní analýzy zpracované v roce 2017 KARP, p.o. pro potřeby aktualizace RIS3 KVK.

¹⁷ ÚZIS ČR (2018): *Zdravotnická ročenka ČR 2018* (<https://www.uzis.cz/index.php?pg=record&id=8280>).

¹⁸ ÚZIS ČR (2018): *Lázeňská péče 2018* (<https://www.uzis.cz/res/f/008267/lazne2018.pdf>).

kolekcí, skleněných flakonů pro parfémy, tavení průmyslového skla, produktů z plochého skla pro nábytkářský průmysl, tavení barevného skla pro nápojářský průmysl ad. (RIS3 KVK, s. 28)

Energetická transformace a nové výzvy

V kraji působí několik firem zabývajících se energetikou vč. produkce elektrické energie či tepla z obnovitelných zdrojů energie (OZE). Z pohledu VaVal jsou pro tuto doménu specializace zajímavé také firmy zabývající se zpracováním odpadů a recyklací (např. PH KOVO - RECYCLING CHEB, s.r.o., SOTES Sokolov spol. s r.o.). Významné postavení v tomto odvětví zaujímá KVK především díky těžbě hnědého uhlí - firmě **Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s. (SUAS)**, která měla ke konci roku 2019 přibližně 2 700 zaměstnanců a je tak **největším zaměstnavatelem** v kraji. Vzhledem k situaci s emisními povolenkami, klimatickým závazkům ČR a plánovanému přechodu k nízkouhlíkové energetice a snižování produkce CO₂, je však **plánován** v blízké době **útlum těžby**, a s tím související **propouštění** zaměstnanců.

Zvyšování cen energie pro výrobce (i domácnosti) se negativně promítne i do velikosti výroby a cen v ostatních odvětvích. Dále můžeme očekávat zpřísnění environmentálních regulací, zvýšení cen v dopravě, zvýšení rozsahu brownfieldů, zvýšení ploch území po těžbě, které bude nutné rekultivovat a revitalizovat. S těmito negativními důsledky však zároveň přichází možnosti využití rozsáhlých areálů vybavených technickou infrastrukturou pro nové průmyslové a podnikatelské aktivity. Otevírá se příležitost pro vznik nových technologií, modernizaci odvětví energetiky a dalších souvisejících odvětví, rozvoj robotizace, digitalizace, výzkumných a vývojových aktivit nejen ve firmách, ale také ve veřejných výzkumných organizacích. Na energetickou transformaci bude reagovat i trh práce, neboť budou vyžadovány nové kompetence pracovní síly, nové odborné činnosti či zvyšování kompetencí na všech úrovních. V případě úspěšné transformace ekonomiky mohou vznikat nová, kvalitní a dobře placená pracovní místa. Důležitou roli zde bude ale hrát i doprovodná infrastruktura v podobě vysoké kvality a standardu základních služeb či pestré nabídky pro trávení volného času. (Aktualizace vstupní analýzy Strategie hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje, Aktualizace Strategického rámce hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje)

Automobilový průmysl a autonomní doprava

V celorepublikovém srovnání je význam automobilového průmyslu obtížné posoudit. Srovnávat lze pouze činnosti zařazené do CZ-NACE 29 - výroba motorových vozidel. Ačkoliv není postavení KVK v tomto odvětví mezi ostatními kraji významné, jsou firmy v tomto odvětví v KVK důležitými zaměstnavateli a patří mezi nejsilnější firmy v kraji - např. **WITTE Nejdek, s.r.o.**, která je **druhou největší firmou v kraji** s největším vývojovým pracovištěm v kraji. Díky multioborovému složení (oborové pestrosti) a množství malých a středních firem se jedná o jednu z klíčových specializací kraje z hlediska zaměstnanosti, tržeb, exportu i inovačních aktivit.

Odvětví v oblasti automobilového průmyslu, které bude v následujících letech v našem regionu poměrně klíčové, je autonomní doprava. Rozvoj takto významného odvětví, které se stává celosvětovým trendem, bude pro KVK významným tématem díky plánovanému příchodu významné automobilové firmy BMW Group na Sokolovsku, která plánuje na území zasaženém těžbou vybudovat testovací okruh pro autonomní dopravu a zřídit Vývojové centrum pro vývoj a testování úplně nových technologií – autonomní jízdy, elektromobily, vodíkové vozy atd. Tato skutečnost je velkou příležitostí

pro kraj, která však s sebou nese nemalé potřeby, a to od požadavku na specifickou pracovní sílu až po nezbytnou doprovodnou infrastrukturu. (RIS3 KVK, s. 26 - 27)

Testovací centrum pro vývoj a zkoušení autonomních vozů by mělo vzniknout na ploše asi 525 hektarů na bývalé výsypce SUAS. Úhrnná délka zkušebních drah by měla přesáhnout sto kilometrů. Dle materiálu, který schválila vláda, se BMW zavázalo investovat nejméně 2,55 miliardy korun a vytvořit 250 pracovních míst. Areál by měl být v plném provozu od roku 2022. (Regionální profil KVK, s. 114)

Strojírenství, elektrotechnika a mechatronika

Toto odvětví má vliv spíše na úrovni KVK než ČR jako celku. Ve strojírenství, kovodělné výrobě a elektrotechnice působí celkem přibližně **130 firem se 7 700 zaměstnanci**. Tato doména se podílí významným způsobem na zaměstnanosti KVK, v těchto odvětvích působí také velké množství nejvýznamnějších firem KVK (např. WITTE Nejdek, s.r.o., CZECH-CONT s.r.o., ad.). Některé ze subjektů rozvíjí VaVal aktivity.

Produkce velké části firem v těchto odvětvích je navázána na automobilový průmysl (např. kovové komponenty, zamykací systémy, výroba trakčních, pomocných a integrovaných měničů pro trolejbusy a elektrobusy, kabelové konfekce aj.). Předností odvětví je silná vazba na tradiční průmysly. V KVK působí značná část firem zabývajících se vývojem pecí pro potřeby produkce porcelánu a keramiky (např. REALISTIC, a.s., BVD PECE spol. s r.o. ad.).

Další významná odvětví v Karlovarském kraji

Dalšími významnými odvětvími v kraji z hlediska zaměstnanosti a výkonů (i výzkumným potenciálem) jsou **výroba nápojů, chemický průmysl a výroba pryžových a plastových výrobků**. V KVK jsou v odvětví nápojů nejvýznamnějšími Karlovarské minerální vody, a.s. či Jan Becher – Karlovarská Becherovka, a.s. V odvětví výroby pryžových a plastových výrobků jsou dvěma velmi významnými společnostmi HEXPOL Compounding Lesina s.r.o. a Petainer Czech Holdings s.r.o. z Aše. Chemický průmysl je v KVK zastoupen zejména společností Synthomer a.s. v Sokolově.

Výzkum, vývoj a inovace¹⁹

Inovace umožňují přechod na ekonomiku založenou na vyšší znalostní náročnosti a výrobě s vyšší přidanou hodnotou. O úrovni znalostní intenzity v regionální ekonomice vypovídají zprostředkovaně např. výdaje na vědu a výzkum (VaV) nebo počty pracovníků v tomto sektoru.

Počet zaměstnanců výzkumu a vývoje vykazuje od roku 2011 rostoucí tendenci. V roce 2018 jich bylo v kraji celkem 238 (8,07 v přepočtu na 10 tis. obyv.). To je o 1 více než v roce 2017. Srovnáme-li však počet zaměstnanců výzkumu a vývoje v roce 2017 oproti roku 2015, zvýšil se o 15,6 %. Tento nárůst převyšoval celorepublikový průměr o 9,6 procentního bodu. V porovnání s ostatními kraji jsou však hodnoty KVK extrémně nízké. Z celkového počtu zaměstnanců výzkumu a vývoje v našem kraji tvořili téměř 60 % výzkumní pracovníci. 236 z nich pak působilo v podnikatelském sektoru.

Většina pracovních míst ve výzkumu a vývoji je v kraji tvořena v podnikatelském sektoru. Vládní a vysokoškolský sektor v regionu díky absenci instituce univerzitního typu či většího počtu vědecko-

¹⁹ Výzkumu a vývoji v ČR a v krajích v roce 2018 jsou věnovány publikace ČSÚ: Výzkum a vývoj (https://www.czso.cz/csu/czso/statistika_vyzkumu_a_vyvoje) či Ukazatele výzkumu a vývoje – 2018 (https://www.czso.cz/csu/czso/ukazatele-vyzkumu-a-vyvoje-2018)

výzkumných ústavů netvoří téměř žádná místa. V roce 2019 byl Karlovarským krajem založen *Institut lázeňství a balneologie, v.v.i.*, který by měl do budoucna tuto situaci změnit. Jeho účelem je významnou měrou přispět k rozvoji vědy a výzkumu na poli lázeňství a balneologie a přivést do kraje vědecko-výzkumné kapacity. V KVK se tak posiluje význam lázeňství jako specifické inovační domény (viz výše).

Jedním z důležitých faktorů ovlivňujících rozvoj společnosti daného regionu jsou **výdaje na vědu a výzkum a počet výzkumných pracovišť**. Pro srovnání jsou hodnoty uvedeny v přepočtu na 10 tis. obyvatel. Ačkoliv výdaje na vědu a výzkum v KVK vykazují z dlouhodobého hlediska stoupající tendenci, jsou nejnižší ze všech regionů ČR (tvoří pouze 0,23 % HDP kraje). V roce 2018 činily celkem 246 mil. Kč. (viz Tabulka 4.4)

Tabulka 4.4: Počet výzkumných pracovišť a výdaje na VaV (v mil. Kč) v krajích ČR v roce 2018

ČR, kraje	Počet výzkumných pracovišť		Výdaje na výzkum a vývoj (v mil. Kč)	
	Celkem	na 10 000 obyvatel	Celkem	na 10 000 obyvatel
Hl. m. Praha	648,00	4,95	36 868,00	281,73
Středočeský	297,00	2,17	16 343,00	119,35
Jihočeský	141,00	2,20	3 442,00	53,60
Plzeňský	140,00	2,39	4 361,00	74,60
Karlovarský	27,00	0,92	246,00	8,33
Ústecký	129,00	1,57	1 054,00	12,85
Liberecký	128,00	2,89	3 426,00	77,45
Královéhradecký	152,00	2,76	2 515,00	45,64
Pardubický	140,00	2,69	3 146,00	60,47
Vysočina	117,00	2,30	1 594,00	31,30
Jihomoravský	518,00	4,36	16 475,00	138,72
Olomoucký	164,00	2,59	4 156,00	65,70
Zlínský	221,00	3,79	3 530,00	60,55
Moravskoslezský	284,00	2,36	5 598,00	46,52
ČR	3 106,00	2,92	102 754,00	96,48

Zdroj: ČSÚ - Veřejná databáze, vlastní zpracování

Tabulka 4.5: Výdaje na VaV v KVK (v mil. Kč)

Výdaje na VaV	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018
financované z podnikatelských zdrojů	63,3	48,1	98,6	181,6	142,1	168,2	213,5
financované z veřejných zdrojů z ČR	7	6	5,3	8,1	6,9	4,3	9,5
financované z veřejných zdrojů ze zahraničí	-	-	1,8	13,7	2,2	-	23

Zdroj: ČSÚ - Veřejná databáze, vlastní zpracování

Na financování vědy a výzkumu se v KVK podílí téměř výhradně **podnikatelský sektor** (viz Tabulka 4.5). Jeho výdaje činily celkem 236,5 mil. Kč. Z veřejného rozpočtu byla poskytnuta částka 9,5 mil. Kč. V KVK se na výši výdajů na VaV a rozsahu VaV kapacit významně podepisují chybějící univerzita/vysoká škola či výzkumné instituce.

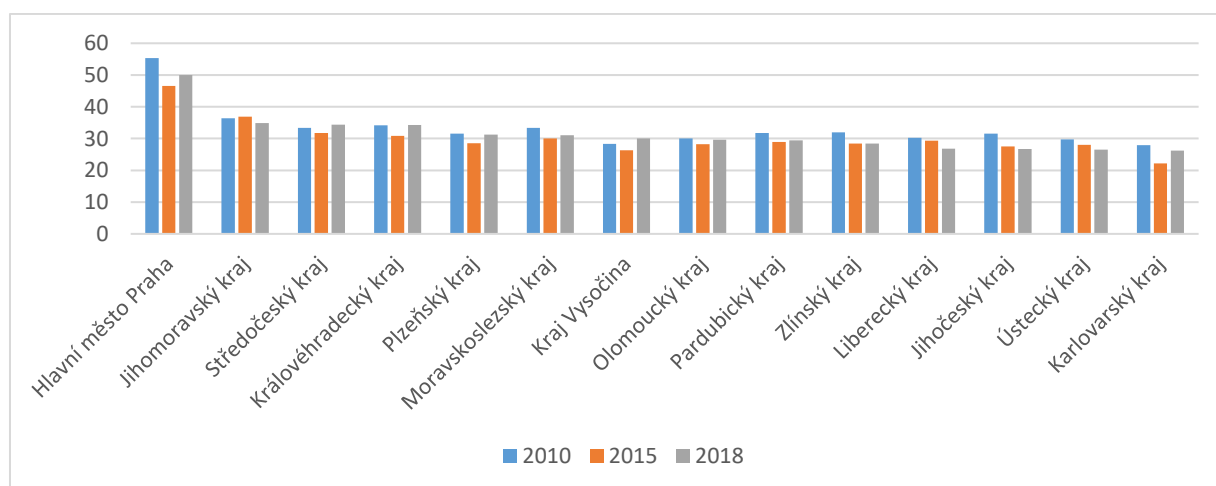
Počet zaměstnanců ve VaV stejně jako výdaje na VaV v KVK ukazují na to, že znalostně náročné aktivity a výzkumné činnosti mají v krajském hospodářství jen malé zastoupení. **Celková znalostní intenzita**

ekonomiky KVK je v průměru zhruba pětkrát nižší než v ostatních částech ČR (bez započtení Prahy). (Aktualizace vstupní analýzy Strategie hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje, s. 38, 41)

Dalším neméně důležitým předpokladem pro rozvoj znalostně náročných ekonomických aktivit je vysoká kvalita lidských zdrojů a vysoký podíl kvalitativně a kvalifikačně náročné zaměstnanosti. Aby se v kraji mohly rozvíjet znalostně náročné obory, je nutné kromě jiných aspektů zajistit zejména dostatek kvalifikovaných lidí na pracovním trhu. Kvalifikačně náročnou zaměstnanost můžeme sledovat jako podíl VŠ vzdělaných osob na počtu zaměstnaných a podíl VŠ vzdělaných osob v populaci KVK (starší 15 let). Je nutné nicméně podotknout, že VŠ zaměstnanost se v ČR obecně zvyšuje z důvodu rostoucího počtu vysokoškolsky vzdělaných lidí v populaci, ale zdaleka ne všichni vykonávají znalostně náročné aktivity. Vzdělanostní struktura KVK ukazuje, že je zde **2. nejnižší podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel v republice, a to 12,4 %**. Podíl zaměstnaných osob s VŠ vzděláním na celkové zaměstnanosti pak dosáhl v roce 2018 15,6 % (v absolutních číslech 23,6 tis. os).

Dalším způsobem jak vyjádřit kvalitativní náročnost pracovních míst je sledovat údaje o zaměstnanosti dle tzv. klasifikace zaměstnání (KZAM). Zvyšování podílu kvalitativně náročné zaměstnanosti je často velmi dobrým a přesným ukazatelem rozvoje znalostně založené konkurenceschopnosti. Nejčastěji se pro kvantifikaci používá počet zaměstnaných v třídách **KZAM 2 a 3: vědeckí a odborní duševní pracovníci a techničtí, zdravotní a pedagogičtí pracovníci**.

Graf 4.3: Podíl zaměstnaných v třídách KZAM 2 a 3 na celkovém počtu zaměstnaných v kraji v letech 2010, 2015 a 2018 (v %)

Zdroj: ČSÚ - Veřejná databáze

V KVK bylo v roce 2018 dle údajů z ČSÚ zaměstnáno v **KZAM 2 a 3** („odborná zaměstnanost“) zhruba 39,8 tis. pracovníků, což představuje **ca 26 % ze všech zaměstnaných v kraji**. Tato hodnota je **v porovnání s ostatními kraji nejnižší**.

Podíváme-li se na ostatní dílčí skupiny KZAM, největší podíl zaměstnaných v KVK v roce 2018 byl ve třídách Řemeslníci a opraváři (18,6 %), Pracovníci ve službách a prodeji (18 %) a Obsluha strojů a zařízení, montéři (16,8 %) (více viz kapitola 7. Školství a vzdělanost). Tyto třídy obsahují zaměstnance vykonávající jednodušší práci s nižšími nároky na kvalifikaci. Srovnáme-li strukturu zaměstnaných dle KZAM s rokem 2015, došlo k pozitivnímu posunu. Např. zatímco v roce 2018 měl KVK nejnižší podíl

zaměstnaných ve třídě Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci mezi kraji, ještě v roce 2015 byl na druhém místě. (bližší viz Program rozvoje Karlovarského kraje 2014-2021)

Uvedené ukazatele potvrzují, že **lidský kapitál je jednou z příčin stagnace a zaostávání kraje v přechodu ke znalostně založené ekonomice**. V kraji se příliš nerozvíjí ekonomické aktivity náročné na kvalifikaci pracovních sil, což jen potvrzuje předchozí zjištění o orientaci podniků v kraji na jednodušší zakázkovou výrobu s nižší přidanou hodnotou. Pokud se nezačne zvyšovat podíl vysokoškolsky vzdělané populace, může to pro kraj znamenat, že pro odborná pracovní místa nebude dostatek kvalifikované pracovní síly.

Úroveň vstupů do inovačního systému (měřeno výdaji na VaV, počty zaměstnaných v sektoru VaV a kvalitativně a kvalifikačně náročné zaměstnanosti) je v KVK v porovnání s ostatními kraji nízká. To má samozřejmě dopad na výstupy a další rozvoj znalostně náročné regionální ekonomiky.

V roce 2018 bylo subjekty z KVK podáno 5 patentových přihlášek, uděleny byly 4 patenty. Počet platných patentů činil k 31. 12. 2018 33 patentů, z toho 26 z nich patří podnikatelským subjektům. Nejvíce patentových přihlášek bylo podáno za Hl. město Praha (225 přihlášek, z nichž 66 podaly veřejné VŠ a 38 veřejné výzkumné instituce) a Jihomoravský kraj (93 přihlášek, z nichž 35 podaly soukromé podniky). V Moravskoslezském kraji činil počet podaných patentových přihlášek 71 (46 z nich podaly soukromé podniky), Ústeckém 21 (z nich pouze 3 podaly VŠ).

Ukazatelem částečné a postupné proměny činností některých firem na aktivity s vyšší přidanou hodnotou je **vývoz technologických služeb**. Rostoucí vývoz technologických služeb v KVK mezi roky 2013 a 2015 může indikovat, že firmy v kraji poskytují služby VaV a technické povahy do zahraničí. Vzhledem k charakteru krajské ekonomiky a vysokého zastoupení poboček zahraničních firem s nižší mírou autonomie, stojí za tímto nárůstem pravděpodobně poskytování technických, konstrukčních nebo vývojových služeb mateřským firmám či jiným pobočkám těchto koncernů v zahraničí. (Aktualizace vstupní analýzy strategického rámce hospodářské restrukturalizace Karlovarského, Moravskoslezského, Ústeckého kraje, s. 43, 46)

K inovacím podniků jsou nejnovější dostupná data z roku 2016. Rozbor je uveden v *Programu rozvoje Karlovarského kraje 2014-2021* nebo v publikaci ČSÚ *Inovační aktivity podniků - 2014-2016*²⁰.

Pro odhalení možností a potenciálu spolupráce se sousedními německými kraji, byly v rámci přeshraničního projektu Clara III zpracovány *Přeshraniční regionální inovační strategie Karlovarského kraje a Svobodného státu Bavorsko* a *Přeshraniční regionální inovační strategie Karlovarského kraje a Svobodného státu Sasko*.

Podpůrné kroky a aktivity vedoucí k rozvoji vědy, výzkumu a inovací a k restrukturalizaci ekonomiky Karlovarského kraje

Finanční podpora

Na podporu inovačního prostředí a inovačních aktivit firem je zaměřena mj. činnost **Karlovarské agentury rozvoje podnikání, p.o.** (KARP, p.o.). Ta je implementačním subjektem RIS3 KVK a realizátorem projektů Smart Akcelerátor I a II zaměřených na vyhledávání nových příležitostí pro

²⁰ Publikace *Inovační aktivity podniků - 2014-2016* je dostupná na: <https://www.czso.cz/csu/czso/inovacni-aktivity-podniku-2014-2016>.

inovace ve firmách i veřejném sektoru, posílení a rozvoj spolupráce veřejného, akademického a soukromého sektoru s cílem zvýšit hospodářský růst a konkurenceschopnost KVK. Díky této aktivitě vznikla rovněž řada analýz mapujících inovační prostředí a potenciál v KVK včetně potřeb pro jejich rozvoj.²¹

Na podporu inovací ve firmách byly ze strany KVK/KARP, p.o. v letech 2012-2019 poskytovány např. **inovační vouchery**²². Inovační voucher je jednorázovou dotací na podporu rozvoje inovací ve firmě za pomoci poskytovatele znalostí (tj. VŠ, AVČR, v.v.i. apod.). V roce 2020 KVK tento dotační titul rozšířil o **kreativní vouchery**, které jsou zaměřeny na podporu spolupráce podnikatelů s poskytovateli kreativních služeb zaměřených na netechnologické inovace (vylepšení designu produktů, způsob prezentace atp.). Poskytovatelé kreativních služeb by měli být zařazeni do Galerie kreativců. V rámci projektu Smart Akcelérátor 2.0 realizovaným KARP, p.o. jsou plánovány **asistenční vouchery**, které pomohou s financováním přípravy a zpracováním projektových záměrů strategických projektů v kraji. (RIS3 KVK, s. 21)

Zatím v kraji chybí podpora začínajících podnikatelů, např. formou startovacích voucherů či seed fondu, i podpora zacílená na rozvoj či expanzi inovačně a technologicky orientovaných firem prostřednictvím finančních nástrojů.

Institucionální podpora

V KVK má regionální zastoupení **Agentura pro podporu podnikání a investic CzechInvest**, která spolupracuje se zástupci firem, municipalit a škol, zprostředkovává informace o možnostech podpory podnikání z programů strukturálních fondů EU, národních fondů, interních projektů a finančních nástrojů, pořádá semináře, propojuje firmy a školy, podporuje příliv PZI do kraje a poskytuje aftercare služby pro již usídlené investory. Dále v KVK působí **Agentura pro podnikání a inovace (API)**, která je v programovém období EU 2014-2020 zprostředkujícím subjektem u operačního programu Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost, pomocí kterého bylo možné spolufinancovat podnikatelské projekty ve zpracovatelském průmyslu a souvisejících službách. Ten bude v programovém období EU 2021-2027 nahrazen operačním programem Konkurenceschopnost. Funkce agentury by měla být zachována. V roce 2020 byla zřízena regionální kancelář **Technologické agentury ČR (TAČR)** pro Ústecký a Karlovarský kraj, která zabezpečuje poradenství řešitelům projektů a uživatelům výsledků aplikovaného výzkumu, vývoje a inovací, zejména v oblasti právní, finanční a ochrany duševního vlastnictví, podporu komunikace mezi výzkumnými organizacemi a soukromým sektorem a podílové financování programových projektů, jedná s příslušnými orgány České republiky nebo Evropské unie v otázce posuzování slučitelnosti poskytované podpory se společným trhem. Reprezentanty podnikatelské sféry v regionu jsou pak **Krajská hospodářská komora Karlovarského kraje (KHKKK)** a **Svaz průmyslu a obchodu**. KHKKK pro své členy pořádá semináře, vzdělávací aj. akce a podílí se na projektech v oblasti vzdělávání, spolupráce škol s firmami apod. Svaz průmyslu a obchodu hájí zájmy zaměstnavatelů a podnikatelů, komunikuje s veřejnou správou a je významným sociálním partnerem na regionální úrovni. Regionální kancelář pro Ústecký a Karlovarský kraj se podílí na pořádání vzdělávacích seminářů, spoluorganizuje aktivity na podporu technického vzdělávání a zajišťuje spolupráci mezi firmami a školami v regionu. Dále propojuje významné zaměstnavatele v regionu.

²¹ Více informací k RIS3 KVK, projektům Smart Akcelérátor a vzniklým dokumentům viz <http://www.ris3kvk.cz/>

²² Více viz <https://www.karp-kv.cz/regionalni-inovacni-system/inovacni-vouchery>

V souvislosti s lokalizací zahraničních investic v kraji pak mají nezastupitelnou roli příslušné **obce a města** (resp. jejich úřady). (RIS3 KVK, s. 24)

Jelikož je KVK jedním ze tří nejméně rozvinutých krajů ČR, požádal společně s Ústeckým a Moravskoslezským krajem prostřednictvím Úřadu vlády o finanční a systémovou podporu konkrétních opatření, která pomohou restartovat ekonomiku těchto regionů. Úřad zmocněnce vlády navrhl vytvoření Strategie hospodářské restrukturalizace, podle níž by vláda a region společně postupovaly. **Strategický rámec hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje** byl schválen ze strany vlády v roce 2017.²³ Nástrojem implementace je tzv. Souhrnný akční plán, který je sestavován na dvouleté období a v novém programovém období je začleněn do implementace *Strategie regionálního rozvoje ČR 2021-2027*.²⁴ Strategický rámec obsahuje tyto tematické pilíře: Podnikání a inovace, Přímé zahraniční investice, Výzkum a vývoj, Lidské zdroje, Sociální stabilizace, Životní prostředí, Infrastruktura a veřejná správa, vč. pilíře Implementace. Jejich realizaci má zároveň dojít k posílení sounáležitosti a sebevědomí obyvatel (identitě) a zlepšení vnímání krajů okolím: návštěvníky, investory, talenty (image). Je tedy zřejmé, že tematické oblasti a cíle stanovené v PRKK21+ a RESTART jsou obdobné či shodné. Zájmy KVK jsou prezentovány a prosazovány prostřednictvím regionální kanceláře RESTART, Sekretariátu RSK a odborů na Krajském úřadě KK.

Podnikatelská a VaVal infrastruktura

Pro rozvoj hospodářství a především průmyslu v KVK je nutné zajistit dostatečně kvalitní a kapacitní podnikatelskou infrastrukturu. Existence a volná kapacita průmyslových ploch je často klíčovým faktorem pro přilákání investora, zejména zahraničního.

Dle zprávy *Podnikatelské nemovitosti. Poptávky po podnikatelských nemovitostech evidované Agenturou pro podporu podnikání a investic CzechInvest v roce 2018*²⁵ investoři poptávali nejčastěji Ústecký kraj (19 %), Moravskoslezský (15 %), Středočeský (12 %) a Zlínský (11 %) kraj. Zájem o Karlovarský kraj projevilo pouze 8 %. Jedním z důvodů je, že nabízí oproti jiným regionům málo průmyslových pozemků vhodných ke koupi. Většinu průmyslových pozemků již vlastní developerské subjekty, které investorům nabízejí možnost výstavby hal do pronájmu. Důvodem nižší poptávky je zároveň aktuálně nízká míra nezaměstnanosti v celé ČR. Z hlediska druhu podnikatelské nemovitosti poptávali investoři nejvíce výrobní haly v Ústeckém (14,4 %), Plzeňském a Středočeském kraji (shodně 10,4 %) a v Jihomoravském a Moravskoslezském kraji (shodně 10 %). Kromě dobré dopravní dostupnosti zde hraje roli možnost developmentu průmyslových hal dle poptávky jednotlivých investorů, a to ať už do vlastnictví nebo do pronájmu (častější varianta). Do KVK pak směřovala poptávka 9 % investorů. Z hlediska velikosti projevili investoři v roce 2018 největší zájem o výrobní haly o velikosti 5–10 tisíc m² (25 %), obdobný zájem byl o výrobní haly o velikosti 0–2 tisíce m² (24 %) a 2–5 tisíc m² (23 %). Poptávka po kancelářských prostorech nebyla na rozdíl od jiných krajů v KVK zaznamenána.

²³ Více viz <https://restartregionu.cz/regiony/cechy/karlovarsky-kraj/>.

²⁴ SRR ČR 21+ je dostupná na: <https://mmr.cz/getmedia/58c57a22-202d-4374-af5d-cbd8f9454adb/SRR21.pdf.aspx?ext=.pdf>.

²⁵ Zpráva Podnikatelské nemovitosti je dostupná na: https://www.czechinvest.org/getattachment/Sluzby-pro-municipality/Nemovitosti-pro-podnikatelske-ucely/Registrace-nemovitosti-a-database/Podnikatelske_nemovitosti-statistiky_2018.pdf.

Nabídka průmyslových ploch v KVK, která je evidována v databázi spravované agenturou CzechInvest, momentálně čítá 17 souvislých ploch typu greenfield o celkové rozloze 351,6 ha, z čehož aktuálně volné plochy čítají cca 240,8 ha. Plochy jsou z převážné většiny ve vlastnictví soukromých subjektů a jsou v různém stádiu připravenosti. 14 z těchto greenfieldů je propagováno na webu investičních příležitostí v KVK²⁶, kde jsou uvedeny informace o jejich typu, umístění, velikosti, obsazenosti ad. Přehled průmyslových ploch včetně rozlohy uvádí Tabulka 4.6. CzechInvest rovněž eviduje na území KVK 38 brownfieldů o celkové ploše 216 ha. 35 z nich je zaregistrováno v Národní databázi brownfieldů²⁷. Počet a plochu greenfieldů a brownfieldů dle ORP KVK ukazuje Tabulka 4.7.

Tabulka 4.6: Průmyslové plochy v KVK v roce 2019 a jejich rozloha (v ha)

Hospodářský park Aš	32,5
Panattoni Park Aš	3,96
Průmyslová plocha Skalná	2,6
Průmyslový park Cheb (I.)	106
Panattoni Park Cheb (v rámci Průmyslového parku Cheb I.)	6,2
Průmyslová plocha Kraslice	1,6
Průmyslová zóna - BÁŇSKÁ STAVEBNÍ SPOLEČNOST s. r. o.	15,1
Průmyslová zóna Přátelství - Silvestr	31,5
Průmyslová zóna Sokolov - Staré Sedlo	130
Průmyslová zóna Nové Sedlo	7,93
Průmyslová zóna Nová Role	4,3
Průmyslová plocha Otovice	9,48
Průmyslová zóna Ostrov	30,5
areál věznice Horní Slavkov	12

Zdroj: <http://www.karlovyvary-region.eu/cz/investicni-prilezitosti>

Tabulka 4.7: Počet a velikost ploch typu greenfield, průmyslová zóna, průmyslový park a areál a brownfield v KVK v roce 2020

ORP	Greenfield/ Průmyslová zóna/ Průmyslový park/Areál		Brownfield (pouze publikované)	
	Počet	Celková plocha (m ²)	Počet	Celková plocha (m ²)
Karlovy Vary	7	428 447	17	98 420
Cheb	6	2 042 835	4	159 047
Sokolov	6	2 226 141	6	332 091
Ostrov	3	144 000	4	49 902
Aš	2	109 208	0	0
Mariánské Lázně	1	15 982	3	501 400
Kraslice	0	0	1	14 598
Celkem	25	4 966 613	35	1 155 458

Zdroj: CzechInvest (Databáze nemovitostí a Databáze brownfieldů)

Publikované brownfieldy jsou ty, které jsou veřejně dostupné na <http://www.brownfieldy.eu/database-brownfieldu/>

²⁶ <http://www.karlovyvary-region.eu/cz/investicni-prilezitosti>

²⁷ <http://www.brownfieldy.eu/database-brownfieldu/>

V Databázi brownfieldů agentury CzechInvest je za KVK 124 brownfieldů v různém stavu zpracování. Skutečná rozloha připadající na brownfieldy je tedy reálně mnohem vyšší, než je uvedena v tabulce výše.

V KVK se samozřejmě nachází další brownfieldy, které jsou pozůstatkem průmyslu, zemědělství, vojenských prostorů, administrativních budov, budov dopravní infrastruktury apod. Problémem pro jejich regeneraci a nové využití jsou však nevyjasněné majetkové poměry, ekologická zátěž a nákladná sanace, náklady na demolici apod. (k problematice starých ekologických zátěží viz kapitola 13. Kvalita životního prostředí). Dalším faktem je, že zahraniční investoři většinou preferují připravené průmyslové zóny a brownfieldové lokality přímo nepoptávají. Důvodem je, že regenerace pro ně představuje činnost navíc a může nést riziko odkladu zahájení či rozšíření jejich aktivit. Důležitými rozhodovacími kritérii investorů jsou pak samozřejmě dopravní infrastruktura, dostupnost pracovní síly, kvalita pokrytí sítěmi (viz dále), image kraje či zázemí pro pracovníky v podobě bydlení ad.

Na podporu využívání a regeneraci brownfieldů byl v roce 2015 spuštěn dotační program *Nemovitosti* Operačního programu Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost (OP PIK 2014-2020), z něhož mohli vlastníci brownfieldů čerpat finanční podporu na jejich regeneraci. V roce 2020 bylo schváleno 11 žádostí za KVK ve výši 335 mil. Kč. Žadatelé byly zejména podnikatelské subjekty, které mají brownfield v soukromém vlastnictví. V roce 2017 byl spuštěn *Program Regenerace a podnikatelské využití brownfieldů* Ministerstva průmyslu a obchodu, který vlastníkům z řad municipalit strukturálně postižených krajů a dalších hospodářsky znevýhodněných regionů nabídl finanční podporu na regeneraci brownfieldů pro podnikatelské využití. Ze strany Ministerstva pro místní rozvoj byl vypsán dotační program *Regenerace brownfieldů pro nepodnikatelské využití*, rovněž se speciálními výzvami pro strukturálně postižené regiony. Na revitalizaci území jsou zacíleny rovněž podprogramy *Tvorba studií a analýz možností využití vybraných brownfieldů* a *Demolice budov v sociálně vyloučených lokalitách*, jehož cílem je připravit území tak, aby jej bylo možné znovu plnohodnotně využít v dalším rozvoji obce a zamezit vzniku oblastí se sociální segregací. Přeměna brownfieldů se též realizuje v rámci partnerských přeshraničních projektů. Díky silici podpoře ze strany státu (i prostřednictvím strukturálních fondů EU) na jedné straně a rostoucímu nedostatku volných pozemků na straně druhé, lze očekávat o tyto lokality rostoucí zájem. Přehled podaných a podpořených žádostí z KVK do uvedených programů ukazuje Tabulka 4.8.

Tabulka 4.8: Počet dosud podpořených žádostí v programech MMR a MPO zaměřených na revitalizaci území (stav k březnu 2021)

(Pod)programy MMR/MPO	podpořené žádosti
Podpora regenerace brownfieldů pro nepodnikatelské využití	4
Demolice budov v sociálně vyloučených lokalitách	4
Tvorba studií a analýz možností využití vybraných brownfieldů	.
Regenerace a podnikatelské využití brownfieldů	2

Pozn.: – údaj není znám

Zdroj: MMR

Kromě vhodné **infrastruktury** je třeba na území kraje zajistit odpovídající podmínky pro podnikání, a to jak ve formě **technického a ekonomického zabezpečení** - v podobě kanceláří, konferenčních prostor, vybavených laboratoří či výrobních hal, tak ve formě **poradenství a aftercare služeb**. Kvalitní a komplexní zázemí pro rozvoj začínajících podnikatelů, start-upových projektů a výzkumných institucí

v KVK není. V Karlových Varech sice existují dva podnikatelské inkubátory (Kanov a Areál Dvorana), avšak nenaplnují činnosti podnikatelských inkubátorů jako takových - téměř výhradně se jedná o poskytnutí zvýhodněných prostor a technického zázemí. Jedním z dlouhodobých záměrů KVK je **vybudování vědecko-technického parku (VTP)**. VTP by měl firmám poskytovat služby v podobě poradenství v oblasti tvorby podnikatelských a finančních plánů, čerpání dotací či marketingu. Klíčovou roli by měl VTP hrát v oblasti spolupráce mezi výzkumnou a aplikační sférou a při sledování vědeckých poznatků a technologických trendů. Podobný záměr má i město Karlovy Vary, které plánuje vybudovat zázemí pro start-upy, coworking, kreativní průmysly, dále obec Horní Slavkov, která plánuje vybudování coworkingu na místě stávajícího brownfieldu či vznik coworkingového centra v Sokolově v rámci projektu InduCCI.

Absence specializované infrastruktury a nedostatek souvisejících služeb pro začínající firmy či firmy s inovačním potenciálem má za následek pokračující stagnaci v oblasti podpory podnikání a rozvoji inovačních firem. (RIS3 KVK, s. 23)

Nové výzvy

Díky *Strategii koordinované a komplexní digitalizace České republiky 2018+ (Digitální Česko)* věnuje KVK čím dál větší pozornost **digitalizaci**, a to jak ve veřejném, tak soukromém sektoru. **Region** má pro digitalizaci poměrně dobré předpoklady - **disponuje kvalitním pokrytím sítěmi** (i ve venkovských oblastech), ICT gramotnost obyvatelstva obecně roste, obyvatelé KVK mají poměrně vysoký zájem o digitální technologie a kvalitní a rychlé připojení (KVK např. patří mezi regiony s největším poměrem obyvatelstva využívajícího internet v mobilním telefonu, poměrně velká část domácností disponuje také vysokorychlostním připojením k internetu). Ke konci roku 2019 se Karlovy Vary staly vítězem soutěže **5G** pro 5 měst vyhlášené Ministerstvem průmyslu a obchodu ve spolupráci s Ministerstvem pro místní rozvoj. Bude zde tedy dostupná 5G síť a existence tzv. digitální laboratoře může do regionu přilákat nové technologické firmy a krajskému městu napomoci se zaváděním chytré městské infrastruktury za současného zapojení obyvatelstva města. (RIS3 KVK, s. 13)

Vedle digitalizace bude muset KVK v následujících letech reagovat na další aktuální výzvy, jakými jsou **průmysl 4.0**, zvyšující se **význam kulturních a kreativních průmyslů** či rostoucí míra **internacionalizace**. Pro všechny tyto výzvy má KVK dobré předpoklady, které se ale v některých oblastech nedaří využívat.

Cenová konkurence kraje v evropském srovnání (levná pracovní síla) postupně klesá, zahraniční investoři s lokalizací pouze výrobních provozů bez vyšší přidané hodnoty a s centrály mimo území kraje neposkytují dostatečnou udržitelnost, proto je **potřeba využívat unikátní regionální specifika**, která nemají masovou konkurenci. Potenciál skýtá kulturní a kreativní průmysl (blíže viz kapitola 6. Cestovní ruch, lázeňství, památky a památková péče, kultura a kulturní a kreativní odvětví) či Průmysl 4.0, který nyní nabývá na významu a který na sebe může vázat obory, jakými jsou např. kreativní a užitný design. KVK přitom může v této oblasti stavět právě na tradičních oborech, jakými jsou sklo, porcelán či hudební nástroje. Příležitosti nabízí také filmový průmysl, který má vysoké renomé díky Mezinárodnímu filmovému festivalu v Karlových Varech, zároveň prostřednictvím vhodných lokací využívaných filmaři, kterým poskytuje komplexní a odbornou pomoc *Filmová kancelář Karlovarského kraje*. Značná část ekonomického potenciálu leží především v unikátních přírodních zdrojích KVK. Doménou velké části kraje je lázeňství, kterému se postupně vrací jeho zdravotnický význam. Je potřeba přestat vnímat lázeňství jako segment cestovního ruchu a rozlišovat mezi lázeňskými procedurami a relaxačními wellness programy. Značný inovační potenciál tedy skrývá navrácení aktivit souvisejících s lázeňstvím a balneologickým výzkumem. U těchto odvětví je nutné zvýšit jejich znalostní náročnost a provázanost s ostatními aspekty inovačního systému kraje, orientovat se na produkty s vyšší přidanou hodnotou, a tím zvýšit konkurenceschopnost regionální ekonomiky. Kulturní a kreativní průmysl a inovační prostředí firem v KVK by jistě podpořil vznik vědecko-technického parku/podnikatelského inkubátoru /inovačního centra/ designového centra/kreativního centra atp. Zároveň se bude muset kraj vypořádat s ukončením těžby hnědého uhlí na Sokolovsku a vyřešit s tím spojené **dopady do energetického průmyslu**, na životní prostředí i v sociální oblasti.

Závěr - klíčové problémy a výzvy

V ekonomice regionu mají **stále velký význam tradiční odvětví**. Zděděná odvětvová struktura kraje vyplývající z místních zdrojů nerostných surovin a centrálního plánování v minulosti vykazuje inercii v čase. **Je proto potřeba ji aktivně postupně měnit a podporovat přechod na nové obory. Zároveň je třeba, aby firmy hledaly nové trhy a zdroje inovací.** Zpracovatelský průmysl je jedním z hlavních

zdrojů inovací a nových technologií, které se dále mohou využívat i v jiných oborech. **Málo rozvinutý a výkonný zpracovatelský průmysl** je proto jednou z hlavních příčin ekonomického zaostávání kraje. V kraji jsou **nadprůměrně zastoupeny služby veřejné**, naopak tzv. **komerční služby jsou zastoupeny málo**. Ty se zpravidla koncentrují ve větších aglomeracích a ekonomických centrech, která v KVK chybí.

Region je s výrazným odstupem **na posledním místě ve výdajích na VaV, v počtu pracovníků ve výzkumu a vývoji, v podílu VŠ zaměstnanosti a v podílu zaměstnaných na odborných pozicích**. Tento stav nejvíce ovlivňuje povaha aktivit místních firem a situaci zhoršuje absence univerzity či zavedeného výzkumného ústavu. Tyto instituce mohou generovat cenné výzkumné poznatky a podílet se na jejich aplikaci do firemní praxe (transfer technologií, vznik spin-off firem apod.). **Přímým důsledkem je nízký počet inovačních výstupů** (měřeno patenty) ve srovnání s ostatními kraji. **Firmy se zpravidla nacházejí na nízkých pozicích v hodnotových řetězcích a mají tak malý inovační potenciál. Malá ambice většiny firem v kraji aktivně vytvářet nové produkty a nízká inovační aktivita se pak odráží v nízké produktivitě a konkurenceschopnosti na globálních trzích**. Kraj bude při zachování této situace jen velmi složitě postupovat ke znalostně založené regionální ekonomice. Spolupráce v oblasti VaV je nyní ze strany KVK podporována inovačními a kreativními vouchery. Také např. KARP, p.o., KHKKK či CzechInvest podporují vedle spolupráce místních škol a firem i síťování, výměnu zkušeností a sdílení dobré praxe mezi firmami navzájem. **Pro transfer know-how do kraje se jako zásadní jeví navázání spolupráce s výzkumnými institucemi a VŠ z ostatních krajů a zahraničí**.

KVK musí stavět na unikátních přírodních zdrojích a na ně navázaných, po staletí ověřených tradičních oborech. KVK byl proto zřízen **Institut lázeňství a balneologie, v.v.i. (ILaB)**. Rozvoj balneologického výzkumu povede nejen k udržení této tradiční krajské domény, ale také k posílení zájmu specifické odborné veřejnosti o KVK. Výzkum a inovace v oblasti balneologie povedou k posílení odborných kapacit v kraji, k příchodu vysoce kvalifikovaných osob do regionu a zvýšení prestiže kraje. **Propojení balneologického výzkumu se stávající lázeňskou péčí může podpořit rozvoj stávajícího know-how a modernizaci lázeňské péče**. Vznik nových produktů v lázeňství a balneologii pak přiláká nové cílové skupiny, resp. rozšíří spektrum stávajících klientů.

Ekonomika kraje musí být postavena na lokálních a regionálních jedinečnostech a zároveň podchytit změny související s tzv. čtvrtou průmyslovou revolucí. Nástup Průmyslu 4.0 a digitalizace zásadním způsobem mění povahu průmyslových odvětví, energetiky, obchodu, logistiky a dalších částí hospodářství i celé společnosti. K tomu, aby se ekonomické aktivity v kraji nefixovaly na nižších hodnotových řetězcích, je potřeba rozvíjet potenciál v dynamicky se rozvíjejících oborech. KVK může stavět na tradičních oborech (výroba skla, porcelánu, hudebních nástrojů), kde v rámci tzv. čtvrté průmyslové revoluce najdou kreativita a design své uplatnění. Na významu nabývají rovněž kulturní a kreativní průmysl. K tomu je **kvalitní pokrytí sítěmi dobrým předpokladem**. Pro ekonomický rozvoj kraje by měly být lépe využity unikátní regionální specifika, potenciál lázeňství či filmový průmysl. Velkou výzvou pro kraj představuje **nutnost vyřešit zásobování kraje energiemi, nalezení nového využití území po těžební činnosti a na ni navázaných nemovitostí (brownfields)**.

Nedostatek připravených podnikatelských ploch, pomalá revitalizace brownfields, nízká podpora podnikání v kraji či nevhodná struktura pracovní síly jsou faktory brzdící příchod nových investorů, příliv PZI, restrukturalizaci a změnu odvětvového zaměření kraje. Důsledkem je pak prohlubující se ekonomické zaostávání kraje. **Vznik VTP, Design parku, digitálního hubu apod.** ze strany KVK či měst představuje **jeden z předpokladů transformace odvětvové struktury kraje - přechodu k novým**

odvětvím a oborům s vyšší přidanou hodnotou a kvalifikační náročností. Právě nové průmyslové plochy je třeba připravovat pro strategicky významné investice s vyšší přidanou hodnotou a **zároveň investorům poskytovat odpovídající služby.** Důraz by měl přitom být kladen na obsazenost stávajících průmyslových zón a využití brownfields.

5. Útlum těžby uhlí a transformace energetiky

Pro plnění cílů Zelené dohody pro Evropu je třeba změnit energetický mix ČR, potažmo KVK. Momentálně je významná část území KVK závislá na dodávkách tepla a elektřiny vyrobených z fosilních paliv. Přechod k čisté energii tedy nutně vyžaduje změnu zdrojů výroby tepla a energie a v této souvislosti celé distribuční infrastruktury. Tato transformace bude vyžadovat velké investice a nese s sebou řadu výzev.

Útlum těžby uhlí a transformace energetiky vyvolá změny nejen ve strukturálně postižených krajích – Moravskoslezském, Ústeckém a Karlovarském kraji, ale celé ČR. Vzhledem k tradičně průmyslovému profilu těchto krajů a v současné době relativně příznivým cenám tepelné energie může mít trend odchodu od uhelné energetiky významné strategické dopady na atraktivitu krajů pro investice a podnikání. Nahrazování fosilních zdrojů energiemi „čistými“ bude investičně náročné a lze očekávat zvýšení ceny energií či možný nedostatek kapacit a bezpečnost dodávek energií. V tomto směru pak budou dotčeni zejména producenti, jejichž výroba je energeticky náročná (např. chemický průmysl, výroba skla a keramiky ad.), ale promítne se např. i do nákladů na dopravu. Dalším faktorem jsou zpříšňující se environmentální regulace, s nimiž souvisí například cena emisních povolenek. Problematika se týká také rozvodných sítí, energetického managementu, bezpečnostních prvků a dalších vývojových trendů budoucnosti – akumulace energií, ostrovní systémy, plynové technologie, malé modulární reaktory ad. Zvýšení cen energií zasáhne i domácnosti a přispěje ke snížení životní úrovně obyvatel, a to zejména těch, kteří jsou ohroženi chudobou a sociálním vyloučením. Ztráta dnes převažujících uhelných energetických zdrojů bude mít za následek ztrátu energetické soběstačnosti krajů. Energie bude v budoucnu pravděpodobně importována z jiných krajů nebo ze zahraničí, a tím dojde ke ztrátě konkurenčních výhod uhelných krajů. Podmínkou importu je samozřejmě dostupnost energie na trhu v zahraničí, což je vzhledem k plánům ostatních zemí EU v oblasti energií nejisté. Tento prudký zlom v přístupu k energetice znamená nutnost mobilizovat úsilí pro transformaci energetických zdrojů v rámci krajů. Kraje dnes mají zpracované Územní energetické koncepce v souladu se zákonem č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií, v platném znění a nařízení vlády č. 232/2015 Sb., o státní energetické koncepci a o územní energetické koncepci. Koncepce mapují mj. aktuální stav a potenciál existence a využití energetických zdrojů.

Členské země Evropské unie se na základě Pařížské dohody o změně klimatu z roku 2015 zavázaly ke snižování emisí skleníkových plynů a k přechodu k nízkouhlíkové ekonomice prostřednictvím útlumu těžby uhlí. V roce 2017 byla Evropskou komisí zřízena **Platforma pro uhelné regiony procházející přeměnou** (tzv. Uhlerná platforma), do které jsou od roku 2019 zařazeny i tři české uhelné regiony. Transformaci uhelných regionů má mimo jiné napomoci i iniciativa *Coal Regions in Transition Platform*, která má zpřístupňovat odbornou pomoc a podporovat sdílení zkušeností s ekonomickými a sociálními proměnami spojenými s útlumem těžby uhlí. Měla by také pomoci lépe využívat finanční prostředky, které na podporu zatížených regionů existují. KVK se stal jedním z úspěšných žadatelů o tuto pomoc.

Na úrovni ČR byla vzhledem k plánovanému útlumu těžby uhlí v ČR v roce 2019 jako poradní orgán vlády zřízena **Uhlerná komise**. Jejím posláním je kromě řešení útlumu těžby také celkový energetický mix ČR včetně obnovitelných zdrojů či jádra. Uhlerná komise na svém prvním jednání vytvořila tři pracovní skupiny, které se budou zabývat časovým harmonogramem, legislativními náležitostmi

a sociálními a ekonomickými dopady v souvislosti s útlumem těžby uhlí. Působnost komise je vymezena následujícími výstupy činnosti:

1. Zhodnocení budoucích potřeb hnědého uhlí se zaměřením na posouzení jednotlivých velkých spalovacích zdrojů ve formě ucelené analýzy.

2. Analýza možností budoucího odklonu od využití uhlí ve spalovacích zdrojích zahrnující:

- stanovení harmonogramu tohoto odklonu;
- určení nástrojů a opatření k dosažení tohoto odklonu;
- kvantifikaci nákladů a dopadů odklonu a strukturální změny regionů zejména: vyvolané náklady politiky zaměstnanosti; vyvolané náklady v návazné energetické infrastruktuře; dopady na zranitelné zákazníky (spotřebitele elektřiny a tepla); náklady spojené s kompenzačními opatřeními pro dotčené regiony (v úzkém provázání s programem RESTART).
- definici rizik odklonu;
- nástroje a opatření k minimalizaci těchto rizik.

Na úrovni kraje byla v roce 2019 rovněž zřízena *Uhelná platforma*, která vytvořila několik pracovních skupin v čele s radními. Tyto skupiny měly navrhnout strategické projekty v oblastech, do kterých se ukončení těžby uhlí na Sokolovsku promítne.

Novou příležitostí pro KVK bude **dostupnost veřejných prostředků zaměřených na podporu transformace energetiky** - na podporu nových hospodářských aktivit či na podporu transformace stávajících (Aktualizace Vstupní analýzy Strategie hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje, Aktualizace Strategického rámce hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje). Uhelné regiony momentálně vyjednávají o možnostech, podmínkách a způsobech čerpání zdrojů z nového evropského Mechanismu spravedlivé transformace a v jeho rámci z Fondu pro spravedlivou transformaci, Evropského globalizačního fondu a dále Modernizačního fondu a Inovačního fondu.

Finanční zdroje na podporu transformace energetiky

Mechanismus spravedlivé transformace

Mechanismus spravedlivé transformace (JTM; Just Transition Mechanism) představuje základní finanční nástroj EU pro praktické naplnění priorit a cílů Evropské Zelené dohody schválené Evropskou radou v roce 2019. Byla tím přijata konečná podoba Víceletého finančního rámce EU na období 2021-2027 a nástroje Next Generation EU, ale v kontextu procesu spravedlivé transformace též zásadním způsobem modifikována podoba klimatických cílů EU v návaznosti na sdělení Evropské zelené dohody ve smyslu zpřísnění výchozího klimatického cíle v podobě redukce emisí skleníkových plynů o 55 % oproti výchozí hodnotě z roku 1990.

JTM byl vytvořen s cílem umožnit regionům a lidem řešit sociální, ekonomické a environmentální dopady přechodu směrem k cílům Unie v oblasti klimatu do roku 2030 a klimaticky neutrální ekonomice do roku 2050. Jeho smyslem je částečně kompenzovat náklady, jež s sebou klimatická transformace přinese regionům, které budou čelit útlumu těžby uhlí a taktéž útlumu průmyslových aktivit s vysokými emisemi skleníkových plynů. Mechanismus spravedlivé transformace má zmírnit

pokles ekonomického výkonu a zaměstnanosti v těchto odvětvích a podpořit technologickou transformaci.

Mechanismus pro spravedlivou transformaci cílí na uhelné a uhlíkově intenzivní regiony v EU, mezi něž se řadí i Ústecký, Moravskoslezský a Karlovarský kraj. Mechanismus je **tvořen třemi pilíři**:

- I. **Fond pro spravedlivou transformaci** – primárně granty
- II. **Invest EU** – sdružování privátních investic (úvěrový fond, soukromé investice do regionů, prováděcí partner ČMRZB)
- III. **Nástroj půjček pro veřejnou správu poskytovaný Evropskou investiční bankou** – pákování veřejných investic (energetická a dopravní infrastruktura, sítě dálkového vytápění, renovace budov, sociální infrastruktura atd.)

Dohodou ministerstev a krajů bylo určeno, že Operační program Spravedlivé transformace bude mít 3 územně orientované prioritní osy, přičemž každá bude zaměřena na jeden z českých uhelných krajů (Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský). KVK tak má reálnou možnost ovlivnit, kam budou prostředky pro transformaci uhelných regionů v rámci tzv. Mechanismu spravedlivé transformace nasměřovány. Pro tyto účely je žádoucí zpracovat pro potřebu dalších jednání vlastní představu o prioritách kraje, a to v podobě **Plánu spravedlivé územní transformace Karlovarského kraje (PSÚT)**. Tento plán bude představovat strategický dokument pro praktickou realizaci Mechanismu spravedlivé transformace v konkrétních podmínkách KVK. PSÚT tak bude obsahovat projekty přispívající k energeticko-klimatickým cílům ČR. Tento plán je ze strany KVK momentálně zpracováván, následně bude schvalován Evropskou komisí.

Fond pro spravedlivou transformaci/Operační program Spravedlivá transformace by měl evropským regionům závislým na uhelném a energeticky náročném průmyslu finančně pomoci s transformací na čistou ekonomiku. Finanční zdroje jsou určeny pouze regionům (a tamním sektorům), u kterých se předpokládá, že jejich přechod ke klimatické neutralitě bude díky závislosti na fosilních palivech či průmyslových procesech s vysokou produkcí skleníkových plynů náročnější než pro ty ostatní. Tyto regiony potřebují finanční pomoc nejen na proměnu energetického mixu, ale také na tvorbu nových pracovních míst a rekvalifikaci občanů, kteří v důsledku transformace ztratí své zaměstnání.

Rolí řídicího orgánu Operační program Spravedlivá transformace bylo na základě rozhodnutí Vlády ČR pověřeno Ministerstvo životního prostředí, koordinací přípravy tzv. Plánu spravedlivé územní transformace Ministerstvo pro místní rozvoj.

Transformační vize a priority a cíle transformace Karlovarského kraje

„Jsme krajem příležitostí, kde je vítán každý.“

Karlovarský kraj je prosperující a přívětivé místo k životu, kde příležitost má a je vítán každý. Přírodní zdroje, kulturní a historické dědictví jsou naším bohatstvím a příležitostí. Toto je velmi ambiciózní vize – nejmenší kraj v České republice, v sousedství bohatého Bavorska, zatím nemá předpoklady pro zásadní změnu. Struktura ekonomiky kraje, vzdělanostní skladba obyvatelstva, nízké výdělky, doly v centru regionu, lidé, kteří v regionu nemají hroby svých předků a životní prostředí znečištěné starými ekologickými zátěžemi nejsou dobrou výchozí situací. Jsou však mimořádnou výzvou. S podporou z Mechanismu spravedlivé transformace a na základě dosavadních zkušeností je možné přerušit začarovaný kruh stárnoucího, málo vzdělaného a relativně chudého regionu. Karlovarský kraj má

mimořádnou minulost a v řadě oblastí je “premiantem” Česka. S využitím těchto předností se stane atraktivním regionem aktivně přispívajícím ke klimatické neutralitě Evropy.

Cílem transformace KVK je udržitelný rozvoj regionu, vyjádřený transformační vizí, orientovanou do tří oblastí: ekonomické prosperity, společenské prosperity, životního prostředí a klimatické transformace. Ty jsou založeny vždy na 2 pilířích. Opatření k naplnění vize v každém pilíři budou směřována do aktivit infrastrukturních, krátkodobých a dlouhodobých, do investic v území a do rozvoje potenciálu lidských zdrojů.

Ekonomická prosperita založená na:

- lokální produkci výrobků a služeb určených pro trh s vysokou přidanou hodnotou, nízkou spotřebou hmoty a energie,
- na tradiční produkci s vysokým exportním potenciálem a schopností firem v KVK zapojit se do globálních hodnotových řetězců.

Cílem ekonomické transformace je změna skladby hospodářského výkonu kraje tak, aby se KVK postupně vyrovnával ostatním regionům ČR.

Společenská prosperita založená na:

- vzdělané populaci a kvalifikovaných lidech,
- rozvoji komunit, komunitního a kulturního života regionu.

Cílem společenské transformace je zastavení odlivu mladých lidí z regionu a změna vzdělanostní skladby obyvatelstva. Znamená to mj. vytvoření kvalitních podmínek pro život rodin i jednotlivců každého věku a zásadní snížení počtu a velikosti sociálně (a digitálně) vyloučených komunit.

Životní prostředí a klimatická transformace založená na:

- adaptaci na změnu klimatu a snižování dopadů na klima
- kvalitním prostředím pro život, a to jak ve městech a obcích, tak ve volné krajině.

Cílem environmentální a klimatické transformace je snížení podílu KVK na emisní bilanci skleníkových plynů a zvýšení podílu ekosystémových služeb na vytváření dobrých podmínek pro život lidí v regionu.

Modernizační fond má zemím EU pomoci na cestě k nízkouhlíkové energetice. Jedná se o jeden z hlavních finančních instrumentů k dosažení cílů Zelené dohody pro Evropu a je určen pro 10 členských států EU s nejnižším HDP: Bulharsko, Chorvatsko, ČR, Estonsko, Maďarsko, Litvu, Lotyšsko, Polsko, Rumunsko a Slovensko. Začátkem roku 2020 vnikla na národní úrovni přípravná platforma Modernizačního fondu na národní úrovni, ve které má i KVK (společně s Ústeckým) své zastoupení. Modernizační fond je zaměřen na podporu investic do výroby a využití energie z obnovitelných zdrojů, ke zvýšení energetické účinnosti, do ukládání energie, do modernizace energetických sítí včetně centrálního vytápění, potrubí a soustav i na podporu spravedlivé transformace v uhlíkově závislých regionech – přesun, rekvalifikaci, vzdělávání a pomoc při získání práce a pro start-upy.

Evropský globalizační fond poskytuje pomoc osobám, které byly propuštěny v důsledku velkých strukturálních změn v celosvětovém obchodu souvisejících s globalizací (jedná se o podporu jejich odborné přípravy, rekvalifikace, pomoc při hledání zaměstnání, poradenství při volbě povolání,

podpora podnikání a samostatné výdělečné činnosti, příspěvky na mobilitu atp.). Z KVK je možným žadatelem SUAS a v současnosti proto probíhá ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV) a Úřadem práce (ÚP) zpracování žádosti o podporu.

Inovační fond nahrazuje program NER300 pro financování vysoce inovativních projektů a technologií na snižování uhlíkových emisí. Společně s Modernizačním fondem představuje jeden z finančních mechanismů zavedených novelizací směrnice o emisním obchodování. Z prostředků fondu bude možné financovat např. inovativní nízkouhlíkové technologie a procesy v energeticky intenzivních odvětvích, vybudování a provoz zařízení na zachytávání a ukládání uhlíku, produkci energie z obnovitelných zdrojů ad.

Strukturálně postiženým regionům má k transformaci energetiky napomoci také jeden z nástrojů SRR – **RESTART**, v němž transformace energetiky představuje jednu z horizontálních priorit.

Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s.

Na rozdíl od Ústeckého a Moravskoslezského kraje se těžbou a zpracováním uhlí v KVK zabývá výhradně Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s. (SUAS). SUAS je nejmenší hnědouhelnou těžební společností v ČR a zároveň největším podnikatelským subjektem v KVK. Její pozice na tuzemském trhu s hnědým uhlím se pak pohybuje na úrovni kolem 15 %. Z celkového objemu hnědého uhlí přibližně 50 % směřuje k tuzemským i zahraničním zákazníkům. Druhou polovinu firma zušlechťuje v rámci vlastních kapacit. V oblasti prodeje hnědého uhlí směřuje největší část produkce do resortu energetiky a teplárenství. Momentálně SUAS zásobuje teplem ca 48 tisíc domácností, tedy přibližně třetinu obyvatel KVK. Elektrárna Tisová zásobuje obce Sokolov, Březová, Habartov, Bukovany, Citice, Svatava, Královské Poříčí, Dolní Rychnov, elektrárna Vřesová pak Karlovy Vary, Chodov, Nejdek, Nové Sedlo. Instalovaný výkon elektráren v Tisové a Vřesové představuje skoro 90% instalovaného výkonu v kraji.

Díky postupnému odklonu od fosilních paliv došlo v provozech SUAS v uplynulých letech k investicím, díky nimž je např. paroplynová elektrárna ve Vřesové schopna z plynu, vyráběného tlakovým zpracováním uhlí, přejít na ekologický nízkoe emisní zemní plyn. Obdobně došlo například k výstavbě záložního plynového zdroje pro elektrárnu Tisová i dalším investicím, které firmě umožnily pokračovat ve stabilní výrobě elektrické energie pro přenosovou soustavu i tepla pro města a obce KVK.

Území po ukončení těžby vyžaduje rozsáhlé sanace a rekultivace. Celková plocha zasažená těžbou uhlí od 50. let je zhruba 9 279 ha, z čehož již 5 494 ha bylo zrekultivováno (3 492 ha lesnické rekultivace, 1 254 ha zemědělské rekultivace, 584 ha hydričké rekultivace a 163 ha ostatních ploch), 1 062 ha je rekultivováno a 2 723 ha je plánováno. Příklady jsou dokončené projekty koupaliště Michal v Sokolově, golfového areálu v Dolním Rychnově nebo vybudování jezera Medard u Habartova. (www.suas.cz, informace zveřejněna k 17.3.2020) V současné době jsou rozpracovány další rekultivace. Ve hře jsou například projekt výstavby testovacího polygonu automobilky BMW u obce Lomnice, příprava průmyslové zóny Silvestr – Přátelství či využití části území v okolí jezera Medard pro bydlení a rekreaci nebo rekultivace zbytkové jámy lomu Jiří.

Energetický management Karlovarského kraje

KVK má zpracovanou *Územní energetickou koncepci Karlovarského kraje*, která vychází ze státní energetické politiky České republiky, a jejím obecným cílem by mělo být zvyšování hospodárnosti při získávání energie vůbec. Dokument rozpracovává energetické záměry kraje spolu s koordinací užití jednotlivých energetických zdrojů tak, aby systém energetické a ekologické infrastruktury byl v souladu s komplexním rozvojem území.

Energetický management je jednou z nejúčinnějších metod ke snižování energetické náročnosti a provozních nákladů. Za tímto účelem KVK jako zřizovatel příspěvkových organizací v oblasti školství, zdravotnictví, sociálních služeb, dopravy, kultury a památkové péče zavádí energetický management v souladu s principy normy ČSN EN 50001.

Metodika snižování energetické náročnosti je chápána jako závazek zavedení, udržování a neustálého zlepšování energetického managementu, a tím tedy hospodárného nakládání s energiemi ve vymezených objektech v majetku KVK.

Účelem a posláním této politiky je:

- dodržování dotčených legislativních požadavků,
- stanovování dílčích cílů, cílových hodnot a akčních plánů pro oblast hospodárného nakládání s energiemi,
- monitorování spotřeb energií, jejich snižování či náhrada za jiné,
- účinné hospodaření s energiemi pomocí optimalizace procesů na vymezených objektech s cílem zvyšování energetické účinnosti.

Dodržování této metodiky má i druhý hlavní cíl, a to je udržitelný přístup k čerpání zdrojů surovin a snižování emisí, což jsou citlivé oblasti ochrany životního prostředí KVK.

Závěr – klíčové problémy a výzvy

Ukončení těžby uhlí a návazných provozů bude mít vedle změny cen energií i dopady na trh práce. Uvolněnou pracovní sílu bude nutné integrovat zpět na trh práce. Stejně tak krajinu zasaženou těžbou bude nutné přeměnit a připravit pro nové využití. Jak rychle bude transformace energetiky a s ní spojená restrukturalizace hospodářství kraje probíhat, závisí na řadě faktorů. Podmínky a regulace v oblasti energetiky se neustále mění a nejsou zatím známy scénáře budoucího vývoje. Není proto v současné době možné odhadnout budoucí hospodářské, sociální a environmentální dopady transformace energetiky a útlumu těžby na KVK, stejně jako není jasné, zda se KVK podaří využít a získat finanční prostředky z uvedených fondů či jinou pomoc ze strany státu a EU.

Ztráta dosavadního způsobu zásobování elektrickou energií a teplem části území kraje může znamenat překážku v rozvoji průmyslové výroby, bezpečnosti energetických soustav ad. Zároveň bude kraj závislý na dodávkách z jiných krajů či zahraničí. Vzhledem k tradičně průmyslovému profilu regionu a v současné době relativně nízkým cenám tepelné energie, může mít trend odchodu od uhelné energetiky významné strategické dopady pro atraktivitu kraje jak z hlediska bydlení (hrozba energetické chudoby), tak podnikání (nedostatek kapacit a bezpečnosti dodávek energií). Problematika se týká kromě samotné výroby energií i odpovídající přítomnosti rozvodných sítí, energetického managementu, bezpečnostních prvků a vývojových trendů budoucnosti. (Aktualizace Vstupní analýzy

Strategie hospodářské restrukturalizace Karlovarského, Moravskoslezského a Ústeckého kraje) Do dalších let je tedy zapotřebí **změnit energetický mix a transformovat zásobování KVK elektrickou energií a teplem.**

Po ukončení povrchové těžby je třeba zásadní proměna krajiny – její **sanace, rekultivace, revitalizace a resocializace**. Je nutné území připravit pro příchod nových investorů (průmyslové zóny) a k rozvoji nových ekonomických aktivit nebo lokality přeměnit pro účely cestovního ruchu a rekreaci. SUAS v tomto směru usiluje o přeměnu ploch po těžbě a o umístění nových aktivit, které budou vytvářet pracovní místa. (Aktualizace Vstupní analýzy Strategie hospodářské restrukturalizace Karlovarského, Moravskoslezského a Ústeckého kraje)

SUAS je největším zaměstnavatelem v KVK (ke konci roku 2019 měl až 2 700 zaměstnanců). S ukončováním těžby a s ní souvisejících provozů je část zaměstnanců propouštěna. Protože se z části jedná o **pracovní sílu** se specifickou kvalifikací, je třeba ji pomocí nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti **integrovat zpět na trh práce** (např. pomocí rekvalifikací, vzdělávání, vytvoření pracovních míst, poskytováním příspěvků atd.). K tomu by mělo být nápomocno i čerpání prostředků z Globalizačního fondu vyčleněného pro uhelné regiony.

6. Cestovní ruch, lázeňství, památky a památková péče, kultura a kulturní a kreativní odvětví

KVK je již tradičně spojován především s lázeňskou péčí. Zdejší lázeňská místa a lázeňská zařízení patří mezi světovou špičku v oblasti lázeňské léčebně rehabilitační péče. Na podporu rozvoje této oblasti byl v roce 2020 založen **Institut lázeňství a balneologie, v.v.i.**, který by měl obnovit vědu a výzkum v oblasti balneologie. Kromě toho nabízí region **velké množství přírodních, historických a kulturních atraktivit**. I přes vnější nepříznivé vlivy (např. pandemie COVID-19, následky ekonomické krize v některých zdrojových zemích, změny v zákonech v souvislosti s úhradovou vyhláškou, výkyvy trhu apod.) se kraj těší trvalé návštěvnosti.

V KVK se nachází **5 lázeňských měst**: Karlovy Vary, Mariánské Lázně, Františkovy Lázně, Lázně Kynžvart a Jáchymov. Nesmíme však opomenout ani další, nelázeňská města a místa, která svou atraktivitou lákají návštěvníky. Jsou to především historická města Cheb, Locket, Ostrov, dále Boží Dar a další místa v KVK. KVK má na svém území **jednu památku zapsanou na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO - Hornický region Erzgebirge/Krušnohoří, a jednu nominovanou na zápis - Slavné lázně Evropy (Great Spas of Europe)**. Díky Krušným horám a oblasti Slavkovského lesa, dobré materiálně-technické základně v oblasti poskytování ubytovacích a stravovacích služeb, ale i v oblasti sportovního, společenského a kulturního vyžití, zajímavým kulturním památkám, architektuře a přírodě se KVK stává vyhledávaným místem také pro trávení zimní a letní aktivní i poznávací dovolené. **Cestovní ruch, na němž se velikou měrou podílí lázeňství, je důležitým průřezovým odvětvím celého regionu s významným dopadem na HDP kraje a zaměstnanost obyvatel v kraji.**

V KVK existují velice silné tradiční obory – lázeňství, sklářství, keramický průmysl, výroba hudebních nástrojů a další. Právě ve využití těchto tradičních oborů spočívá jedna z **příležitostí** pro budoucí rozvoj nových odvětví, jakými jsou **kulturní a kreativní odvětví (KKO)**, vč. např. **filmového průmyslu**. Tvůrci a firmy nejsou dostatečně informováni a motivováni využívat kulturní dědictví pro tvorbu kreativních inovací a služeb. V KVK v současné době **neexistuje zázemí pro kulturní a kreativní odvětví**. Potenciál kulturních a kreativních odvětví tedy není v KVK zatím dostatečně využit.

Kultura může pozitivně ovlivnit motivaci mladých lidí k setrvání v rodném regionu a přispět tak k jeho populační stabilitě. Kultura je nenahraditelným prostředkem přenosu informací mezi generacemi, přispívá k pocitu příslušnosti občanů k regionu, městu či obci a k jejich identifikaci se společenstvím. Na rozdíl od krajů s tradiční, mnoho staletí udržovanou a novým generacím předávanou, lidovou kulturou žijí obyvatelé KVK na území, ze kterého bylo po konci druhé světové války násilně odsunuto německy mluvící obyvatelstvo, čímž byl kulturní vývoj přerušen.

Specifický vývoj regionu po 2. světové válce lze promítnout i do oblasti hmotného dědictví (zvláště v pohraničních oblastech). Masivní výměna obyvatelstva, resp. absence vztahu nových obyvatel k území, a poloha kraje měly spolu s dalšími faktory negativní dopad na část hmotného kulturního dědictví. **Došlo k fyzickým ztrátám a v důsledku dlouholeté absence údržby ke zhoršení stavebně technického stavu velké části památkového fondu.** Po vzniku krajů došlo ke zlepšení situace, a to v oblasti přímé i nepřímé podpory – objem finančních prostředků vynakládaných na záchranu, obnovu a využití se zvyšuje, dochází k nárůstu prezentace a propagace a k využívání hmotného kulturního dědictví v oblasti cestovního ruchu a jako prostředku posilujícího identifikaci obyvatel kraje

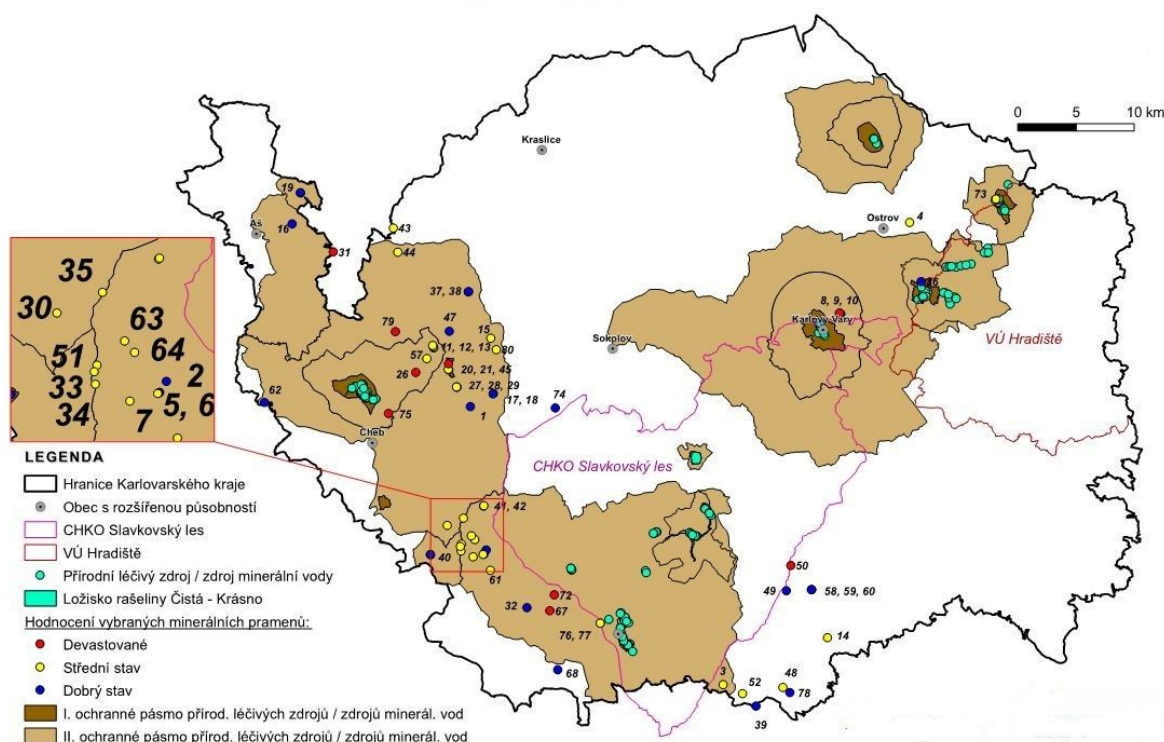
s jeho územím. I přes zlepšující situaci stále přetrvává špatný stav velké části objektů a malá informovanost obyvatel kraje o významu kulturního dědictví a jejich zainteresování do jeho ochrany.

Informace užitá v této kapitole vycházejí ze strategických dokumentů KVK: Koncepce rozvoje cestovního ruchu v Karlovarském kraji na období 2018-2023, Koncepce rozvoje lázeňství a balneologie Karlovarského kraje, Koncepce kultury Karlovarského kraje pro období let 2013-2020, Koncepce památkové péče Karlovarského kraje do roku 2020 (aktualizace je v realizaci) a ze statistických údajů Českého statistického úřadu a Ústavu zdravotnických informací a statistiky.

Lázeňství

V KVK je vysoká koncentrace přírodních léčivých zdrojů – viz Obrázek 6.1. Nejedná se však jen o prameny termální minerální či radonové (v Jáchymově), ale i o studené kyselky různého chemického složení a ložiska kvalitní rašeliny a plyn CO_2 . Především díky těmto specifickým přírodním zdrojům je v kraji historicky vysoká koncentrace českého lázeňství, které je úzce provázáno s cestovním ruchem.

Obrázek 6.1: Mapa přírodních léčivých zdrojů a přírodních minerálních vod v KVK, 2016

Pozn. Přírodní léčivý zdroj (PLZ) – přirozeně se vyskytující minerální voda, plyn nebo peloid, který má vlastnost vhodnou pro léčebné využití, a o tomto zdroji je vydáno osvědčení. Zdroj přírodní minerální vody (ZPMV) – přirozeně se vyskytující podzemní voda původní čistoty, stálého složení a vlastností, která má z hlediska výživy fyziologické účinky dané obsahem minerálních látek, stopových prvků nebo jiných součástí, které umožňují její použití jako potraviny a k výrobě balených minerálních vod, a o tomto zdroji bylo vydáno osvědčení.

Zdroj: KÚKK

Světovou proslulost si získala zejména lázeňská města Karlovy Vary, Mariánské Lázně a Františkovy Lázně, dále Lázně Kynžvart a první radonové lázně na světě Lázně Jáchymov. **KVK se proto musí zodpovědně přihlásit k ochraně přírodních léčivých zdrojů, a to především z hlediska sucha a potenciálního nedostatku podzemních vod.**

Kraj disponuje nejvyšší koncentrací lázeňských léčebných zařízení, lůžkových kapacit a odborného lázeňského personálu v Česku. Tradiční lázeňství pak doplňují pobyty typu wellness či relaxační pobyty. Vlivem neexistujícího balneologického výzkumu však **není zajištěno adekvátní vzdělávání lékařů a nelékařských zdravotnických pracovníků**, čímž se mj. postupně prohlubuje ztráta vědomostí a možnost předání specifických praktických zkušeností. Klíčový obor kraje tím postupně ztrácí odborné povědomí a balneologický personál a nový personál pro lázeňská zařízení nezískává z různých, ať již demografických důvodů či z důvodů **neatraktivit oboru**. Obor lázeňství má velmi nízkou prestiž mezi studenty, neboť v tomto oboru se neuplatňují nové přístupy ani technické možnosti moderní medicíny. Situaci umocňuje absence vyšší systematické podpory lázeňské medicíny a nižší mzdy zaměstnanců v lázeňství (s výjimkou lékařů), než jsou platy v jiných sektorech zdravotnictví. Kvalitní lázeňští pracovníci s odborností a jazykovou vybaveností tak nejsou přitahováni do lázeňských provozů, a tím je omezena kvalita poskytovaných služeb. Dalším aspektem neatraktivit oboru pro mladé je, že se v KVK nepodařila otevřít pobočka VŠ studia s lázeňstvím souvisejícími obory.

Nevýhodou dnešního lázeňství je dále jeho nestabilita ve veřejném zdravotním systému, a s tím související zaměření lázeňství zejména na zahraniční návštěvníky (z důvodu malého domácího trhu). To s sebou nese vysoké riziko vnějších faktorů, např. pandemie COVID–19.

V roce 2019 založil KVK **Institut lázeňství a balneologie, v.v.i.**, jehož hlavním posláním je obnovit v podstatě neexistující balneologický výzkum, který byl přerušen zánikem Výzkumného balneologického ústavu Mariánské lázně před cca 30 lety, a následně v rámci aplikace výstupů v praxi rozvíjet další aktivity zaměřené na rozvoj lázeňství a balneologie. Nedostatečný balneologický výzkum má za následek nedostatek vědecky podložených účinků zdejší lázeňské léčby na lidský organismus. S tím je spojena i nízká míra propagace pozitivních efektů lázeňské péče. Dochází tak ke ztrátě konkurenceschopnosti karlovarského lázeňství a ke stagnaci lázeňství v kraji.

Institut lázeňství a balneologie, v.v.i. by měl také činit kroky k podpoře vzdělávání, nastavení standardizace a následné certifikace a také developmentu v oblasti lázeňství. Pokud se v budoucnu podaří otevřít pobočku veřejné vysoké školy v Karlových Varech zaměřené na zdravotní studia, očekává se její umístění, stejně tak jako přesun části balneologické knihovny, do sídla Institutu lázeňství a balneologie, v.v.i. v Karlových Varech na Palachově nábřeží. Ověřená data o pozitivních účincích přírodních léčivých zdrojů na lidský organismus by byla skvělým marketingovým podkladem. Pokud se podaří lázeňství zinovovat a zaměřit se na prevenci, mohla by tato data přes kampaň dovést do KVK nové cílové skupiny.

Lázeňská infrastruktura je v kraji velmi podinvestovaná. Z části vlastní lázeňskou infrastrukturu města, která však nemají dostatek finančních prostředků na jejich rekonstrukci, provoz a údržbu (ačkoliv některá z nich proklamují rozvoj lázeňství jako svoji hlavní prioritu). Soukromé subjekty vlastní lázeňskou infrastrukturu investují do infrastruktury sporadicky.

Význam postavení lázeňství v KVK v rámci ČR dokládá lůžková kapacita lázeňských zařízení, která představovala v roce 2018 v KVK 11 257 lůžek, tj. **téměř 50 % lůžkové kapacity všech lázeňských**

zařízení v ČR. Danému odpovídal i počet lékařů (ca 142) a zdravotního personálu bez dohledu v KVK (464) (ÚZIS – Lázeňská péče 2018). Ve srovnání s ostatními kraji je sice počet lékařů a zdravotního personálu nejvyšší, avšak pro KVK stále nedostatečný.

Tabulka 6.1: Přehled personálního vybavení a lůžkové kapacity v lázeňských zařízeních v krajích v roce 2018

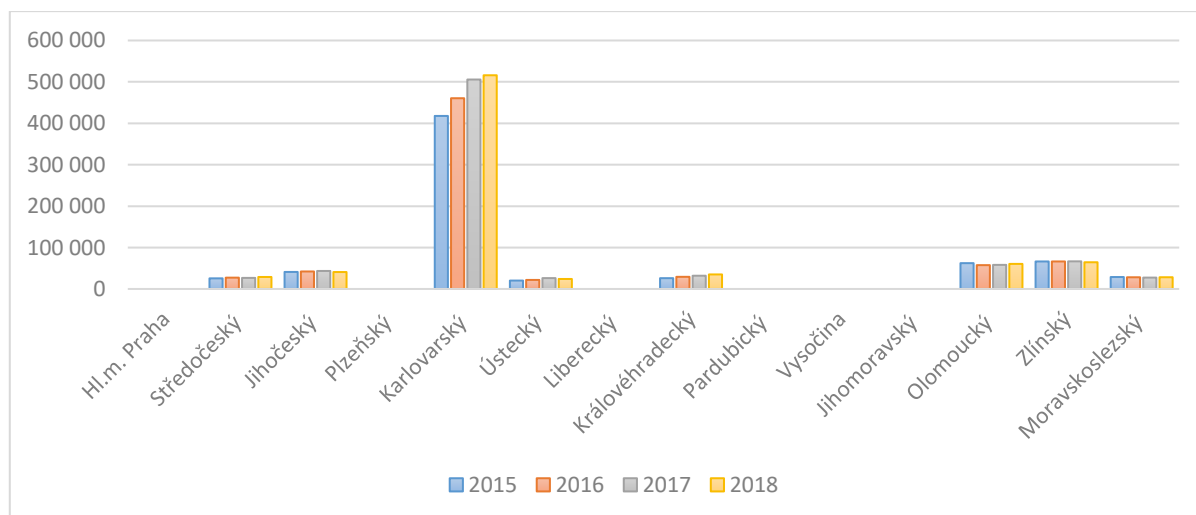
ČR, kraj	Přepočtený počet (úvazky)		Počet lůžek v lázeňských zařízeních
	lékařů	ZPBD	
Středočeský	12,96	57,70	837
Jihočeský	19,04	57,44	1423
Plzeňský	4,27	12,90	328
Karlovarský	142,77	464,93	11 257
Ústecký	20,79	61,08	1030
Liberecký	6,31	11,83	634
Královéhradecký	32,65	103,73	1071
Pardubický	9,35	52,85	563
Jihomoravský	6,07	21,79	436
Olomoucký	28,41	88,68	2061
Zlínský	26,75	84,37	2045
Moravskoslezský	27,30	98,61	1710
Celkem ČR	336,68	1115,91	23 395

Pozn.: ZPBD – zdravotní personál bez dohledu

Zdroj: ÚZIS - Lázeňská péče 2018

KVK dlouhodobě vykazuje absolutně nejvyšší počet hostů ubytovaných v lázeňských ubytovacích zařízeních, který tvoří přibližně dvě třetiny všech hostů v těchto zařízeních v ČR (viz Graf 6.1). Počet hostů v lázeňských zařízeních v KVK v letech 2015-2018 postupně stoupal. Ze srovnání počtu hostů v lázeňských ubytovacích zařízeních vidíme, že KVK převyšuje kapacitu nad ostatními kraji.

Graf 6.1: Počet hostů v lázeňských ubytovacích zařízeních v krajích v letech 2015-2018

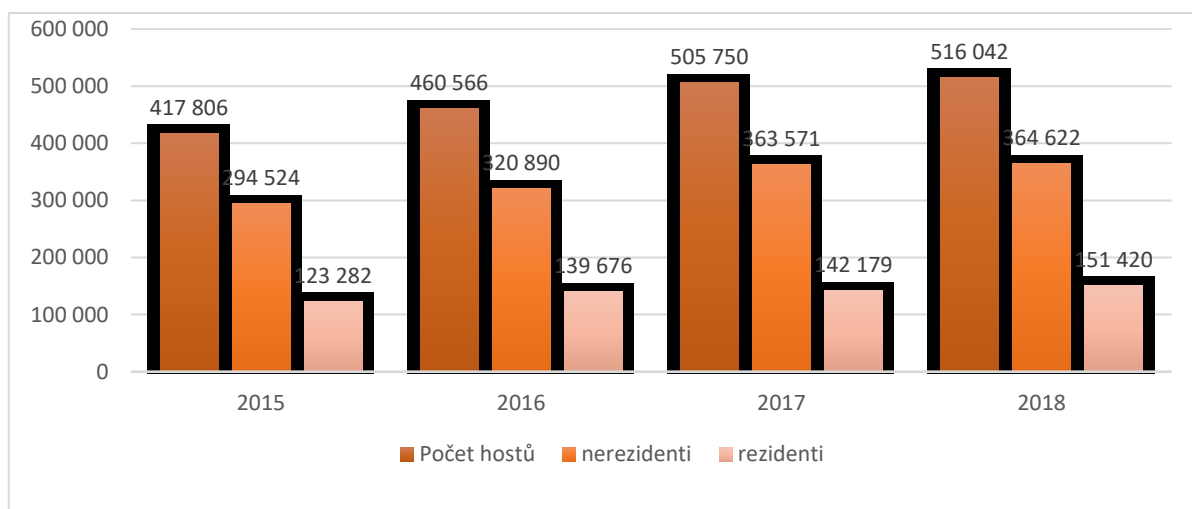
Pozn.: i.d. = primární důvěrný údaj. Kategorie dorost a děti nejsou v přehledu uvedeny, jelikož jejich počty jsou marginální.

Zdroj: ČSÚ - Veřejná databáze

V roce 2018 tvořili cizinci 70 % pacientů v lázeňských ubytovacích zařízeních v KVK. Tento jev je patrný pouze v KVK, v ostatních krajích převažuje zastoupení residentů. Podíl kraje na celkovém počtu zahraničních lázeňských hostů v ČR činil 94 %, kdy počet nerezidentů v těchto zařízeních v kraji v posledních letech stoupal (viz Graf 6.2). Rovněž návštěvnost lázeňských ubytovacích zařízení ze strany residentů v kraji stoupá. Tento trend je patrný ve většině krajů ČR.

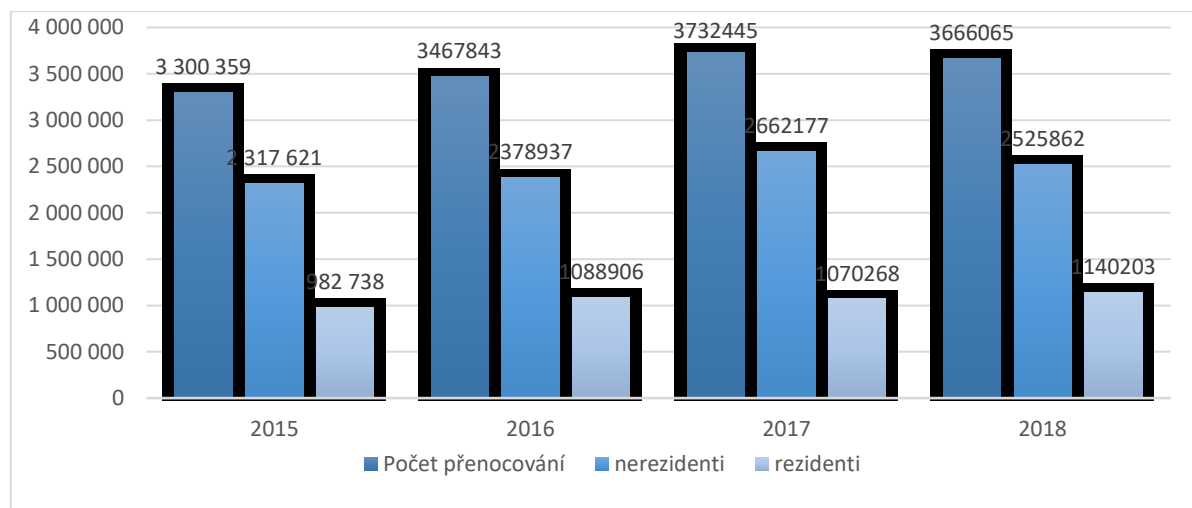
V roce 2018 došlo v porovnání s rokem 2015 ke zvýšení celkového počtu přenocování v KVK, které činilo cca 11 % (Graf 6.3). Počet přenocování residenčních hostů se zvýšil přibližně o 16 %. Zvýšení bylo zaznamenáno i u počtu hostů ubytovaných v lázeňských zařízeních v KVK (zvýšení o 24 %). Návštěvnost tuzemských hostů se zvýšila o 23 % a zahraniční klientely o 24 %.

Graf 6.2: Počet ne-/residentů v lázeňských ubytovacích zařízeních v KVK, 2015-2018

Zdroj: ČSÚ - Veřejná databáze

Graf 6.3: Počet přenocování ne-/residentů v lázeňských ubytovacích zařízeních v KVK, 2015-2018

Zdroj: ČSÚ - Veřejná databáze

Počet lázeňských hostů a přenocování v léčebných lázeňských zařízeních v roce 2018 v KVK dle způsobu úhrady lázeňské péče ukazuje Tabulka 6.2.

Tabulka 6.2: Obsazenost léčebných lázeňských zařízení v KVK v roce 2018

Členění hostů léčebných lázeňských zařízení	lázeňští hosté	přenocování hostů
Pacienti s komplexní lázeňskou péčí	17 620	442 482
Pacienti s příspěvkovou lázeňskou péčí	2 233	45 112
Doprovod pacientů s komplexní lázeňskou péčí	1 074	26 971
Pacienti s lázeňskou péčí na vlastní náklady (samoplátci) ČR	16 675	106 387
Pacienti s lázeňskou péčí na vlastní náklady (samoplátci) ze zahraničí	154 504	2 020 674
Celkem	192 106	2 641 626

Zdroj: ÚZIS, 2019

Pro rozvoj lázeňství je třeba rozvinout i další aktivity, mj. pestrost doplňkového kulturního, sportovního a volnočasového programu. Důležité je koordinovat společenské akce a informovat občany o jejich konání, realizovat velké Eventy (Festival světla, Karlovarské kulturní léto aj.), propojit lázeňský prostor v lázeňských městech s místními obyvateli. V lázeňských zařízeních chybí kontaktní pracovníci, kteří by místní kulturní nabídku znali a nabízeli klientům.

Cestovní ruch

Cestovní ruch je významným průřezovým odvětvím celého regionu a má velký vliv zejména v ekonomické a sociální oblasti. Zahrnuje široké spektrum služeb a profesí a dotýká se mnoha oborů. **Z ekonomického hlediska má cestovní ruch pro KVK významný multiplikační efekt** i dopad. Významným způsobem ovlivňuje rozvoj regionu, **pomáhá tvořit hrubý domácí produkt a je zdrojem zaměstnanosti místních obyvatel**. Dle šetření společnosti KPMG Česká republika (Špaček, O. 2017) dlouhodobě generuje cestovní ruch v KVK cca 10,1 mld. Kč do veřejného rozpočtu a řadí se tak na druhé místo mezi všemi kraji. Za roky 2010-2017 činil průměrný přínos cestovního ruchu v ČR vč. multiplikačních efektů více než 5% podíl na HDP ČR a téměř 18% podíl na HDP kraje (KPMG ČR, 2017). Z hlediska podílu odvětví na HDP kraje se tak cestovní ruch řadí mezi nejdůležitější odvětví kraje. V žádném jiném kraji ČR není cestovní ruch tak významným odvětvím. Obdobný dopad má cestovní ruch v kraji také na zaměstnanost, kdy je téměř 17 % všech pracovníků zaměstnáno právě v turismu.

Na rozvoj cestovního ruchu v KVK úzce navazují další odvětví, činnosti a služby. Významná je vazba ve vztahu k zemědělství, dopravě, kultuře, památkové péči, podnikání a v případě KVK ke zdravotnictví a lázeňství. Pokud má být cestovní ruch v KVK jedním z klíčových odvětví jeho prosperity, je nezbytné snížit závislost kraje na případných ekonomických cyklech, mezinárodní politické situaci a dalších aspektech, jakou je např. pandemie COVID-19. Kraj proto musí disponovat konkurenceschopnou nabídkou produktů cestovního ruchu s vysokou přidanou hodnotou orientovanou na široce diverzifikované bonitní trhy. **Potenciálním rizikem je úzké zaměření na vybrané zdrojové trhy a stagnace v kvalitě produktové nabídky.** KVK se potýká s přetrvávajícími problémy v kvalitě poskytovaných služeb a omezenou schopností využívat informace z marketingových a statistických šetření pro strategické rozhodování.

Kvalita poskytovaných služeb je také ovlivněna kvalitními pracovníky. Nejenom ve sféře lázeňství, ale všeobecně v cestovním ruchu je problémem nízké mzdové ohodnocení. Také jazyková vybavenost pracovníků je velice nízká, a tím je limitována i kvalita poskytovaných služeb klientům/pacientům. Toto tvrzení podporují i šetření agentury CzechTourism.

Očekávání návštěvníků KVK se neustále vyvíjí. Postupně se zvyšují jejich nároky na standardy poskytovaných služeb, které musí být v souladu s mezinárodními trendy. Pokud má kraj zvyšující se

nároky návštěvníků v konkurenci ostatních destinací uspokojit, musí poskytovatelé služeb být schopni požadovanou úroveň služeb návštěvníkům zajistit. Čím více bude v destinaci takových poskytovatelů, tím se bude zvyšovat atraktivita a konkurenceschopnost celé destinace. Přetrvávajícím problémem je nízká míra propojení nabídky tradičních lázeňských/wellness služeb s ostatními volnočasovými aktivitami a službami cestovního ruchu. Pro mnohé návštěvníky KVK je také relativně omezená provozní doba některých infocenter.

KVK má pro cestovní ruch kvalitní předpoklady – tradiční lázeňství, historické památky, podmínky pro kulturní, společenské a sportovní využití, široké spektrum ubytovacích možností. Z Rajonizace cestovního ruchu Masarykovy univerzity v Brně vyplývá, že **potenciál není v kraji rovnoměrně rozložen**. Část kraje má vhodné předpoklady pro rozvoj zimního turismu, značná kumulace přírodních léčivých zdrojů a tradice v části kraje umožňuje rozvoj tradičního lázeňství a wellness. **Geograficky jsou také nerovnoměrně rozložené a pouze sezónně vytížené ubytovací kapacity** (nepravidelné příjezdy turistů, nerovnoměrná nabídka dalších služeb cestovního ruchu). Na nerovnoměrné rozložení potenciálu je nezbytné reagovat vhodnou skladbou produktů cestovního ruchu a způsobem prezentace kraje na různých zdrojových trzích a segmentech klientely.

Pro zvýšení efektivnosti využívání a rovnoměrnému rozložení potenciálu kraje pro rozvoj cestovního ruchu a pro zlepšení koordinace řady aktivit různých subjektů v oblasti cestovního ruchu byla KVK spoluzaložena destinační agentura nesoucí název **Živý kraj – destinační agentura pro Karlovarský kraj, z.s.** Agentura byla založena v srpnu roku 2016 za účelem propagace regionu jako turisticky atraktivní oblasti. Funkci organizací destinačního managementu podporuje i Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2014-2020, dle které představují tyto organizace informační a marketingový základ pro kvalitní prezentaci ČR v zahraničí a současně by měly sloužit k podpoře marketingu českých destinací v rámci domácího cestovního ruchu.

Přestože turistická značka Živý kraj je pro potřeby marketingové komunikace využívána několik let, nedosahuje její znalost mezi veřejností vysoké úrovně. Pro potřeby zpracování Koncepce rozvoje cestovního ruchu v KVK pro období 2018-2023 bylo provedeno v lednu 2018 šetření, z něhož vyplývá, že z oslovených 1000 respondentů značku znalo pouze 4,7 % populace. Přímo v KVK je znalost značky přibližně třetinová (jde pouze o informativní údaj).

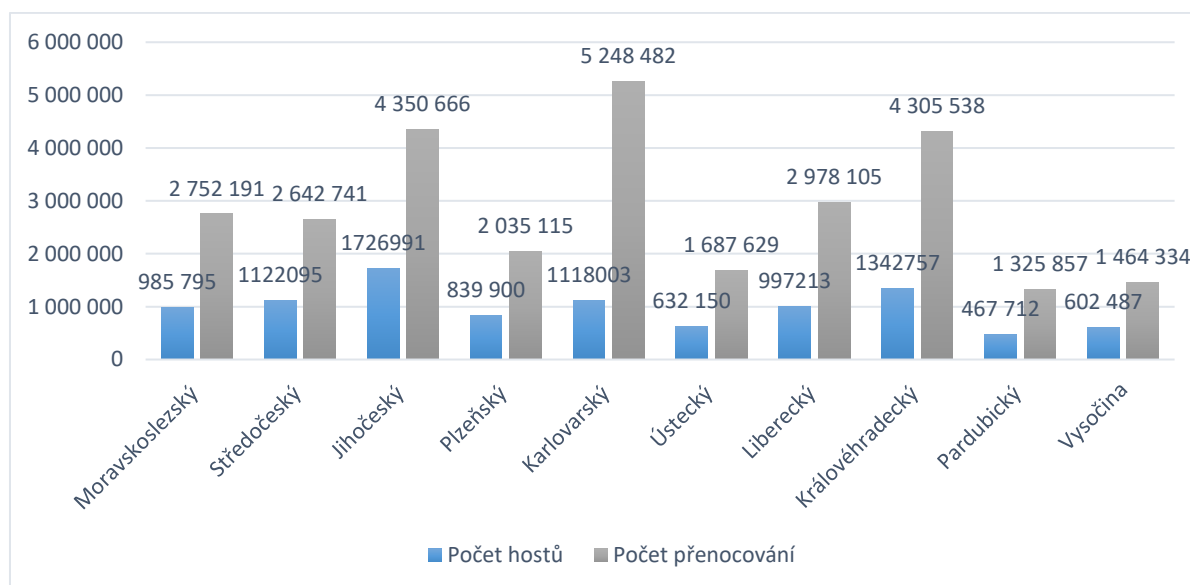
Kromě krajských destinačních agentur by měly v regionech působit dle kategorizace destinačního managementu také destinační agentury lokální a oblastní. Tím by mělo být mj. docíleno efektivní regionální kooperací veřejného, privátního a neziskového sektoru, která přispěje k rozvoji cestovního ruchu v regionu. Jako velký nedostatek vnímáme neexistenci zákona o cestovním ruchu, ve kterém by byla mj. tato kategorizace destinačního managementu pevně ukotvena. Na oblastní a lokální úrovni není v současné době situace zcela přehledná. Lokální destinační agentury působí v kraji zatím dvě a pouze jedna je certifikovaná. Oblastní destinační agentura není v kraji zatím žádná. Jako vhodná se jeví destinační agentura Krušné hory, která by mj. propagovala Hornický region Erzgebirge/Krušnohoří, památku zapsanou na Seznam UNESCO. Ta by mohla být vytvořena v rámci destinační agentury Krušné hory, která již nyní funguje v Ústeckém kraji. Jako další se rýsuje oblastní destinační agentura zaměřená na lázeňství. Dále by mohla vzniknout oblastní destinační agentura například na Ašsku nebo Valečsku. Vzniknout by tak měla síť profesionálních organizací, které budou zajišťovat činnosti spojené s destinačním managementem v území.

V roce 2016 vyčlenil KVK ve svém rozpočtu finanční prostředky pro oblast cestovního ruchu a lázeňství ve výši 9,3 mil. Kč. V rozpočtu na rok 2020 to bylo 23,7 mil. Kč.

Návštěvnost

Význam KVK jako turisticky vyhledávané lokality v ČR dokazuje srovnání KVK s ostatními kraji ČR – viz graf níže. Při porovnání krajů z hlediska celkového počtu hostů obsadil KVK 6. místo, z hlediska počtu přenocování se umístil na 2. místě, hned za Hl. m. Praha. 2. místo získal i při porovnání dle podílu neresidentů (tj. zahraničních hostů) na celkovém počtu hostů. KVK tak spolu s Hl. m. Praha zaujímá specifické postavení v oblasti cestovního ruchu oproti ostatním krajům ČR.

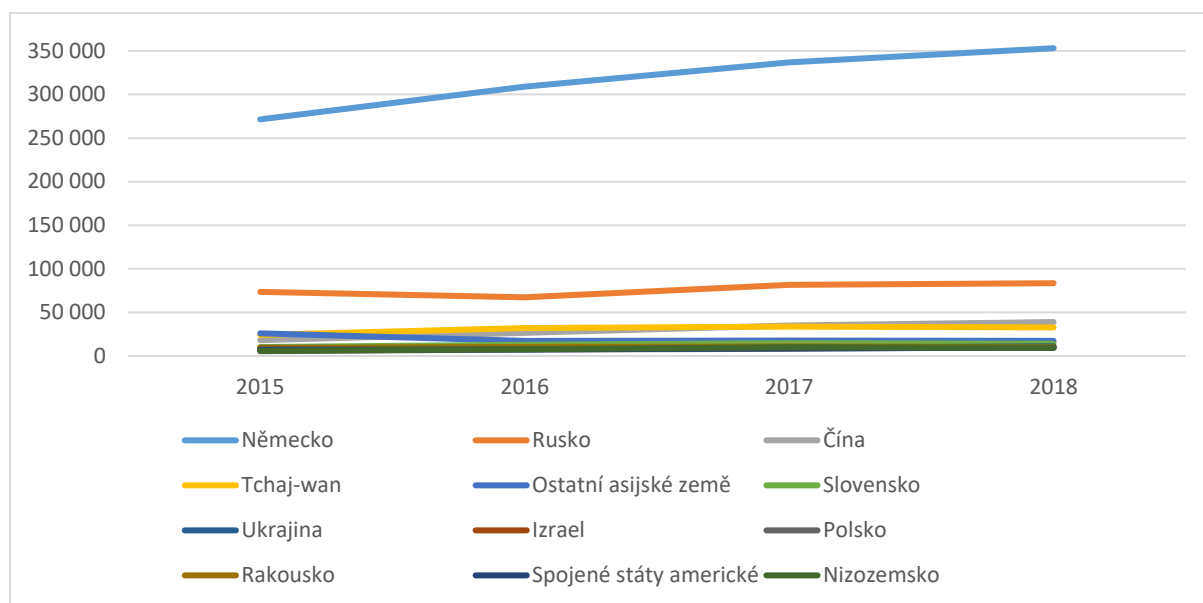
Graf 6.4: Počet hostů a počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních v KVK v roce 2018

Zdroj: ČSÚ - Veřejná databáze

Nejvýznamnější skupinu návštěvníků tvoří dlouhodobě Němci a Rusové. Značný počet klientů přijíždí do KVK i z **Číny, Slovenska a Ukrajiny**. Významný podíl návštěvníků tvoří i Izraelci, Poláci, Rakušané a dále pak občané Spojených států amerických, Nizozemska, Jižní Koreje, resp. Korejské republiky a Spojeného království. **Ve sledovaném období roste počet klientů z Německa**, kteří si tak udržují prvenství. Počet ruských návštěvníků, který se od roku 2013 snižoval, vykazuje od roku 2017 opět nárůst. Ruská klientela tak tvoří druhou největší skupinu návštěvníků KVK. Kompletní přehled příjezdů hostů podle zemí v KVK v letech 2015-2018 uvádí následující graf.

Graf 6.5: Hosté dle země původu v KVK v letech 2015 -2018

Zdroj: ČSÚ – Veřejná databáze, vlastní zpracování

Průměrná délka pobytu návštěvníků v KVK (je i nadále nejvyšší v porovnání s ostatními kraji (4,7 dne v roce 2018)), a to i přes její pokles, který byl evidován v posledních čtyřech letech (Tabulka 6.3). Snížení průměrné délky pobytu nastalo i u dalších devíti krajů, nicméně v KVK bylo nejvýraznější (o 9 %). V KVK došlo i ke snížení průměrné délky pobytu cizinců, které bylo nejvýraznější mezi kraji. Přesto je průměrná délka pobytu zahraničních návštěvníků v KVK výrazně vyšší (5 dnů v roce 2018), než je celorepublikový průměr (2,5 dne). Zahraniční návštěvníci zůstávají v průměru o den déle než tuzemští. Průměrná délka přenocování residenčních hostů rovněž poklesla. Z výše uvedeného vyplývá, že v posledních letech se zkrátila průměrná doba pobytu z 5,4 na 4,7 dne, přičemž zkrácení se týkalo jak neresidentů, tak tuzemské klientely. Výrazně vyšší průměrná délka pobytu souvisí s převažujícím důvodem návštěv hostů v kraji, tj. zejména s léčebnými pobyty.

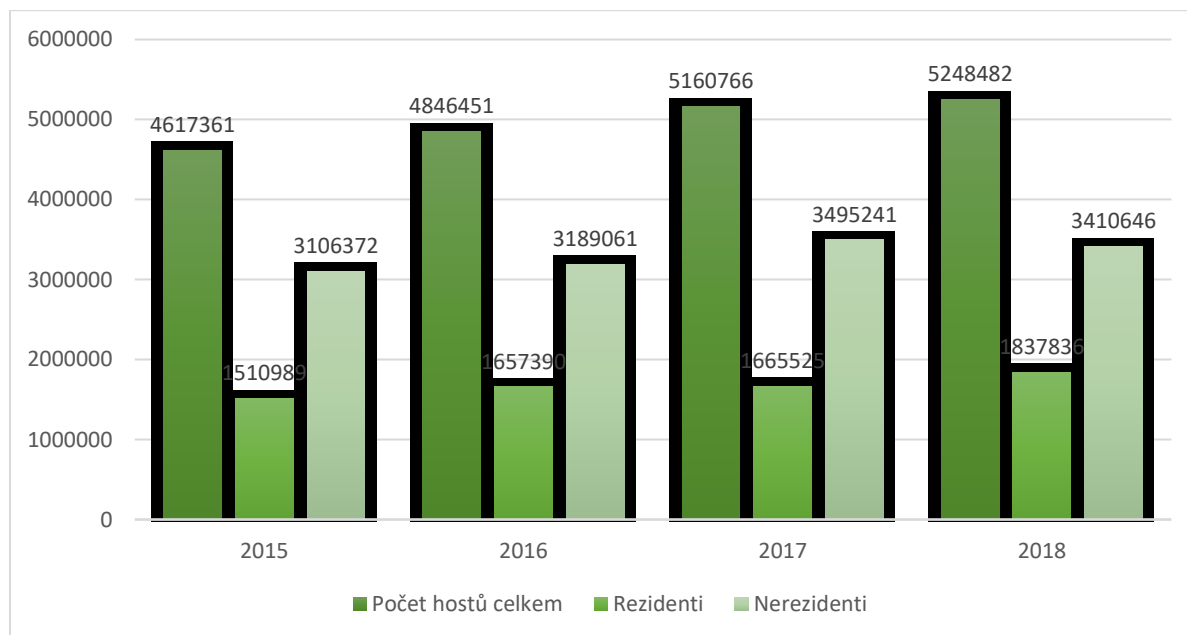
Naproti tomu **celkový počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních se v KVK zvýšil** o cca 14 %, což bylo **zapříčiněno zvýšením počtu přenocování residentů** (Graf 6.6). Počet přenocování neresidentů naopak oproti roku 2017 klesl o 2,42 %.

Tabulka 6.3: Průměrný počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních v krajích v letech 2015-2018

ČR, kraj	Celkem				Residenti				Nerezidenti			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
ČR	2,7	2,7	2,7	2,6	2,8	2,8	2,7	2,7	2,7	2,6	2,6	2,5
Moravskoslezský	2,9	2,9	2,8	2,8	3	3	3	2,9	2,6	2,5	2,5	2,4
Středočeský	2,4	2,4	2,4	2,4	2,5	2,5	2,4	2,4	2,4	2,3	2,2	2,2
Jihočeský	2,7	2,7	2,6	2,5	3	3,1	3	3	2	1,9	1,8	1,7
Plzeňský	2,6	2,6	2,5	2,4	2,9	2,9	2,7	2,7	2,1	2,1	2	2
Karlovarský	5,4	5,1	5	4,7	4,8	4,6	4,3	4,2	5,8	5,4	5,3	5
Ústecký	2,7	2,7	2,6	2,7	2,7	2,7	2,6	2,6	2,7	2,7	2,7	2,7
Liberecký	3,1	3,1	3,1	3	3,1	3,1	3	3	3,4	3,3	3,2	3,1
Královéhradecký	3,2	3,2	3,3	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,4	3,4	3,4	3,3
Pardubický	2,9	2,8	2,8	2,8	2,9	2,9	2,8	2,8	2,7	2,7	2,8	2,9
Vysočina	2,5	2,5	2,4	2,4	2,6	2,5	2,5	2,4	2,4	2,3	2,4	2,4
Jihomoravský	2	2	2	2	2,1	2,1	2,1	2,1	1,8	1,8	1,8	1,8
Olomoucký	3,2	3,2	3,1	3,1	3,5	3,5	3,4	3,4	2,1	2	2	2
Zlínský	3	3	2,9	2,9	3,2	3,1	3,1	3	2,4	2,2	2,3	2,3
Hl. m. Praha	2,4	2,4	2,4	2,3	1,8	1,7	1,8	1,7	2,5	2,5	2,5	2,4

Zdroj: ČSÚ - Veřejná databáze

Graf 6.6: Počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních v KVK v letech 2015-2018

Zdroj: ČSÚ - Veřejná databáze

Velkou výhodou KVK je také **vysoká druhová skladba hromadných ubytovacích zařízení**, jak je možné vidět v tabulce níže, která udává kapacity v hromadných ubytovacích zařízeních v KVK pro rok 2019.

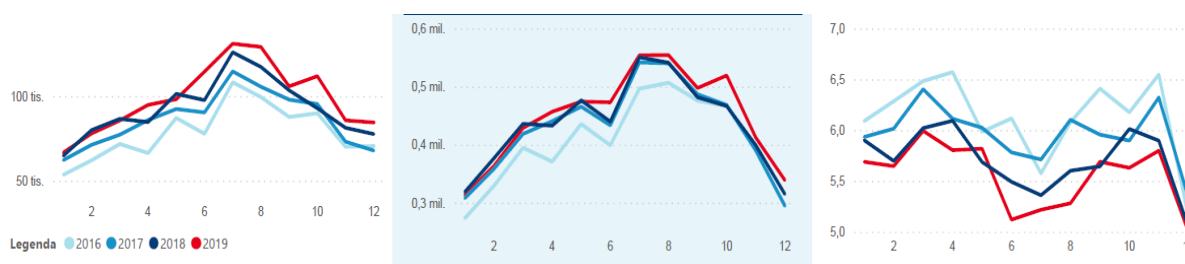
Tabulka 6.4: Kapacity hromadných ubytovacích zařízení v KVK podle kategorie v roce 2019

Kategorie hromadných ubytovacích zařízení		Počet zařízení	Pokoje	Lůžka	Místa pro stany a karavany
Hromadná ubytovací zařízení celkem		523	16 497	34 318	1 573
v tom	Hotel *****	8	736	1 457	.
	Hotel, motel, hotel ****	111	6 737	12 827	.
	Hotel, motel, hotel ***	104	3 621	7 128	22
	Hotel, motel, hotel **	5	152	379	.
	Hotel, motel, hotel *	1	i.d.	i.d.	.
	Hotel garni ****, ***, **, *	11	i.d.	i.d.	.
	Penzion	162	1 558	4 013	80
	Kemp	27	306	947	1 425
	Chatová osada	6	116	360	40
	Turistická ubytovna	20	232	750	6
	Ostatní HUZ	68	2 802	5 912	.

Zdroj: ČSÚ - Veřejná databáze

Návštěvnost v KVK není geograficky ani sezonně vyrovnaná. Níže jsou uvedeny 3 grafy k sezonnímu srovnání za období 2016-2019 z regionálního reportu Marketingového informačního systému. Nejvíce jsou navštěvovaná lázeňská města a turistické cíle – viz Tabulka 6.5: Nejnavštěvovanější turistické cíle v KVK v roce 2019.

Obrázek 6.2: Sezonní srovnání v letech 2016-2019 - vývoj počtu příjezdů v HUZ dle měsíců, počet přenocování v HUZ dle měsíců, průměrná délka pobytu ve dnech

Zdroj: agentura CzechTourism - Regionální reporty (HUZ 2020: Karlovarský kraj – MIS – Marketingový informační systém (tourdata.cz))

Přírodní dědictví

Pro většinu území KVK je charakteristická **vysoká kvalita přírodního prostředí, o čemž vypovídá značné množství chráněných území** (více viz kapitola 13. Kvalita životního prostředí). Vlivem rozmanitosti přírodních podmínek a značného množství přírodních atraktivit jsou v kraji příznivé podmínky pro rozvoj cestovního ruchu spojeného s aktivním trávením volného času, např. vodní turistikou, zimními sporty, cykloturistikou, pěší turistikou.

Turisticky vyhledávané lokality se nachází zejména v severozápadní části kraje – v Krušných horách a Podkrušnohoří. Významnou oblastí je Chráněná krajinná oblast Slavkovský les, která je unikátní množstvím přírodně hodnotných lokalit. Kromě této oblasti je v kraji vyhlášeno dalších 70 chráněných území přírody všech kategorií. Turisticky atraktivními lokalitami jsou i mokřadní, rašeliništní a vodní biotopy (např. rašeliniště u Kladské, Soos na Chebsku, horská rašeliniště v Krušných horách) a ojedinělé geologické útvary (např. vyhaslá sopka Komorní hůrka u Františkových Lázní). Turisticky navštěvovanou je též řeka Ohře.

Jedním z fenoménů regionu je **Česko – bavorský geopark**, který se rozkládá na území KVK, Plzeňského kraje (Tachovsko) a čtyř bavorských okresů (Neustadt/Waldnaab, Tirschenreuth, Wunsiedel a Bayreuth). Geopark je popularizován naučnými stezkami a muzejními expozicemi, budováním informačních center a pořádáním tematických výstav, přednášek a kulturních akcí. Mnoho míst je chráněno jako přírodní a technické památky, největší plošnou jednotkou je Chráněná krajinná oblast Slavkovský les. V případě zapsání Česko - Bavorského Geoparku na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO do něho budou přináležet 2/3 plochy kraje. Tento fakt by mohl mít pozitivní vliv na atraktivitu kraje i zvýšení návštěvnosti celého regionu.

V KVK se však nachází i lokality s problematickým životním prostředím, zasažené těžbou uhlí a kaolínu, a oblasti se starými ekologickými zátěžemi po předchozí průmyslové činnosti (více viz kapitola 13. Kvalita životního prostředí). V budoucí rekultivaci těchto území ale spočívá velký potenciál i pro rozvoj cestovního ruchu v KVK.

Aktivní dovolená

Podmínky pro aktivní dovolenou v KVK jsou příznivé pro širokou škálu aktivit. Vyznavačům **pěší turistiky** KVK nabízí rozmanitou nabídku turisticky zajímavých lokalit pro aktivní trávení odpočinku. Kraj je protkán hustou sítí naučných a turistických tras, které vedou krásnou přírodou. Lokalitami bohatými na turistické trasy a i turistické cíle jsou zejména Krušné hory a Slavkovský les. KVK připravuje projekt krušnohorské hřebenovky, která má propojit pohraniční hřebeny od Aše až po Ústecký kraj a napojit se právě na hřebenovku v Ústeckém a Libereckém kraji a posléze i na pěší trasy za hranicí ČR.

Cyklistům v současnosti nabízí KVK cca **2 074 km značených cyklistických tras**. Jejich profily jsou vzhledem k pahorkatinnému rázu krajiny KVK spíše náročné. Nejznámější je Cyklostezka Ohře, která je dlouhá 110 km a je vedena malebným údolím řeky Ohře od hranice s Německem až po hranici s Ústeckým krajem.

Dalším vyhledávaným druhem turismu je **venkovský cestovní ruch a agroturistika**. V KVK je řada agroturistických center, jezdeckých klubů, ekofarem, rančů a dalších míst specializovaných na agroturismus, bio výroby a zdravý přírodní životní styl. Nejvíce se jich koncentruje v oblasti Krušných hor a v oblastech Toužimska, Žluticka a Valečska. Mezi konkrétní příklady subjektů, které se zaměřují na rozvoj agroturistiky, patří například AGHITOUR - agroturistické centrum dětí a mládeže Nejdek, Hipocentrum PÁ-JA Karlovy Vary - sdružení pro hipoterapii, Jezdecká stáj Boučí – Oloví, Ekologická farma ARNIKA - Horní Slavkov, Biofarma Belina – Toužim, Farma Kozodoj - ekocentrum pro KVK atd.

V letních měsících je **vodácky atraktivní řeka Ohře**, do jejíhož povodí spadá téměř celé území kraje. V KVK je řeka **splavná** pro vodáky od Skalky do Perštejna (celkem **103,4 km**). Podél celého toku Ohře lze nalézt řadu přírodních zajímavostí a památek. Výzvou do budoucna je zajištění odpovídajícího

zázemí a služeb pro vodáky, které jsou vnímány jako nevyhovující z hlediska kapacity i kvality. Bariéru pro nápravu těchto skutečností však představují legislativní předpisy neumožňující výstavbu v povodňových zónách. Aktivitu spjaté s vodní turistikou (např. paddleboarding) lze provozovat např. na vodní nádrži Michal.

Na území KVK se nachází také celkem **10 golfových hřišť** (z toho 7 je 18 jamkových a 3 jsou 9 jamková), **kteří se řadí mezi renomovaná evropská hřiště**. Golfový klub v Mariánských Lázních se může pyšnit titulem Královský golfový klub (Royal Golf Club). Golfistům jsou k dispozici hřiště nacházející se v netradičních prostředích (např. hřiště obklopená přírodou Slavkovského lesa či v blízkosti historických památek – např. Kláštera premonstrátů Teplá nebo areálu historického dostihového závodiště v Karlových Varech).

V zimních měsících jsou pak v KVK příznivé podmínky pro **sjezdové i běžecké lyžování**. Především **Krušné hory** nabízejí rozsáhlou síť upravených běžeckých tratí, **téměř 20 skiareálů** pro sjezdové lyžování, snowparky a rozšířenou nabídku zimní zábavy (snowtubing, kiteboarding, snowkiting a chůze na sněžnicích nebo musherství). Běžkařům je v případě příznivých sněhových podmínek k dispozici přibližně **520 km běžeckých tras**. Celou oblastí prochází **Krušnohorská lyžařská magistrála**, která je nadregionální trasou. Vyjma Krušných hor jsou významná i střediska na území Smrčin, Slavkovského lesa a v blízkosti měst Aš a Mariánské Lázně.

Ideální podmínky jsou v kraji i pro další podoby aktivní dovolené - např. pro nordic walking, geocaching. Sportovně založeným jedincům nabízí své služby lanová centra, adrenalinové parky, sjezdovky pro koloběžkáře, in-line tratě (Rolava, Meandr, Areál u Habartova, Vrch Háj u Aše).

Kontinuální rozvoj doprovodné infrastruktury a služeb pro aktivní dovolenou by měl vést k dalšímu zvýšení návštěvnického komfortu, zatraktivnění oblasti a její větší konkurenceschopnosti v rámci ČR.

Kongresový, obchodní a incentivní turismus (MICE)

Tento segment cestovního ruchu patří mezi rychle se rozvíjející odvětví cestovního ruchu v ČR. Rozvinutá infrastruktura KVK – především nabídka kvalitního ubytování, relativně dobré technické zázemí, zajímavé doplňkové aktivity, jako např. lázeňství a wellness, sportovní, kulturní a další společenské vyžití, představuje v kraji dobré výchozí podmínky pro MICE.

KVK disponuje 36 lokalitami vhodnými pro pořádání MICE akcí s maximální kapacitou sálů od 20 do 7 000 účastníků a celkovou kapacitou 14 500 kongresových/konferenčních účastníků. Kraj však není schopen těchto dobrých podmínek využívat ve větší míře, neboť téměř celoroční vytížení ubytovacích kapacit lázeňskými hosty neumožňuje souběžně s jejich pobyty realizovat akce s požadavkem na větší kapacitu ubytovacích zařízení.

Díky pandemii COVID-19 se nyní mění podoba tohoto segmentu cestovního ruchu a lze očekávat, že se toto odvětví a předpoklady pro jeho rozvoj do budoucna změní.

Filmový turismus - Film friendly location

KVK je s filmovou tvorbou spojen již více než jedno století. Na jeho území, konkrétně v Karlových Varech, se uskutečnila první veřejná filmová projekce v českých zemích, a to již v roce 1896. V roce

1946 pak byla založena **tradice Mezinárodního filmového festivalu**, který nemá na území České republiky obdoby. První filmová klapka zde zazněla ještě před začátkem 2. světové války a od té doby zde bylo natočeno již mnoho filmů, ať už v domácí či zahraniční produkci.

Region má díky své architektonické, přírodní, industriální, technické a kulturní rozmanitosti veškeré předpoklady stát se znovu významnou filmovou lokalitou. Zajímavé a mnohdy unikátní přírodní lokace, lázeňská architektura, ale také široká nabídka ubytovacích možností v široké škále kvality i cen, to vše jsou atributy, které z KVK dělají v mnoha směrech velice zajímavou a vhodnou filmovou destinaci.

Nezanedbatelný je pro region přímý ekonomický přínos, který filmové štáby do regionu přinášejí, a také **multiplikační efekt využitelný pro cestovní ruch**. Podle výsledků reprezentativního výzkumu v populaci 18-65 let totiž platí, že 36 % dotázaných již někdy v životě cestovalo na dovolenou nebo výlet do lokality na základě impulsu, který dalo filmové zpracování dané lokality v rámci filmu nebo seriálu. Navíc téměř stejná část (32 %) o takové možnosti uvažovala.

Na tomto druhu turismu se aktivně podílí Živý kraj – destinační agentura pro Karlovarský kraj, z.s., která se stará o filmovou kancelář.

Dopravní infrastruktura v kontextu cestovního ruchu

V případě periferního území, jakým KVK je, může sehrát rozvoj dopravní infrastruktury a zlepšení dopravního napojení na nadřazenou silniční síť významnou roli a umožní lépe propojit kraj s jádrovými oblastmi v České republice i sousedním Bavorsku a Sasku. Pro kraj je významným deficitem nedokončená dálnice D6 v celé její délce mezi Prahou, Karlovými Vary a státní hranicí s Německem. Dostavba této komunikace bude mít pro kraj několik přímých dopadů. **Jelikož KVK je a bude navázán na Německo a ostatní části Evropy, ale také další regiony ČR, lze považovat současnou prostupnost hranic a kapacitu napojení na německou i českou silniční a zejména dálniční síť za nedostatečnou.** Více viz kapitola 11. Pozemní dopravní infrastruktura a doprava.

Významným prvkem dopravní infrastruktury v kraji je také existence **Letiště Karlovy Vary**, které je mezinárodním letištěm. V současnosti se jeho provoz s ohledem na rentabilitu letů orientuje téměř výhradně na lázeňské návštěvníky ze zemí východních zemí. Více viz kapitola 12. Letiště v Karlových Varech.

Kultura

Hmotné kulturní dědictví

Na území kraje se nachází rozsáhlé a typově rozmanité památkové dědictví, které tvoří kulturní nemovitě a movité památky, památkové rezervace a zóny městského, vesnického a krajinného charakteru, archeologická rezervace. Typově jsou v kraji zastoupeny všechny druhy památek – hrady (nebo jejich zříceniny), zámky, historická městská architektura, lázeňská architektura, stavby lidové architektury, technické památky, drobná městská i venkovská architektura.

V roce 2020 bylo na území KVK evidováno cca 2 500 nemovitých kulturních památek. Mezi významné památky patří **Hornický region Erzgebirge/Krušnohoří, zapsaný na seznam světového dědictví**

UNESCO, ojedinělý nejen svým charakterem, ale i svou plošnou rozlohou, **Kynžvartská daguerrotypie**, zapsaná v registru **Paměť světa** či **památky nominované na zápis do seznamu světového dědictví UNESCO – Slavné lázně Evropy** (nadmárodní nominace Great Spas of Europe). Na území kraje se nachází **17 národních kulturních památek, 7 památkových rezervací a 17 památkových zón, z toho 4 krajinného charakteru.**

Vysokou historickou a architektonickou hodnotou vynikají národní kulturní památky Hrad Bečov nad Teplou s Relikviářem sv. Maura, Klášter premonstrátů Teplá, zámek Kynžvart, Chebská falc a Císařské lázně v Karlových Varech, které prošly nebo prochází celkovou obnovou. Naprosto ojedinělé jsou NKP spojené s dávnou i nedávnou montánní historií kraje jako jsou Jáchymovská mincovna, Důl Jeroným v Čisté, Důl Mauritius na Hřebečné, vodní příkopy Blatenský a Dlouhá stoka, Rudá věž smrti u Ostrova.

Na území kraje se nachází několik druhů památek, které jsou svým typem nebo četností výskytu v rámci republiky ojedinělé a pro KVK specifické. Mezi tyto patří:

- pozůstatky hornické činnosti - stará důlní díla nebo jejich pozůstatky, sejpy, pinky, vodní příkopy,
- hrázďená architektura lidová i městská na Chebsku,
- historizující lázeňská architektura (Karlovy Vary, Františkovy Lázně, Mariánské Lázně, Kynžvart, Jáchymov)
- architektura socialistického realismu (Ostrov, Horní Slavkov).

Ve vlastnictví KVK jsou 3 národní kulturní památky:

- **Důl Jeroným,**
- **Jáchymovská mincovna a**
- **Císařské lázně v Karlových Varech.**

V květnu 2014 byly v **dole Jeroným** objeveny nové, dosud nepřístupné důlní prostory, které pravděpodobně pocházejí z 16. století. Muzeum Sokolov, příspěvková organizace KVK, která je správcem památky, proto do budoucna usiluje o zajištění nově objevených prostor a zpřístupnění dalších částí dolu Jeroným pro veřejnost.

Jáchymovskou mincovnu spravuje Muzeum Karlovy Vary, příspěvková organizace KVK. Od roku 2019 započaly práce na realizaci rozšíření stálé expozice o sály s přírodovědou na Jáchymovsku. Dokončení se předpokládá v průběhu roku 2021. Do budoucna je plánováno rozšíření či modernizace ostatních expozic.

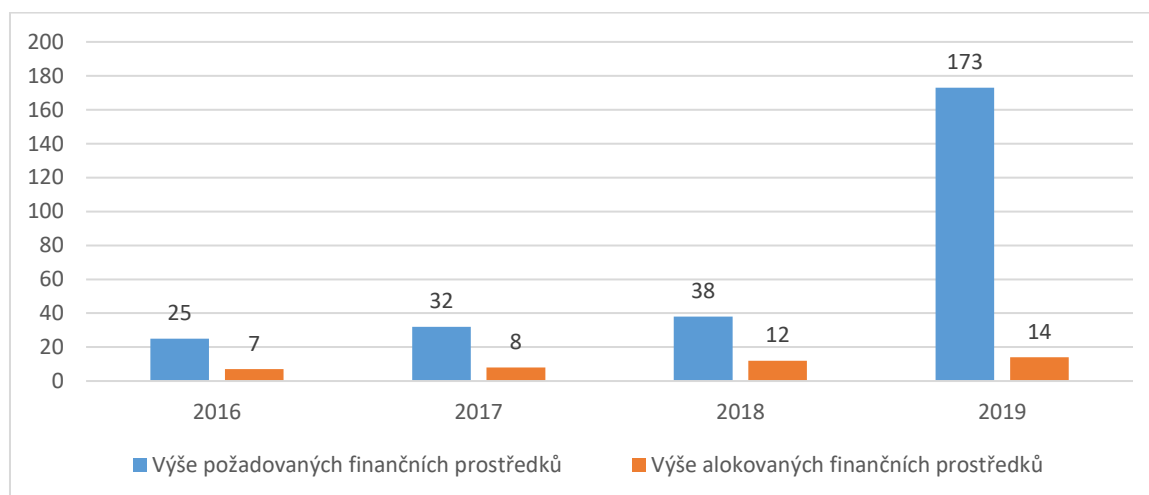
KVK je vlastníkem ojedinělé kulturní památky **Vily Zenker v Abertamech** s unikátně zachovaným funkcionalistickým interiérem srovnatelným s Müllerovou vilou v Praze. Ta by mohla být využita pro správu památky světového dědictví Hornického regionu Erzgebirge/Krušnohoří.

Mimo to tvoří nezanedbatelnou část hmotného kulturního dědictví i objekty, které nejsou prohlášeny za kulturní památky, ale mají nespornou památkovou či historickou hodnotu nebo krajinnotvorný charakter. Jsou to objekty drobné venkovské architektury a dochované objekty původního venkovského osídlení z 18. a 19. století, které dotvářejí obraz krajiny a umocňují její přitažlivost,

zejména se jedná o oblasti Žluticka, Tepelska, Mariánskolázeňska, Chebska, na Sokolovsku oblast mezi Jindřichovicemi a Nejdkem. Tato skutečnost přispívá k rozvoji venkovské turistiky v kraji.

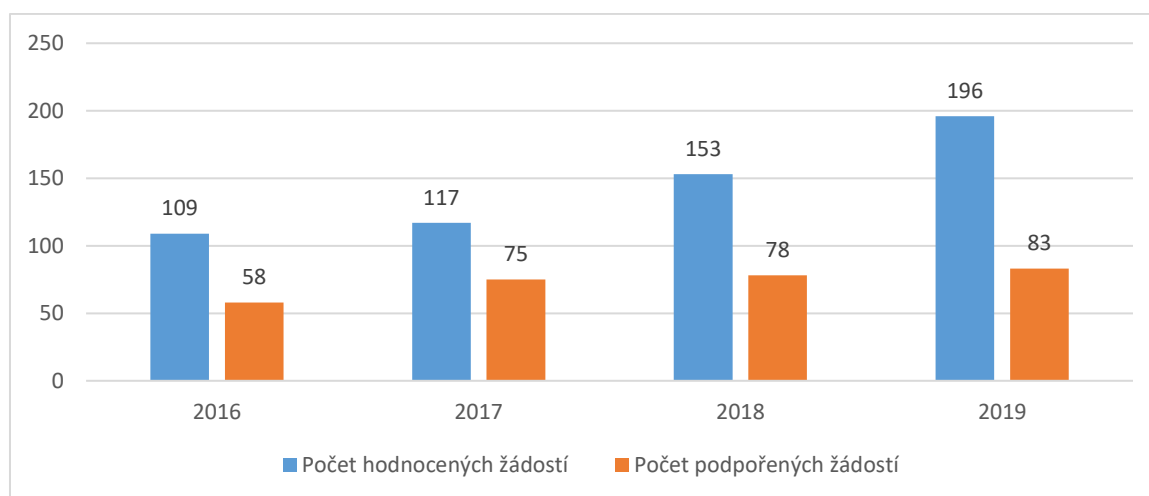
V oblasti péče o archeologické památky chybí v kraji dostatek odborných kapacit a depozitářů pro archeologické nálezy. Přetrvává špatný až havarijní stav velké části památkového bohatství a na území kraje je řada objektů přímo ohrožena fyzickým zánikem. Od svého vzniku KVK přímo prostřednictvím poskytování dotací podporuje záchranu, opravu a využití kulturních památek, ale i památkově hodnotných objektů, které nejsou zapsanou kulturní památkou. Od roku 2016 je např. mimo to pravidelně podporována záchrana lázeňských objektů v Kyselce, a to každý rok dotací ve výši 350 tis. Kč. Výše požadovaných finančních prostředků však stále několikanásobně převyšuje výši finančních prostředků z rozpočtu kraje vyčleněných na daný účel, jak vyplývá z grafů níže.

Graf 6.7: Dotační program na obnovu a využití kulturních památek, památkově hodnotných objektů a movitých věcí – výše finančních prostředků požadovaných a alokovaných v rozpočtu KVK v letech 2016-2019 (v mil. Kč)

Zdroj: KÚKK, vlastní zpracování

Graf 6.8: Dotační program na obnovu a využití kulturních památek, památkově hodnotných objektů a movitých věcí – počet hodnocených a podpořených žádostí v letech 2016-2019

Zdroj: KÚKK, vlastní zpracování

V souvislosti s veřejnými financemi na obnovu a využití kulturních památek, památkově hodnotných objektů a movitých věcí je nezbytné zmínit i finanční prostředky EU a i mimo EU (např. Norské finanční mechanismy) a dále také zdroje státního rozpočtu. Zejména ale v případě zdrojů EU i např. Norských finančních mechanismů se jedná o dotační prostředky, které jsou administrativně velmi náročné a i jejich podmínky zejména vůči soukromým žadatelům nejsou příliš příznivé (vč. toho, že jde převážně o platby ex-post a tedy nutnost investici předfinancovat z vlastních finančních prostředků). Jedná se o problematickou situaci i ve vazbě na skutečnost, že KVK je dlouhodobě hospodářsky slabým a strukturálně postiženým regionem, čemuž odpovídá i ekonomická síla vlastníků a provozovatelů daných objektů.

Významná je i nepřímá forma podpory v podobě prezentace a propagace památkového dědictví, a to i směrem k obyvatelům kraje s akcentem na děti a mládež a současně i v rámci školní výuky. Nedostatečné jsou i aktivity s cílem prezentovat památkovou péči, její principy a odůvodňovat její úkoly a smysl.

Do kvality zajištění výkonu státní správy na úseku památkové péče se promítá i přes navýšení stále **nedostatečné personální obsazení** oddělení odborných garantů územního odborného pracoviště Národního památkového ústavu v Lokti a některých obecních úřadů obcí s rozšířenou působností.

Stále více také vystává **potřeba přijetí nového zákona upravujícího oblast památkové péče**. Stávající platný zákon č.20/1987 Sb. o státní památkové péči je poplatný době svého vzniku. Platná úprava památkové péče vychází z odlišných společenských podmínek a jednotné formy vlastnictví, kdy přes veškerou snahu a četné novely již nelze do budoucna předpokládat efektivní přizpůsobování vývoji okolního právního prostředí. Stávající právní úprava má svoji strukturu a limity, které neposkytují odpovídající a dostatečný právní rámec pro nastavení koncepčně nových pravidel památkové péče a nakládání s památkovým fondem. I přes řadu pokusů (již od roku 1992) se zatím nepodařilo novou právní normu přijmout, nebyl nalezen konsensus a politická vůle. Zatím poslední návrh zákona o ochraně památkového fondu byl dopracovaný Ministerstvem kultury ČR v roce 2019 a měl být předložen k projednání, což bylo však z důvodu projednávání nového stavebního zákona odloženo.

Nicméně i přes výše uvedená úskalí je potřeba zdůraznit, že i přes určité výše uvedené bariéry, jsou v KVK mnohé **památky**, které jsou **významnými turistickými cíli** - viz tabulka níže. V tomto směru bude zajímavé sledovat změny v návštěvnosti i ve vazbě na změny vnitřního cestovního ruchu v rámci období COVID-19.

Tabulka 6.5: Nejnavštěvovanější turistické cíle v KVK v roce 2019

Nejnavštěvovanější turistické cíle v KVK	Počet návštěvníků v roce 2019
Hrad Loket	155 980
Miniaturpark Bohemium	113 249
Státní hrad a zámek Bečov n. T.	76 057
Chebský hrad	54 870
Muzeum Jana Bechera	51 438
Motýlí dům Karlovy Vary	44 194
Státní zámek Kynžvart	42 236
Národní přírodní rezervace SOOS	39 863
Sklářské muzeum Moser	38 662
Vlastivědné muzeum Boží Dar	35 528

Zdroj: Agentura CzechTourism, vlastní zpracování

Příspěvkové organizace Karlovarského kraje v oblasti kultury

Příspěvkové organizace KVK jsou velmi důležitými institucemi - jsou nejen turistickým cílem návštěvníků zájímajících se o historii a území KVK, ale rovněž kulturními centry s obrovským potenciálem. Muzea i galerie tvoří významnou infrastrukturu, jsou důležitými aktéry regionálního rozvoje a tradičními zaměstnavateli, v neposlední řadě pečují o veřejné bohatství. Mají významné, kvalitní a rozsáhlé sbírkové fondy (podrobněji viz Koncepce kultury Karlovarského kraje pro období 2014-2020).

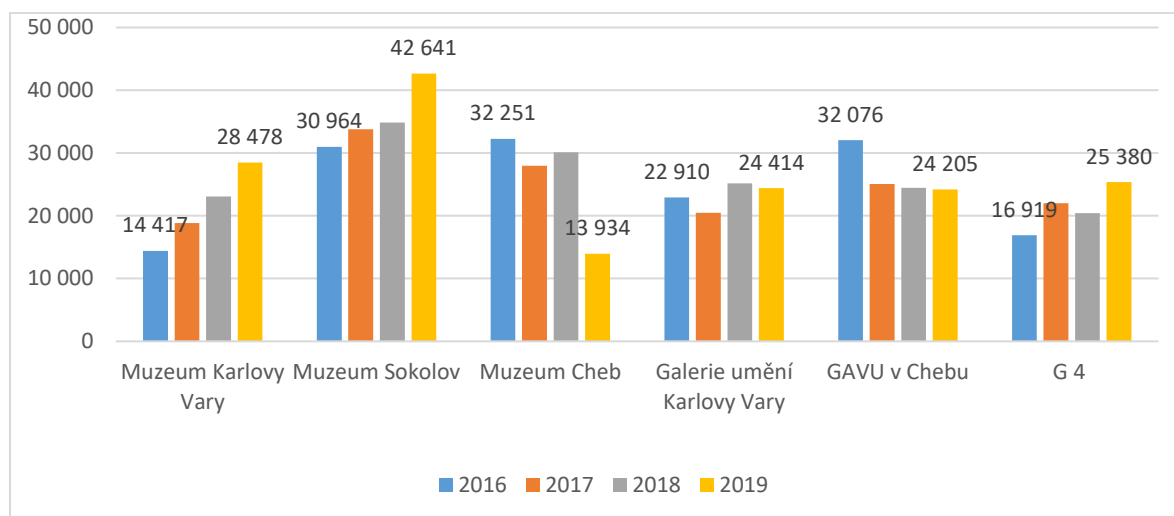
KVK zřizuje těchto 7 příspěvkových organizací v oblasti kultury:

- Muzeum Karlovy Vary
- Muzeum Sokolov
- Muzeum Cheb
- Galerie umění Karlovy Vary
- Galerie výtvarného umění v Chebu
- Galerie 4 – galerie fotografie
- Krajská knihovna Karlovy Vary

Díky svým znalostem území, historie a kultury jako takové jsou **schopny zajišťovat konání řady kulturních akcí**, a to nejen pro KÚKK, ale i pro celý karlovarský region. Do budoucna by měly být také nápomocny **v zajišťování destinačního managementu a v podpoře lokálního patriotismu** tím, že se jakožto vzdělávací centra věnují i **neformálnímu vzdělávání** (zajišťují workshopy, dílny pro děti). Tato oblast by měla být dále rozvíjena, aby došlo nejen k podpoře kreativního myšlení u dětí z mateřských a základních škol či studentů středních škol, ke zvýšení jejich zájmu o památkové dědictví kraje, seznámení se s tradičními odvětvími, jež se pojí s KVK apod. Do těchto aktivit by měli být zapojeni i místní umělci. Propojení s kreativci, ale také podniky a širokou veřejností je nezbytné **pro kvalitní rozvoj kulturních a kreativních odvětví**. Za předpokladu dostatečné finanční podpory zejména ze strany zřizovatele by se příspěvkové organizace mohly stát **vzdělávacími, návštěvnickými a science centry**.

Jako doplňkové aktivity daných organizací se jeví i **možnost přeshraniční spolupráce**. Jedná se o doposud ne plně využívaný potenciál. V programovém období 2014+ se dané příspěvkové organizace zapojily do přeshraničních programů Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014-2020 a Program na podporu přeshraniční spolupráce mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko 2014-2020 pouze ve 3 případech, z nichž dvakrát uspěly. Žadatelem bylo ve všech třech případech Muzeum Sokolov, příspěvková organizace KVK. Důvodem této určité pasivity příspěvkových organizací mohou být nejen jazyková bariéra, administrativní náročnost dotačních programů, ale i velmi tvrdě nastavené podmínky zřizovatele, v případě následně neuznatelných nákladů.

Graf 6.9: Návštěvnost příspěvkových organizací v letech 2016-2019

Zdroj: KÚKK, vlastní zpracování

Tabulka 6.6: Schválené finanční prostředky příspěvkovým organizacím v letech 2016-2019 (v tis. Kč)

Příspěvková organizace	2016		2017		2018		2019	
	příspěvek		příspěvek		příspěvek		příspěvek	
	na provoz	do fondu investic	na provoz	do fondu investic	na provoz	do fondu investic	na provoz	do fondu investic
Galerie 4 - galerie fotografie	4158,9	750	5980	0	6788	0	6788	0
Muzeum Cheb	12337,4	1500	13398	3300	15089	4970	14989	1550
Galerie výtvarného umění v Chebu	9782,4	700	11502	1200	12650	750	12950	1000
Galerie umění Karlovy Vary	11936,0	1000	12502	1600	14223	1030	14219	1320
Krajská knihovna Karlovy Vary	24483,9	620	26364	2000	30813	1000	31369	2020
Muzeum Karlovy Vary	9989,3	17265	11861	0	14213	1000	14255	1300
Muzeum Sokolov	11989,1	1600	13806	1700	17508	1660	18246	2400

Zdroj: KÚKK, vlastní zpracování

Jak ukazuje tabulka výše, **investice do jednotlivých příspěvkových organizací v letech narůstají**. Dle grafu výše se **u některých příspěvkových organizací zvyšuje i návštěvnost**. Nicméně nejedná se o proporcionální nárůst návštěvnosti u všech organizací. V tomto směru je důležitým faktorem i to, že dané subjekty musí prvotně udržovat stávající expozice i příp. scénické umění, což je finančně náročné. **Nedostatek finančních prostředků** tak způsobuje, že je mnohdy nutná **redukce personálního obsazení a omezení výkonu odborných činností**. To má jednoznačně **vliv na další rozvoj těchto subjektů** i směrem ke kreativním aktivitám i **sebereprezentaci** formou propagace, jejich další **akviziční činnosti** a v neposlední řadě to ovlivňuje i **kvalitu a množství poskytovaných služeb**.

Scénické umění

KVK disponuje bohatým kulturním životem, který zahrnuje různé druhy scénického umění. To je k dispozici v kulturních institucích, v památkových objektech, veřejném prostoru nebo na jiných vhodných místech, např. v klubech. Značné popularitě ze strany návštěvníků se těší řada pravidelně se

opakujičích kulturních akci. Světovou proslulost si získal **Mezinárodní filmový festival v Karlových Varech**.

Součástí nabídky scénického umění jsou také festivaly a nabídka koncertů vážné hudby dvou významných symfonických orchestrů. Oba jeho orchestry - **Karlovarský symfonický orchestr** i **Západočeský symfonický orchestr Mariánské Lázně**, patří k nejstarším orchestrům ve střední Evropě.

Kulturní situace je ovlivňována především lázeňskými městy, kterými jsou město Karlovy Vary, Mariánské Lázně a Františkovy Lázně. Lázeňská města v karlovarském regionu kromě mnoha kulturních akci pravidelně zahajují lázeňskou sezonu bohatým kulturním programem a všechna zahájení na sebe termínově navazují.

Nezastupitelnou roli v kulturním dění hraje město Cheb – kulturní centrum rozsáhlé příhraniční oblasti s jedinou stálou divadelní scénou - Západočeským divadlem Cheb. Významné postavení v kulturním dění kraje má i město Sokolov a další města - Aš, Kraslice, Loket, Ostrov, Teplá a Žlutice.

V KVK se koná i celá řada sportovních akci celorepublikového i mezinárodního významu (např. Mattoni ½ Maraton Karlovy Vary, Mistrovství světa v motocrossu ve třídách MXGP a MX2 v Lokti, Světový pohár v triatlonu v Karlových Varech apod.). I tyto sportovní akce jsou zpravidla doprovázeny bohatým kulturním programem.

Pořádání kulturních aktivit v regionu však není dostatečně finančně podporováno ze strany veřejných institucí (státu, kraje, měst a obcí). S nedostatečnými finančními prostředky bojují nejen významné instituce, jako jsou symfonická tělesa, ale i městská divadla, kulturní domy, jednotlivé paměťové instituce, pořadatelé kulturních akci z podnikatelské, neziskové a státní (obce, města) sféry. Problémem je i **nedostatečný důraz na tradiční kulturu regionu a lokální patriotismus**. To by mohl vyřešit KKO v kombinaci s finanční podporou ze strany veřejných institucí. Přehled finanční podpory profesionálních souborů a významných kulturních akci v KVK ukazují tabulky dále.

Nedílnou součástí kulturní nabídky v KVK se staly kulturní akce, mezi ty nejvýznamnější patří tyto:

- Mezinárodní filmový festival Karlovy Vary
- Chopinův festival
- Mezinárodní pěvecká soutěž Antonína Dvořáka
- Letní Shakespearovské slavnosti
- Valdštejnské slavnosti + FIJO Cheb
- Karlovarský folklórní festival
- Jazzfest Karlovy Vary / Sokolov
- Dětský filmový a televizní festival Oty Hofmana atd.

Tabulka 6.7: Finanční podpora činnosti profesionálních souborů v KVK v letech 2016-2019 (v tis. Kč)

Profesionální soubory	2016	2017	2018	2019
Karlovarský symfonický orchestr	840	840	1 200	1 250
Západočeský symfonický orchestr Mariánské Lázně	640	640	950	1 000
Západočeské divadlo v Chebu	740	740	890	950

Zdroj: KÚKK, vlastní zpracování

Tabulka 6.8: Podpora významných kulturních akcí v KVK v letech 2016-2019 (v tis. Kč)

Název kulturní akce	2016	2017	2018	2019
Mezinárodní filmový festival Karlovy Vary	8 000	8 000	8 000	8 000
Chopinův festival	250	250	200	200
Mezinárodní pěvecká soutěž Antonína Dvořáka	200	200	200	200
Letní Shakespearovské slavnosti	150	150	150	150
Valdštejnské slavnosti + FIJO Cheb	93	100	150	150
Karlovarský folklórní festival	70	100	100	150
Jazzfest Karlovy Vary/Sokolov	115	50	110	150
Dětský filmový a televizní festival Oty Hofmana	130	150	200	200

Zdroj: KÚKK, vlastní zpracování

Základní umělecké školy

KVK je zřizovatelem základní umělecké školy ZUŠ Josefa Labitzkého v Bečově nad Teplou. V kraji ale působí i další základní umělecké školy: ZUŠ Nová Role, ZUŠ Kraslice, ZUŠ Chodov, ZUŠ Horní Slavkov, ZUŠ Roberta Schumanna Aš, ZUŠ Ostrov, ZUŠ Fryderyka Chopina Mariánské Lázně, ZUŠ Žlutice, ZUŠ Nejdek, ZUŠ Teplá, ZUŠ Jindřicha Jindřicha Cheb, ZUŠ Kynšperk nad Ohří, ZUŠ Františkovy Lázně, ZUŠ Antonína Dvořáka Karlovy Vary, ZUŠ Sokolov, ZUŠ Luby, ZUŠ Toužim, ZUŠ Chodov, ZŠ a ZUŠ Karlovy Vary, Šmeralova, ZUŠ Habartov.

Základní umělecké školy mají rozhodující vliv na rozvoj osobnosti nejmladší generace v celé široké oblasti umění – hudbě, tanci, výtvarnému i dramatickému umění. V základních uměleckých školách vyrůstají budoucí uchazeči o vyšší umělecké vzdělání a jejich pozdější absolventi, kteří mohou po ukončení studia a návratu do rodného kraje zásadním způsobem ovlivňovat kulturní dění v regionu, buď jako členové různých uměleckých těles a souborů nebo jako pedagogové. V souvislosti s činností základních uměleckých škol působí v KVK Krajská umělecká rada základních uměleckých škol. Její hlavní úlohou a náplní práce na všech stupních se v současné době stává spolupráce na tvorbě rámcového vzdělávacího programu pro základní umělecké vzdělávání.

V kraji neexistuje žádná vyšší odborná umělecká škola. V tuto chvíli je situace pro zájemce řešena kapacitami ze sousedních krajů (Plzeňský a Ústecký) a v rámci specializovaných vyšších odborných škol v celé ČR.

Podpora kulturního dění v regionu ze strany Karlovarského kraje

Program Děti, mládež a kultura

Tento program poskytuje základní přehled v několika oblastech kultury a umění spolu s poznáním kulturního prostředí a základů celé široké oblasti kulturního chování. Cílem projektu je zjednodušit orientaci v kulturní nabídce pro mateřské a základní školy (učitele), a tím zvýšit dostupnost kulturního vzdělávání pro děti a mládež v rámci jejich výuky. Zjednodušení orientace v kulturní nabídce pro děti a mládež v KVK přináší vydávaný katalog, ve kterém je shrnut přehled nabídky dostupných kulturních programů kulturních institucí a nezávislých kulturních subjektů pro dané období. Katalog má široké spektrum v oblasti kulturního vzdělávání dětí a mládeže - zahrnuje jak instituce divadelní, symfonické,

muzejní, galerijní, tak i taneční či folklorní. KVK v rámci tohoto programu přispívá školám na vstupné i na dopravu dětí do kulturních organizací.

KVK má v úmyslu tímto projektem **posílit spolupráci škol a kulturních institucí a kulturní gramotnost budoucích generací**. Cílem programu je **rozvoj vztahu dětí a mládeže ke kultuře a umění**, osvojení si základních pravidel při kulturních akcích (oděv, chování, aplaus atd.), základní znalosti kultury a její náplně (divadlo, koncert, hudební nástroje, výstavy, muzejní expozice atd.). Zároveň jde o využití kultury při **posilování identifikace dětí a mládeže s místem, kde žijí**, a o využití kultury a umění k **rozvíjení kreativity či schopností kritické reflexe**. Výše uvedenou kulturní gramotnost lze získat právě aktivní účastí dětí a mládeže na kultuře a umění a z toho důvodu KVK podporuje tento projekt. Děti se v rámci projektu setkávají s kvalitní kulturní nabídkou - potřeby škol a nabídka kulturních organizátorů je sladována a zprehledněna.

Dny Evropského kulturního dědictví (EHD)

KVK se každoročně zapojuje do významné celoevropské kulturně poznávací, společenské a výchovné akce s názvem Dny evropského dědictví (European Heritage Days). Tato akce slouží k **posílení historického povědomí v nejširších souvislostech se zvláštním důrazem na vnímání mezinárodního kontextu národního kulturního dědictví**.

Každý rok je vybrán zajímavý objekt, který splňuje podmínky pro zapojení do EHD, a je zpřístupněn pro veřejnost po celý den, včetně zajištění doprovodného kulturního programu.

Nejlepší knihovník a nejlepší knihovna KVK

Tradice **oceňování knihoven a jejich pracovníků** v našem kraji byla zahájena v roce 2012 na návrh Krajské knihovny Karlovy Vary, příspěvkové organizace KVK a knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí (Cheb, Sokolov). Ocenění se uděluje jednou za dva roky a je zaštitěno KVK. Cena se uděluje jako vyjádření uznání za zásluhy o kvalitativní rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb a o celkový rozvoj kulturního života obcí. V tomto směru je třeba zdůraznit, že knihovny v KVK jsou v dostupnosti kultury zcela nenahraditelným fenoménem. Systém, ve kterém je zapojeno celkem **121 knihoven**, je **zárukou dostupnosti veřejných služeb ve dvou základních oblastech, knihovnické** (především půjčování knih) **a informační** (služby poskytované hlavně prostřednictvím internetu). Podrobněji jsou aktivity popsány v Konceptu kultury Karlovarského kraje pro období 2013-2020.

Seminář kronikářů - Nejlepší kronika KVK

Tato akce se snaží ocenit a podpořit náročnou práci městských a obecních kronikářů a upozornit veřejnost na význam kronik. Jsou to v podstatě jediné psané dokumenty, které chronologicky pojednávají o významných událostech v daném místě, a napomáhají se orientovat v jeho mnohdy složité historii. Seminář je hlavní podstatou celé akce, je zaměřen na odborné prezentace (archivářů, historiků či ostatních odborníků), které mohou být nápomocny v další praxi všem regionálním kronikářům.

Tradiční lidová kultura

Tradiční lidovou kulturu je nutné vnímat jako významný prvek historické paměti národa. Patří sem zejména hudba, tanec, lidová slovesnost, lidové divadlo, hry, obřady, obyčeje, zvyky, rozličné technologické dovednosti a postupy, lidová řemesla a lidová umělecká výroba. Ve všech těchto projevech se uchovávají a z generace na generaci tradují místně nebo regionálně vymezené vědomosti a zkušenosti každodenního materiálního a duchovního života lidí, povědomí sounáležitosti obcí, regionem nebo státem.

Pro KVK bylo zřízeno **odborné pracoviště pro tradiční lidovou kulturu v Muzeu Cheb**, příspěvkové organizaci KVK. Toto pracoviště je také odborným garantem, gestorem a koordinátorem péče o tradiční lidovou kulturu v našem regionu.

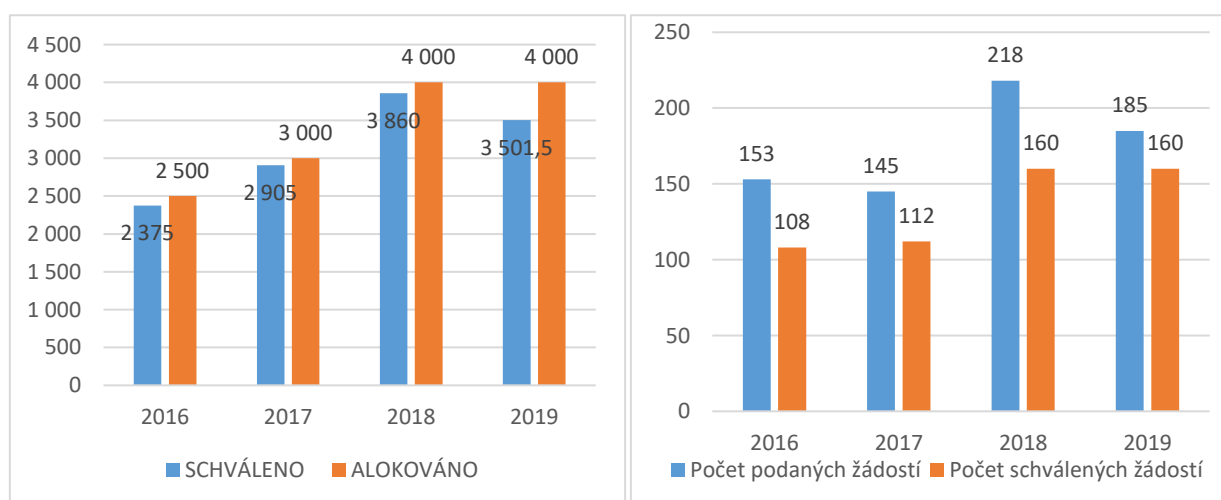
Kulturní kalendář

Kulturní kalendář začalo oddělení kultury vytvářet se čtvrtletní periodicitou v roce 2003. V roce 2013 se kulturní kalendář přestal vydávat v tištěné formě a stal se součástí turistického portálu KVK *Živý kraj*, který spravuje *Živý kraj – destinační agentura pro Karlovarský kraj*. Na webu *Živý kraj* je umístěn pod názvem „Kalendář akcí“. V současné době stojí kraj před vytvořením kulturního kalendáře odpovídajícího dnešním standardům.

Kulturní aktivity

Za účelem podpory kulturních aktivit v KVK a vytváření kulturního prostředí v KVK se již po několik let vyhlašuje **dotační program**, v němž si fyzické osoby, fyzické osoby podnikající, právnické osoby, města, obce a jimi zřizované organizace mohou požádat o finanční podporu **na uspořádání různých kulturních akcí či projektů kulturního charakteru**. Výši finančních prostředků a počet podaných a schválených žádostí o podporu z dotačního programu na podporu kulturních aktivit zobrazuje graf níže.

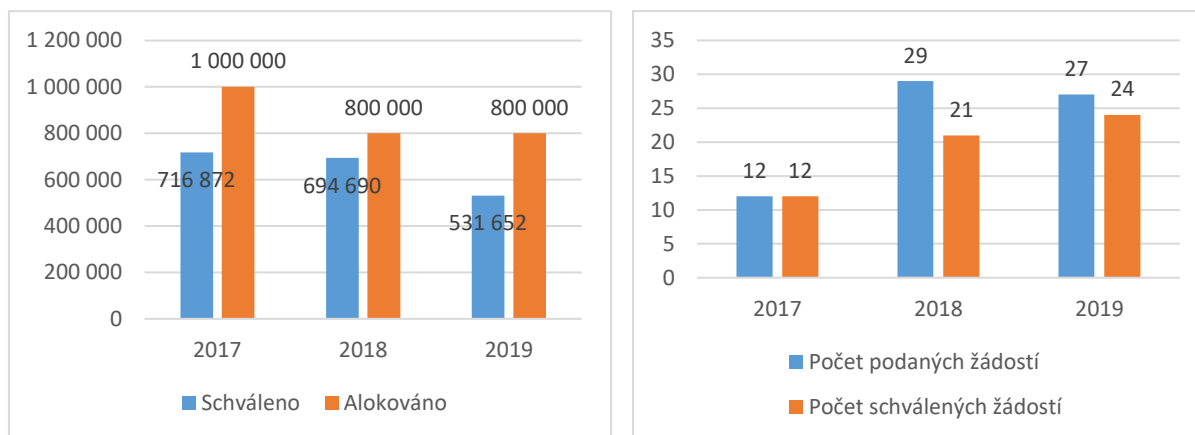
Graf 6.10: Dotační program na podporu kulturních aktivit – výše finančních prostředků (v tis. Kč) a počet žádostí v letech 2016-2019

Zdroj: KÚKK, vlastní zpracování

Za účelem **podpory vydávání neperiodických publikací o KVK a jeho osobnostech** je po několik let schvalován též dotační titul. Počet podaných a schválených žádostí a výši poskytnutých finančních prostředků na tyto publikace ukazují grafy níže.

Graf 6.11: Dotační program na podporu vydávání neperiodických publikací – výše finančních prostředků (v tis. Kč) a počet žádostí v letech 2017-2019

Zdroj: KÚKK, vlastní zpracování

Kreativní vzdělávání a vzdělání uměním, kulturní a kreativní odvětví

V KVK zatím není kreativní vzdělávání do škol ve všech stupních zavedeno. V současné době se jedná spíše o iniciativu jednotlivých učitelů, jak k tomuto konceptu přistoupí. Rozvoj kreativity při výuce a využívání kreativních metod a technik vede jednak ke snižování absence žáků a studentů ve školách, která má obecně stále vzrůstající tendenci, a také učitele pak více baví učit. Navzdory tomu je systematický **rozvoj a trénink podnikatelských dovedností a kreativity v regionálním vzdělávacím systému podceňován.** Podnikavost a kreativita jsou klíčové dovednosti i pro zaměstnance, nejen pro podnikatele. Podle Světového ekonomického fóra mezi deseti nejdůležitějšími dovednostmi, které v roce 2020 budou zaměstnavatelé požadovat po zaměstnancích je kreativita na 3. místě hned za kritickým myšlením a komplexním řešením problémů.

Kreativní vzdělávání je chápáno jako umění si poradit v dané situaci, zapojit do výuky kreativitu a designové myšlení. Je možné průřezově propojovat jednotlivé předměty, vymyslet, nastavit a realizovat projektové dny, tandemově vzdělávat. Ukázat dětem, že jednotlivé informace spolu souvisí a dají se naučit i jinak. V KVK působí organizace PROTEBE live, z.s., která se již 15 let věnuje průzkumu a vzdělávání v oblasti kreativních metod a designovému myšlení. Provozuje galerii designu SUPERMARKET WC. Tato galerie jako jediná v ČR systematicky vzdělává k designu a designovému myšlení, kreativitě a podnikavosti. Koncepčně je zapojena do rozvoje kreativního vzdělávání a kreativního učení ve všech stupních vzdělávání od MŠ až po neformální vzdělávání. Designové myšlení učí, jak zrealizovat projekt od prvního nápadu krok za krokem v 5 fázích: empatie-definice-ideace-prototyp-realizace. Touto metodou se dají v rámci vzdělávání vytvářet obchodní modely, vyvíjet nové produkty a služby, kreativně přemýšlet. Vzdělávání dětí i dospělých v této oblasti rozvíjí podnikavost a kreativitu v celém regionu a celé ČR. KVK by měl aktivně podporovat systematický rozvoj kreativního vzdělávání pedagogů, pedagogických pracovníků, manažerů škol a pracovníků s dětmi a mládeží, např. dotačním programem. Bohužel zde je nutné konstatovat, že KVK se kreativnímu vzdělávání a jeho podpoře v současné době vůbec nevěnuje.

Vzdělávání uměním je systém strukturované spolupráce mezi umělci a pedagogy, z níž vzniká výuka s využitím kreativních metod a umění, která se zaměřuje mimo jiné na individuální podporu žáků, rozvíjení klíčových kompetencí, funkční gramotnosti a motivování žáků k učení. V rámci této metody učení by bylo velice vhodné propojit kulturní organizace v KVK se školami a podpořit účast umělců v jednotlivých hodinách. Tomuto konceptu vzdělávání se v ČR věnuje *Společnost pro kreativitu a vzdělávání*. KVK by měl tímto konceptem inspirovat, připravit a zrealizovat zmenšenou verzi celostátního projektu.

V KVK již několik let funguje **program Děti, mládež a kultura**, jehož cílem je seznámit děti s kulturními organizacemi a podpořit jejich účast na kultuře a umění. Více k programu bylo uvedeno již výše v textu.

Kulturní a kreativní odvětví - rozumí se jimi „všechna odvětví, jejichž činnosti jsou založeny na kulturních hodnotách nebo na uměleckých a jiných individuálních nebo kolektivních kreativních projevech. Tyto činnosti mohou zahrnovat vývoj, tvorbu, produkci, šíření a ochranu produktů a služeb. KKO představuje kulturní, umělecké či jiné kreativní projevy. Je předpoklad, že díky nim vznikne řada inovací a pracovních míst založených zejména na duševním vlastnictví. Tento potenciál může vycházet z informací získaných prostřednictvím archívů, knihoven, muzeí, architektury, uměleckých řemesel, audiovizuálního odvětví, hmotného a nehmotného kulturního dědictví, designu, festivalů, hudby, literatury, scénického umění, knih a vydavatelské činnosti, rozhlasu a výtvarného umění.“

KVK tento výše uvedený potenciál dostatečně nevyužívá, i když se v regionu nabízí bohaté, ojedinělé, a tím vzácné základy pro KKO, a to zejména v oblasti lázeňství, tradici skla a keramického průmyslu. Na podporu KKO v ČR byla ze strany Ministerstva kultury ČR vytvořena Strategie podpory kulturních a kreativních průmyslů. V kraji vzniká **inovační platforma pro Kulturní a kreativní průmysl**, kterou zastřešuje Karlovarská agentura rozvoje podnikání, p.o. KVK by chtěl v budoucnu zmapovat subjekty, které se KKO věnují a propojit jejich činnost. Dále KVK prostřednictvím Karlovarské agentury rozvoje podnikání nabízí inovační a kreativní vouchery.²⁸

Inovační vouchery se zřizují za účelem podpory spolupráce podnikatelů s poskytovateli znalostí. Pro účely dotačního titulu je transfer znalostí definován jako přenos poznatků vědecké nebo technologické povahy, které jsou pro podnikatelské subjekty nové a nejsou běžně dostupné.

Kreativní vouchery se zřizují za účelem podpory spolupráce podnikatelů s poskytovateli kreativních služeb. Pro účely dotačního titulu je kreativní služba definována jako řešení na míru žadateli z oblasti předem daných kreativních oborů (marketing, mediální prezentace, design atd.). Žadatel si vybere vhodného kreativce z galerie kreativců, který pro něj vytvoří kreativní službu zaměřenou např. na nový design produktu, grafický návrh loga firmy, promo video, mobilní aplikaci, nové internetové stránky a další.

V regionu se KKO dlouhodobě věnují Galerie SUPERMARKET WC a Mikroregion Sokolov-východ.

Hlavními aktivitami **Galerie SUPERMARKET WC** jsou:

- systematické vzdělávání k designu a designovému myšlení, kreativě a podnikavosti pomocí, výstavní, publikační, vzdělávací a prodejní činnosti,
- propojování kreativců s podnikateli, pamětovými institucemi a školami,
- předávání know-how v rámci designového myšlení,

²⁸ Více viz <https://www.karp-kv.cz/regionalni-inovacni-system/inovacni-vouchery>

- prezentace designérů,
- tvorba sítí a spolupráce designérů, institucí v KVK, škol atd.
- aktivní účast na projektech, které řeší KKO (projekt Interreg Cerdee - Kreativní podnikání v regionech keramiky - rozvoj, vzdělávání, podpora, jehož lead partnerem je státní muzeum porcelánu Porzellanikon Selb, InduCCI a MAS Sokolovsko, SMART atd.),
- příprava a prezentace Dizajnaparku jako komunitně - kulturního centra pojícího KKO s běžným životem,
- prosazování a advokacie kreativního myšlení a KKO ve veřejné správě,
- prosazování a **realizace kreativního vzdělávání do systému formálního vzdělávání.**

Mikroregion Sokolov-východ je účastníkem projektu InduCCI (Interreg Central Europe), v rámci kterého zpracoval *Analýzu regionu v oblasti CCI*. Jako důležitý aktér v rozvoji KKO v KVK Mikroregion Sokolov-východ vnímá současný nedostatek podpůrné infrastruktury pro KKO a absenci podpory mezioborové spolupráce kreativních a technických oborů. Začít podnikat v KKO se zdá velice složité, protože již dávno nestačí umět např. řemeslo, design, ale je nutné vědět, jak zpracovat daňové přiznání a mít znalosti z marketingu či reklamy apod. Mikroregion Sokolov-východ by proto chtěl zřídit na Sokolovsku co-workingové centrum, které bude na jedné straně podporovat mezioborovou spolupráci a na straně druhé pomáhat začínajícím podnikatelům v KKO. Toto co-workingové centrum by se velkou měrou zaměřovalo právě na řemesla, která jsou pro oblast Sokolovska velmi důležitá.

Institut lázeňství a balneologie, v.v.i. se primárně věnuje vědě a výzkumu v oblasti balneologie, ale jeho úkolem je také oživit tradiční využívání přírodních léčivých zdrojů v našem regionu. A tím by mohl být velkým přínosem pro rozvoj KKO v KVK.

Současná infrastruktura institucí, které pečují o kulturní dědictví, není nastavena na poskytování otevřeného přístupu k informacím významnějšímu množství zájemců. **Je proto třeba zavést podporu financování systémů pro paměťové instituce na digitalizaci sbírek veřejnosti tak, aby byly lehce dostupné všem zájemcům s kreativním myšlením.** Kulturní instituce by mohly zajišťovat i další služby v oblasti KKO, například zázemí a výstavní prostory lokálním umělcům. **Tvůrci a firmy nejsou dostatečně informováni a motivováni využívat kulturní dědictví pro tvorbu kreativních inovací a služeb. V KVK v současné době neexistuje zázemí pro KKO.** Možným řešením by mohlo být vybudování zázemí pro KKO, kde by bylo možné tvořit a experimentovat (např. vědecko-technický park, kreativní kancelář, kreativní centrum či dílna vybavená potřebným technickým zařízením a technologiemi) a které by současně sloužilo k prezentaci vzniklých výrobků. Zároveň by bylo prostorem pro propojení jednotlivých aktérů v KVK, posílení jejich spolupráce a komunikace (kreativců, firem, státní správy a samosprávy, agenturou CzechInvest, agenturou CzechTrade, atd.).

Ze strany veřejné správy **je třeba zlepšovat kvalitu veřejného prostoru zapojením architektů, designérů a dalších KKO**, včetně veřejných infrastrukturních staveb, vytvářet image kraje na KKO např. formou placené soutěže pro kreativní firmy atp. Dále **podporovat kreativní způsob vzdělávání**, systematicky rozvíjet v dětech **talent a kreativitu** již od základních škol, ukázat žákům a studentům, že **podnikání** je také možná cesta pro uplatnění a seberealizaci. S podnikáním a podnikavostí je úzce propojena kreativita, resp. bez kreativity není možné podnikání a vyvíjení vlastního produktu, služby nebo podnikatelského modelu. Malé a střední firmy a mikropodniky jsou a budou významnou a cennou součástí regionální ekonomiky. Navíc podnikatelské dovednosti plně uplatňují i zaměstnanci ve firmách v rámci interních inovačních projektů a startupů. Již několik desetiletí se těžiště ekonomiky postupně

přesouvá od hodnoty hmotných statků k duševnímu vlastnictví. Poměr významu hodnoty duševního vlastnictví a hmotných statků v ekonomice se za posledních 50 let zcela obrátil. Drtivá většina hodnoty v ekonomice je držena prostřednictvím nehmotných aktiv – duševního vlastnictví – jinými slovy to, co vzniká díky kreativitě a podnikavosti.

Finanční podpora KKO a kultury ze strany státu, kraje a obcí je nedostatečná. Je třeba finančně podporovat zázemí pro kulturní aktivity, umění a paměťové instituce. Ve vazbě na RIS3 KVK podpořit výzkum, vývoj a inovace v oblasti balneologie a KKO. Dále vytvořit nové programy podpory podnikání, které budou motivovat k vytváření výrobků a služeb díky KKO.

V rámci kulturního prostředí v kraji je třeba poukázat i na skutečnost, že díky vysídlení větší části obyvatelstva z regionu po 2. světové válce, se zároveň změnil i náhled na kulturu. Němečtí obyvatelé si „svoji“ kulturu odnesli. Nové obyvatelstvo přicházelo s velmi rozmanitou kulturou a ta neměla na co navázat. Proto je **i dnes velmi těžké najít na území kraje kulturu typickou pro toto území.** Zároveň je i nesnadné nalézt dostatečně silnou podporu v komunitním životě. V kraji působí několik dobrovolných sdružení, která mají zájem o své okolí a společnost, např. Příroda a památky Karlovarska, Švihák nebo Komunitní osvětové společenství. Dále v regionu aktivně působí MAS. Stále se ale nejedná o dostatečné komunitní propojení. O to větší důraz by měl být kladen na podporu a rozvoj kultury v KVK.

Je třeba zmínit i zjištění, která vyplynula z jednání pracovní skupiny pro oblast kultury, organizovanou KVK. Mezi komunálními politiky je velmi **slabé povědomí o významu kultury pro život, rozvoj a atraktivitu místa.** Z toho logicky vyplývá, že i ochota investic do této oblasti je nedostatečná. Jedná se o investice ve všech oblastech kultury, vč. např. výtvarného umění, kulturních a kreativních odvětví apod. **Kultura přitom může podpořit a pozitivně ovlivnit budoucnost regionu, motivaci mladých pro život kraji a vylepšení image regionu.**

Závěr - klíčové problémy a výzvy

Na území KK se nachází vysoká koncentrace přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod. Lázeňství má v KVK dlouhodobou tradici a prestiž. 50 % lázeňské lůžkové kapacity ČR je v KK. Tento potenciál je nutné rozvíjet a naplno využít. Jednou z cest je **restartovat balneologický výzkum se zaměřením na prevenci a inovace v lázeňství.**

V kraji zatím chybí střední škola zaměřená na balneologii a na ni navazující veřejná vysoká škola s katedrou balneologie či fyzioterapie. Pro kvalitu a rozvoj odvětví lázeňství a jeho role v krajské ekonomice je třeba **zajistit dostatečný odborný personál.** Bylo by proto dobré systematicky připravovat odbornou pracovní sílu, tzn. **snažit se o výuku balneologie a souvisejících oborů v kraji a o zvýšení prestiže těchto oborů.**

Nevýhodou dnešního lázeňství je dále jeho **nestabilita ve veřejném zdravotním systému** a s tím související **zaměření lázeňství zejména na zahraniční návštěvníky.** Rizikem je též **nízká diverzita klientely.**

Dalším problémem je též **podinvestovanost lázeňské infrastruktury.**

S lázeňstvím je úzce spjat **cestovní ruch**, který je **významným** průřezovým **odvětvím celého regionu** - tvoří téměř 18 % HDP a je v něm zaměstnáno cca 17 % produktivního obyvatelstva kraje. KVK disponuje druhově pestrými a dostatečnou kapacitou ubytovacích zařízení a nachází se zde široká škála turisticky atraktivních destinací, stejně jako rozsáhlé hmotné i nehmotné kulturní dědictví. Na území KVK se nachází památka světového dědictví UNESCO Hornický region Erzgebirge/Krušnohoří a 3 komponenty nadnárodního statku Slavné lázně Evropy na nominovaného k zápisu na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Nicméně zde **stagnuje kvalita doprovodné infrastruktury cestovního ruchu** či je neuspokojivá. V regionu však **není dostatečně nastavena kategorizace destinačního managementu**. **Za nedostačující lze považovat spolupráci** soukromých subjektů působících v oblasti lázeňství, kultury a cestovního ruchu s veřejnou správou, vč. přeshraniční spolupráce, a to zejména **v propojení nabízených služeb a oblasti marketingu**. Přetrvávajícím problémem je také **nedostatečná finanční podpora zachování a obnovy hmotného kulturního dědictví a jeho využití**.

KVK stojí před spravedlivou transformací a rekultivace **území postiženého těžbou mohou být využity jako rozvojové plochy pro nové aktivity včetně turismu**.

Příspěvkové organizace KK v oblasti kultury naplno nevyužívají svůj personální a sbírkový potenciál. V rámci těchto institucí by tak mohla vzniknout návštěvnická, vzdělávací a science centra. Sbírkový fond příspěvkových organizací by mohl být zpřístupněn veřejnosti a být tak využitelný i pro kulturní a kreativní odvětví. V KVK v současné době **neexistuje zázemí pro kulturní a kreativní odvětví**. **Využití potenciálu kulturních a kreativních odvětví** je příležitostí pro změnu KK, jejich využití může přinést změnu image regionu a jeho vnímání residenty.

KVK se vyznačuje malou územní identitou svých občanů. Protože **kultura hraje při utváření vztahu občanů k regionu významnou roli**, je kromě kultivace veřejného prostoru a služeb nezbytné **podporovat spolupráci kulturních organizací, škol a soukromého sektoru**. Potřebné je též **zvýšení povědomí veřejné správy o významu kultury pro život, rozvoj a atraktivitu místa**.

Kreativní učení rozvíjí u dětí a studentů nezbytné dovednosti a znalosti, a tím se zvyšuje jejich uplatnění na trhu práce. **Metody kreativního učení by měly být začleněny do systému formálního vzdělávání**.

Na rozvoj cestovního ruchu, lázeňství a kultury má mimo jiné vliv **dopravní infrastruktura**, především nedostatečné napojení na Prahu a německou dálniční síť a možnosti využití letiště v Karlových Varech.

7. Školství a vzdělanost

Cílem této podkapitoly je analyzovat systém školství v KVK, zejména z pohledu jeho vlivu na kvalitu lidských zdrojů potřebných pro trh práce a kvalitu života obyvatel. **Základním ukazatelem kvality lidských zdrojů je vzdělanostní úroveň obyvatelstva.** Zejména střední a vyšší odborné školství by mělo zajišťovat kvalifikovanou pracovní sílu a poptávka po pracovní síle určitého zaměření by měla mít vliv na strukturu nabízených studijních oborů v regionu, aby nedocházelo k vysoké nezaměstnanosti. **Z pohledu potřeb obyvatel KVK je kromě kvality škol důležitá zejména dostupnost jednotlivých úrovní vzdělávací soustavy.** V souvislosti s demografickými změnami ovlivňujícími počty předškolních dětí a školáků je potřeba zhodnotit současný stav sítě škol z pohledu budoucích potřeb. Ačkoliv je kraj zřizovatelem většiny středních škol (SŠ) a některých základních škol (ZŠ), je ukázán i vývoj počtu a naplněnosti všech základních a mateřských škol (MŠ) jako nezbytných prvků celého systému. Informace v této podkapitole vycházejí částečně z dokumentů KÚKK, kterými jsou *Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Karlovarského kraje 2020-2024*, *Výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v kraji za školní roky 2016/2017, 2017/2018 a 2018/2019* a *Analýzy potřeb v území a Prioritizace potřeb Krajského akčního plánu 2*.

Vzdělanostní struktura obyvatel Karlovarského kraje

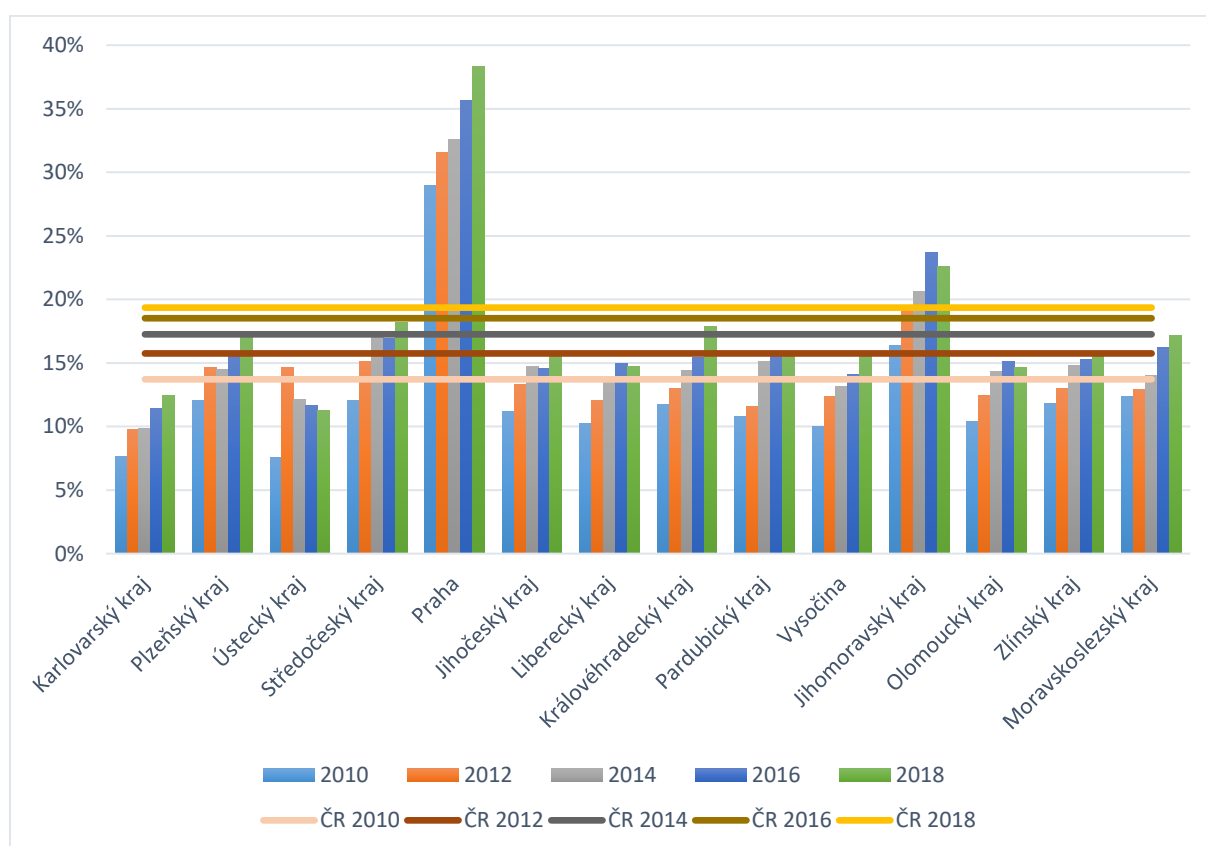
KVK patří v rámci ČR k regionům s **nejnižší úrovní vzdělanosti** obyvatel (viz Tabulka 7.1), i přes to, že **došlo od roku 2009 ke snížení podílu obyvatel starších 15 let pouze se základním vzděláním o 5,7 % na 19,1 % a zvýšení podílu vysokoškoláků o 4,12 % na 12,4 %** (viz Graf 7.1).

Tabulka 7.1: Srovnání krajů dle vzdělanostní struktury populace v roce 2018 (podíl v %)

ČR, kraj	vzdělání (% z obyvatel ve věku 15 let a více)			
	základní	střední bez maturity	střední s maturitou	vysokoškolské
Hl. m. Praha	7,8	16,6	37,2	38,3
Středočeský	13,0	32,8	36,0	18,2
Jihočeský	13,6	36,5	34,0	15,7
Plzeňský	12,7	36,4	33,8	17,0
Karlovarský	19,0	36,7	31,9	12,4
Ústecký	20,2	35,5	32,9	11,2
Liberecký	16,2	36,1	32,6	14,7
Královéhradecký	12,5	33,1	36,1	17,9
Pardubický	13,2	35,7	35,3	15,5
Vysočina	12,3	37,5	34,5	15,6
Jihomoravský	13,0	31,4	32,9	22,6
Olomoucký	14,3	35,8	35,0	14,6
Zlínský	13,3	37,2	33,5	15,9
Moravskoslezský	15,1	34,8	32,7	17,2
ČR	13,5	32,6	34,4	19,4

Zdroj: ČSÚ – Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků výběrového šetření pracovních sil - roční průměry – rok 2018

Graf 7.1: Vývoj podílu vysokoškolsky vzdělané populace v jednotlivých krajích ČR (v %)

Zdroj: ČSÚ – Statistické ročenky ČR 2011, 2013, 2015, 2017, 2019, vlastní zpracování

Z tabulky a grafu výše lze vidět, že obecně podíl vysokoškoláků v populaci roste (od roku 2010 do roku 2018 nárůst o 5,65 %). Největší podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel žije dlouhodobě v Praze, nejmenší byl v roce 2018 v Ústeckém kraji. Jedním z důvodů nízkého zastoupení vysokoškolsky vzdělaných obyvatel v KVK je historicky zděděná a reprodukcující se sociální a kvalifikační struktura a s tím související poptávka po vysoce vzdělané a kvalifikované pracovní síle, dalším chybějící vysoká škola univerzitního typu a malé zastoupení poboček fakult VŠ v kraji, tj. dostupnost VŠ vzdělání v KVK a fakt, že se část absolventů VŠ z KVK po ukončení studia nevrací zpět do kraje (blíže viz dále) a hledá své uplatnění v ekonomických centrech či zahraničí. Tzv. odliv mozků vzdělané populace z kraje posiluje jeho nízká atraktivita jako taková. Pro zkoumání rozdílů ve vzdělanostní struktuře v jednotlivých částech regionu nejsou bohužel k dispozici data.

Vzdělanostní struktura se logicky odráží v nepříznivé profesní struktuře, kde kraj vykazuje podprůměrný podíl v náročnějších a lépe honorovaných pozicích, jako jsou řídicí pracovníci, odborníci, techničtí pracovníci a kvalifikovaní řemeslníci, a naopak nadprůměrný podíl pracovníků bez kvalifikace u obsluhy strojů a zařízení či provozních pracovníků ve službách a prodeji (viz Tabulka 7.2). **Druhý nejvyšší podíl v republice v zastoupení pracovníků ve službách a prodeji je v KVK ovlivněn zaměřením části kraje na lázeňství a cestovní ruch. Naopak nejmenší podíl má KVK ve srovnání s ostatním krajem ve třídě „specialisté“.**

Tabulka 7.2: Zaměstnaní podle tříd klasifikace zaměstnání v krajích v roce 2018

ČR, kraj	Zákondárci a řídící pracovníci	Specialisté	Techničtí a odborní pracovníci	Úředníci	Pracovníci ve službách a prodeji	Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybařství	Řemeslníci a opraváři	Obsluha strojů a zařízení, montéři	Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	Zaměstnanci v ozbrojených silách
ČR	4,6	16,1	17,3	9,4	15,5	1,3	16,3	13,7	5,4	0,3
Hl. m. Praha	6,6	30,3	19,8	10,9	14,9	0,4	9,6	4,9	2,6	0,1
Středočeský	5,4	16,0	18,4	10,7	16,1	1,4	14,7	12,2	5,0	0,3
Jihočeský	4,1	11,5	15,2	7,7	16,3	2,5	18,0	18,2	5,8	0,7
Plzeňský	3,5	13,8	17,5	8,7	13,7	1,4	17,0	18,7	5,4	0,2
Karlovarský	4,0	9,5	16,7	7,7	18,0	1,4	18,6	16,8	7,2	.
Ústecký	3,1	9,7	16,9	9,3	18,9	1,0	17,3	17,0	6,6	0,2
Liberecký	4,6	13,2	13,6	9,5	13,8	1,0	18,3	18,7	7,3	.
Královéhradecký	4,4	14,9	19,3	8,9	14,8	1,6	16,5	13,5	5,9	.
Pardubický	4,2	12,2	17,2	10,5	14,6	1,6	18,3	14,4	6,5	0,5
Vysočina	3,7	11,6	18,4	7,9	14,1	2,0	19,7	17,5	4,5	0,5
Jihomoravský	5,5	19,0	15,9	9,8	15,3	1,1	15,8	11,2	6,1	0,2
Olomoucký	3,2	13,2	16,4	8,2	15,2	2,3	19,6	15,9	4,8	1,1
Zlínský	4,8	10,7	17,8	8,0	15,4	0,9	20,7	16,4	5,2	.
Moravskoslezský	3,9	15,1	15,9	9,4	15,9	0,7	17,5	14,8	6,7	0,1

Zdroj: ČSÚ – Veřejná databáze, vlastní zpracování

Na nepříznivou situaci kraje v úrovni vzdělanosti obyvatel reagují strategické dokumenty zaměřené na oblast školství. Jedná se zejména o **Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Karlovarského kraje 2020-2024**²⁹. Hlavní cíle tohoto dokumentu se zaměřují na podporu zkvalitnění řízení škol a školských zařízení, podporu pedagogických pracovníků škol a školských zařízení a zefektivnění vzdělávací soustavy v KVK.

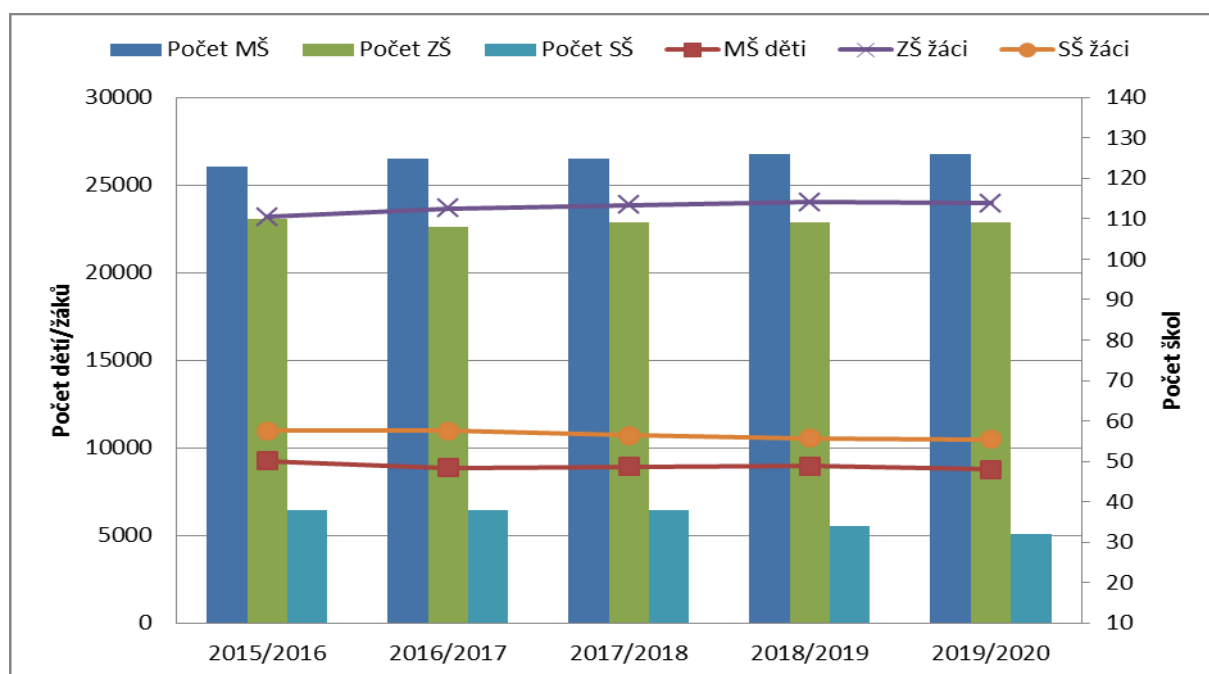
KVK se vedle strukturálních problémů vyznačuje **vysokým podílem osob žijících v sociálně vyloučených lokalitách**. Socioekonomický status těchto obyvatel ovlivňuje výsledky vzdělávání jejich dětí a v řadě případů neumožňuje těmto dětem dosažení vyššího stupně vzdělání. Je proto důležité se zaměřit na větší zapojení škol a jejich vedení do práce s těmito dětmi a jejich rodiči, a to za finanční i nefinanční podpory jejich zřizovatelů. Stále se prohlubujícím **problémem je stárnutí pedagogického sboru a nedostatek kvalifikovaných a aprobovaných pedagogů**. Ze zprávy České školní inspekce pro KVK vyplývá, že **každá druhá odučená hodina na druhém stupni základních škol je vyučována neaprobovaným pedagogem**. V tomto ohledu patří KVK mezi nejhorší v rámci ČR. Kvalita lidských zdrojů jak na straně žáků, tak vyučujících se pak odráží v kvalitě výuky a školních výsledcích. V rámci průběžného hodnocení ředitelů škol a školských zařízení je řešena rovněž problematika dosahovaných výsledků žáků u maturitních zkoušek. Ředitelé jsou vyzýváni k evaluaci a přijetí adekvátních opatření. S řediteli škol jsou rovněž řešeny výstupy a doporučení České školní inspekce z provedené inspekční činnosti (inspekční zprávy, kontrolní protokoly).

²⁹ Dokument je dostupný na: <http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Stranky/koncepce/strategie.aspx>.

Struktura a dostupnost škol a školských zařízení v Karlovarském kraji

KVK je od 1. 1. 2020 zřizovatelem 21 středních škol, 4 základních škol, které vzdělávají žáky se speciálními vzdělávacími potřebami nebo žáky v léčení, 1 základní umělecké školy, 3 dětských domovů, pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogického centra, 2 domovů mládeže a školního statku. Ostatní školy a školská zařízení zřizují obce, svazky obcí, soukromé subjekty, Ministerstvo vnitra nebo církve. I když to jsou právě obce, které zřizují naprostou většinu ZŠ a MŠ v kraji z důvodu povinnosti zajistit podmínky pro plnění povinné školní docházky a podmínky pro předškolní vzdělávání v posledním roce před zahájením povinné školní docházky dětí s místem trvalého pobytu na svém území, je potřeba se i těmito stupňům vzdělávací soustavy věnovat z pohledu budoucích potřeb v krajské perspektivě. Srovnání počtu škol a počtu dětí/žáků v jednotlivých typech škol v KVK ve školním roce 2015/2016 a 2019/2020 ukazuje graf níže.

Graf 7.2: Vývoj počtu škol a dětí/žáků v KVK ve školním roce 2015/16-2019/20

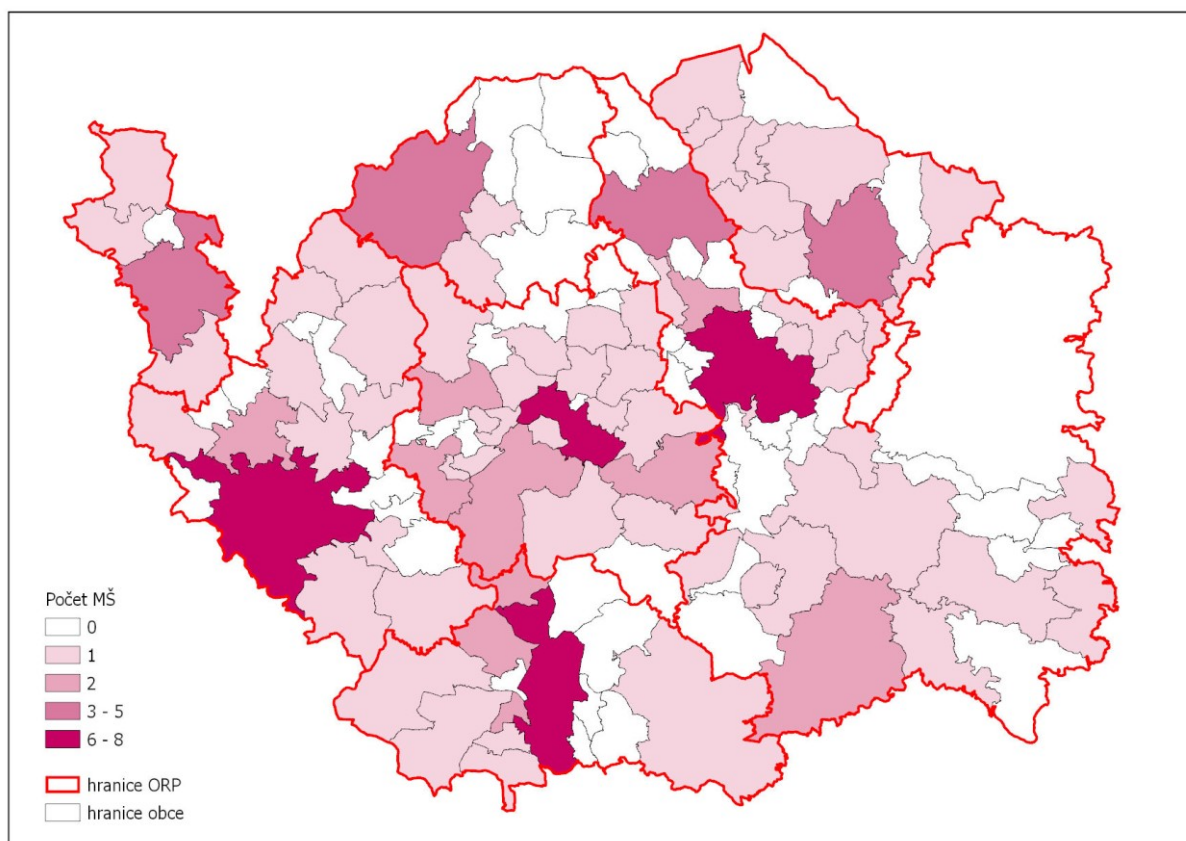
Pozn.: Uvedeny jsou údaje za všechny resorty a za všechny formy a druhy studia včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Zdroj: Ústav pro informace ve vzdělávání

Mateřské školy

V KVK fungovalo k 31. 8. 2019 **celkem 126 mateřských škol**, které jsou v naprosté většině zřizovány obcemi. Z územního hlediska jsou mateřské školy rozloženy rovnoměrně do všech okresů KVK. Počet a územní rozložení MŠ v KVK ukazuje Obrázek 7.1. Celkové kapacity MŠ jsou využity na 84,2 %, přičemž u 17,4 % je jejich kapacita naplněna. Působí zde 7 soukromých a jedna církevní MŠ. Ze soukromých školek je jedna waldorfská, jedna montessori a dvě lesní.

Obrázek 7.1: Počet a územní rozložení mateřských škol v KVK (stav v lednu 2020)

Zdroj: KÚKK, KEVIS, vlastní zpracování

V období do roku 2019 byla v oblasti předškolního vzdělávání uplatňována zejména metodická podpora při zajištění maximální účasti dětí v předškolním vzdělávání a v oblasti péče o děti se speciálními vzdělávacími potřebami. V uplynulém čtyřletém období nebylo nutné v našem kraji řešit nedostatečné kapacity mateřských škol, a to s ohledem na nepříznivý demografický vývoj.

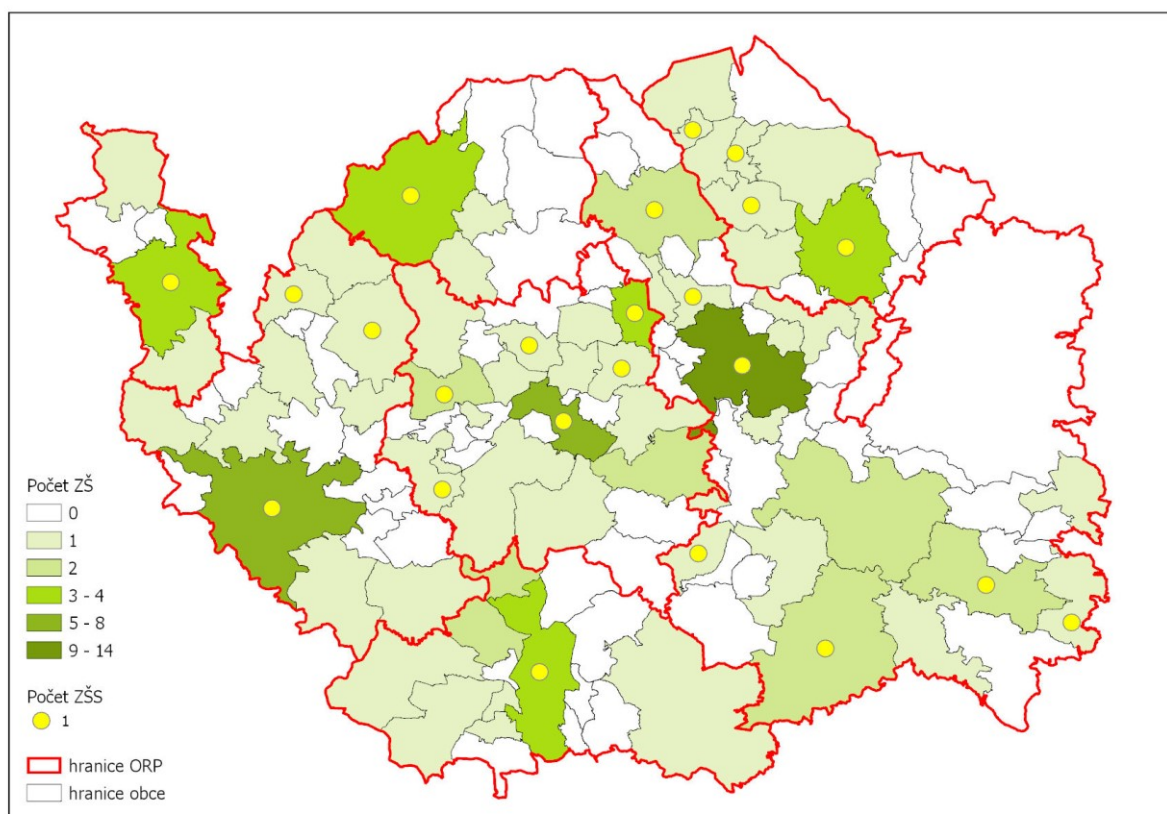
Vzhledem k tomu, že dle statistických prognóz by měl počet tříletých dětí v následujících letech stagnovat, lze předpokládat, že **kapacity mateřských škol v kraji budou dostačující**. Faktem však je, že konkrétní stavy počtu dětí docházejících do MŠ se mohou v jednotlivých obcích a zejména ve větších městech měnit. Je odpovědností zřizovatelů MŠ, aby byl na základě včasných průzkumů demografického vývoje případný nárůst počtu dětí dané věkové kohorty zaznamenán a byla přijata opatření k zajištění počtu míst v MŠ. Zejména s ohledem na zákonnou povinnost posledního ročníku předškolního vzdělávání od roku 2017. Ve městech a obcích s vyšším podílem dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí lze dostatkem kapacit eliminovat problémy, které děti z tohoto prostředí provázejí, a zvýšit jejich šance na úspěšnost ve vzdělávání. Předškolní vzdělávání má pro zlepšení vzdělávání mimořádný význam zejména při vstupu do základního vzdělávání a je důležité pro osobnostní vývoj dětí a případné vyrovnání nerovnoměrností v jejich vývoji při vstupu do základní školy.

V MŠ se vzdělává přibližně 1,2 % dětí se speciálními potřebami formou individuální integrace a kolem 1,17 % dětí je zařazeno do speciálních tříd. Tyto hodnoty se v posledních letech příliš nemění. Naopak značně narůstající tendenci má vývoj počtu dětí cizinců. Zatímco podíl dětí cizinců v MŠ činil v roce 2014 podíl 4 %, dosáhl v roce 2019 hodnoty 5,4 %.

Základní školy

V KVK působilo k 31. 8. 2019 **celkem 109 ZŠ**, které byly v naprosté většině zřizovány obcemi. Nejvíce ZŠ se nachází v okrese Karlovy Vary. ZŠ jsou umístěny ve větším počtu zejména v obcích s rozšířenou působností. Počet a územní rozložení ZŠ a speciálních ZŠ (ZŠS) v KVK ukazuje obrázek níže. Celkové kapacity základních škol jsou využity na 67,5 %.

Obrázek 7.2: Počet a územní rozložení ZŠ a ZŠS v KVK (stav v lednu 2020)

Zdroj: KÚKK, KEVIS, vlastní zpracování

Výrazná péče a podpora je zaměřena především na **posílení kariérového poradenství** v procesu volby vzdělávací dráhy žáků. Kariérové poradenství je na základních školách realizováno prostřednictvím výchovných poradců, kteří vykonávají i funkci kariérového poradce. Toto nastavení však není optimální a je ve většině případů na úkor činnosti kariérového poradce. V březnu 2019 vykonávalo činnost výchovných poradců na základních školách celkem 84 osob. Na středních školách to bylo celkem 30 osob. Kariérové poradenství bylo finančně podporováno skrze personální šablony pro základní a střední školy. Tyto šablony však využila pouze část škol. Jelikož není pozice kariérového poradce ukotvena legislativně a nelze tak na ni čerpat finanční prostředky ze státního rozpočtu, bude i v dalším programovém období Evropské unie finančně podporována z Evropského sociálního fondu.

Obdobně výrazná podpora je věnována zejména **polytechnickému vzdělávání** s cílem posílit zájem žáků o technické obory a spolupráci ZŠ se SŠ zejména v této oblasti. Počet dětí v ZŠ kopíruje demografický vývoj, kdy v posledních letech došlo k nárůstu počtu žáků, který však s ohledem na snižující se počty dětí v MŠ nebude mít dlouhé trvání. Kapacity ZŠ jsou dostačující, přesto musí

zřizovatelé stav kapacit ZŠ monitorovat a přijmout včas případná opatření k zajištění přijetí všech dětí, které začnou plnit povinnou školní docházku.

Přetrvávajícím problémem, který výrazně ovlivňuje kvalitu vzdělávání, zůstává odchod žáků do různých výběrových škol a neoptimální je zejména přetrvávající vysoký podíl žáků, kteří pokračují v plnění povinné školní docházky v 8 a 6 letých gymnáziích.

Akutním problémem základních škol je nedostatek kvalifikovaných a aprobovaných pedagogů zejména na druhém stupni, což vede ke snížení kvality vzdělávání a slabým výsledkům žáků základních škol.

Nezbytná je rovněž podpora spolupráce škol a dalších organizací při rozvoji a začleňování dětí ohrožených předčasným odchodem ze vzdělávání.

V rámci plánovacího období Evropské unie 2014-2020 bylo pro území obcí s rozšířenou působností zpracováváno celkem sedm *Místních akčních plánů* (MAP). Jejich cílem byla analýza daného území a určení priorit, které měly být v tomto území řešeny v oblasti vzdělávání. Implementace definovaných priorit byla zajišťována z Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV) a z Integrovaného regionálního operačního programu (IROP). Na těchto sedm projektů MAP navázalo v roce 2019 celkem 5 projektů MAP II, jejichž realizace aktuálně probíhá³⁰. Jedná se o MAP pro ORP Karlovy Vary, Ostrov, Sokolov a Kraslice (spojeno do jednoho projektu), Cheb a MAP pro ORP Mariánské Lázně. Na území ORP Aš není realizován projekt MAP II. Obdobný model bude nastaven i pro následující plánovací období EU 2021-2027. OP VVV bude nahrazen Operačním programem Jana Amose Komenského (OP JAK), z něhož budou aktivity v oblasti místního akčního plánování financovány. Počítá se rovněž s využitím šablon, které se osvědčily v předchozích obdobích.

Střední a vyšší odborné školy

V KVK působilo k 31. 8. 2019 **celkem 32 SŠ**, z toho 22 zřizoval KVK. Počet žáků SŠ řadu let klesá. Dle údajů z výkazů k 30. 9. 2019 se ve SŠ v KVK vzdělávalo celkem 10 492 žáků, což je o 49 (0,5 %) méně než o rok dříve. I když dle demografické projekce mělo dojít k růstu, tak stále pokračuje mírný pokles. S ohledem na nárůsty počtu žáků v ZŠ lze očekávat nárůst i na SŠ, ale nebude tak výrazný, jak se původně předpokládalo. Vzdělávací soustava tak bude muset na tuto situaci reagovat. Počet a územní rozložení SŠ v KVK ukazuje Obrázek 7.3. Z obrázku je patrné, že **nejvíce středních škol se nachází v hlavních sídlech regionu (Karlovy Vary, Sokolov a Cheb)**, která jsou vzájemně propojena dálnicí D6.

³⁰ Odkazy na stránky jednotlivých MAP II:

MAP II Karlovy Vary - <http://mas-sokolovsko.eu/projekty/aktualni/map-karlovarske-ii/>

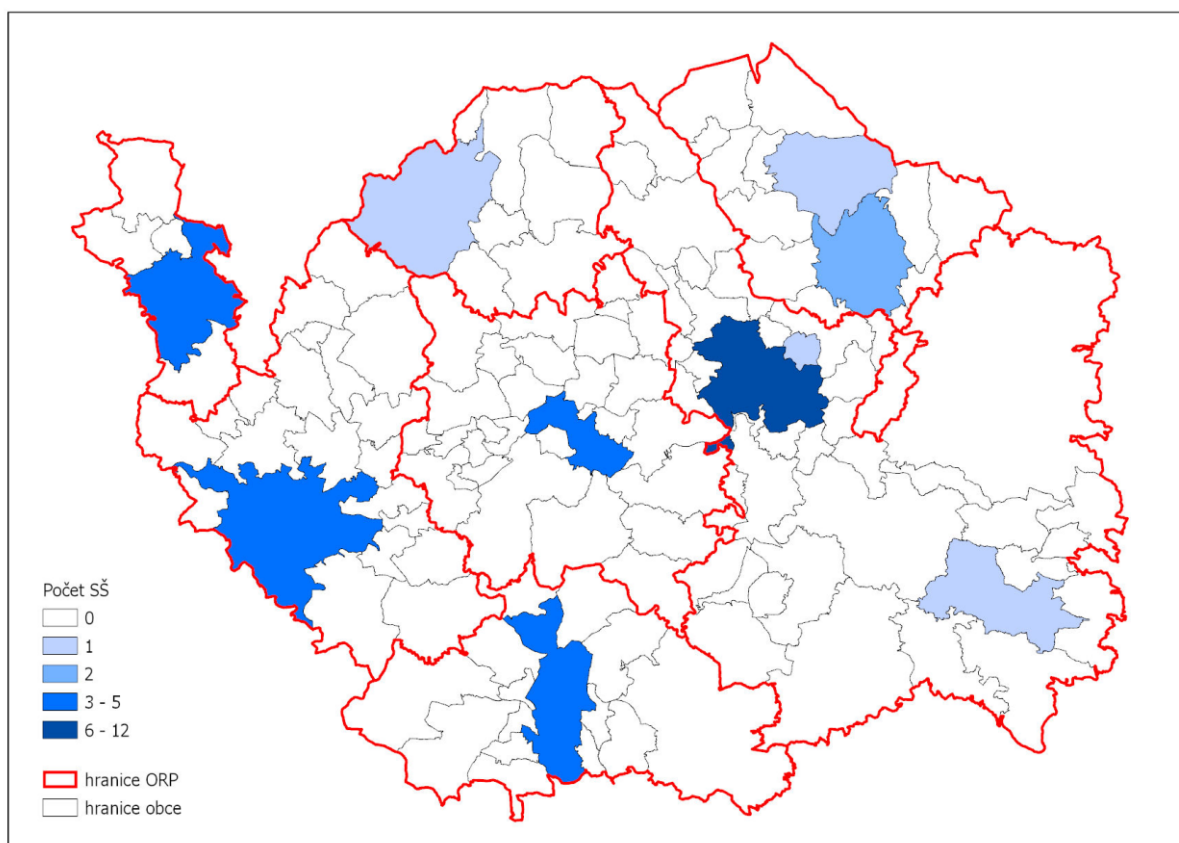
MAP II Sokolov a Kraslice - <http://mas-sokolovsko.eu/projekty/aktualni/map-orp-so-kr/>

MAP II Ostrov - <https://www.mas-krusne-hory.cz/map-ii/mistni-akcni-plan-2017-2018/>

MAP II M. Lázně - <https://www.marianskolazensko.org/projekty/projekty-svazku-marianskolazensko/map-vzdelavani-na-marianskolazensku/>

MAP II Cheb - <https://www.cheb.cz/mistni-akcni-plan-rozvoje-vzdelavani/ms-75738/p1=75738>

Obrázek 7.3: Počet a územní rozložení SŠ v KVK (stav v lednu 2020)

Zdroj: KÚKK, KEVIS, vlastní zpracování

Celkem 89,5 % žáků se vzdělává ve SŠ zřizovaných KVK. Údaje o struktuře žáků a dalších charakteristikách středních škol v KVK i v jednotlivých okresech pro školní rok 2019/20 udává následující tabulka.

Tabulka 7.3: Počet žáků středních škol v KVK (stav k 30. 9. 2019)

Střední školy / okres				Cheb	KV	Sokolov	Celkem
Denní forma	Střední vzdělávání (bez maturity)			6	66	0	72
	Střední vzdělávání s výučním listem			691	1 123	814	2 628
	Střední vzdělávání s maturitní zkouškou	čtyřleté		904	3 199	903	5 006
		nižší gymnázium		1 012	929	531	2 472
	Celkem			2 627	5 339	2 308	10 274
Ostatní formy	Střední vzdělávání (bez maturity)			0	0	0	0
	Střední vzdělávání s výučním listem			0	0	0	0
	Střední vzdělávání s maturitní zkouškou			39	78	101	218
Denní	Nástavbové studium (pro absolventy středního vzdělání s výučním listem v příbuzném oboru vzdělání)			14	22	60	96
Ostatní				0	21	62	83

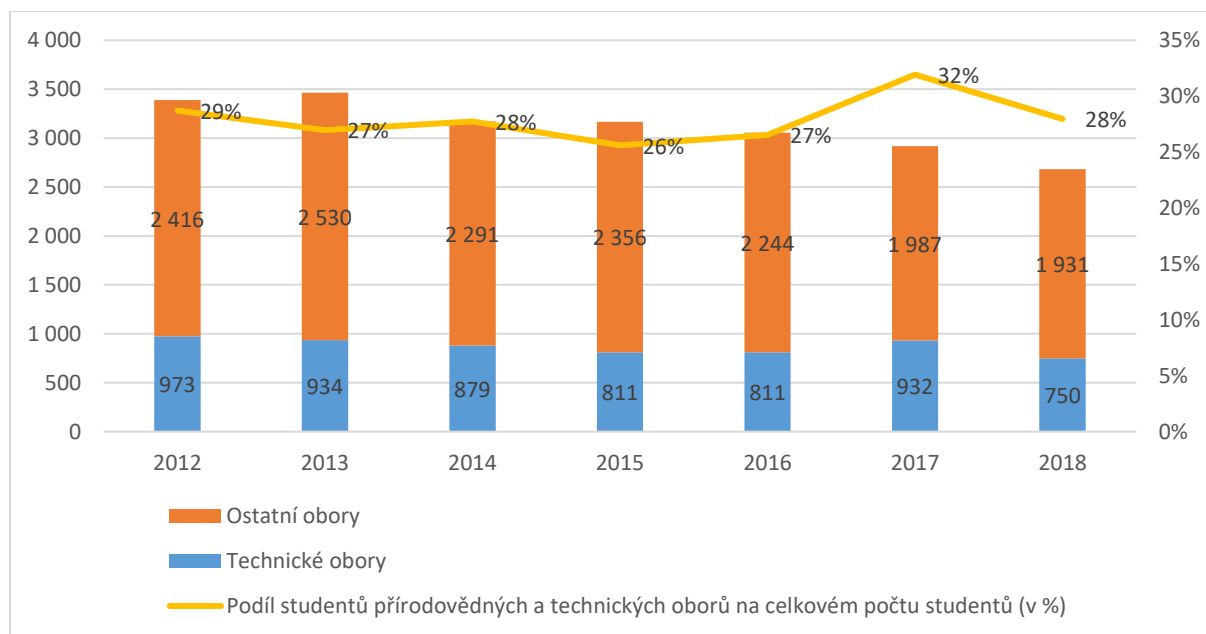
Pozn.: Uvedené údaje se týkají všech středních škol na území KVK bez ohledu na zřizovatele.

Zdroj: Ústav pro informace ve vzdělávání

Kromě SŠ působí v KVK také čtyři **vyšší odborné školy (VOŠ)**, které zabezpečují vzdělávání v oborech **zdravotnických, cestovního ruchu, sociální pedagogiky a sociální práce**.

Úbytek počtu žáků SŠ, jejich nízká naplněnost a roztržitost oborů vedla k optimalizaci středních škol a školských zařízení zřizovaných KVK, která proběhla v uplynulých třech letech, kdy došlo ke sloučení a zániku celkem 5 středních odborných škol, sloučení dětských domovů, pedagogicko-psychologické poradny a od 1. 1. 2020 došlo ke sloučení Gymnázia a SOŠ Chodov s Gymnáziem Sokolov a Krajského vzdělávacího centra (KVC). Pro stabilizaci školství v KVK by bylo potřebné provést ještě další úpravy. **Hlavním cílem provedené optimalizace bylo snížení počtu nabízených míst, zefektivnění fungování škol, ekonomická stabilizace a vytvoření center odborného vzdělávání.** I přes provedená opatření a snížení počtu nabízených míst stále vysoce převažuje nabídka nad poptávkou. Struktura nabídky středního odborného vzdělávání odpovídá zaměření ekonomiky kraje, ale nepotkává se s poptávkou a zájmem ze strany žáků základních škol. Při rozhodování o výběru střední školy hraje významnou roli výše nástupních platů. Průměrná mzda v KVK je dlouhodobě nejnižší v rámci České republiky. Dalším problémem je nedostatečné kariérové poradenství na základních školách, které neposkytuje komplexní informace o perspektivách daných oborů, možnostech uplatnění či vyhodnocení žáka, k čemu má schopnosti. Vzdělávací nabídka musí korespondovat s potřebami zaměstnavatelů a firmy by měly spolu s krajem a SŠ vyvíjet tlak na absolventy ZŠ a jejich rodiče s cílem vzdělávat žáky v oborech uplatnitelných na trhu práce, avšak s perspektivou vysoké míry flexibility jejich absolventů. Smyslem přizpůsobování nabídky škol trhu práce není vyhovět konkrétním a dílčím požadavkům zaměstnavatelů, ale nabídnout co nejmodernější vzdělávání v oborech/odvětvích, v nichž působí firmy v KVK. Obecně je na trhu práce v KVK vnímán nedostatek absolventů přírodovědných a technických oborů. Vývoj přijatých studentů SŠ v letech 2012-2018 ukazuje Graf 7.3.

Graf 7.3: Vývoj počtu/podílu přijatých žáků SŠ do technických a přírodovědných oborů v akademickém roce 2012/2013-2018/2019

Zdroj: KÚKK, vlastní zpracování

Z grafu je patrné, že mezi akademickými roky 2012/2013-2018/2019 poklesl jak počet přijatých žáků na SŠ jako takový, tak počet žáků přijatých do technických a přírodovědných oborů. Podíl těchto žáků se však nemění a osciluje kolem 27 %.

Schválená **reforma financování regionálního školství**, kdy již nebudou školy dostávat peníze na žáka, ale podle počtu odučených hodin, by měla pomoci oborům, které nejsou tak naplněny, ale pro trh práce jsou potřebné. Dalším prostředkem, který má pomoci se zvýšením kvality vzdělávání v kraji, jsou prospěchová stipendia pro žáky všech SŠ zřizovaných krajem s výjimkou oborů gymnázií a praktické školy dvouleté. V minulosti zavedená motivační stipendia pro vybrané obory vzdělání (zejm. přírodovědné a technické) nevedla k očekávaným cílům, a proto byla zrušena.

Kvalitu a strukturu SŠ v KVK je možné hodnotit nepřímo skrze míru nezaměstnanosti jejich absolventů, která vyjadřuje, kolik procent absolventů dané kategorie vzdělání či skupiny oborů zůstane bez zaměstnání. **Míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů SŠ a VOŠ činila v dubnu 2019 v KVK 3,1 %, v ČR 3,2 %.** Regionální rozdíly ukazuje Tabulka 7.4.

Tabulka 7.4: Míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů v letech 2017-2019 (v %)

ČR, kraj	2017	2018	2019
Hl. m. Praha	4,6	2,5	2,4
Středočeský	4,6	3,7	2,8
Jihočeský	3,6	2,8	2,0
Plzeňský	3,0	1,8	1,9
Karlovarský	4,4	2,4	3,1
Ústecký	7,2	4,2	4,4
Liberecký	4,5	4,4	3,8
Královéhradecký	3,2	2,7	2,6
Pardubický	4,1	2,6	2,2
Vysočina	3,7	3,8	3,2
Jihomoravský	6,9	4,9	4,9
Olomoucký	4,4	3,1	3,0
Zlínský	5,1	3,0	2,9
Moravskoslezský	6,5	4,0	4,4
ČR	5,0	3,4	3,2

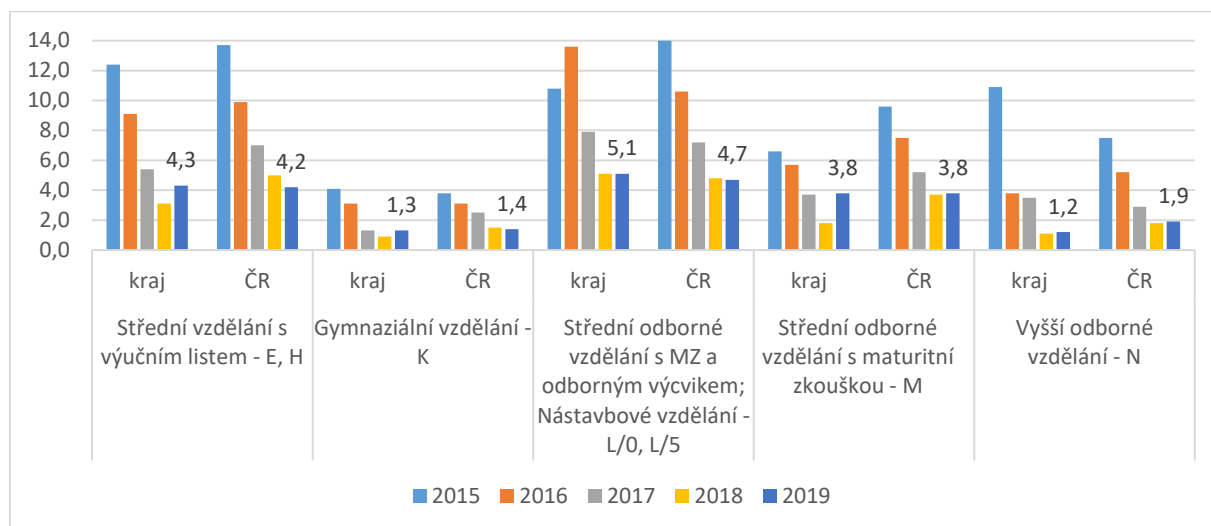
Pozn.: Míra nezaměstnanosti absolventů škol v kraji je definována jako podíl počtu nezaměstnaných absolventů škol v kraji (bez ohledu na to, v kterém kraji Česka jsou evidováni na Úřadu práce) k počtu absolventů, kteří se připravovali na školách v daném kraji. Počet nezaměstnaných absolventů zahrnuje pouze „čerstvé“ absolventy středních a vyšších odborných škol, kteří ukončili studium nejvýše rok před okamžikem zjišťování, v tomto případě nejpozději v květnu předchozího roku.

Zdroj: NÚV – Vzdělávání a trh práce v krajích ČR, Nezaměstnanost absolventů středních a vyšších odborných škol v krajích ČR

V KVK sice došlo od roku 2017 do roku 2019 k poklesu míry nezaměstnanosti absolventů (ze 4,4 % na 3,1 %), ale v roce 2018 činila tato míra pouze 2,4 %. Mezi faktory, které míru nezaměstnanosti absolventů významně ovlivňují, patří celková míra nezaměstnanosti ekonomicky aktivního obyvatelstva. Přitom většinou platí, že absolventi v krajích s nižší celkovou mírou nezaměstnanosti se uplatňují na trhu práce lépe než absolventi v krajích s vyšší nezaměstnaností. Vliv na pokles míry nezaměstnanosti absolventů má také počet volných míst pro absolventy škol. V KVK činil podíl volných míst pro absolventy na celkovém počtu volných míst v kraji v posledních třech letech mezi 25 – 30 %. Dalším významným faktorem je hospodářský cyklus, kdy hospodářský růst České republiky od roku 2013 výrazně snížil nezaměstnanost obyvatel vč. absolventů některých škol.

Míra nezaměstnanosti absolventů je silně ovlivněna úrovní vzdělání. Obecně se ukazuje, že čím vyššího vzdělání mladý člověk dosahuje, tím lépe se uplatňuje na trhu práce. Vývoj míry nezaměstnanosti absolventů z hlediska vzdělání v KVK v porovnání s ČR ukazuje Graf 7.4.

Graf 7.4: Míra nezaměstnanosti absolventů v KVK v letech 2015 až 2019 podle úrovně dosaženého vzdělání (denní studium, dubnové hodnoty v %)

Pozn.: Míra nezaměstnanosti absolventů škol v kraji - viz poznámku u předchozí tabulky.

Zdroj: NÚV – Vzdělávání a trh práce v krajích ČR, Nezaměstnanost absolventů středních a vyšších odborných škol v krajích ČR

Porovnáme-li míry nezaměstnanosti absolventů KVK podle kategorií dosaženého vzdělání, nižší míry nezaměstnanosti v kraji vykazují absolventi s vyšší kategorií vzdělání – absolventi gymnázií a maturitních oborů SOŠ a absolventi VOŠ. Je to zčásti dáno i tím, že větší část těchto absolventů pokračuje ve studiu na VŠ. Ve srovnání s ČR vykazuje KVK mírně vyšší míru nezaměstnanosti absolventů učebních a maturitních oborů vzdělání. Míra nezaměstnanosti absolventů je hodně závislá na hospodářských cyklech ekonomiky, a proto lze celkově konstatovat, že díky hospodářské konjunktuře posledních pěti let se nezaměstnanost absolventů snížila na úroveň přirozené míry nezaměstnanosti.

Z pohledu budoucího uplatnění absolventů škol je důležité srovnání nabídky oborů středního odborného vzdělávání v KVK a struktury regionální ekonomiky podle zaměstnanosti. Vzdělávání v oborech, v nichž by absolventi velmi obtížně našli v kraji uplatnění, a naopak neexistence absolventů poptávaných oborů na trhu, mohou být jednou z příčin nezaměstnanosti absolventů a obecně problémů místní ekonomiky. Sektorovou a odvětvovou strukturu ekonomiky KVK dle zaměstnanosti společně s počty a podíly absolventů příslušejících vzdělávacích oborů znázorňuje Tabulka 7.5.

Tabulka 7.5: Porovnání oborové struktury zaměstnanosti a středního odborného vzdělávání v KVK v roce 2018

Struktura		Zaměstnaní		Absolventi SŠ a VOŠ		
		v tis. osob	%	obor ³¹	počet	%
podle sektorů	zemědělství	5,1	3,3	-	51	4,0
	průmysl (vč. stavebnictví)	54,0	35,6	-	360	28,3
	služby	92,7	61,1	-	1030	67,7
podle vybraných odvětví ekonomické činnosti	zemědělství, lesnictví a rybářství	5,1	3,3	41	51	4,0
	těžba a dobývání	3,0	2,0	21	0	0
	zpracovatelský průmysl	39,9	26,3	23,26,28,	316	24,8
	Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla	1,7	1,1	26	73	5,7
	Zásobování vodou; činnosti související	2,6	1,7	16, 39	24	1,9
	stavebnictví	11,1	7,3	36	44	3,4
	velkoobchod a maloob.; opr. mot. vozidel	13,5	8,9	66	26	2,0
	doprava a skladování	11,3	7,4	37	43	3,4
	ubytování, stravování a pohostinství	8,2	5,4	65	251	19,7
	administrativní a podpůrné činnosti	3,6	2,4	63,69	148	11,6
	informační a komunikační činnosti	0,8	0,5	18, 72	60	4,7
	peněžnictví a pojišťovnictví	1,8	1,2	63	81	6,4
	činnosti v oblasti nemovitostí	1,1	0,7	78	49	3,8
	profesní, vědecké a technické	5,0	3,3	39	19	1,5
	veřejná správa a obrana; povinné sociální	12,8	8,4	68	47	3,7
	vzdělávání	8,9	5,9	75	69	5,4
	zdravotní a sociální péče	13,9	9,2	53	85	6,7
	kulturní, zábavní a rekreační činnosti	2,7	1,8	82	45	3,5
	ostatní činnosti	2,4	1,6	64,78	64	5,0
Celkem		151,8	-	-	1273	-

Pozn.: Do počtu absolventů středních a vyšších odborných škol se nezapočítávají absolventi gymnaziálního vzdělávání.

Zdroj: ČSÚ – Statistická ročenka Karlovarského kraje 2019, NÚV – Vzdělávání a trh práce v krajích ČR, Nezaměstnanost absolventů středních a vyšších odborných škol v krajích ČR

Ze srovnání vyplývá určitý nesoulad mezi strukturou zaměstnanosti v jednotlivých odvětvích ekonomické činnosti a podílem absolventů jim příslušejících oborů. Údaje je nutné brát s určitou rezervou, jelikož ne každý absolvent SŠ jde pracovat do oboru, který vystudoval. Zatímco je podíl zaměstnaných v sektoru průmyslu a stavebnictví vyšší než podíl absolventů, opouští naopak střední školy vyšší podíl absolventů oborů zaměřených na služby a zemědělství, než je v místní ekonomice podíl zaměstnaných v těchto odvětvích, i když je tento rozdíl menší, než tomu bylo před čtyřmi lety. Nejvýraznější nesoulad přetrvává u oborů se specializací na ubytování, stravování a pohostinství a oborů zaměřených na administrativní a podpůrné činnosti, kde je podíl absolventů výrazně vyšší, než je podíl zaměstnaných v tomto odvětví. Naopak nižší podíl absolventů, než podíl zaměstnaných nalezneme ve velkoobchodě, maloobchodě a opravách motorových vozidel a v odvětví veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení.

³¹ Seznam oborů a jejich kódů je dostupný na: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani/ramcove-vzdelavaci-programy>.

V plánovacím období EU 2014-2020 byl pro území kraje zpracováván *Krajský akční plán*³² (KAP), jehož cílem byla analýza potřeb daného území a určení priorit, které měly být v tomto území řešeny v oblasti vzdělávání. Pro období 2020-2022 byl zpracován KAP 2, který vyhodnotil plnění opatření z KAP 1 a pro následující období stanovil nové obecné a dílčí cíle a na ně navazující opatření (činnosti). V rámci KAP 2 byla zpracována analýza potřeb v území a prioritizace potřeb. Dále byla zpracována a odeslána žádost na projekt Implementace Krajského akčního plánu 2, který bude vycházet z definovaných potřeb v KAP 2. V novém plánovacím období bude OP VVV nahrazen OP JAK. Zároveň se dle dostupných informací zatím počítá s pokračováním modelu akčního plánování, jak byl nastaven ve stávajícím programovém období. Aktivita v oblasti krajského akčního plánování budou financovány z nového operačního programu. Počítá se rovněž s využitím šablon, které se osvědčily v předchozích obdobích.

Priority KAP 2 (podrobněji viz Příloha 3):

- Odborné vzdělávání včetně spolupráce škol se zaměstnavateli
- Podpora kompetencí k podnikavosti, kreativitě a iniciativě
- Rozvoj škol jako center dalšího profesního vzdělávání
- Podpora polytechnického vzdělávání a matematické gramotnosti
- Rozvoj kariérového poradenství
- Inkluzivní vzdělávání
- Rozvoj čtenářské gramotnosti
- Rozvoj výuky cizích jazyků
- Rozvoj ICT kompetencí

Vysoké školy

Terciární vzdělávání je v KVK realizováno v podobě programů veřejných vysokých a soukromých škol sídlících v jiných krajích. V akademickém roce 2019/20 zde aktivně působily čtyři pobočky dvou veřejných a jedné soukromé vysoké školy v podobě fakulty či střediska – viz tabulku níže.

Tabulka 7.6: Pobočky VŠ působící v KVK v akademickém roce 2019/2020

VŠ	Fakulta	Zastoupení v KVK
Západočeská univerzita v Plzni	Fakulta ekonomická	Cheb
Česká zemědělská univerzita v Praze	Provozně ekonomická fakulta	Cheb
Vysoká škola finanční a správní, a.s.		Karlovy Vary
Česká zemědělská univerzita v Praze	Fakulta životního prostředí	Karlovy Vary

Zdroj: KÚKK

Většina v kraji působících vysokých škol nabízí pouze bakalářské studium, a to převážně v kombinované formě. Tyto služby terciárního vzdělávání v kraji sytí poptávku po vysokoškolském vzdělání především u specifické cílové skupiny lidí, kteří nemají zájem studovat mimo kraj, nebyli přijati na VŠ mimo kraj nebo studují při zaměstnání. Veřejný sektor má pouze omezený vliv na to, jaké obory a formy studia se v kraji budou vyučovat. Vždy záleží na dohodě obce nebo kraje s konkrétní vysokou školou a její fakultou. KVK v posledních letech aktivně jedná se Západočeskou univerzitou v Plzni o otevření poboček fakult zdravotnických studií a pedagogické fakulty na území kraje. Město Karlovy Vary se ve

³² http://www.kvkskoly.cz/manazer/projekty/Stranky/KAP_KVK.aspx

spolupráci s Univerzitou Karlovou neúspěšně pokoušelo o otevření oboru jedné z lékařských fakult. Většina snah naráží na nízký zájem o studium či nízký počet uchazečů, kteří uspějí u přijímacího řízení.

Talentovaní absolventi středních a vyšších odborných škol většinou opouštějí kraj a pokračují v inženýrských, magisterských a postgraduálních studiích na vysokých školách mimo KVK. Podle analýz Ústavu pro informace ve vzdělávání jde 90 % studentů KVK studovat na vysokou školu mimo kraj (42 % do Prahy, 26 % do Plzně) a v kraji tak studuje nejméně studentů VŠ v poměru k počtu obyvatel v rámci ČR. Navíc se studenti málokdy vrací a absence veřejné VŠ v kraji je jedním z důvodů pro obtížné udržení vysoce vzdělaného obyvatelstva v kraji. Dle **Analýzy příčin odchodu pracovní síly z Karlovarského kraje** zpracované v roce 2017 jsou hlavními důvody odchodu z kraje: nedostatečná nabídka pracovních příležitostí, nedostatečné finanční ohodnocení, nedostatečné možnosti trávení volného času, nekvalitní podmínky pro rodinný život a nedostatečné možnosti vzdělávání.³³ Nelze předpokládat, že v KVK vznikne v dohledné době významné centrum vysokoškolského vzdělávání a že kraj dokáže poskytovat vzdělání v široké řadě oborů, a to z řady objektivních příčin. I proto bude stále řada studentů odcházet za studiem do jiných krajů. Důležité je snažit se tyto absolventy nalákat zpět do KVK tak, aby zde byl dostatek vzdělané pracovní síly. To je možné jedině tím, že kraj nabídne těmto lidem nejenom zajímavé a atraktivní pracovní příležitosti, ale i další služby.

Identifikace úspěšných (původem místních) obyvatel a rozvíjení jejich vazeb na KVK a jeho hospodářskou základnu představuje možnost, jak vyvážit negativní efekt selektivní migrace. Kraj by se měl snažit podpořit rozvoj kooperačních vazeb mezi firmami aj. organizacemi a školami (a to včetně vysokých škol působících mimo kraj) a mezi firmami a studenty s cílem zajistit si do budoucna dostatek relevantně kvalifikovaných lidských zdrojů pro rozvoj místních podniků a zajištění služeb. Od akademického roku 2014/2015 jsou studentům VŠ s trvalým bydlištěm na území kraje nabízena stipendia s podmínkou, že po úspěšném ukončení studia budou v kraji pracovat nebo podnikat tolik let, kolik let pobírali stipendium. V programu bylo dosud podpořeno cca 140 studentů vysokých škol.

Celoživotní učení

Celoživotní učení je fenoménem zejména posledních dvou desetiletí. Představuje zásadní koncepční změnu pojetí vzdělávání a jeho organizačního principu. Všechny možnosti učení, ať už v tradičních vzdělávacích institucích nebo mimo ně, jsou vnímány jako jediný propojený celek. Celoživotní učení lze v podstatě rozdělit na dvě základní etapy – počáteční a další vzdělávání. Kategorie počáteční vzdělávání představuje nezbytný základ a řadí se do ní základní, střední nebo terciární vzdělávání. **Další vzdělávání je zaměřeno na získání vědomostí, dovedností či kompetencí pomáhajících ke zlepšení společenského či pracovního uplatnění jednotlivce.** Za další vzdělávání je považován jakýkoliv typ vzdělávání nebo učení, který probíhá po prvním vstupu daného jedince na trh práce, a to jak v pozici zaměstnaného, tak nezaměstnaného.

³³ Analýza příčin odchodu pracovní síly z Karlovarského kraje je dostupná na: <https://www.karp-kv.cz/assets/front/documents/analýza-přicin-odchodu-pracovni-sily-z-karlovarskeho-kraje.pdf>.

Další vzdělávání je rozděleno do tří typů:

- **formální vzdělávání** - je realizováno především ve školách, účastníci vzdělávání mohou vstupovat i do školských forem, ve kterých se poskytuje převážně počáteční vzdělávání, s cílem doplnit si doposud získané vzdělání,
- **neformální vzdělávání** - je poskytováno zaměstnavateli, soukromými vzdělávacími institucemi, neziskovými organizacemi či školskými zařízeními,
- **informální vzdělávání** - k tomuto vzdělávání dochází nahodile, často není zaměřené ani organizované (například prostřednictvím televize, kontaktů s ostatními lidmi apod.).

V současné době se nejvíce pozornosti zaměřuje na další vzdělávání zaměřené na rozvoj aktuální kvalifikace nebo získání nové, tedy na další vzdělávání napojené na trh práce. Do této kategorie patří především další profesní vzdělávání – kvalifikační vzdělávání a další profesní vzdělávání (rekvalifikace).

Informace o dalším vzdělávání jsou získávány a vyhodnocovány zejména pomocí speciálních šetření organizovaných Českým statistickým úřadem. Výjimku představuje oblast rekvalifikací, které jsou zajišťovány a vyhodnocovány Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR a jím řízenými institucemi. V této kapitole jsou využity celkem tři základní zdroje dat – data z Českého statistického úřadu, Krajského úřadu KVK a data sledovaná Ústavem pro informace ve vzdělávání. Zájem dospělých o další vzdělávání včetně odborné přípravy je monitorován pomocí ukazatelů vypovídajících o účasti dospělých na odborné přípravě a na dalším vzdělávání, jež probíhá formou večerního, kombinovaného, dálkového nebo distančního studia, které jedinci mohou pomoci zajistit udržení, růst a rozvoj kvalifikační úrovně. Většina kurzů v rámci dalšího vzdělávání však probíhá mimo vzdělávací systém a za tuto oblast nejsou statistická data k dispozici. Proto je důležité uvést, že veškeré níže uvedené statistické údaje jsou uvedeny za oblast dalšího vzdělávání v rámci vzdělávacího systému. **Statisticky je tedy podchycena pouze malá část dalšího vzdělávání.**

V rámci vzdělávací soustavy KVK realizují další vzdělávání dospělých prakticky všechny druhy vzdělávacích institucí s výjimkou předškolních zařízení. SŠ nabízejí další vzdělávání především formou rekvalifikačního studia, přičemž některé kurzy jsou hrazeny úřady práce. Dále některé SŠ organizují kurzy jednotlivých předmětů či ucelených částí učiva, případně další specializační kurzy.

Do systému formálního dalšího vzdělávání se také řadí vzdělávání, které poskytuje doplnění základního vzdělání. Tyto kurzy jsou organizovány v rámci regionálního školství na úrovni základního a středního vzdělávání. Počet účastníků tohoto typu vzdělávání je velmi nízký, avšak má nezastupitelné místo. Tato forma vzdělávání nabízí všem jedincům, kteří z jakéhokoliv důvodu neukončili základní vzdělání, si je doplnit. Vyšší zájem je o kurzy základního vzdělání.

V Tabulka 7.7 je uveden přehled jednotlivých typů kurzů dalšího vzdělávání, které realizují SŠ v KVK v členění dle jednotlivých okresů. Nejširší nabídka je v oblasti odborných kurzů, které navštěvovalo ve školním roce 2018/2019 nejvíce účastníků.

Tabulka 7.7: Kurzy organizované středními školami v KVK ve školním roce 2018/2019

Typ kurzu/okres	Cheb		Karlovy Vary		Sokolov		KVK celkem	
	Počet kurzů	Počet účastníků	Počet kurzů	Počet účastníků	Počet kurzů	Počet účastníků	Počet kurzů	Počet účastníků
Odborné kurzy	3	27	6	75	0	0	9	102
Kurzy jednotlivých předmětů	0	0	3	30	0	0	3	30
Rekvalifikační kurzy mimo soustavu oborů vzdělání	0	0	2	3	0	0	2	3

Zdroj: Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v KVK za školní rok 2018/2019

V oblasti dalšího vzdělávání a celoživotního učení probíhají pravidelná jednání pracovního minitýmu v rámci projektu KAP. Z plánovaných činností se prostřednictvím šablon pro ZŠ a SŠ začalo více pracovat se žáky ohrožených školním neúspěchem, kteří předčasně opouštějí vzdělávací systém. Nepodařilo se vytvořit krajské centrum celoživotního učení. Rezervy jsou i v oblasti vzdělávání lektorů dalšího vzdělávání. KVK finančně přispívá na **provoz portálu dalšího vzdělávání** www.dvkk.cz, který nabízí seznam poskytovatelů dalšího vzdělávání a kurzy dalšího vzdělávání.

Vzdělávání pedagogických pracovníků

Pro řízení školy směrem k vyšší kvalitě vzdělávání jsou samozřejmě nejdůležitějším článkem pedagogičtí pracovníci. V této oblasti se KVK potýká delší dobu s několika klíčovými problémy:

- **nedostatečná odborná kvalifikace učitelů** - odchod kvalifikovaných učitelů do důchodu, kteří nejsou nahrazováni adekvátně kvalifikovanými mladými lidmi, malý zájem o další vzdělávání ze strany pedagogických pracovníků,
- **nízká motivace pro povolání pedagoga** - souvislost s finančním ohodnocením, odpovědností a klesající prestiží učitelského povolání, se stávajícími převažujícími metodami, obsahem vzdělávání a málo funkční kariérní růst neodpovídající představám o osobním rozvoji.

Z údajů *Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Karlovarského kraje 2020-2024* vyplývá, že se situace ohledně odborné kvalifikace učitelů za období 2016-2020 postupně zlepšila, nicméně i přesto je v porovnání se situací v ostatních krajích ČR stále nejhorší. Za sledované období se v našem kraji celkový počet kvalifikovaných učitelů v mateřských školách, základních školách, středních školách a vyšších odborných školách snížil z 90,77 % na 88,83 %, tj. o 1,94 %. Za průměrem ČR 94,67 % tak zaostáváme o 5,83 %. Otázka nízké motivace pro povolání pedagoga spadá spíše do kompetence Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), které přiděluje finanční prostředky na platy pedagogických a nepedagogických pracovníků. Řešením tohoto bodu je nastavení spravedlivého kariérního systému, který bude pedagogické pracovníky motivovat. Připravovaná legislativní úprava kariérního systému nebyla schválena a zatím neprobíhá příprava nového návrhu. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v posledních letech motivuje pedagogické pracovníky výrazným nárůstem tarifní části platu. Je otázka, zda tato motivace povede k růstu počtu mladých učitelů.

KVK v oblasti celoživotního učení zaměřuje velkou pozornost na další vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP), které je založeno na principu spolupráce státních a krajských organizací. Jsou to zejména Odbor školství, mládeže a tělovýchovy krajského úřadu Karlovy Vary, Česká školní inspekce, Národní institut dalšího vzdělávání – krajské pracoviště Karlovy Vary a Krajské vzdělávací centrum. V kraji také působí některé soukromé a neziskové vzdělávací organizace.

Krajské vzdělávací centrum - činnost je zaměřena na realizaci akreditovaných vzdělávacích kurzů orientovaných na všeobecné i odborné předměty, dále na metodickou pomoc pedagogickým pracovníkům, realizaci kurzů zacílených na aktuální témata a realizaci společných setkávání pedagogů.

Národní pedagogický institut (NPI) - zaměřuje se mimo jiné na realizaci a podporu prioritních témat celostátní vzdělávací politiky a zároveň ve své nabídce zohledňuje potřeby učitelů a škol v jednotlivých krajích ČR. Celostátně i regionálně nabízí vzdělávací programy, které jsou finančně podporovány z prostředků ESF. V posledních době pak roste zájem o vzdělávací akce “na klíč” pro pedagogické sbory jednotlivých škol a o konzultační a metodickou podporu. Metodická a vzdělávací činnost NPI byla ve školním roce 2018/2019 na krajském pracovišti Karlovy Vary realizována ve všech základních směrech tj. v oblasti projektů EU fondů – Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání, v oblasti kvalifikačních studií – kariérní vzdělávání i v oblasti průběžného vzdělávání. Mezi jeho zcela nové úkoly patří podpora nadání (tvorba krajské koordinační skupiny Krajské sítě podpory nadání) a podpora učitelů vzdělávajících děti/žáky – cizince.

KVK již několik let spolupracuje s Pedagogickou fakultou Západočeské univerzity v Plzni, kdy na základě dohody s uvedenou vysokou školou bylo od 1. 9. 2014 v Karlových Varech realizováno magisterské studium pro 38 nekvalifikovaných učitelů 1. stupně ZŠ, kteří ukončili studium v roce 2019 a bakalářské studium pro 29 učitelek MŠ, jež bylo ukončeno akademickým rokem 2017/2018. Na financování těchto studií se podílí KVK. Nekvalifikovaní učitelé 2. stupně ZŠ a SŠ pak studují přímo v Plzni, jelikož se fakultě ekonomicky nevyplatí nabízet tento studijní program. Dále KVK od roku 2011 pravidelně vyhlašuje dotační program na podporu získání odborné kvalifikace učitelů ZŠ a SŠ zřizovaných KVK, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí v KVK. Celkem bylo do školního roku 2018/2019 vyplaceno 3 312 500 Kč pro 185 učitelů.

Největší problémy čtenějšího zapojení učitelů do vzdělávání lze spatřovat v nízké podpoře ze strany vedení škol vzhledem k nutnosti zajistit suplování za vzdělávajícího se učitele a v samotné motivaci a ochotě učitelů se dále rozvíjet a vzdělávat.

Sport

Problematika sportu v KVK je podrobně řešena v samostatném dokumentu s názvem *Plán sportu Karlovarského kraje 2018-2023*³⁴. Pro analytickou část PRKK21+ je z tohoto dokumentu vybrána SWOT analýza, která poskytuje představu o stavu sportu v kraji.

³⁴ Plán sportu Karlovarského kraje 2018 – 2023 je dostupný na: <http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Documents/koncepce/Plan-sportu-KVK-2018-2023.pdf>.

Obrázek 7.4: SWOT analýza ke sportu v KVK

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Tradice sportu v kraji • Trvalá finanční podpora sportu ze strany KVK • Dlouhodobě aktivní sportovní kluby a svazy • Široká škála pohybových aktivit • Investice měst a obcí do sportovní infrastruktury • Sportovně-rekreační areály pro veřejnost (např. Krajinka Cheb, areál zdraví Sokolov, aj.) • Množství lokalit vhodných k rekreaci, sportu a relaxaci 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatečná informovanost občanů a turistů o nabídce sportovních aktivit a konání sportovních akcí • Chybějící pasportizace sportovišť v kraji • Nedostatečná infrastruktura pro některé sporty (např. gymnastika, plavání, závodní cyklistika) a s tím spojený odchod talentovaných sportovců mimo kraj • Nedostatek finančních prostředků pro kvalifikované trenéry • Absence sportovního gymnázia
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Propagace a medializace kraje prostřednictvím sportu • Rozvoj cykloturistiky, pěší turistiky, vodácké turistiky, lyžařské turistiky • Zlepšení spolupráce napříč sportovním prostředím (sportovní kluby, sportovní svazy, obce, kraj) • Větší objem prostředků na podporu sportu • Vznik sportovního centra mládeže 	<ul style="list-style-type: none"> • Pokles zájmu dětí a mládeže o sport a pohybové aktivity a s tím spojený nárůst obezity u této věkové skupiny a rozvoj negativních sociálně-patologických jevů • Ohrožení existence klubů v souvislosti s odchodem trenérů, funkcionářů • Nedostatek kvalifikovaných trenérů • Odchod mladých lidí z regionu – stárnutí populace • Zvýšení ekonomického tlaku na domácnosti – problém se spolufinancováním sportu

Zdroj: Plán sportu Karlovarského kraje 2018-2023

I přes určité zlepšení stavu některých sportovišť neodpovídá řada z nich požadavkům na bezpečný provoz či hygienické předpisy. **Absence kvalitních sportovišť a nedostatečná infrastruktura pro některé sporty** snižuje možnosti sportovního vyžití a dosahování kvalitních sportovních výkonů. Nedostatek sportovního vyžití u dětí může vést ke zvýšení sociálně patologických jevů (např. zvýšení kriminality u dětí a mladistvých). Dalším efektem nedostatku pohybu je růst nadváhy a obezity u mladých lidí. Neméně důležitým důsledkem neexistence kvalitního sportovního zázemí může být odchod talentovaných sportovců mimo kraj, a to vč. rodiny, a tím ke zvýšení již tak nepříznivého migračního salda.

V rámci kraje chybí průběžně aktualizovaná pasportizace stavu jednotlivých sportovních areálů, která by pomohla určit dotační priority. Modernizaci v řadě případů brání nedostatek finančních prostředků. V některých případech je problém v nevyjasněných vlastnických vztazích k danému sportovišti, který brání v čerpání dotací na obnovu. Přetrvávající stav může vést k uzavření některých sportovních areálů z důvodů bezpečnosti či hygieny.

Nedostatek finančních prostředků na platy kvalifikovaných trenérů a nízký počet trenérů je patrný zejména u menších sportů. V řadě případů se jedná o nadšence, kteří se ve svém volném čase starají

o děti, a to nejen v průběhu pracovního týdne, ale rovněž o víkendech, kdy v daném sportu probíhají jednotlivé soutěže. Většina těchto lidí dělá tuto činnost zadarmo. Řada dotací na činnost mládeže směřuje k zajištění provozu sportoviště a na trenéry už prostředky nejsou. Mnoho trenérů vykonává v rámci oddílu i administrativní činnosti, za které rovněž nedostávají žádnou odměnu. I když jsou trenéři vesměs vedeni svým entuziasmem a nadšením, tak bez peněz nelze se závodníky např. cestovat po celé republice a někdy i do zahraničí na soutěže, což má za následek, že závodník nedosáhne na odpovídající výsledky. V optimálním případě podpoří trenéra (např. odvozem na soutěž) rodina závodníka, ale to není systémové řešení. Mladé zájemce o trénování absence odměny odrazuje a v některých menších sportech tak může nastat problém po odchodu stávajících trenérů s jejich náhradou.

Žádný sport se neobejde bez dostatečné propagace. Kromě některých velkých významných akcí (např. KV City triatlon, půlmaraton v Karlových Varech) je **informovanost o sportovních akcích v KVK nedostatečná**. Mediálně jsou preferovány atraktivní nebo tradiční sporty (hokej, fotbal, biatlon, ad.), o menších sportovních akcích, kde může být zapojena i veřejnost, se tolik nepíše. Menší sporty, které chtějí pořádat významnější sportovní akci, jsou mnohdy závislé na finanční podpoře ze strany města či kraje. Akce se uskuteční, ale veřejnost se o ní často vůbec nedozví. Tím tento sport přichází nejen o diváky, ale i o potenciální zájemce a nové členy. Pořádání sportovních soutěží je součástí propagace. Jejich cílem je mj. přilákání nových mladých zájemců k danému sportu. Nedostatečná členská základna vede k nižším příjmům z dotací a k postupnému zániku daného sportovního odvětví. V této souvislosti by **pomohla jedna krajská informační platforma**, kde by se zájemce dozvěděl o připravovaných aktivitách v oblasti sportu.

Závěr - klíčové problémy a výzvy

Vzdělanostní struktura obyvatelstva je pro KVK jedním z klíčových problémů, který úzce souvisí se strukturou zaměstnanosti v regionu. **KVK patří v rámci ČR k regionům s nejnižší úrovní vzdělanosti obyvatel – 19 % populace starší 15 let tvoří lidé pouze se základním vzděláním a podíl vysokoškoláků je 12,4 %**. Horší vzdělanost populace v KVK má historické příčiny a souvisí s minulou (a do určité míry stále existující) specializací hospodářství kraje a s tendencí vzdělávání se mezigeneračně reprodukovat. Významnou roli zde rovněž hraje sociální složení obyvatelstva a rostoucí počet sociálně vyloučených lokalit. **Omezené možnosti terciárního vzdělávání** v kraji vedou k odchodu nejtalentovanější části mladé populace za studií mimo kraj. V důsledku menší nabídky pracovních míst (a jejich nižší pestrosti) v kraji pro absolventy vysokých škol se tito lidé nevracejí zpět, což vede k přetrvávajícímu nízkému podílu vysokoškolsky vzdělaných obyvatel v kraji. **Nedostatek vzdělané a kvalifikované pracovní síly brzdí možnosti rozvoje regionu** např. skrze zavádění inovací. Tato situace může negativně ovlivnit přínos zahraničních investic do regionu a znesnadňovat umísťování aktivit s vyšší přidanou hodnotou v kraji, ať už by se jednalo o zahraniční investory nebo o rozvíjející se místní firmy, a rovněž má vliv na podíl OSVČ.

V kraji přetrvává **nesoulad v odvětvové struktuře zaměstnanosti a počtu absolventů škol v souvisejících oborech vzdělání**. Tento problém není v nedostatku nabízených míst na středních školách, ale ve výběru střední školy žáky základních škol, kdy při rozhodování o výběru střední školy hraje významnou roli výše nástupních platů. Průměrná mzda v KVK je dlouhodobě nejnižší v rámci ČR. Dalším problémem je **nedostatečné kariérové poradenství na základních školách**, které neposkytuje komplexní informace o perspektivách daných oborů, možnostech uplatnění či vyhodnocení žáka,

k čemu má schopnosti. **Struktura nabídky středního odborného vzdělávání odpovídá zaměření ekonomiky kraje, ale nepotkává se s poptávkou a zájmem ze strany žáků základních škol.** Lze rovněž konstatovat, že nabídka míst na středních školách vysoce překračuje počet žáků, kteří opouštějí základní školy, což vede k málopočetným třídám, a tím i k ekonomické nehospodárnosti. Průzkumy mezi firmami dále ukazují na jejich nespokojenost s kvalitou absolventů jednotlivých oborů. **Problémem** v tomto případě **nemusí být pouze zaměření vzdělávacích programů, ale také kvalita pedagogů**, jejich postoj k modernizaci a změnám ve výuce a v neposlední řadě **v technickém vybavení škol**, které může ztěžovat kvalitní přípravu studentů. **Na trhu práce poptávané obory nejsou pro uchazeče dostatečně atraktivní** mimo jiné z důvodu nízkých mezd a vysokých nároků ze strany zaměstnavatelů. Významným faktorem je **postoj veřejnosti** a zejména rodičů žáků základních škol **k určitým oborům vzdělání**. Zde je potřeba pozitivní motivace těchto žáků, na které se budou společně podílet kraj, zaměstnavatelé a střední odborné školy. Sladování potřeb trhu práce a vzdělávání však nesmí podléhat krátkodobým potřebám například i firem z nekonkurenceschopných oborů a aktivit, ale musí vždy zohledňovat určitou šíři znalostí, dlouhodobější vzdělávací trendy a do jisté míry i předpovídat budoucí potřeby.

Síť škol a školských zařízení na území KVK je v současné době z hlediska dostupnosti a naplněnosti dostatečná. Podle populační projekce je třeba od roku 2023 počítat s postupným úbytkem dětí a mladistvých ve věku do 19 let. **Demografický vývoj bude** postupně měnit počet dětí v předškolním, mladším školním a starším školním věku, což bude **mít dopad na aktuální potřebu a naplněnost jednotlivých stupňů a druhů škol**. V případě mateřských a základních škol nejsou optimálně naplněny stávající kapacity, což umožňuje řešit očekávaný růst počtu dětí jejich vyšším využitím sa krátkodobějšími opatřeními. Otázkou, která není v této analýze řešena a již je třeba věnovat pozornost, je dostatek kapacit základních škol v jednotlivých lokalitách. V případě SŠ demografický vývoj poukazuje na potřebu další optimalizace, která by řešila vedle kapacit i zaměření vzdělávání žáků v souladu s potřebami trhu práce.

KVK se i přes zlepšení v minulých letech stále potýká s nízkou kvalifikací pedagogických pracovníků, se stárnutím pedagogického sboru a s nízkou aprobovaností výuky. Přetrvávající stav může vést ke zhoršení kvality výuky. Dlouhodobě nepříznivý stav v zajištění kvalifikované výuky ve školách v KVK je částečně ovlivněn absencí vysoké školy s pedagogickým zaměřením v našem regionu a omezenou nabídkou studia v kombinované nebo distanční formě pedagogických fakult, které by umožňovalo lepší dostupnost doplnění odborné kvalifikace stávajícím nekvalifikovaným učitelům. Malá motivace pro začínající pedagogy vede k jejich odchodu ze škol, což může způsobit problémy se zajištěním výuky některých předmětů.

Z dostupných dat vyplývá, že **další vzdělávání v rámci celoživotního učení není v KVK dostatečně využíváno.** Kraj nemá aktuální informace o situaci v oblasti dalšího vzdělávání v kraji a bylo by potřeba provést studii, která by ji zmapovala ve školách a v soukromé sféře (poskytovatelé, oblasti vzdělávání, rozsah nabídky, účast v těchto kurzech apod.). Je třeba nastavit podmínky pro systematické sledování poptávky po profesích a kvalifikacích na trhu práce a rovněž metodicky, organizačně a informačně **podporovat spolupráci mezi školami, vzdělávacími institucemi, zaměstnavateli, profesními sdruženími a úřady práce při sladování nabídky dalšího vzdělávání s požadavky firem.** Řešením některých z těchto témat se zabývá *Krajský akční plán rozvoje vzdělávání Karlovarského kraje*.

Na možnosti sportovního využití a dosahování kvalitních sportovních výkonů má vliv **nedostatečná kvalita sportovišť a infrastruktura pro některé sporty**, v kraji **chybí průběžně aktualizovaná pasportizace stavu jednotlivých sportovních areálů**. Většina dotací na činnost mládeže směřuje k zajištění provozů sportovišť, **na platy trenérů není dostatek finančních prostředků**. **Nedostatečná** je též **propagace sportovních akcí** a informovanost veřejnosti o jejich konání.

8. Zdravotnictví

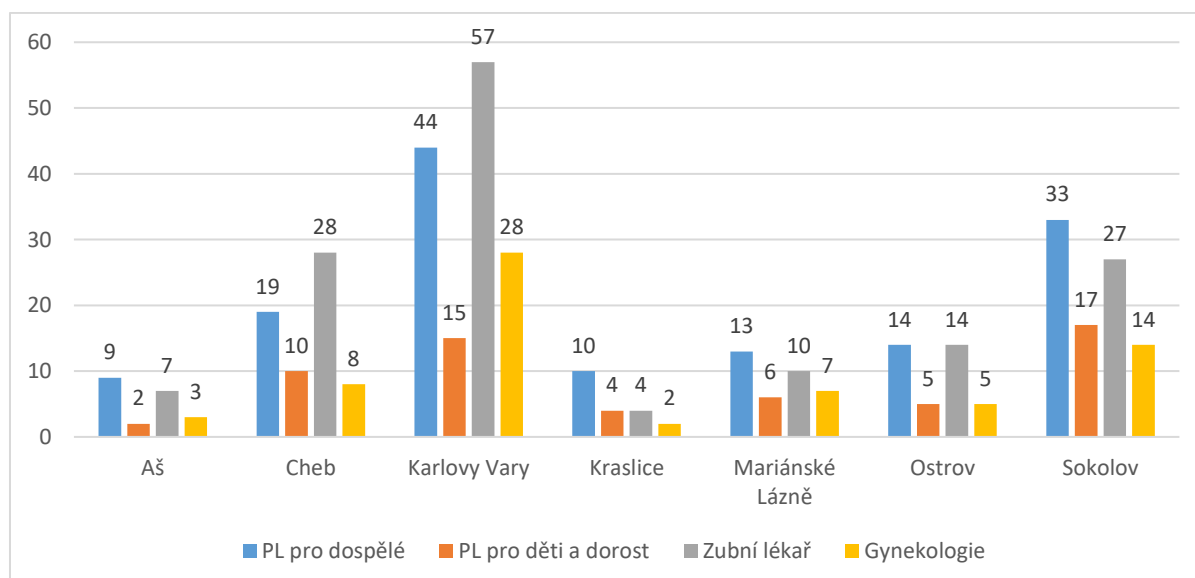
Oblast zdravotnictví prošla v posledních letech výraznými změnami jak v oblasti legislativy, tak strukturální. KVK je zřizovatelem, resp. zakladatelem 4 zdravotnických zařízení – Karlovarské krajské nemocnice a.s., Zdravotnické záchranné služby KVK, příspěvkové organizace, Krajského dětského domova pro děti do 3 let, příspěvkové organizace a Zařízení následné rehabilitační a hospicové péče, příspěvkové organizace. V nich dohlíží na organizaci a zabezpečení zdravotní péče tak, aby byla poskytovaná nejen v souladu se zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ale i v souladu se současnými poznatky lékařské vědy a ekonomickými možnostmi, a zároveň sleduje úroveň poskytované zdravotní péče. Díky novodobé historii má KVK zájem o kompletní spektrum poskytovaných zdravotních služeb na svém území.

Na území kraje se k 30. 9. 2019 nacházelo celkem 1 420 poskytovatelů zdravotních služeb, z toho v okrese Cheb 484 poskytovatelů, v okrese Sokolov 280 poskytovatelů, v okrese Karlovy Vary 656 poskytovatelů.

V kraji byla k 30. 9. 2019 poskytována primární péče na 485 místech, v kraji působí 551 ambulantních specialistů, 141 lázeňských domů a 100 lékáren. Počet praktických lékařů, zubařů a gynekologů v jednotlivých SO ORP na začátku roku 2020 ukazuje graf níže. Dostupnost praktických lékařů, zubařů a gynekologů na území KVK v roce 2018 ukazují Obrázek 8.1 a Obrázek 8.2.

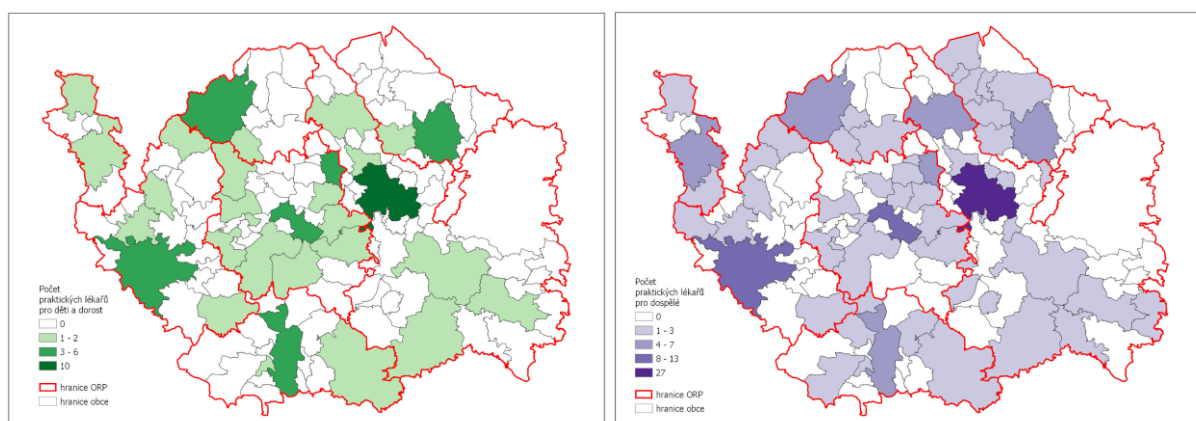
V souladu se zákonem č. 372/2012 Sb. má KVK povinnost na svém území zajistit lékařské a lékárenské zdravotní služby. Ty jsou v současné době zajištěny v rozsahu lékařské pohotovostní služby pro dospělé, pro děti a zubní, a to ve všech okresech KVK – Karlovy Vary, Sokolov a Cheb + Aš a Mariánské Lázně.

Graf 8.1: Počet lékařů v jednotlivých SO ORP (stav v lednu 2020)

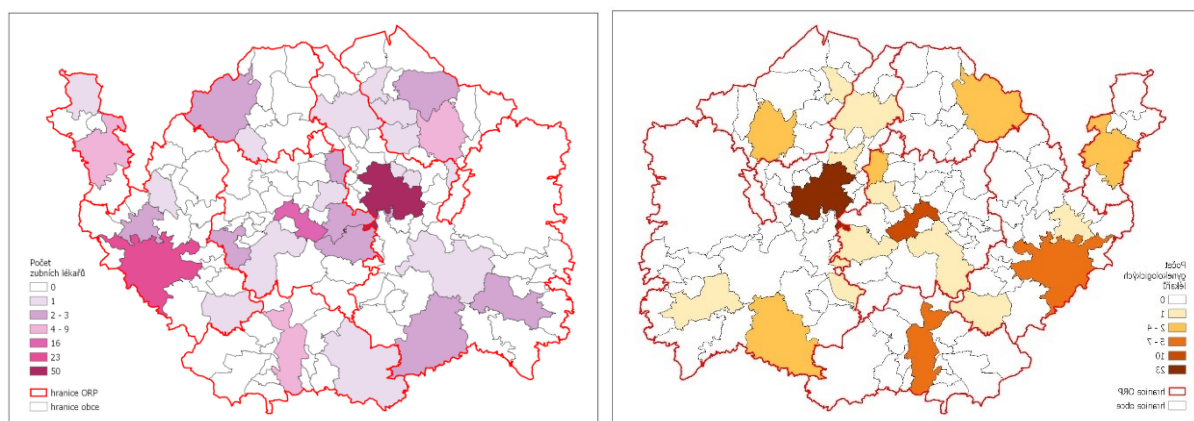
Zdroj: KÚKK, vlastní zpracování

Obrázek 8.1: Územní dostupnost praktických lékařů v KVK v roce 2018

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Obrázek 8.2: Územní dostupnost zubních a gynekologických lékařů v KK (stav v lednu 2020)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Akutní lůžkovou péči zabezpečují v KVK 4 nemocnice:

- nemocnice Karlovy Vary řízená a spravovaná společností Karlovarská krajská nemocnice a. s., která k 30. 9. 2019 disponovala 432 lůžky,
- nemocnice Cheb řízená a spravovaná společností Karlovarská krajská nemocnice, a. s., která k 30. 9. 2019 disponovala 241 lůžky,
- nemocnice Sokolov řízená a spravovaná společností NEMOS SOKOLOV s.r.o., která k 30. 9. 2019 disponovala 270 lůžky,
- nemocnice Ostrov řízená a spravovaná společností NEMOS PLUS s.r.o., která k 30. 9. 2019 disponovala 200 lůžky.

Dlouhodobou lůžkovou péči zabezpečuje v KVK 5 subjektů s celkovou kapacitou 309 lůžek:

- AMICA CENTRUM, s.r.o.,
- CARVAC, s.r.o.,
- Nemocnice Mariánské Lázně, s.r.o.,
- nemocnice Ostrov řízená a spravovaná společností NEMOS PLUS s.r.o.,

- Zařízení následné rehabilitační a hospicové péče, příspěvková organizace.

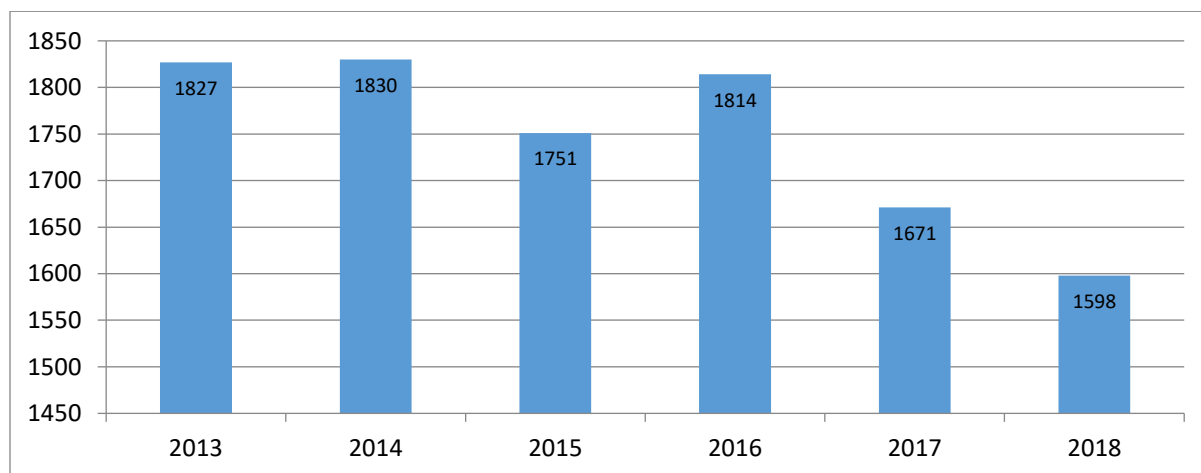
Následnou lůžkovou péči zabezpečuje v KVK 9 subjektů s celkovou kapacitou 284 lůžek:

- CARVAC, s.r.o.,
- DOP – HC, s.r.o.,
- Dům klidného stáří, spol. s r. o.,
- nemocnice Karlovy Vary řízená a spravovaná společností Karlovarská krajská nemocnice, a. s.,
- nemocnice Cheb řízená a spravovaná společností Karlovarská krajská nemocnice, a. s.,
- nemocnice Sokolov řízená a spravovaná společností NEMOS SOKOLOV s.r.o.,
- nemocnice Ostrov řízená a spravovaná společností NEMOS PLUS s.r.o.,
- Nemocnice Mariánské Lázně, s.r.o.,
- Zařízení následné rehabilitační a hospicové péče, příspěvková organizace.

Do kategorie následné lůžkové péče spadá i lázeňská péče, která má v KVK velké zastoupení (v roce 2019 je v kraji evidováno 54 poskytovatelů lázeňské následné lůžkové péče s 6 282 lůžky).

V rámci vývoje počtu lůžek v kraji disponoval KVK v roce 2018 nejmenším počtem lůžek v republice. Je však nutné přihlédnout k tomu, že v našem regionu neexistuje fakultní nemocnice. V rámci poskytovaných zdravotních služeb akutní lůžkové péče je ve všech čtyřech nemocnicích v kraji zachován lůžkový fond pro základní obory (interna, chirurgie, gynekologie a pediatrie). V posledních letech **dochází v KVK k dalšímu poklesu akutních lůžek** (viz graf níže). V roce 2018 zde bylo 1 598 lůžek, tj. v porovnání s rokem 2013 o 229 lůžek méně.

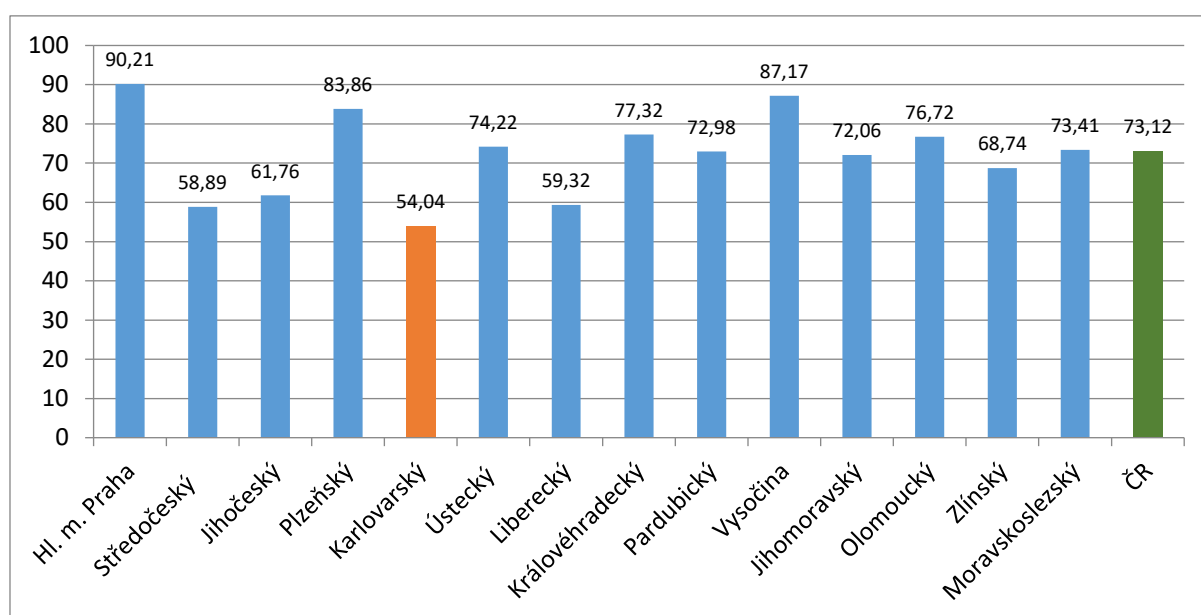
Graf 8.2: Vývoj celkového počtu lůžek v KVK v letech 2013-2018 bez rozlišení poskytovatele

Zdroj: Národní zdravotnický informační systém -ekonomické zpravodajství

V porovnání počtu lůžek přepočteném na 10 tis. mezi kraji je na tom KVK nejhůře (viz graf dále).

Graf 8.3: Celkové počty lůžek na 10 000 obyvatel v krajích v roce 2018, bez rozlišení poskytovatele

Zdroj: Národní zdravotnický informační systém – ekonomické zpravodajství (Zdravotnictví ČR, lůžkový fond 2018)

Z dlouhodobého hlediska by v KVK měla být zachována stávající síť nemocnic poskytujících akutní lůžkovou péči. Možné jsou dílčí změny s ohledem na stavebně technický stav budov (centralizace oddělení, výstavba nových pavilonů apod.). Současný stav lůžkové péče vychází jednak z výsledků vyplývajících z jednání s plátcí zdravotní péče, kteří provádí svá vlastní hodnocení a finanční analýzy předcházející nasmlouvání nových kapacit, a také z dostupnosti personálu.

V roce 2019 vznikl v KVK první **kamenný hospic** u příspěvkové organizace kraje – Zařízení následné rehabilitační a hospicové péče, příspěvková organizace v Nejdku. **Disponuje 20 lůžky.** Hospicová péče je formou paliativní péče, kterou tvoří souhrn lékařských, ošetrovatelských a rehabilitačně-ošetrovatelských činností. Tato péče je nezbytná v momentě, kdy medicína vyčerpala veškeré možnosti a nepostačuje či není možná péče v domácím prostředí. **Paliativní lůžka jsou plně obsazená a v dalším období se dá očekávat jejich zvýšená potřeba.** Zároveň v KVK **chybí dostatečná kapacita domácí pečovatelské a ošetrovatelské péče a paliativní péče zajišťovaná v domácím prostředí.**

Podle Stručného přehledu činnosti oboru domácí zdravotní péče za období 2007-2018 (ÚZIS, 2019) je domácí zdravotní péče průměru poskytována 13,49 osobám na tisíc obyvatel, kdežto v KVK pouze 10,7 osobám.

Služby mobilních hospiců však nejsou hrazeny z veřejného zdravotního pojištění v případě, kdy v týmu domácí a ošetrovatelské péče není zastoupen i lékař s aprobační paliativa, a proto se tato zařízení potýkají s velkými finančními problémy. V roce 2019 působilo v KVK 9 subjektů, které disponují oprávněním k poskytování zdravotních služeb paliativní péče v domácím prostředí pacienta.

Z pohledu dostupnosti kvalitní a dostatečné zdravotní péče se KVK potýká s problémem **absence specializovaných/superspecializovaných center a letecké zdravotnické záchranné služby.** Všechna zdravotnická zařízení provozují sice obory spadající do základní péče, ale co se týká **specializované a superspecializované péče,** fungují zde **čtyři specializovaná centra.** V Karlových Varech je to iktové centrum, kardiocentrum, perinatologické centrum a v Sokolově další iktové centrum. Mezi další

specializované obory mimo nemocnici Karlovy Vary patří např. onkologická péče v nemocnici Cheb či oční oddělení v nemocnici Sokolov. Onkologie v Chebu nemá statut komplexního onkologického centra, jelikož nesplňuje náročné legislativní požadavky. Z těchto důvodů spolupracují jednotlivá zdravotnická zařízení v kraji v oblasti superspecializované péče u vybraných chorobných stavů a traumat s nemocnicemi s odpovídajícími odbornými pracovišti (traumacentrum, onkocentrum, kardiocentrum, léčba pacientů s HIV/AIDS, perinatologické centrum III typu a další) v jiných krajích, především v Plzeňském a Ústeckém kraji a s Prahou. **U specializované péče v nemocnicích je tedy největším problémem absence komplexního onkologického centra a traumatologického centra.**

V KVK by měl být věnován též dostatečný prostor implementaci **reformy psychiatrické péče**, jejíž realizaci by měly být na území kraje doplněny nové formy péče, popř. inovovány stávající formy. V roce 2019 vznikla v KVK díky snaze o deinstitucionalizaci a destigmatizaci psychiatrické péče na národní úrovni dvě **Centra duševního zdraví** (v Karlových Varech a v Chebu). Ta by měla zajistit lepší dostupnost psychiatrické péče, destigmatizační a vzdělávací aktivity a v neposlední řadě i humanizaci stávajících prvků systému psychiatrické péče. **Základním problémem je absence následné lůžkové psychiatrické péče v kraji i akutních psychiatrických lůžek, nízký počet ambulantních psychiatrů, kritický nedostatek dětských psychiatrů a nedostatek zařízení zabývajících se léčbou závislostí.**

Pro srovnání úrovně psychiatrické péče v krajích nejsou dostupná relevantní statistická data, kromě počtu hospitalizací v lůžkových psychiatrických zařízeních, kde KVK dosahuje mezikrajského průměru 500 žen a 600 mužů na 100 000 obyvatel ročně a počtu pacientů v ambulantních psychiatrických zařízeních, kde je KVK mírně pod průměrem ČR, který tvoří 5 000 mužů a 7 000 žen na 100 000 obyvatel.

Největším problémem v organizování a zajištění zdravotnické péče v KVK je však **nedostatek lékařů a všeobecných sester**. V KVK je sice statisticky nadprůměrný celkový počet pracovníků ve zdravotnictví, to je ale způsobeno počtem pracovníků v léčebných ústavech poskytujících lázeňskou péči.

Ústav zdravotnických informací a statistik provedl v roce 2017 další mezikrajské srovnání všech pracovníků ve zdravotnictví pomocí údajů počtu pracovníků přepočtených na počet obyvatel. Výše úvazků pracovníků akutní péče na 1 000 obyvatel eliminuje odlišné velikosti jednotlivých krajů. Nejvíce lékařů v oblasti akutní péče působilo ve zdravotnických zařízeních v Praze (3,40 lékařů na 1 000 obyvatel), nejméně naopak ve Středočeském kraji (1,33 lékařů na 1 000 obyvatel), **v KVK připadá 1,40 lékařů na 1 000 obyvatel**. Větší počet lékařů je zřejmý i v dalších regionech s největšími městy, kde zároveň působí fakultní nemocnice: Plzeňský, Královéhradecký, Jihomoravský, Olomoucký a Moravskoslezský.

Velkým **problémem** všech zdravotnických zařízení je vedle nedostatečného, v řadě případů hraničního personálního obsazení zdravotnickými pracovníky, **též věkový průměr lékařů**. V primární péči byl v roce 2019 věkový průměr lékařů následující:

- praktičtí lékaři pro dospělé 56,4 let (z toho 44,4 % nad 60 let)
- praktičtí lékaři pro děti a dorost 61,04 let (z toho 57,9 % nad 60 let)
- zubní lékaři 56,6 let (z toho 52,6 % nad 60 let).

Zdravotnická záchranná služba Karlovarského kraje, příspěvková organizace je krajskou organizací, která má celkem **tři oblastní střediska - Karlovy Vary, Sokolov a Cheb**. Tato střediska mají pod sebou celkem **13 výjezdových stanovišť**. Oblastní středisko Cheb má výjezdové stanoviště v Mariánských

Lázních, v Chebu, v Lubech, v Teplé a v Aši. Oblastní středisko Sokolov má stanoviště v Kraslicích, v Sokolově a v Horním Slavkově. Středisko v Karlových Varech má stanoviště v Ostrově, v Nejdku, ve Žluticích, v Toužimi a v Karlových Varech. V KVK jsou však oblasti, kde je velmi náročné dodržet 20 minutový limit dosažitelnosti od výzvy přijaté výjezdovou skupinou. Řešením se jeví zřízení nových výjezdových základen ve vybraných lokalitách a zvýšení počtu výjezdových skupin ve stávajících základnách. **Územní zdravotnická záchranná služba KVK nemá k dispozici vlastní leteckou záchrannou službu**, proto dochází ke spolupráci s leteckou záchrannou službou v Plzeňském a Ústeckém kraji. 2/3 území KVK však tak nejsou pokryty leteckou záchrannou službou dle stanovené dostupnosti.

Současná zdravotní péče musí být zachována ve všech nemocnicích založených KVK, zároveň je třeba dbát na zajištění a dostatečné rozložení ambulantní péče v kraji, kde příslušné kompetence mají zdravotní pojišťovny. Rozsah zdravotní péče poskytované v nemocnicích v KVK vychází ze splnění základní podmínky, a to maximální dostupnosti zdravotní péče občanům kraje. Splnění podmínky maximální dostupnosti, tedy komfortu pro pacienty, ovšem není zcela v souladu s ekonomickou soběstačností vybraných oddělení nemocnic. Bude-li tudíž upřednostněna dostupnost před ekonomickou stabilitou, tak jako je tomu v současném modelu, lze očekávat ztrátové hospodaření, a to zejména u oddělení, která jsou např. v kraji jedinečná, ale jejich využití ze strany pacientů nestačí pokrýt náklady oddělení.

Klíčovým problémem ve zdravotnictví je tedy **nárůst nákladů na poskytování zdravotní péče, který není následován odpovídajícím financováním zdravotních pojišťoven**. Nárůst nákladů je mj. způsobený roztržitostí péče, technicky nevyhovujícím stavem budov, zastaralým a dosluhujícím zdravotnickým vybavením a periodicky se opakujícím opotřebením zdravotnických přístrojů.

Současná ekonomická situace a příjmy ze zdravotního pojištění neumožňují zdravotnickým zařízením na území kraje potřebnou reprodukci zdravotnické techniky a přístrojů. Vybavení nemocnic, ale i zdravotnické záchranné služby, je v řadě případů za hranicí své životnosti. Podle údajů ÚZIS je v KVK kraji nejhorší situace ve vybavení zdravotnických zařízení rentgenovými mamografy a ultrazvukovými sonografy. Co se týká ostatních přístrojů, pohybuje se jejich počet zhruba kolem průměru ČR. V novém programovacím období navíc nebude pořízeny nové techniky a vybavení nemocnic a dalších zdravotnických zařízení umožněno v takovém rozsahu, aby byla pokryta reálná potřeba.

KVK investuje finanční prostředky do zdravotnictví tak, aby nešlo jen o pouhou reprodukci majetku, ale především o rozvoj této oblasti jako celku. Kraj financuje ze svých zdrojů investiční akce a projekty v rámci svých zařízení, ale podporuje i vybrané subjekty, které jsou pověřeny službou obecného hospodářského zájmu, popř. vyhlašuje cílené dotační tituly (viz dále). Kraj poskytuje finanční prostředky ze svého rozpočtu na zajištění činnosti Zdravotnické záchranné služby Karlovarského kraje, příspěvkové organizace a Krajského dětského domova pro děti do 3 let, příspěvkové organizace. Na základě posouzení stavu stavebního fondu Karlovarské krajské nemocnice (KKN) přijalo v září 2019 Zastupitelstvo Karlovarského kraje usnesení, kterým rozhodlo o rekonstrukci a dostavbě areálu KKN. Za tím účelem byl zpracován generel nemocnice, z kterého vyplývá nutnost rekonstrukce technického objektu, dostavby hlavního objektu a výstavba nové transfúzní stanice, zdravotní a mateřské školy, parkovacího domu.

Kromě investiční výstavby je pozornost také věnována digitalizaci ve zdravotnictví, obecně zavádění moderních technologií. V této oblasti již byl realizován projekt Modernizace provozního informačního systému KKN a projekt Jednotná úroveň informačního systému operačního řízení a modernizace

technologie pro příjem TV realizovaný Záchranou službou Karlovarského kraje. V tomto duchu je třeba do budoucna pokračovat.

V zájmu zachování maximální dostupnosti zdravotní péče se kraj podílí na dofinancování ztrátového hospodaření zejména těch oddělení nemocnic, která jsou v KVK jedinečná, a financuje zajištění lékařských pohotovostních služeb.

Významnou měrou přispívá na opatření pro zvýšení počtu zdravotnického personálu na území kraje poskytováním náborových příspěvků novým zaměstnancům nemocnic.

KVK podporuje ze svého rozpočtu specializační přípravu absolventů lékařských fakult s cílem, aby ji absolvovali u akreditovaných poskytovatelů zdravotních služeb nacházejících se na území kraje a následně po jejím ukončení zůstali v pracovním poměru u poskytovatelů zdravotních služeb či jako osoby samostatně výdělečně činné na území KVK.

KVK podporuje formou dotačních příspěvků také činnost právnických osob, které realizují projekty v oblasti zdravotnictví, a každoročně vyhlašuje tyto **dotační tituly**:

- Program na podporu zdravotnické osvěty, výchovy a zmírňování následků onemocnění,
- Program na podporu provozování domácí hospicové péče,
- Program na podporu vybavení ordinací praktických lékařů informačními technologiemi v souvislosti s eReceptem.

Program na podporu zdravotnické osvěty je využíván širokým spektrem žadatelů. Každoročně žádá o příspěvek cca 25 žadatelů, z nichž je kolem dvaceti uspokojeno. Podporována je například zdravotní osvěta ve školách, v oblasti sociální péče, ale i sportu. K dispozici je pravidelně 800 tis. Kč. Dobrým příkladem podpory zmírňování následků onemocnění je podpora hippoterapie.

Program na podporu domácí hospicové (paliativní) péče disponuje 2,4 miliony korun, které jsou pravidelně rozdělovány jako příspěvek na mzdové náklady pěti subjektům, jež tuto péči v KVK poskytují a jsou k tomu oprávněny.

Program na podporu vybavení ordinací praktických lékařů informačními technologiemi v souvislosti s eReceptem využívají každoročně průměrně 3 žadatelé. Maximální možná výše je 35 tis. Kč.

Všechny uvedené dotační programy jsou kladně hodnoceny a zcela naplňují cíle, za kterými byly zřízeny. Jejich pokračování je plně žádoucí.

Závěr - klíčové problémy a výzvy

Zdravotnictví v KVK se potýká s nedostatečným počtem zdravotnického personálu a vysokým průměrným věkem lékařů v primární péči. Nedostatek zdravotnického personálu je zapříčiněn více faktory. Mezi klíčové lze zařadit poptávku po tuzemském zdravotnickém personálu ze strany německých poskytovatelů zdravotních služeb, neexistenci vysoké školy pro přípravu zdravotnických povolání v kraji a pokles zájmu o obory všeobecné sestry na vyšších zdravotnických školách a o obor zdravotnický asistent na středních školách. Z obecných příčin se jedná o složitý systém vzdělávání zdravotníků v ČR, úzké specializace zdravotníků, nedostatečné rozdělování úvazků zdravotní péče ze strany zdravotních pojišťoven v rámci ČR či o nedostatečnou participaci občanů na poskytování

zdravotních služeb vedoucí k nadužívání zdravotních služeb. Personální nedostatek ve zdravotnických zařízeních na území KVK je spojen s rizikem poklesu kvality péče o pacienta a snížením dostupnosti zdravotních služeb. Rovněž může docházet k vyšší chybovosti lidského faktoru (únava, stres, nejistota). Stabilizačními personálními opatřeními obecně mohou být např. náborové příspěvky, stipendia pro studenty středních zdravotnických škol a lékařských fakult, benefity pro zaměstnance, nemocniční školky, motivační řády apod.

Dostupnost zdravotní péče je též ohrožena díky **problému se zajištěním lékařských pohotovostních služeb**. KVK nemá zákonné možnosti, jak přimět lékaře k podílení se na zajišťování zdravotních služeb. Přetíženost lékařů v jejich ambulantních praxích, nedostatečné personální vybavení, nejasná a nejednoznačná legislativa, která nestanovuje jednotná pravidla pro poskytování a zabezpečení zdravotních služeb v ČR, nedostatek finančních prostředků jsou důvody, které vedou k tomu, že pohotovostní služby jsou zajišťovány často lékaři sloužícími v nemocnicích, nikoliv ze strany praktických lékařů.

Jelikož je zajištění optimální dostupnosti zdravotní péče pro občany neslučitelné s ekonomickými hledisky na poskytování zdravotní péče, je nutná finanční kompenzace ztrátových oddělení nemocnic.

Z důvodu nedostatku personálních kapacit, nedostatečné oborové struktury v nemocnicích a nedostatečné prostorové vybavenosti zdravotnických zařízení **chybí v KVK nové kapacity akutní lůžkové péče, zejm. komplexní onkologické centrum a traumacentrum**. Chybějící superspecializovaná péče v kraji pak vede ke zhoršené dostupnosti zdravotních služeb a závislosti na fakultních nemocnicích sousedících krajů, kde není možnost čerpat zdravotní péči v potřebné časové dostupnosti.

K těmto dopadům přispívá i **nedostatečný počet a kapacity výjezdových stanovišť Zdravotnické záchranné služby Karlovarského kraje, p. o. a absence letecké záchranné služby v KVK**.

Vzhledem k nárůstu psychiatrických onemocnění v populaci všech věkových skupin, nedostatku odborného zdravotnického personálu a přetíženosti stávajícího personálu, je zde prakticky **nedostupná psychiatrické péče**. Důvodem je i nákladný systém péče o duševní zdraví, založený převážně na poskytování péče v psychiatrických nemocnicích. Ambulance nedostatečně napojené na veřejný systém (převažují zde pacienti s běžnými psychickými problémy) však nezachytí včas závažná duševní onemocnění.

Vzhledem k nedostatku finančních prostředků je v kraji **nevyhovující síť hospicové péče - lůžkové i mobilní**. Jedním z důvodů může být i podceňování péče o terminálně nemocné jak ze strany tvůrců zdravotní politiky, tak ze strany samotných zdravotníků. Mnoho pacientů tak proti svému přání tráví poslední část svého života na drahých lůžkách akutní péče v nemocnicích, často s nedostatečnou kvalitou péče, pokud jde o léčbu bolesti a psychosociální potřeby umírajícího.

Zdravotní péče, zejména akutní lůžková, ale i následná, je v kraji poskytována v nemovitostech většinou z počátku 20. století. Tomu odpovídá i současný **nevhodný a nevyhovující stav budov**, jejich dispoziční a kapacitní uspořádání, energetická náročnost ad. To s sebou mj. nese vysokou finanční náročnost na jejich provoz. Řada objektů je ve špatném technickém stavu, v řadě případů nesplňují požadavky na poskytování zdravotních služeb. Také z hlediska vybavení zdravotnických zařízení **nedostatečný přísun finančních prostředků neumožňuje plynulou obnovu zdravotnických přístrojů a techniky a pořízování nového vybavení**, přičemž péče poskytovaná se zastaralými přístroji zpravidla nedosahuje srovnatelné kvality.

9. Sociální služby

Kraj je zodpovědný za harmonický regionální rozvoj sociální sítě a vytváření příznivých podmínek pro potřebné osoby v rámci svého územního celku. Sociální rozvoj v kraji je určován nejen politikou státu a činností státních institucí, ale je spoluutvářen i místními sociálními službami.

Na základě ustanovení § 95 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o sociálních službách) je KVK zodpovědný za řízení sítě sociálních služeb na svém území a pro své občany. Základním nástrojem pro řízení této sítě je střednědobý plán rozvoje sociálních služeb (SPRSS). Povinnost kraje zpracovávat střednědobý plán rozvoje sociálních služeb vyplývá z ustanovení § 95 písm. d) zákona o sociálních službách a obsah střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb upravuje zákon o sociálních službách v ustanovení § 3 písm. h). Povinnost kraje určovat síť sociálních služeb vyplývá z ustanovení § 95 písm. h) zákona o sociálních službách.

Sociální služby definuje zákon o sociálních službách jako činnost nebo soubor činností zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. Sociální služby jsou prostředkem pro poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci.

Odbor sociálních věcí KÚKK zpracoval ve spolupráci s externími odborníky *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Karlovarském kraji na období 2018-2020*³⁵, který byl schválen Zastupitelstvem kraje. V roce 2020 byl zpracován *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Karlovarském kraji na období 2021-2023*.

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb je zpracován jako základní strategický dokument kraje v oblasti sociálních služeb, který dává prostor pro dílčí strategické rozvojové dokumenty v sociální oblasti, je podkladem pro čerpání finančních prostředků z fondů Evropské unie a je navázán na PRKK. Jeho cílem je stanovit směry, kterými se ubírá síť sociálních služeb a prioritní oblasti v rozvoji sociálních služeb na území kraje.

Konkrétní opatření vedoucí k naplnění cílů střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb jsou obsahem akčních plánů, zpracovaných vždy na období jednoho roku a schvalovaných radou kraje.

Přehled poskytovaných sociálních služeb na území Karlovarského kraje

Na území KVK působilo v roce 2019 celkem 89 subjektů poskytujících 173 různých sociálních služeb z oblasti sociálního poradenství, sociální péče i sociální prevence (52 % poskytovalo služby sociální péče, 40 % služby sociální prevence a 8 % služby z oblasti sociálního poradenství).

Z celkového počtu poskytovatelů sociálních služeb bylo na Krajském úřadě KVK v roce 2019 zaregistrováno 13 příspěvkových organizací kraje, 7 obcí a 8 příspěvkových organizací obcí a 48 dalších organizací (obecně prospěšné společnosti, zapsané spolky a ústavy, společnosti s ručením omezeným, církevní právnické osoby). V kraji kromě těchto subjektů působí také 13 organizací nadregionálního charakteru. Jedná se o organizace neregistrované v KVK, ale poskytující na území kraje sociální služby.

³⁵<http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Stranky/koncepce/oblast-socialni/SPRSS.aspx>

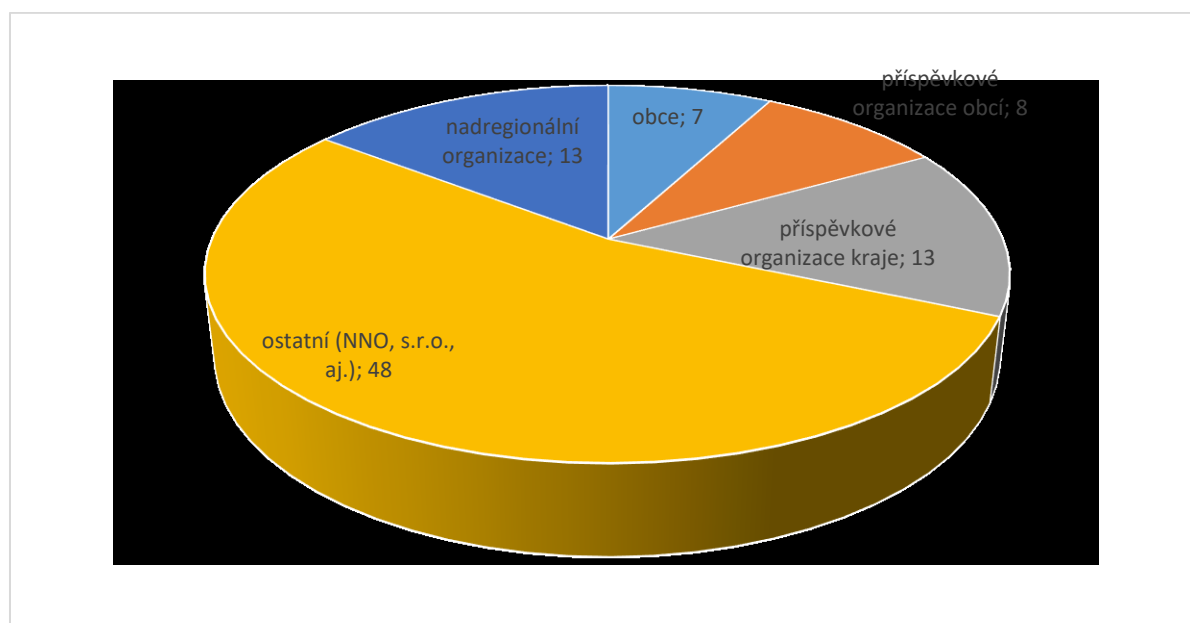
Hlavním poskytovatelem sociálních služeb v kraji jsou nestátní neziskové organizace (NNO) následované samosprávou – krajskou a obecní. NNO dominují jako poskytovatelé služeb především u služeb sociální prevence, služby sociální péče jsou rovnoměrně poskytovány jak NNO, tak samosprávou. Prostřednictvím svých příspěvkových organizací KVK poskytuje pobytové sociální služby, jako jsou domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory a domovy se zvláštním režimem a chráněné bydlení.

Obce a příspěvkové organizace obcí jsou zaměřeny na poskytování sociálních služeb pro seniory a osoby se zdravotním postižením. Obce a jejich organizace zajišťují především pečovatelskou službu a domovy pro seniory. Jedinou výjimkou je město Cheb, které nabízí také další druhy sociálních služeb, a to z oblasti sociální péče i z oblasti sociální prevence - nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, ranou péči, denní stacionář, domov pro osoby se zdravotním postižením a pečovatelskou službu.

Poskytovatelé sociálních služeb jsou ve většině případů závislí na veřejných rozpočtech, ať už jde o státní finanční prostředky přerozdělované prostřednictvím kraje nebo veřejné prostředky z rozpočtů kraje a jednotlivých obcí. Krajská samospráva je nezastupitelná při zjišťování individuálně určených potřeb jednotlivých cílových skupin v návaznosti na zajištění dostupnosti kvalitních sociálních služeb, je schopna posoudit a porovnat potřebu, rozsah a kvalitu sociálních služeb v různých regionech kraje. Finanční prostředky z veřejných rozpočtů jsou využity jak na zajištění provozu poskytovatele, tak na realizaci služby.

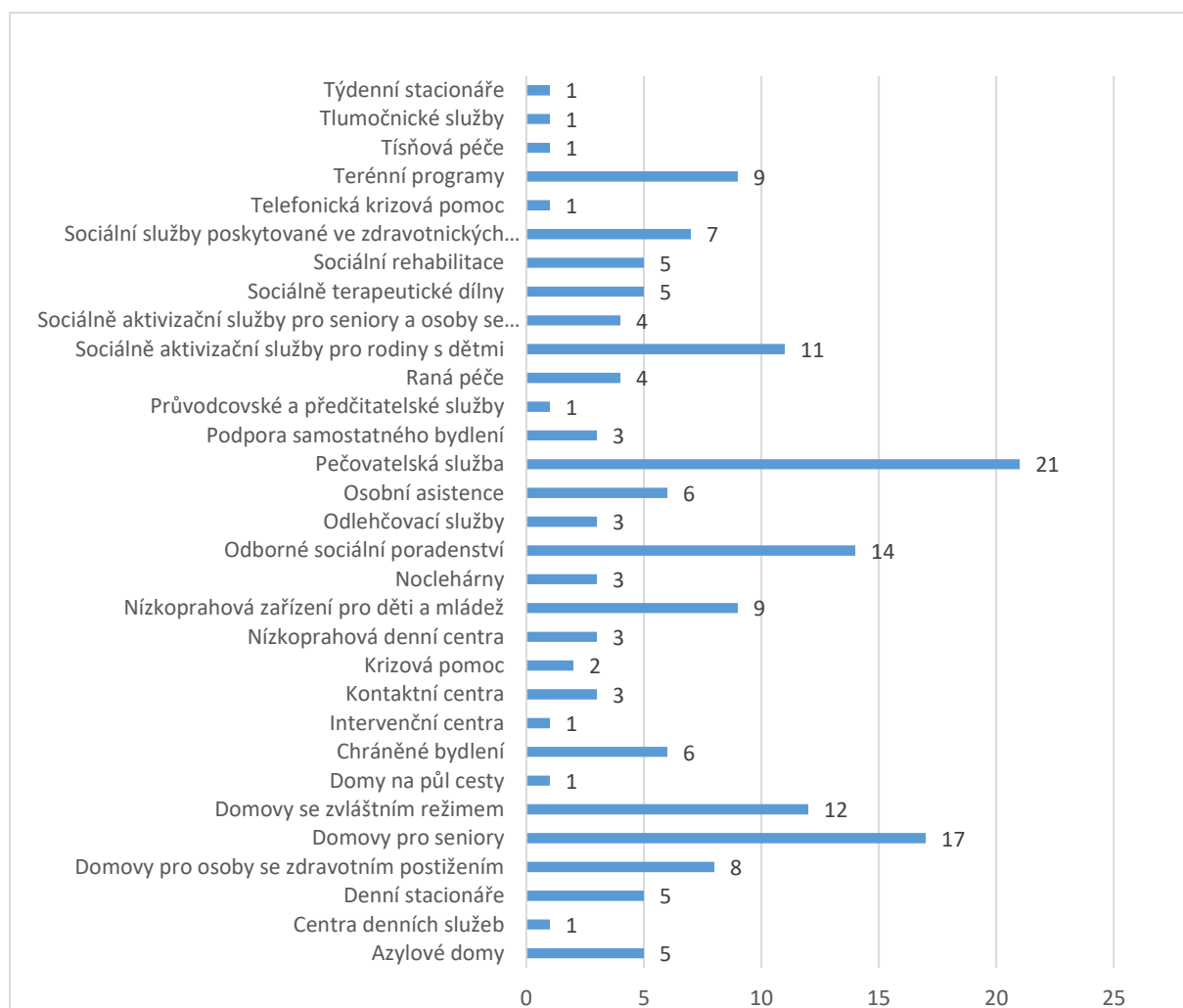
Přehled poskytovaných sociálních služeb na území KVK v roce 2019 dle právní formy jejich poskytovatele udává Graf 9.1. Graf 9.2 zachycuje počty jednotlivých druhů sociálních služeb na území KVK v roce 2019.

Graf 9.1: Struktura poskytovatelů sociálních služeb na území KVK v roce 2019

Zdroj: KÚKK

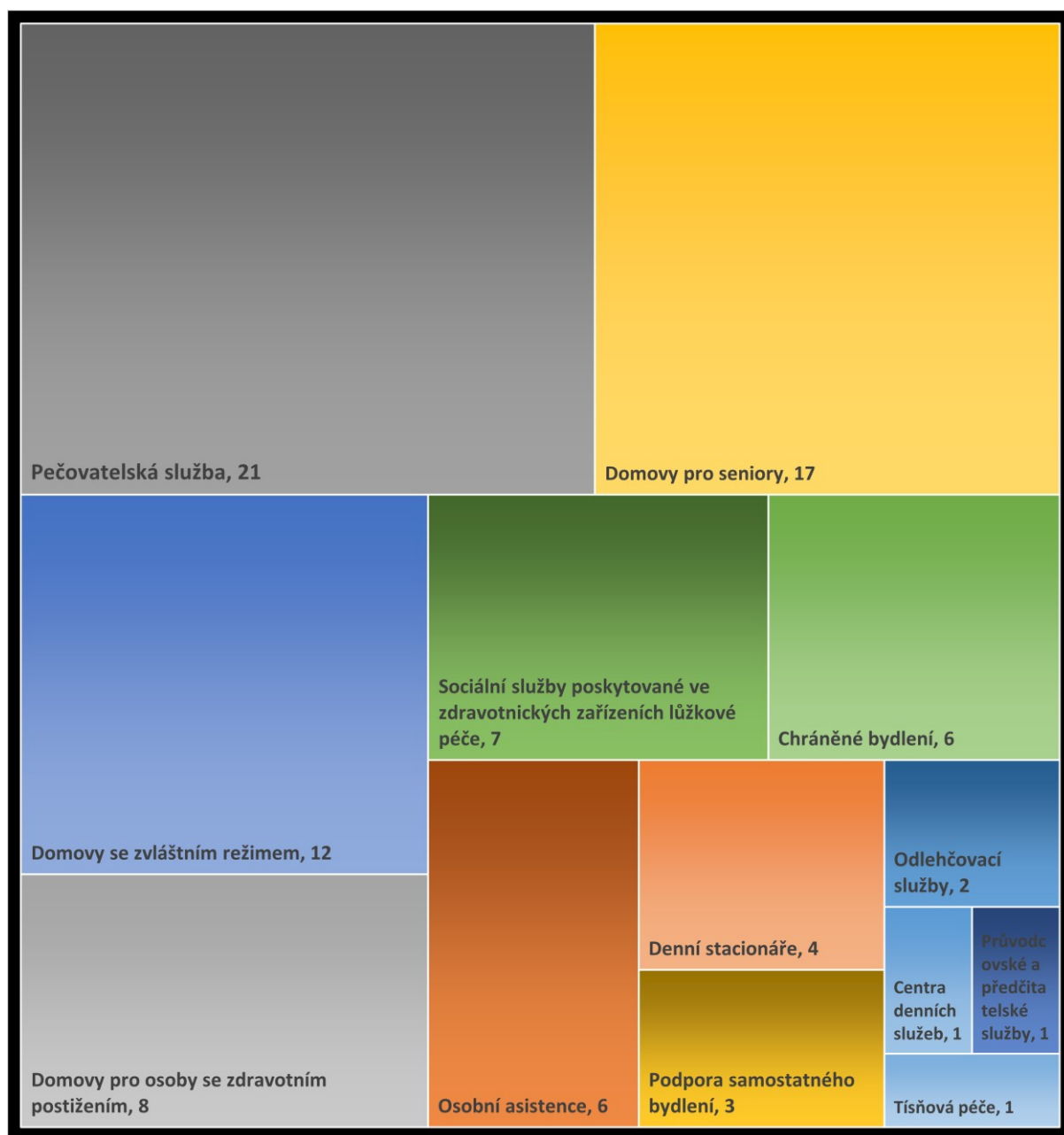
Graf 9.2: Sociální služby na území KVK v roce 2019

Zdroj: KÚKK

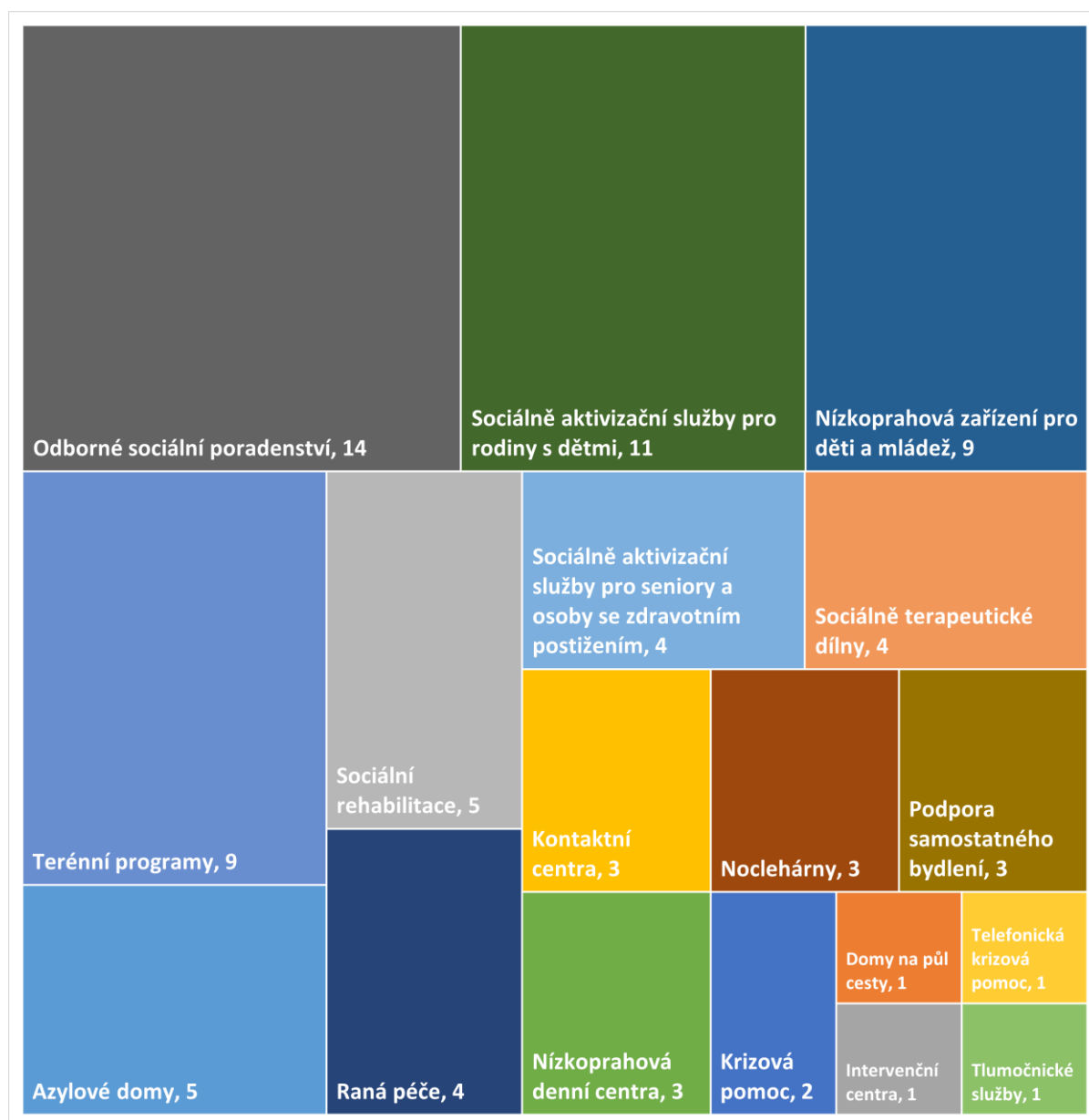
Následující Graf 9.3 a Graf 9.4 zobrazují zastoupení služeb sociální péče a služeb sociální prevence a sociálního poradenství na území KVK v roce 2019. **Mezi službami sociální péče dominují pečovatelská služba a domovy pro seniory, které dohromady představují 42% podíl.** Poté následují domovy se zvláštním režimem a domovy pro osoby se zdravotním postižením. **Mezi službami sociální prevence a sociálního poradenství dominuje odborné sociální poradenství,** následované sociálně aktivizačními programy pro seniory a osoby se zdravotním postižením a nízkoprahová zařízení pro děti a mládež.

Graf 9.3: Přehled služeb sociální péče v KVK v roce 2019 (podíl v %)

Zdroj: KÚKK, Registr poskytovatelů sociálních služeb MPSV

Graf 9.4: Přehled služeb sociální prevence a sociálního poradenství v KVK v roce 2019 (podíl v %)

Zdroj: KÚKK, Registr poskytovatelů sociálních služeb MPSV

Z pohledu služeb sociální prevence je v období září 2019 – srpen 2021 realizován v KVK projekt *Podpora vybraných služeb sociální prevence II*, v rámci kterého je podpořen a financován rozvoj 8 služeb sociální prevence zajišťovaných 7 poskytovateli.

Ze služeb vyjmenovaných v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, nejsou v KVK poskytovány služby následné péče a terapeutické komunity (viz Registr poskytovatelů sociálních služeb)³⁶.

Údaje o počtu uživatelů jednotlivých sociálních služeb v jednotlivých krajích v roce 2018 obsahuje Tabulka 9.1 a Tabulka 9.2.

³⁶http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?sessionId=6B9EF6CB5FE4956EFA502438E1F76769.node1?SUBSESSION_ID=1579080506358_1

Tabulka 9.1: Počet uživatelů (klientů) vybraných terénních a ambulantních sociálních služeb podle krajů k 31. 12. 2018 (dle bydliště žadatele)

ČR, kraje	Pečovatelská služba	Osobní asistence	Tísňová péče	Průvodcovské a předčitatelské služby	Podpora samostatného bydlení	Odlehčovací služby	Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
ČR	103 312	9 716	4 089	940	1 112	12 807	29 900
Hl. m. Praha	12 909	1 623	2 671	107	186	1 657	2 070
Středočeský	12 973	1 325	178	38	71	1 503	2 742
Jihočeský	8 151	540	67	137	13	994	840
Plzeňský	6 946	351	151	423	18	133	2 372
Karlovarský	2 931	166	53	37	95	21	1 017
Ústecký	5 873	667	-	-	130	571	4 112
Liberecký	3 755	547	174	12	137	446	810
Královéhradecký	6 133	636	467	27	37	978	2 342
Pardubický	4 715	528	-	40	36	580	1 961
Vysočina	4 634	417	162	38	4	685	957
Jihomoravský	13 305	912	166	81	70	2 089	2 025
Olomoucký	6 714	437	-	-	44	605	2 614
Zlínský	4 486	459	-	-	24	794	479
Moravskoslezský	9 787	1 108	-	-	247	1 751	5 559

Zdroj: ČSÚ, MPSV

Tabulka 9.2: Počet uživatelů (klientů) sociálních služeb podle krajů k 31. 12. 2018 (dle bydliště žadatele)

ČR, kraje	centra denních služeb	denní stacionáře	týdenní stacionáře	domov pro osoby se zdravotním postižením	domovy pro seniory	domovy se zvláštním režimem	chráněné bydlení	azylové domy	domy na půl cesty	zařízení pro krizovou pomoc
ČR	3 647	6 629	731	11 630	35 489	18 954	3 888	5 289	276	10 915
Hl. m. Praha	485	831	146	418	2 533	993	216	623	35	2 204
Středočeský	218	799	151	1 487	5 141	2 483	504	395	23	841
Jihočeský	141	317	76	625	2 853	865	259	238	2	888
Plzeňský	30	193	29	1 027	1 538	1 136	350	172	4	679
Karlovarský	33	107	10	414	726	514	83	86	5	87
Ústecký	57	253	30	1 397	3 148	2 173	477	606	12	1 154
Liberecký	167	216	49	332	971	658	121	102	14	-
Královéhradecký	179	376	7	661	2 336	734	139	173	4	51
Pardubický	97	268	22	610	2 031	1 057	153	208	30	939
Vysočina	128	699	37	552	1 958	867	181	177	4	200
Jihomoravský	213	674	123	1 124	2 626	3 165	331	589	26	1 950
Olomoucký	222	472	8	970	2 590	952	339	618	9	273
Zlínský	167	392	25	819	2 409	1 262	202	308	33	153
Moravskoslezský	1 510	1 032	18	1 194	4 629	2 095	533	994	75	1 496

ČR, kraje	nízkoprahová denní centra	nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	noclehárny	terapeutické komunity	sociální poradny	sociálně terapeutické dílny	sociální rehabilitace	pracoviště rané péče	intervenční centra	služby následné péče
ČR	22 924	40 425	42 751	171	287 457	5 084	23 946	5 790	4 571	2 496
Hl. m. Praha	4 746	2 866	29 464	-	62 827	230	4 232	1 135	488	745
Středočeský	1 341	2 660	543	32	18 082	615	1 967	524	590	347
Jihočeský	339	10 010	363	46	15 527	792	1 143	681	298	139
Plzeňský	373	1 070	413	7	18 751	178	4 196	432	93	173
Karlovarský	542	927	375	-	3 902	274	534	55	166	-
Ústecký	915	5 624	717	15	23 493	823	1 369	68	589	113
Liberecký	599	1 100	287	13	11 484	173	631	257	107	42
Královéhradecký	424	1 078	361	-	10 141	37	1 078	447	250	148
Pardubický	6 703	1 473	5 642	-	10 328	253	1 279	284	227	-
Vysočina	-	1 757	-	9	32 279	98	1 439	266	181	49
Jihomoravský	2 051	3 877	1 061	22	32 109	299	2 357	511	662	246
Olomoucký	1 478	2 284	906	14	8 307	118	1 097	456	130	30
Zlínský	645	1 117	399	-	10 826	402	881	190	264	52
Moravskoslezský	2 768	4 582	2 220	13	29 401	792	1 743	484	526	412

Zdroj: ČSÚ, MPSV

Srovnání krajů z hlediska výdajů na vybrané terénní a ambulantní sociální služby poskytuje Tabulka 9.3.

Tabulka 9.3: Výdaje na vybrané terénní a ambulantní sociální služby podle krajů v roce 2018 (v tis. Kč, dle trvalého bydliště žadatele)

ČR, kraje	pečovatelská služba	osobní asistence	tísňová péče	průvodcovské a předčitatelské služby	podpora samostatného bydlení	odlehčovací služby	sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
ČR	3 474 030	880 657	58 982	13 573	75 208	813 408	447 229
Hl. m. Praha	471 897	171 013	22 292	-	9 656	173 764	21 914
Středočeský	391 535	90 681	9 841	2 040	5 054	83 717	40 617
Jihočeský	225 223	33 068	1 861	5 144	614	70 913	9 862
Plzeňský	204 055	63 278	1 032	1 369	2 214	19 781	29 768
Karlovarský	104 323	19 361	887	1 907	11 592	728	16 749
Ústecký	213 366	41 530	-	-	11 132	55 582	73 567
Liberecký	169 318	40 051	6 242	391	2 392	31 449	22 195
Královéhradecký	220 619	42 683	9 355	748	3 328	84 590	30 871
Pardubický	172 606	67 102	-	446	2 728	44 111	39 692
Vysočina	153 294	44 388	4 142	482	484	44 214	13 429
Jihomoravský	402 640	79 067	3 330	1 046	1 769	89 232	25 874
Olomoucký	247 735	38 133	-	-	4 564	22 136	36 356
Zlínský	184 171	43 233	-	-	1 698	41 093	45 199
Moravskoslezský	313 248	107 069	-	-	17 983	52 098	41 136

Zdroj: ČSÚ, MPSV

KVK vydává, stejně jako ostatní kraje, nejvíce prostředků na pečovatelskou službu. Kromě těchto výdajů zaostává KVK oproti průměru ČR ve výdajích na ostatní sociální služby, přičemž nejmarkantnější rozdíl je ve výdajích na odlehčovací služby a tísňovou péči.

Mezi sociálními službami dokazuje nejvyšší poptávku po domovech pro seniory a po domovech se zvláštním režimem napříč kraji Tabulka 9.4.

Tabulka 9.4: Počet neuspokojených žadatelů o sociální službu podle krajů k 31.12.2018 (dle trvalého bydliště žadatele)

ČR, kraje	pečovatelská služba	osobní asistence	denní stacionáře	domovy pro osoby se zdravotním postižením	domovy pro seniory	domovy se zvláštním režimem	chráněné bydlení
ČR	3 490	1 783	361	2 733	57 997	24 198	1 915
Hl. m. Praha	139	715	38	136	7 183	2 345	173
Středočeský	157	58	17	344	9 533	2 320	125
Jihočeský	130	32	9	120	4 673	1 083	99
Plzeňský	19	23	3	317	2 208	1 455	28
Karlovarský	32	3	1	43	618	616	14
Ústecký	79	20	8	263	4 906	2 393	127
Liberecký	203	114	4	90	1 237	775	18
Královéhradecký	83	109	114	280	3 052	710	73
Pardubický	167	51	1	73	1 728	689	51
Vysočina	687	64	7	121	3 515	1 565	78
Jihomoravský	626	183	112	317	5 100	4 026	344
Olomoucký	240	26	3	92	4 254	1 226	222
Zlínský	517	109	10	138	4 364	2 205	138
Moravskoslezský	411	276	34	399	5 626	2 790	425

ČR, kraje	pečovatelská služba	osobní asistence	tísňová péče	průvodcovské a předčitatelské služby	podpora samostatného bydlení	odlehčovací služby	sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	tlumočnické služby
ČR	3 490	1 783	-	9	111	2 806	550	1 041
Hl. m. Praha	139	715	-	-	10	300	51	530
Středočeský	157	58	-	2	9	336	32	-
Jihočeský	130	32	-	7	-	120	15	1
Plzeňský	19	23	-	-	4	5	41	-
Karlovarský	32	3	-	-	3	-	36	-
Ústecký	79	20	-	-	21	82	66	-
Liberecký	203	114	-	-	4	158	52	-
Královéhradecký	83	109	-	-	-	215	42	9
Pardubický	167	51	-	-	5	193	3	-
Vysočina	687	64	-	-	2	151	5	-
Jihomoravský	626	183	-	-	6	500	75	500
Olomoucký	240	26	-	-	1	72	72	-
Zlínský	517	109	-	-	-	488	-	-
Moravskoslezský	411	276	-	-	46	186	60	1

Zdroj: ČSÚ, MPSV

KVK má nejnižší počet neuspokojených žadatelů o umístění v domově pro seniory či v domově se zvláštním režimem. Údaj o počtu neuspokojených žadatelů je však v reálu zkreslen duplicitním vykazováním přijatých žádostí o danou sociální službu, neboť žadatel často podá žádost do několika různých zařízení. KVK připravuje spuštění systému k evidenci žadatelů o umístění v pobytových zařízeních, jehož cílem bude zamezit duplicitám a reálně zjistit potřebné kapacity sociálních služeb v domovech pro seniory a domovech se zvláštním režimem na svém území.

Senioři

Dle statistických údajů dochází nadále ke stárnutí populace a ke zvyšování průměrného věku obyvatel kraje. Počet obyvatel v dětském a mladistvém věku bude stagnovat, počet seniorů bude nadále růst. Týká se to zejména nejstarších seniorů ve věku 80 let a výše (viz kapitola 2. Demografický vývoj). **Vzhledem ke stárnutí populace kraje lze předpokládat nárůst poptávky po sociálních službách, jako jsou domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem a další alternativní formy poskytování sociálních služeb v podobě rozšiřování nabídky terénních služeb sociální péče** (zejména pečovatelská služba, služby osobní asistence aj.). Oblast péče o seniory proto patří do prioritních oblastí i v rámci strategického plánování jednotlivých měst i kraje.

Se stárnutím populace a zvyšováním průměrného věku dožití souvisí rovněž podíl příjemců příspěvku na péči s III. a IV. stupněm závislosti, který v roce 2018 pobíralo v KVK 3 552 osob a podle prognóz by měl jejich počet vzrůstat. Podíl seniorské populace v jednotlivých ORP KVK a počet příjemců příspěvku na péči v roce 2018 zobrazují Tabulka 9.5 a Tabulka 9.6.

Tabulka 9.5: Věková struktura obyvatel a podíl seniorů v populaci (v %) v roce 2018

KVK/ORP	Počet obyvatel celkem	0 až 15 let	15 až 65 let	65 let a více	Podíl seniorské populace v %
Karlovarský kraj	294 896	44 461	191 556	58 879	20
Aš	17 655	2 883	11 593	3 179	18
Cheb	49 957	7 858	32 504	9 595	19
Karlovy Vary	87 166	12 388	55 943	18 835	22
Kraslice	13 153	2 039	8 443	2 671	20
Mariánské Lázně	23 928	3 401	15 277	5 250	22
Ostrov	27 848	4 195	18 352	5 301	19
Sokolov	75 189	11 697	49 444	14 048	19

Zdroj: ČSÚ, MPSV

Tabulka 9.6: Počet příjemců příspěvku na péči v KVK v roce 2018 a podíl příjemců příspěvku na péči ve III. a IV. stupni (v %)

Celkem	muži	ženy	I. stupeň	II. stupeň	III. stupeň	IV. stupeň	Podíl příjemců příspěvku na péči ve III. a IV. stupni (v %)
9 445	3 768	5 676	2 850	3 042	2 248	1 304	37,6

Zdroj: ČSÚ, MPSV

Mezi pobytovými službami sociální péče pro seniory v KVK dominují domovy pro seniory a domovy se zvláštním režimem. Celková kapacita pobytových zařízení v roce 2019 byla 853 lůžek v domovech pro seniory, 560 lůžek v domovech se zvláštním režimem a 10 lůžek v týdenních stacionářích (Odbor

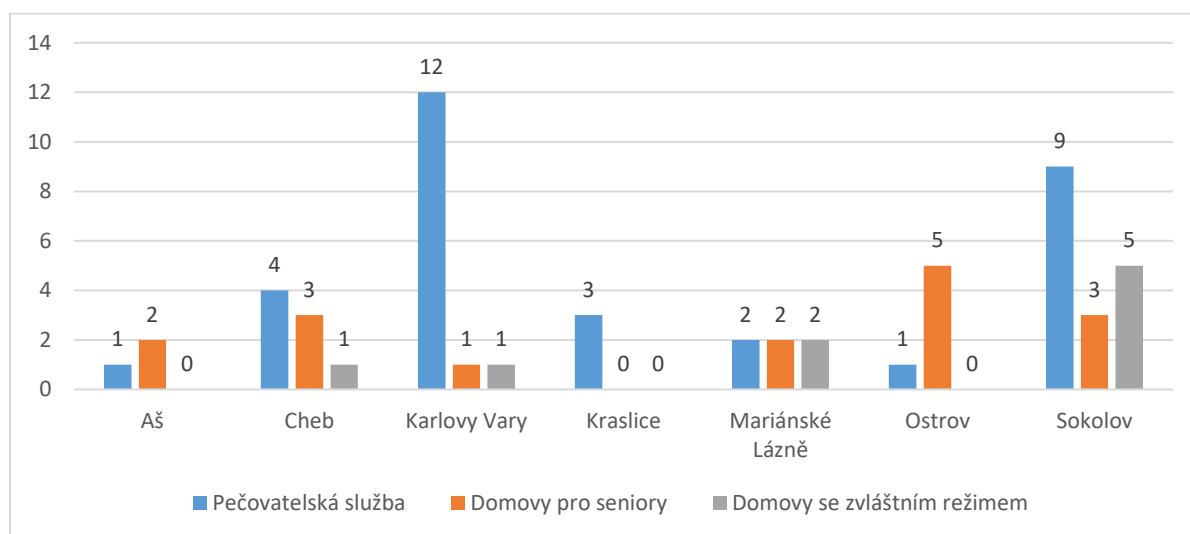
sociálních věcí KÚKK). **V kraji působí celkem 12 domovů se zvláštním režimem a 17 domovů pro seniory.** Zřizovatelem 8 domovů je KVK (637 lůžek), 4 domovů město (156 lůžek), 2 domovů církevní organizace (56 lůžek) a 10 domovů je z podnikatelského sektoru a NNO (564 lůžek). Všechny domovy pro seniory i domovy se zvláštním režimem zřizované KVK mají zpracovány rozvojové plány na období 2018-2023, jejichž aplikace má za cíl dále zvyšovat kvalitu poskytovaných sociálních služeb v těchto zařízeních.

V porovnání krajů z hlediska kapacit zařízení domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem má KVK nejmenší počet domovů pro seniory i domovů se zvláštním režimem a rovněž počet míst v zařízeních (vzhledem k velikosti, nikoliv na počet obyvatel).

Vedle pobytových služeb je na území kraje rozšířena ambulantní a terénní forma pečovatelské služby, neboť u seniorů převládá jednoznačná preference setrvání ve vlastní domácnosti a v rámci dané komunity, a to za pomoci rodiny a sociálních pracovníků. Pečovatelská služba musí být zároveň dostupná pro obyvatele všech lokalit a umožňovat nastavení individuálních úkonů na základě potřeb konkrétních uživatelů. Vedle pečovatelské služby je v kraji jeden denní stacionář poskytující ambulantní formu sociálních služeb pro seniory a dva subjekty zajišťující odlehčovací služby. Obyvatelům kraje jsou od roku 2019 poskytovány též paliativní a hospicová péče, které spadají pod zdravotnické služby (blíže viz kapitola Zdravotnictví). V oblasti sociální je kladen důraz na vzdělávání pracovníků paliativní péče a poskytování služeb odborného sociálního poradenství k paliativní či hospicové péči.

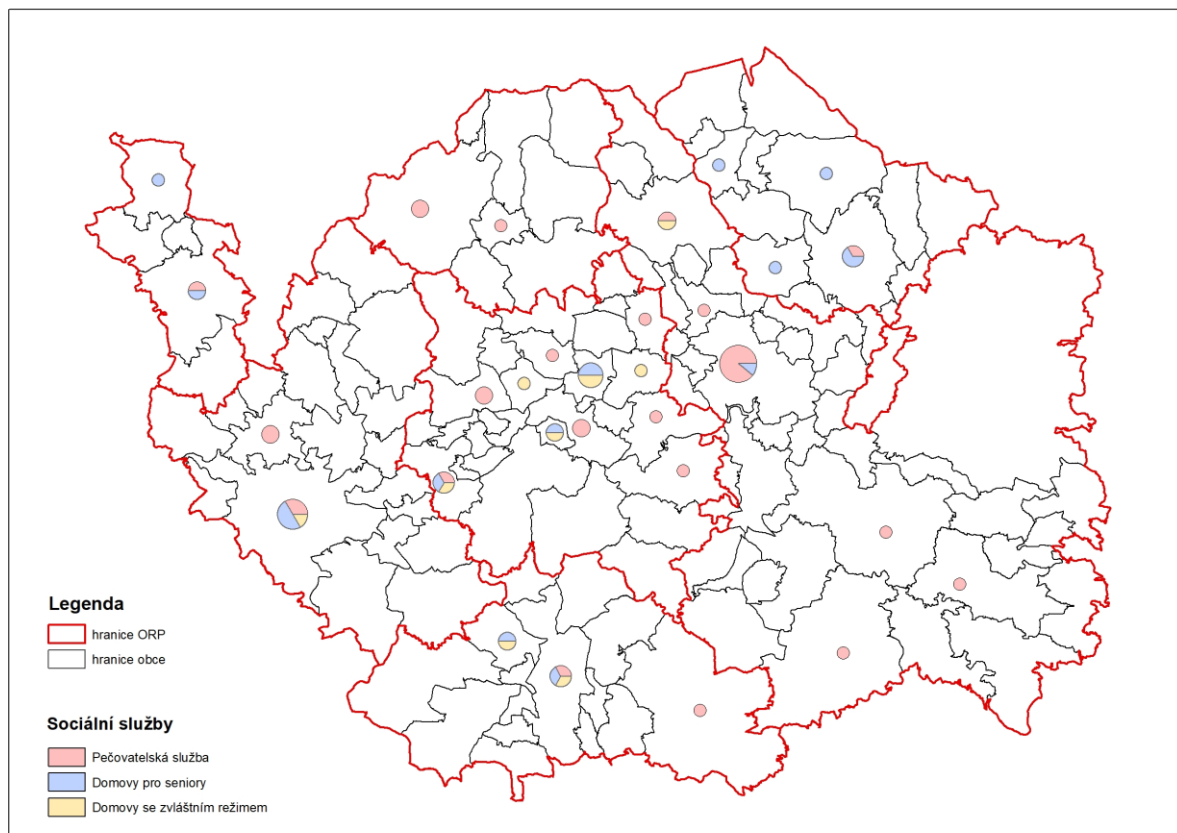
Regionální rozložení nejvyužívanějších pobytových služeb sociální péče pro seniory (domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem) a terénní pečovatelské služby zachycují tabulka a obrázek níže. Rozložení sociálních služeb v rámci kraje není rovnoměrné, většina jich je soustředěna do větších měst, která svou vybaveností zabezpečují obsluhu příslušných spádových území. Problémy s dostupností služeb mají některé malé obce I. typu a okrajové části větších obcí.

Graf 9.5: Počet domovů pro seniory, domovů se zvláštním režimem a dostupnost pečovatelské služby v SO ORP KVK (stav v lednu 2020)

Zdroj: KÚKK, Registr poskytovatelů sociálních služeb MPSV, vlastní zpracování

Obrázek 9.1: Územní rozložení domovů pro seniory, domovů se zvláštním režimem a pečovatelské služby v KVK (stav v lednu 2020)

Zdroj: KÚKK, Registr poskytovatelů sociálních služeb MPSV, vlastní zpracování

Sociální služby pro osoby se sníženou soběstačností

KVK věnuje intenzivní pozornost také transformaci pobytových zařízení sociálních služeb, a to zejména služeb pro osoby se zdravotním – mentálním postižením, zaměstnávání osob s mentálním postižením, služby pro osoby s duševním onemocněním, odborné sociální poradenství v kraji, problematice péče o ohrožené děti a v souvislosti se sociální reformou důraz na sociální práci na obcích a kraji.

Osobám se sníženou soběstačností z důvodu zdravotního postižení je v KVK k dispozici celkem **8 zařízení**. Zřizovatelem 6 domovů je KVK, jeden je zřizován městem Cheb a jeden hlavním městem Praha. Všechny domovy zřizované KVK byly zapojeny do procesu strategického plánování a mají zpracovány své plány rozvoje na období 2018-2023. Dva největší domovy – v Mariánské a PATA Hazlov byly zapojeny do individuálního projektu MPSV ČR s názvem *Podpora transformace sociálních služeb*. Domov PATA v Hazlově v r. 2019 dokončil investiční část projektu a velká část uživatelů již přešla do nově vybudovaných domků, zrekonstruovaných bytů, popřípadě odešla do svých rodin či ke svým blízkým. Ostatní domovy byly zapojeny do transformačního procesu, který byl realizován v rámci individuálního projektu KVK *Poskytování sociálních služeb v Karlovarském kraji, které jsou dostupné a kvalitní z pohledu uživatele*, kdy část uživatelů přešla do sociální služby chráněné bydlení nebo do podpory samostatného bydlení. Další související aktivitou je i problematika zapojování osob s mentálním postižením na trh práce v KVK a podpora služeb sociální rehabilitace.

Specifickou skupinou jsou **osoby s poruchami autistického spektra**, kterým je na území kraje poskytována ambulantní služba centra denních služeb a sociálně terapeutické dílny. **Chybí** však **pobytové služby** (týdenní stacionář, domov se zvláštním režimem), které se ukazují jako potřebné. Žádoucí je rovněž podpora odlehčovacích služeb, kterou využívají zejména rodiny pečující o dítě s poruchou autistického spektra. Od r. 2020 je plánováno zahájení poskytování služby domov pro osoby se zdravotním postižením a pro osoby zejména s nízkofunkčním autismem. Podmínkou pro kvalitní poskytování těchto služeb je dostatečný počet kvalifikovaných pracovníků. Pozornost bude tedy věnována zejména jejich vzdělávání a stabilizaci pracovních týmů.

Zjištěna byla i **potřeba nastavení péče o osoby s neurodegenerativním onemocněním a poúrazovými stavy**. Od března 2020 bude probíhat zpracování analýzy potřeby péče o tyto osoby s cílem účelného nastavení sítě sociálních služeb. Důraz přitom bude kladen na možnost zajištění péče mimo zařízení ústavního typu, potřeba vzniku nových sociálních služeb či rozšíření stávajících včetně vzdělávání pracovníků.

Pokud jde o osobní strategie řešení případného problému v rodině, je kladen větší důraz na služby než na řešení formou svépomoci. Překážkou je ovšem často vyžadovaná spoluúčast na financování služby.

Z hlediska regionální dimenze problémů se ukázalo, že největší zátěž nenesou obce postižené strukturálními změnami, ale že větší využití služeb charakterizuje oblastí venkovského typu, jakési vnitřní periferie. Zde je třeba věnovat se kvalitě a profesionalitě služeb i jejich dostupnosti. V těchto lokalitách je nutné zdůraznit význam prevence kriminality a pomoci s finančními problémy. I zde lze očekávat výskyt výchovných problémů s mládeží. Na druhé straně se v kraji neukázaly výraznější rozdíly mezi jednotlivými typy lokalit, kraj tvoří víceméně homogenní celek.

Za specifický námět lze považovat zvyšování finanční gramotnosti obyvatel. Problémy s půjčkami a exekucemi řeší skoro každý šestý občan KVK (podíl osob v exekuci byl v r. 2018 16,85 %), problém gamblerské závislosti se objevil zhruba u desetiny. Důležitá je proto primární i sekundární prevence.

Z obecného pohledu však všude platí základní hierarchie priorit: péče o seniory, pomoc při hledání zaměstnání a řešení finančních problémů. Část těchto problémů je ovšem nutno řešit i mimo rámec sociálních služeb, které nastupují až ve fázi výskytu problému. Jde jednak o realizaci aktivní politiky zaměstnanosti a v neposlední řadě o osvětu v otázkách finanční gramotnosti a odpovědnosti nejširších vrstev obyvatelstva.

Závěr - klíčové problémy a výzvy

Hlavní cíle v oblasti sociálních služeb vychází ze *Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Karlovarském kraji na období 2018-2020*. Na ten navazují každoročně zpracovávané *Akční plány rozvoje sociálních služeb*, ve kterých je na základě zjištěné potřeby od obcí, poskytovatelů a uživatelů sociálních služeb stanoven rozsah základní a rozvojové sítě sociálních služeb pro daný rok, personální kapacity potřebné pro její zajištění a náklady a zdroje finančních prostředků a priority ve financování sítě sociálních služeb. Jde tedy zejména o **zajištění rozsahu a obsahu sociálních služeb dle potřeb uživatelů** - rozvoj terénních a ambulantních služeb pro všechny cílové skupiny. To zahrnuje odbornou připravenost pracovníků, vybavení sociálních služeb včetně kompenzačních a rehabilitačních pomůcek, zajištění dopravní obslužnosti v rámci sociální služby atd. Cílem je **vybudovat funkční systém řízení sociálních služeb včetně spolupráce s navazujícími službami a subjekty** v oblasti zdravotnictví,

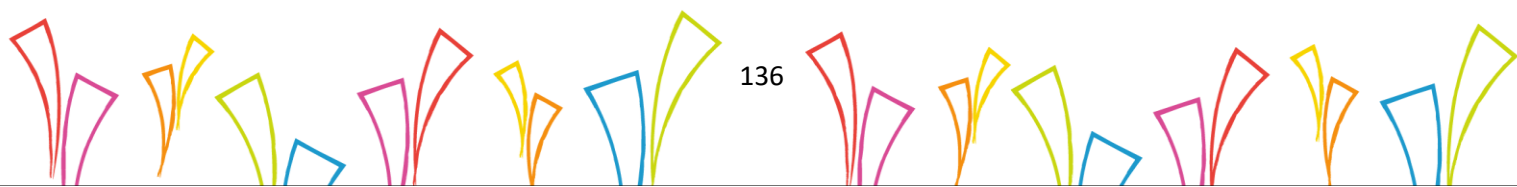
bydlení, dopravy a školství, bezpečnosti a trhu práce. Cílem je též podpora dobrovolnictví a pečujících osob, tzv. neformálních pečovatelů.

Vzhledem ke zvyšování naděje dožití a stárnutí populace je důležitá **podpora důstojného života seniorů**, zejména umožnit jim v nepříznivé sociální situaci **zůstat co nejdéle ve svém přirozeném prostředí**. Výstavba dalších pobytových zařízení za účelem zvyšování kapacit není prioritou. Vhodné je postupné **upravení poměru kapacit domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem a lepší zajištění územní dostupnosti**.

Dalším cílem je **podpora běžného života osob se zdravotním postižením a chronickým onemocněním**, kde je žádoucí umožnit jim i nadále žít aktivním způsobem života ve svém přirozeném prostředí, tj. podpora bydlení, vzdělávání, pracovního uplatnění. Důraz by měl být kladen i na péči o osoby **s poruchami autistického spektra**, neboť péče o tuto cílovou skupinu je velmi specifická a na území kraje není dostatečně zabezpečena (zejména vzdělávání pracovníků, podpora vzniku nových služeb, nastavení vhodné péče o tuto cílovou skupinu) a osoby **s neurodegenerativním onemocněním**. To se vztahuje i na osoby **s duševním onemocněním**, kde je důležitá návaznost na oblast zdravotnictví a školství a zajištění komplexní péče o tyto osoby.

Příspěvkové organizace KVK - domovy pro osoby se zdravotním postižením mají zpracovány rozvojové plány svých zařízení na období 2018-2023, v souladu s nimiž pokračuje proces humanizace a transformace pobytových sociálních služeb úpravami zařízení na komunitní typ služby či postupný přechod uživatelů do alternativních forem bydlení.

Dále je v KVK potřeba **zmírňovat a zamezovat sociálnímu vyloučení osob**, tj. poskytovat pomoc osobám, které jsou ohrožené chudobou, dluhy, ztrátou bydlení a osobám bez přístřeší při začleňování do běžného života a zmírňovat následky způsobu jejich života. Sem patří i **podpora dětí a rodin s dětmi v nepříznivé sociální situaci**, kde je třeba posilovat rodičovské a další kompetence rodičů pro řešení nepříznivé sociální situace rodiny, a to v jejím přirozeném prostředí. K zajištění komplexní péče o tyto rodiny je přitom důležitá návaznost na oblast školství, orgán sociálně právní ochrany dětí, střediska volného času apod.

10. Sociálně vyloučené lokality

Jako **sociálně vyloučené lokality** (SVL) označujeme místa, kde jsou soustředěni lidé poznamenaní exkluzí neboli sociálním vyloučením. Takovým prostorem může být městská čtvrť, ulice, dům či skupina domů nebo oddělená osada. Počet a charakteristiky SVL se mohou měnit v krátkém časovém horizontu podle toho, jak obce přistupují k tématu sociálního vyloučení. Majoritní společnost zpravidla takové místo vnímá negativně a spojuje jej s označením „ghetto“, „špatná adresa“ či „problémové místo“.

Za **sociálně vyloučené osoby** se zjednodušeně řečeno považují ti občané, kteří mají ztížený přístup k institucím a službám (tedy k institucionální pomoci), jsou vyloučeni ze společenských sítí a nemají dostatek vertikálních kontaktů mimo sociálně vyloučenou lokalitu. Základní charakteristikou propadu na sociální dno je nahromadění důvodů, které vedou k životní krizi (ztráta zaměstnání, platební neschopnost, problémy s bydlením, problémy dětí ve škole, nemoc atd.). Sociálně vyloučení lidé obvykle nestojí před jedním problémem, ale před jejich komplexem, přičemž mnohý z nich by i jednotlivě ohrožoval normální fungování člověka ve společnosti. Chudoba a sociální vyloučení představují jeden z aktuálních klíčových problémů. **Podíl osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením stále stoupá.** Za poslední dekádu výrazně vzrostla i **zadluženost** chudých domácností. Lidé žijící na okraji společnosti se přizpůsobují podmínkám sociálního vyloučení a osvojují si specifické vzorce jednání, které jsou často v rozporu s hodnotami většinové společnosti.

SVL byly mapovány v projektu MPSV *Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti* (2006), na který navázala *Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR* (2015), tzv. *Gabalovy zprávy*. Pro KVK byla v roce 2013 zpracována *Analýza sociálně vyloučených romských lokalit v Karlovarském kraji*. Ze srovnání zjištěných dat vyplývá **zvýšení počtu SVL v KVK a obyvatel zde žijících** (v roce 2006 bylo identifikováno 18 SVL, v roce 2014 61 SVL s počtem obyvatel téměř 8 tis.). Nárůst byl však zkreslen změnou metodiky sběru dat, kdy byl za hlavní metodu statistické prezentace zvolen tzv. lokalizační kvocient, který vztahoval hodnoty jednotlivých územních jednotek k průměrné hodnotě za celou ČR. **Sociální vyloučení** bylo definováno jako souběh faktorů, které výrazně omezují možnosti k (1) přístupu na otevřený trh práce, (2) přístupu k veřejným službám, včetně sociálních služeb či vzdělávání, (3) kontaktu se sociálním okolím, (4) řešení osobních krize (zadlužení, nemoc, apod.) a (5) politické participace či omezují schopnosti a dovednosti těchto možností využívat. Byla analyzována statistická data o výplatě příspěvku na živobytí, doplatku na bydlení, nezaměstnanosti a rovněž statistiky o trestné činnosti nezletilých. Zohledněna byla i etnicita. Z těchto dat pak byly vytvořeny mapové listy, jejichž cílem bylo zobrazit především stav sledovaných indikátorů v posledním dostupném časovém období. Veškeré číselné údaje je však nutné vnímat jako odhady. **Situace v sociálně vyloučených lokalitách se vyvíjí, počet obyvatel se migrací za bydlením a prací rychle mění, přesné a spolehlivé číselné údaje není možné zjistit.**

V *Metodice pro posouzení rozsahu sociálního vyloučení* Ministerstva pro místní rozvoj je **rozsah sociálního vyloučení sledován prostřednictvím indikátorů pokrývajících dimenze chudoby, vyloučení z bydlení, vyloučení z oficiálního trhu práce, vyloučení ze vzdělávání a dimenzi zadluženosti a měřen indexem sociálního vyloučení**. (Lang & Matoušek, 2020) Tento složený index může nabývat hodnoty 0 – 30 bodů, kdy 30 bodů indikuje maximální rozsah sociálního vyloučení v obci (obec překročila všechny prahové hodnoty ve všech indikátorech) a 0 naopak indikuje minimální rozsah sociálního vyloučení (obec nepřekročila ani jednu prahovou hodnotu). Jednotlivými indikátory přitom jsou: příjemci příspěvku na živobytí, příjemci příspěvku na bydlení, osoby v exekuci, dlouhodobě nezaměstnané osoby, předčasné odchody ze systému základního vzdělávání – běžné třídy. Dle *Zprávy o rozsahu sociálního vyloučení v Karlovarském kraji* z července 2020, která vychází z dat za rok 2018, ze 134 obcí obdrželo 30 obcí 0 až 1 bod, 74 obcí 2 až 7 bodů, 9 obcí 8 až 11 bodů a 21 obcí 12 až 30 bodů. Rozdíl podílu obcí dle kategorií indexu KVK vůči celkovému stavu v ČR ukazuje, že zatížení KVK bylo

několikanásobně vyšší – obce s 8 a více body tvořily v případě KVK 22,4 % ze všech obcí, zatímco v případě ČR 8,3 % ze všech obcí. Viz tabulka níže. Vyšší podíl těchto obcí se v žádném jiném kraji nevyskytoval. V podobné situaci jako KVK byly pouze kraje Ústecký (21 %) a Moravskoslezský (20 %).

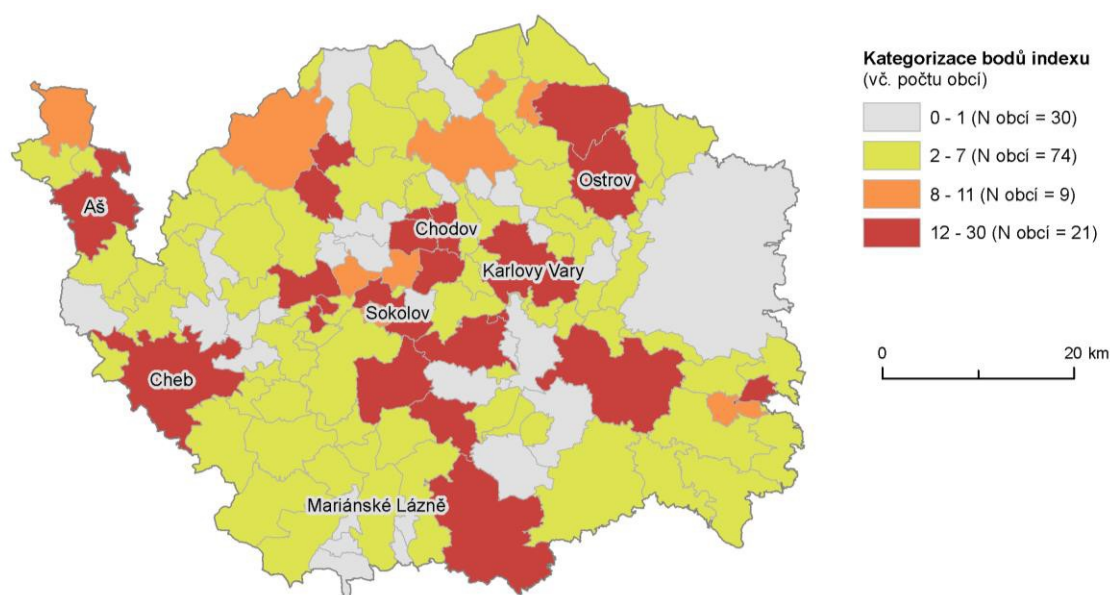
Tabulka 10.1: Index sociálního vyloučení v KVK a ČR v roce 2018

Bodové rozpětí	KVK		ČR	
	počet obcí	podíl obcí v %	počet obcí	podíl obcí v %
0 až 1	30	22,4	3344	53,4
2 až 7	74	55,2	2395	38,3
8 až 11	9	6,7	300	4,8
12 až 30	21	15,7	219	3,5
Celkem	134	100	6258	100

Zdroj: Rozsah sociálního vyloučení v Karlovarském kraji, 2020

30 obcí KVK (22,4 %) lze považovat za **obce sociálním vyloučením neohrožené**, **74 obcí** (55,2 %) lze z hlediska sociálního vyloučení považovat již za **rizikové**. Pokud budeme považovat hodnoty indexu 8 a vyšší za ukazatel sociálním vyloučením **ohrožených** obcí, pak se jich na území KVK vykytovalo **30** (22 %). Posledně jmenovaná kategorie obcí si rozhodně zaslouží z hlediska politik sociálního začleňování zvýšenou pozornost, byť i kategorie rizikových obcí by neměla zůstat upozaděna. Sociální vyloučení na úrovni ORP ukazuje obrázek níže.

Obrázek 10.1: Index sociálního vyloučení v obcích KVK v roce 2018

Zdroj: Rozsah sociálního vyloučení v Karlovarském kraji, 2020

Nejvíce ohrožených obcí bylo v SO ORP Sokolov (14 obcí), Karlovy Vary (5 obcí) a Ostrov (4 obce); naopak SO ORP Mariánské Lázně a Cheb měly pouze jednu takovou obec. Z hlediska podílu obcí v kategorii 8 a více bodů měly nejvyšší podíl SO ORP Sokolov (ca 47 %), Aš (ca 40 %) a Kraslice (ca 38 %).

Co se jednotlivých dimenzí týče, celkový podíl osob v exekuci byl v KVK 17,6 % (z toho nejvíce osob bylo v SO ORP Sokolov), celkový podíl příjemců příspěvku na bydlení v KVK činil 2,5 % (z toho nejvíce

příjemců bylo v SO ORP Sokolov), celkový podíl příjemců příspěvku na živobytí v KVK dosáhl výše 1,3 % (z toho nejvíce příjemců v SO ORP Sokolov), počet dlouhodobě nezaměstnaných byl v KVK 1,2 % (z toho nejvíce v osob v evidenci ÚP bylo z SO ORP Sokolov) a celkový podíl předčasných odchodů ze vzdělávání byl v KVK 6,7 % (nejvíce v SO ORP Cheb).

Dílčí dimenze indexu sociálního vyloučení naznačují rozdíly v míře jejich závažnosti v jednotlivých SO ORP. Vedle územního zacílení aktivit na řešení sociálního vyloučení je tedy dle místní situace třeba modifikovat i jejich obsahové zacílení (na problematiku oddlužení, bydlení, zaměstnanosti nebo podporu vzdělávání).

Obecně dochází v celorepublikovém měřítku k nárůstu SVL a osob ohrožených SV. SVL se častěji rozpadají do většího počtu menších celků, a tak sociální vyloučení v ČR přestává mít svůj dominantně městský charakter. Sociálně vyloučení se stěhují nebo jsou stěhováni do více odlehlých obcí s málo funkční infrastrukturou. Stále větší propad do chudoby zmíněných lokalit a v nich žijících skupin obyvatelstva se týká zejména bezdomovců, seniorů, nezaměstnaných či vícečetných, neúplných rodin. KVK se potýká s dlouhodobým nárůstem míry sociálního vyloučení svých obyvatel. I přes značně rozdílný charakter jednotlivých obcí je společným jmenovatelem spíše periferní pozice kraje v rámci ČR, se kterou je spojená horší nabídka pracovních příležitostí, nepříznivá vzdělanostní struktura a postupné stárnutí obyvatelstva. **Oproti jiným krajům žije v KVK velký počet příslušníků Romské národnostní menšiny, přičemž Romové tvoří většinu SV osob nebo osob SV ohrožených. Ani na jedné ze 7 ORP v KVK přitom není zřízena funkce romského poradce na plný úvazek. Romskými problémy se spíše než města a obce zabývají NNO.** Výrazným problémem v KVK je oblast bydlení, kde je vedle nedostatku sociálních a cenově dostupných bytů problémem též stáří zástavby a špatný technický stav budov. Pomoc sociálních pracovníků nalézt vhodné bydlení zejména nízkopříjmovým skupinám je proto velice problematické. Zásadním problémem je výrazně vyšší nájemné, než je obvyklé vzhledem k lokalitě a stavu nemovitosti ve spojení s krátkodobými nájemními smlouvami. Obyvatelé bytů ohrožení sociálním vyloučením jsou tak odkázáni na systém pomoci v hmotné nouzi, zejména na doplatek na bydlení, resp. na mimořádnou okamžitou pomoc v případě nenadálých jednorázových výdajů.

Dle registru poskytovatelů sociálních služeb v KVK působí níže uvedené subjekty – rozděleny dle cílové skupiny:

- **NNO, které mají jako cílovou skupinu uvedenou etnické menšiny:**
 - Český západ, o.p.s.
 - KSK centrum, o.p.s.
 - Světlo Kadaň, z.s. (jako jediní mají i cílovou skupinu „imigranti a azylanti“)
 - Farní charita Karlovy Vary
 - a působí zde i Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra.

Od roku 2019 přestala poskytovat registrované sociální služby na Romy zaměřená obecně prospěšná společnost Khamoro z Chodova z důvodu nezařazení do krajské sítě poskytovatelů sociálních služeb a nedostatku financí.

- **NNO, které pracují s osobami žijícími ve vyloučených lokalitách:**
 - Český západ, o.p.s.
 - Člověk v tísni, o.p.s.
 - Diecézní charita Plzeň
 - NNO, které pracují s dětmi a mládeží od 6 do 26 let ohroženými společensky nežádoucími jevy:

- Armáda spásy, z.s.
- B.E.Z.va Nejdek, o.p.s.
- Člověk v tísni, o.p.s.
- Farní charita Aš
- Kotec, o.p.s.
- Správa zdravotních a sociálních služeb Cheb, p.o.
- Světlo Kadaň, z.s.
- Útočiště, o.p.s.

V KVK působí též **Odbor pro sociální začleňování Ministerstva pro místní rozvoj ČR** (dříve Agentura). Jejím posláním je propojovat subjekty na místní úrovni tak, aby spolupracovaly při sociálním začleňování, podporuje propojování působení veřejné správy a neziskového sektoru. Nástrojem pomoci městům a obcím při sociálním začleňování sociálně vyloučených obyvatel je tzv. **koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám**. Ten je od 1. ledna 2016 do 30. dubna 2022 realizován v rámci individuálního projektu Systémové zajištění sociálního začleňování a je financován z prostředků ESF v rámci Operačního programu zaměstnanost.³⁷ Aktivita a zaměření Agentury by měly být v programovém období 2021-2027 zachovány.

SVL v Karlovarském kraji k únoru 2020

Níže uvedené údaje vychází z údajů městských úřadů (MěÚ) a kvalifikovaného odhadu koordinátora pro romské záležitosti, národnostní menšiny a integraci cizinců, který působí na odboru sociálních věcí KÚKK.

Cheb

MěÚ byl uveden velký počet osob v SV – 2500 osob. Tento počet by však představoval téměř 7 % všech obyvatel území. Odhad je tedy pravděpodobně nadhodnocený a reálně se pohybuje počet osob žijících v SVL okolo 1500 osob. Jedná se zejména o bytové domy ve staré zástavbě v ulici Hálkova s 57 bytovými jednotkami a cca 300 osobami. Dále byly do odhadu zahrnuty osoby, které nebydlí v SVL, ale v různých částech Chebu a je zde poskytována sociální práce. V ulici Hálkova bylo vyhlášeno opatření obecné povahy³⁸, ale k větším změnám nedošlo.

V regionu je problém s nezaměstnaností a s předlužením obyvatelstva vinou jejich velmi nízké finanční gramotnosti. Velkým problémem je i užívání drog a jiných omamných látek, neboť se jedná o příhraniční region s největším počtem vietnamského obyvatelstva. Tato komunita bývá spojována s vývozem drog do sousedního státu za pomoci právě osob ohrožených chudobou a závislých na jejich výrobcích.

Mariánské Lázně

OSV MěÚ – uvedl pouze 6 SV osob, přičemž reálně odhadovaný počet SV osob dosahuje až 270 osob. SVL jsou činžovní dům v Nové farmě (cca 200 osob) a činžovní dům ve Služetině (cca 60 – 70 osob).

³⁷ Bližší informace viz PRKK 2016-2021

³⁸ Opatření obecné povahy (OOP) je směřováno na oblast se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů podle §33d zákona o pomoci v hmotné nouzi, dle kterého úřad práce nepřiznává doplatky na bydlení těm žadatelům, kteří získali právní titul k užívání bytu/ubytovacího prostoru po vyhlášení oblasti. V praxi však toto opatření přispívá k další migraci SV osob.

Počátek těchto SVL sahá až do doby, kdy zde byla ukončena zemědělská výroba, počet osob, které se zde nachází, je proměnlivý.

Správní obvod Mariánských Lázní je lokalitou, která je dopravně špatně dostupná, sociální služby zde nejsou dobře dostupné a obyvatelé musejí za nimi dojíždět do větších měst např. Chebu, což je více než 30 km. Region je také zasažen sezónní nezaměstnaností, neboť je orientován zejména na lázeňství, pohostinství a služby.

Horní Slavkov

SVL se nachází pod náměstím ve starších bytových domech, kde je řada bytů v rukou spekulativních vlastníků, kteří je pronajímají za nájemné vyšší než 10 tis. Kč převážně romským vícečetným rodinám, ve kterých rodiče z 95 % pobírají sociální dávky. Lokalita vznikla před přibližně 7 lety a má špatnou pověst. Nově přistěhovalí mají problémy se starousedlíky, kteří se kvůli nim snaží o prodej bytu. Také město odprodává byty ve svém vlastnictví, a tím se problém prohlubuje, ačkoliv jsou byty v dobrém technickém stavu a v blízkosti všech služeb.

Další lokalitou je tzv. Karkulka – ubytovna s 5 malometrážními bytovými jednotkami v soukromém vlastnictví se službami v bezprostředním či blízkém okolí. Vzhledem k výši nájemného 10-12 000 Kč je zde velká obměna nájemníků, které jej nezvládají hradit. Ubytovány jsou převážně vícečetné rodiny s malými dětmi nebo matky samoživitelky pobírající sociální dávky. Ubytování jsou ve velké míře závislí na majiteli (topení, vybavení bytů, sjednávání splátek za nezaplacené nájemné atp.).

Další ubytovna Karkulka se nachází v areálu bývalých dolů 2 km od Krásna, mimo dosah obchodů i dopravní obslužnosti. Je zde kumulováno velké množství osob s různým stupněm postižení – zpravidla mají přiznány různé stupně invalidity, často však bez nároku na výplatu invalidního důchodu, kdy převážná většina z nich pobírá příspěvek na péči. Dále osoby bez stálého bydlení pobírající dávky hmotné nouze.

Aš

Z Gabalovy analýzy z roku 2012 vyplývalo, že v daném území jsou 3 SVL, kde žije 690 osob (dle mediánu dokonce jen 270). Uváděn je ale i údaj 2 600 osob, pokud jsou započteny i přilehlé obce. Momentálně se zde odhaduje ca 700 osob v SVL, kterými jsou ulice Mydlářská, Dobrovského, Tylova, Kostelní, Příkrá, Kamenná aj.

Ašsko je odlehlý příhraniční region, kde dochází k odlivu obyvatelstva. Vzdělanostní struktura obyvatelstva je podprůměrná. V oblasti zůstávají osoby s nižším vzděláním, a tudíž ohrožení chudobou a předlužením. Je zde množství domů ve špatném technickém stavu, do kterých jsou stěhovány nízkopříjmové osoby závislé na sociálním systému a sociální práci. Jedná se o region, který je postižen i nedostatečnou infrastrukturou, a tak je pro jeho obyvatele obtížné dojíždět za prací a zlepšit si finanční situaci. Z důvodu velkého předlužení zde i chybí motivace k legálnímu zaměstnání, a proto je velmi náročné vykonávat v této oblasti sociální práci a pomáhat klientům ke změně.

Kraslice

V Kraslicích je odhadovaný počet 300 osob. Jedná se o počet dosažitelných uchazečů o práci, resp. osoby dlouhodobě nezaměstnané, ohrožené sociálním vyloučením (dluhy, exekuce, bytová tíseň atd.).

Oloví

SVL jsou 2 domy v Tovární ulici, kde žije cca 150 osob. Odhad vychází z počtu dosažitelných uchazečů o zaměstnání, resp. osoby dlouhodobě nezaměstnané, ohrožené sociálním vyloučením (dluhy, exekuce, bytová tíseň atd.).

Rotava

Je zde odhadován vysoký počet SV osob – 180 až 400 osob.

Jedná se o region, který je velmi špatně dopravně obsluhovaný. Infrastruktura je na nízké úrovni, a to nejen absencí dostupné zdravotní péče a navazujících sociálních služeb, ale i velkými dojezdovými vzdálenostmi mezi obcemi a nepříznivým reliéfem krajiny. V regionu rovněž chybí dostatečné pracovní příležitosti a možnosti vzdělání. Obyvatelstvo je tak ve větší míře ohrožené sociální vyloučením, chudobou a předlužením. Často zde žijí jedinci, kteří neznají jiný život než na sociálních dávkách, a tudíž motivace ke změně ke standardnímu způsobu života je velmi nízká. Sociální práce je proto v této oblasti velmi důležitá a je nezbytné ji podpořit.

Kynšperk nad Ohří

Odhad SV osob se pohybuje od 130 do 180 osob. SVL jsou ulice: Knoflíková, Nádražní, Tyršova, Sokolovská, Dlouhá, Křížíkova, Staré nám. č. p. 348, Libavské Údolí 55, Kamenný Dvůr 21. Území se v současné době potýká s nárůstem počtu osob, které jsou předlužené a závislé na sociálních dávkách, neboť v okolních obcích bylo vyhlášeno opatření obecné povahy.

Ve městě není dostatečná síť sociálních služeb, a proto je pro pracovníky obce mnohem náročnější provádět sociální práci, neboť nemohou tvořit multidisciplinární týmy.

Nejdek

Ačkoliv zde žije cca 130 Romů, je zde evidována pouze 1 sociálně vyloučená lokalita - městský bytový dům, který obývá 14 osob sociálně vyloučených a 1 osoba neohrožená sociálním vyloučením.

Správní území avšak netrpí nezaměstnaností ani žádnými dalšími sociálně patologickými jevy. Na území obce jsou dvě nadnárodní firmy, které zaměstnávají velké množství pracovníků. Největším problémem daného území je nedostupnost bydlení a příliv zahraničních pracovníků bydlících na ubytovnách. Je třeba proto soustředit se na tuto skupinu obyvatel a správně zvolenými metodami sociální práce mírnit napětí mezi starousedlíky a zahraničními pracovníky. Problémem lokality je i předluženost obyvatelstva, do které většina klientů soc. pracovnice upadla vinou nízké finanční gramotnosti, kdy i přes nadstandartní příjmy došlo k neschopnosti splácet své závazky.

Jáchymov

SVL se nachází na náměstí Republiky a ul. K Lanovce v centru města a v blízkosti lázní. Je zde větší koncentrace osob ohrožených sociálním vyloučením, chudobou a nezaměstnaností. Odhadovaný počet SV osob je ca 60 Romů. Je zde velký odliv osob do Ostrova.

Ostrov

Jedna ze SVL leží na okraji města v ul. Jáchymovská s nákupním centrem v blízkosti a dostačující dopravní obslužností. Zdržují se zde lidé bez domova a sociálně slabí občané města. Je zde větší koncentrace osob ohrožených sociálním vyloučením, chudobou a nezaměstnaností. Dům je v majetku města Ostrov. Technický stav budovy je špatný. 3 domy pro nízkopříjmové skupiny obyvatel a 2 ubytovny v majetku soukromých osob se nachází v ul. Odborů, Krušnohorská, Hornická, s občanskou vybaveností v dosahu. Je zde větší koncentrace nepřízpůsobivých osob, osob ohrožených chudobou a nezaměstnaností a jsou zde specifické problémy v rovině občanského soužití vyžadující zvýšenou kontrolu ze strany městské policie a policie ČR. Další SVL se nachází v ul. Na Příkopě, Štúrova, Nad Nádražím, Severní aj.

Odhadovaný počet SV ohrožených osob je 450-650 osob, zejména Romů. Velká část z nich přišla do Ostrova z Jáchymova. Území obce je velmi rozlehlé, osoby ohrožené chudobou či sociálním vyloučením často bydlí i ve vzdálenosti 30 km od MěÚ Ostrov. Sociální práce je tedy náročnější zejména na plánování. V odlehlejších místech správního obvodu je velmi špatná dostupnost sociálních služeb. Sociální pracovníci MěÚ tak často vykonávají nejen činnosti dané zákonem, ale suplují i činnosti sociálních služeb.

Sokolov

Ve městě jsou stále 4 SVL s přibližným počtem obyvatel 2500, které se nacházejí po celém městě. Dle Analýzy SVL z roku 2011 tvoří Romové asi 60-80% populace takových lokalit. I po vyhlášení opatření obecné povahy, nadále dochází k velké migraci obyvatel, s čímž se potýkají i další obce v regionu.

Ve správním obvodu je cca 8 ubytoven, přímo v Sokolově 4, z nichž 1 již nabízí své služby pouze firmám, dělníkům, sportovcům. Celková kapacita je 180 ubytovaných. Na těchto ubytovnách cca 19 osob pobírá doplatek na bydlení. Na jedné z ubytoven již cca 90% ubytovaných pobírá starobní důchod. Jedna z lokalit trpí přelidněností, čímž se zhoršuje životní standard obyvatel. Ve městě Sokolov je v rámci KVK umístěna jediná protialkoholní záchytná stanice. Dochází tak k tomu, že někteří lidé bez domova již Sokolov neopouštějí. Město Sokolov má k dispozici noclehárnu, kam pravidelně dochází terénní pracovník OSV. Dle sčítání bezdomovců bylo ve městě v roce 2019 166 bezdomovců, z nichž 124 má trvalý pobyt ve správním obvodu Sokolov. Město Sokolov spolupracuje s Agenturou pro sociální začleňování a disponuje širokou škálou sociálních služeb. V blízkém okolí (dostupnost cca 3 km) jsou další 2 ubytovny. Ve městě je také azylový dům, dům pro matky s dětmi, noclehárna, nízkoprahové denní centrum atd. Sokolov disponuje 330 nízkonákladovými byty pro seniory a město zřídilo příspěvkovou organizaci Sociální služby Sokolov, která od roku 2019 poskytuje občanům města pečovatelskou službu. V současné době jsou nízkonákladové byty přidělovány dle pořadníku. Sokolov nyní eviduje nárůst sociální práce se seniory města Sokolova. Ve městě však chybí bytová sociální služba pro tuto cílovou skupinu. Nejvíce problematická je sociální práce s osobami bez domova a s osobami psychicky nemocnými, s čímž souvisí absence zdravotní péče o tyto osoby. Sociální práce je prováděna i s 59 opatrovanci města, tj. osobami s omezenou svéprávností.

Habartov

Město Habartov považuje za sociálně vyloučenou lokalitu sídliště s cca 1500 osobami, přičemž v obci žije cca 4 800 obyvatel. Dříve byl v obci vyšší počet výskytu drogově závislých. V obci je MŠ, ZŠ, lékař, dostupnost do Sokolova je cca 9 km. V lokalitě je více seniorů. Obecní byty se rekonstruují. Do Habartova jezdí sociální služba Kotec, Rytmus, Valika, o.p.s. Habartov má pečovatelskou službu.

Dolní Rychnov

V obci jsou 2 ulice, které patří mezi SVL s cca 100 osobami. Jedná se zejména o podnájemní byty. V obci je pošta, MŠ, PČR, Domov pro seniory, DZR, Home care, LDN. Chybí zde ZŠ i lékař. Občanská vybavenost je v nedalekém Sokolově, dostupném MHD a autobusovou dopravou. Za občany dojíždí sociální služba Agentura osobní asistence a pečovatelská služba.

Rovná

Tuto obec s 318 obyvateli lze považovat celou za sociálně vyloučenou lokalitu. Obec je vzdálená od Sokolova cca 15 km, dostupná pouze autobusovou dopravou. V obci je pošta, MŠ, ZŠ do 3 třídy, 2x týdně dětský lékař, detašované pracoviště PČR. Do obce v současné době nedojíždí žádné sociální služby.

Nová Ves

Jde o malou obec s cca 200 obyvateli, ve které jsou SVL 2 staré třípatrové panelové domy se 2 vchody z 50. let - celkem 22 bytů. Budovy jsou ve špatném technickém stavu, odštěpené od dodávek elektřiny i tepla a teplé vody. 20 bytů je v majetku soukromých vlastníků, kteří sem stěhují problematické osoby z jiných měst a obcí. Obec je odlehlá od Sokolova (cca 20 km), se špatnou dopravní obslužností, zejména v zimních měsících. V obci není žádný lékař, MŠ ani ZŠ – obyvatelé dojíždějí zejména do cca 10 km vzdáleného Bečova nad Teplou (ORP KV). V obci je nedostatek pracovních příležitostí, nedostupné veřejné služby (v obci je pouze malý obchod provozovaný obcí), ani zde nejsou poskytovány sociální služby, ačkoliv by zde měla působit vládní Agentura pro sociální začleňování. Počet osob v sociálně vyloučené lokalitě je cca 50 osob. Jedná se o oblast velmi zatíženou chudobou, nezaměstnaností s nízkou vzdělaností strukturou obyvatelstva (nezanedbatelné procento obyvatel ukončilo povinnou školní docházku v nižší než 9. třídě).

Bukovany

Bukovany se považují jako celá obec za sociálně vyloučenou lokalitu. Žijí zde vesměs Romové. Je zde zvýšený výskyt sociálně nežádoucích jevů, zvýšené vyplácení doplateků na bydlení. Byty jsou v osobním vlastnictví, podílovém vlastnictví či jde o byty družstva a jsou pronajímány sociálně slabým rodinám. V obci je migrace rodin. Je zde dětský lékař, MŠ, ZŠ. Dostupnost je autobusovou dopravou, vzdálenost do Sokolova je cca 8 km. V obci s osobami pracuje zejména sociální služba Kotec.

Citice

V obci jsou SVL 3 panelové domy s ca 60 Romy, které jsou v soukromém vlastnictví. V obci je MŠ, pošta, lékař pro dospělé. Vzdálenost do Sokolova je cca 3 km. Obec je dostupná vlakem, MHD i autobusovou dopravou. Do obce v současné době nejedí žádná sociální služba.

Loket

V Lokti lze považovat za SVL ubytovnu v ulici Tovární. SV osobami je cca 30 osob. Ve městě je zdravotní péče, MŠ i ZŠ. Do Lokte dojíždí sociální služba Fokus. Vzhledem k tomu, že na MěÚ Loket nemají pozici sociálního pracovníka, jsou v případě potřeby nápomocni sociální pracovníci MěÚ Sokolov, vzdáleného 10 km.

Toužimsko

Na Toužimsku se SVL nalézají v obcích Dobrá Voda (panelový dům se 32 osobami), Kojšovice (rodinný dům se 2 bytovými jednotkami o 10 osobách), Komárov (bytový dům se 3 osobami) a přímo v Toužimi pak 5 ulic s 51 osobami. Jedná se o oblast s omezenou dojezdností, velkou vzdáleností k sociálním službám ve městech nebo sem poskytovatelé sociálních služeb zajíždí velmi omezeně.

Karlovy Vary

ORP Karlovy Vary zahrnuje celkem 27 obcí. Z hlediska dostupnosti sociálních služeb dominují Karlovy Vary, v ostatních obcích je tato dostupnost výrazně nižší. Absentují zde pobytové sociální služby pro zdravotně postižené občany, kteří nedosahují důchodového věku a pro nízkopříjmové osoby ohrožené sociálním vyloučením. Nacházejí se zde velmi strukturálně znevýhodněné oblasti (Žluticko, Toužimsko, Bochovsko) s velkým množstvím lidí ohrožených chudobou, předlužením a sociálním vyloučením. Jedná se o regiony zaměřené na zemědělství, kde jsou obecně zaměstnány osoby s nízkou mírou vzdělání a i výdělky jsou hluboko pod mediánem průměrné hrubé mzdy v ČR. Sociální práce je velmi náročná i z důvodu nedostatečného zasítování odpovídajícími sociálními službami v menších obcích. Velké vzdálenosti kladou vysoké nároky na koordinaci a organizaci sociální práce (nejvzdálenější místa výkonu sociální práce jsou vzdálena i 50 km od KV).

Závěr - klíčové problémy a výzvy

Chudoba a sociální vyloučení představují jeden z aktuálních problémů v KVK - **podíl osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením stále** stoupá, zvyšuje se počet SVL a počet obyvatel v nich žijících. Za ohrožené lze z hlediska sociálního vyloučení považovat 30 (22 %) obcí, za již **rizikové 74 obcí** v KVK (55,2 %). Nejvíce ohrožených obcí se nalézá v SO ORP Sokolov (14 obcí, tj. ca 47 % podíl obcí v SO ORP). Roste počet zadlužených domácností a celkový podíl osob v exekuci. **Problémem je migrace sociálně vyloučených osob, jejich nízká vzdělanost a v jejím důsledku nezaměstnatelnost.** Nezaměstnanost a závislost na sociálních dávkách těchto osob **umocňuje omezená dostupnost/dojezdnost sociálních služeb pro sociálně vyloučené osoby a v SVL** vzhledem k odlehlosti mikroregionů. Problémem je též nedostatek sociálních a cenově dostupných bytů a obchod s chudobou.

11. Pozemní dopravní infrastruktura a doprava

Význam dopravy v globalizovaném světě stoupá. Kvalitní dopravní infrastruktura přispívá k rozvoji území, protože usnadňuje zapojení periferních regionů do územní dělby práce a globálních produkčních sítí. Zároveň hospodářství těchto regionů vystavuje větší konkurenci zvnějšku, a to především z jádrových regionů. Perifernost některých oblastí KVK a jeho pozice v rámci ČR posiluje význam dopravní infrastruktury a dostupnosti území.

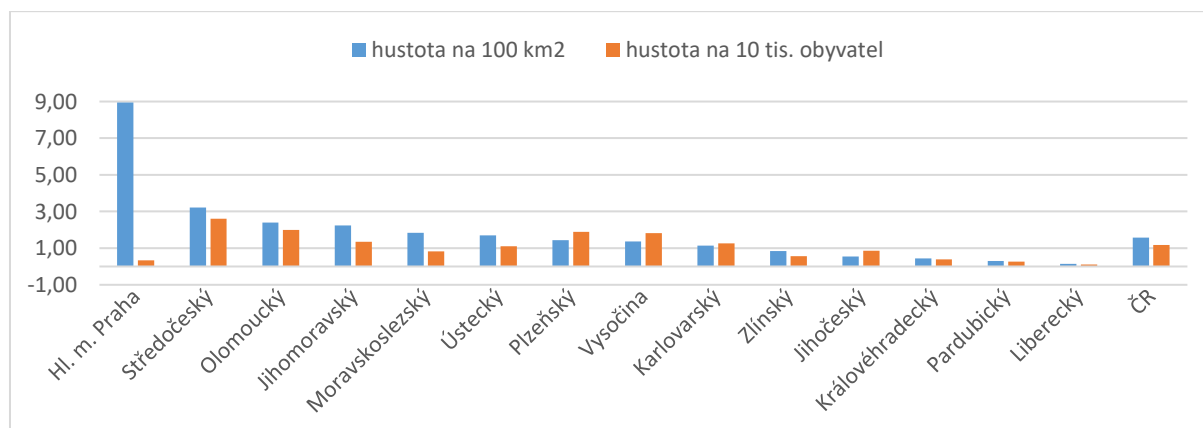
Silniční infrastruktura

Území kraje je poměrně zřetelně rozděleno na jádrovou metropolitní oblast, která se nachází v pánevní oblasti v ose měst Cheb – Sokolov – Karlovy Vary – Ostrov a ostatní, spíše okrajová periferní území. Tomuto rozdělení odpovídají i hlavní dopravní osy. Hlavní dopravní osou v regionu je právě spojení výše uvedených čtyř měst. Dílčími, již méně významnými osami, jsou Cheb – Mariánské Lázně, Cheb – Františkovy Lázně – Aš. Krajem také prochází některé mezinárodní silniční tahy. Je to koridor E 48 (Praha – Karlovy Vary – Bayreuth – Schweinfurth), který územím kraje prochází ve směru od Prahy přes Karlovy Vary, Sokolov a Cheb. Druhým evropským koridorem je trasa E49 (Vídeň – České Budějovice – Plzeň – Karlovy Vary – Magdeburg), která v současné době prochází regionem ve směru Toužim, Bečov nad Teplou, Karlovy Vary, Sokolov, Cheb a hraniční přechod Vojtanov.

Na území KVK leží k 31.12.2017 celkem 2 058 km silnic, z toho 37 km připadá na dálnici D6, 183 km na silnice I. třídy, zbylých 1 838 km připadá na silnice II. a III. třídy.

Hustota a obecně stav dopravní infrastruktury je významným faktorem ovlivňujícím dopravní dostupnost regionu. Hustota sítě silnic dálničního typu v KVK je v porovnání s ostatními kraji na mírně podprůměrné úrovni s výraznějším odstupem na přední kraje s rozvinutou dopravní infrastrukturou (Graf 11.1). Příčinou je perifernost kraje a to, že územím neprochází žádná významnější tranzitní silniční trasa i přes to, že silnice D6 (od Karlových Varů směr Praha pokračuje jako silnice I/6 a ve Středočeském kraji opět jako D6) je zařazena do Transevropské dopravní sítě (TEN-T). Tranzitní význam této silnice snižuje její nedokončení v plném rozsahu, kde úseky vedené jako silnice I/6 významně snižují kapacitu tranzitní silniční trasy. Dalším nedostatkem je omezené napojení na německou dálniční síť. Proto jsou v tomto směru významnějšími dopravními tahy dálnice D5 a D8.

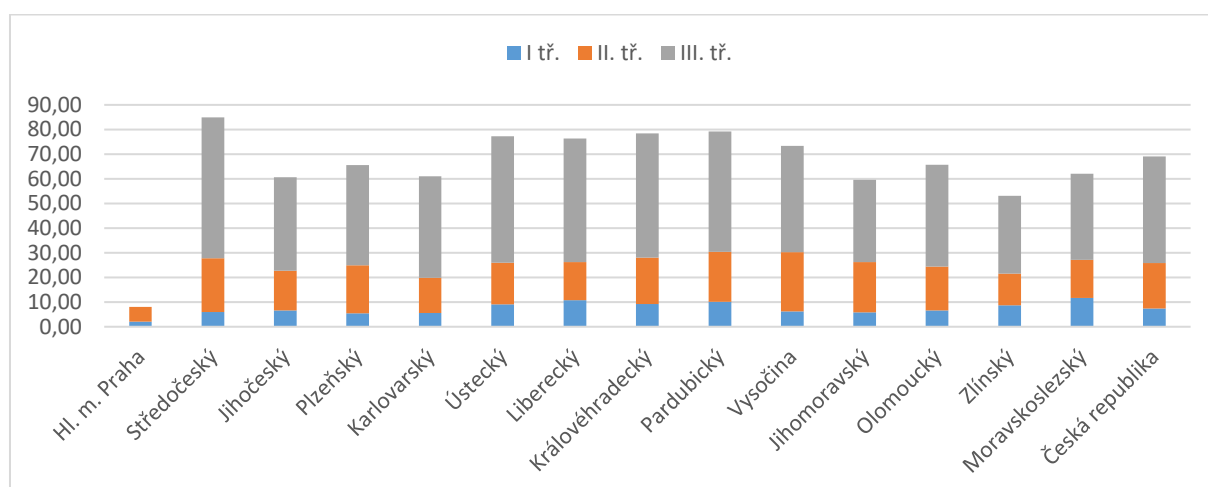
Graf 11.1: Hustota silnic dálničního typu v krajích ČR (k 31. 12. 2017)

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Z posledního sčítání dopravy v roce 2016 vyplývá, že intenzitu provozu vyšší než 10 000 vozidel/den vykazuje pouze silnice D6 v úseku mezi Chebem a Karlovými Vary a dále mezi Karlovými Vary a Ostrovem na silnici I/13 vč. krátkých úseků komunikací v okolí center na této ose. Největší podíl zde představuje vnitrokrajská doprava a podle posledních studií s převažujícím tranzitem v ose Chomutov – Ostrov - Karlovy vary – Cheb³⁹. Potenciál pro vysokokapacitní silniční infrastrukturu v samotném kraji tedy není nijak veliký, neboť v kraji se pak nachází pouze úseky s intenzitou 7001 – 10 00 vozidel/den⁴⁰, a to na komunikaci I/64 mezi Chebem a Aší a na komunikaci I/21 od Chebu prakticky až k připojení na D5 mířící přes hranice do Německa. To jen dokazuje, že dopravní osa přirozeně kopíruje sídelní strukturu Podkrušnohoří v ose OS 7 Ústí nad Labem – Most – Chomutov – Karlovy Vary – Cheb – hranice ČR a dále sousedního Bavorska⁴¹.

Graf 11.2: Hustota silnic I., II. a III. třídy v krajích ČR (k 31.12.2017, hustota na 100 km²)

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

KVK má mírně podprůměrnou hustotu silnic I., II. a III. třídy (Graf 11.2), celkem 61,05 km/100 km². Síť silnic II. třídy má druhou nejnižší hustotu v ČR.

Ve struktuře silnic nejvíce dominují silnice III. třídy (jejich podíl je 66,3 % z celkové délky silniční sítě KVK, což je v porovnání s ostatními kraji nejvyšší procento. Příčinou menší celkové hustoty silnic a dominance silnic III. třídy je především vrchovinný až hornatý charakter velké části území a řídké osídlení v pohraničí. Určitou roli hraje také přítomnost vojenského újezdu, který zabírá významnou část rozlohy kraje.

Z hlediska stavebního stavu silnic II. a III. třídy bylo v roce 2020 z celkové délky silnic 1 836 km sice jen 1 % v havarijním, avšak **více než třetina (36 %) v nevyhovujícím stavu. V dobrém stavu není ani pětina délky silnic.** Blíže viz Tabulka 11.1. Stav zadluženosti vozovek (k 9/2020) po aktualizaci a započtení oprav v roce 2020 je cca 2 470 mil. Kč. Tato částka představuje aktuální jednorázovou neinvestiční potřebu finančních prostředků pro uvedení povrchů všech krajských vozovek do vyhovujícího stavu.

³⁹ Blíže viz Územní studie silniční dopravy v oblasti Karlových Varů - kartogram intenzit dopravy z roku 2016: http://webmap.kr-karlovarsky.cz/upd/US_SD_KV/III_etapa_N/1_Schema_vyhledovych_silnicnich_dopravnich_vazeb_zdroju_a_cilu.pdf

⁴⁰ Obecně používaná hranice, nad kterou je již vhodné uvažovat o vysokokapacitním silničním spojení, je 10 000 vozidel/den.

⁴¹ Blíže viz Územní studie silniční dopravy v oblasti Karlových Varů – schéma výhledových silničních dopravních vazeb, zdrojů a cílů: http://webmap.kr-karlovarsky.cz/upd/US_SD_KV/III_etapa_N/1_Schema_vyhledovych_silnicnich_dopravnich_vazeb_zdroju_a_cilu.pdf

Tabulka 11.1: Stavební stav silnic II. a III. třídy (stav k 10/2020)

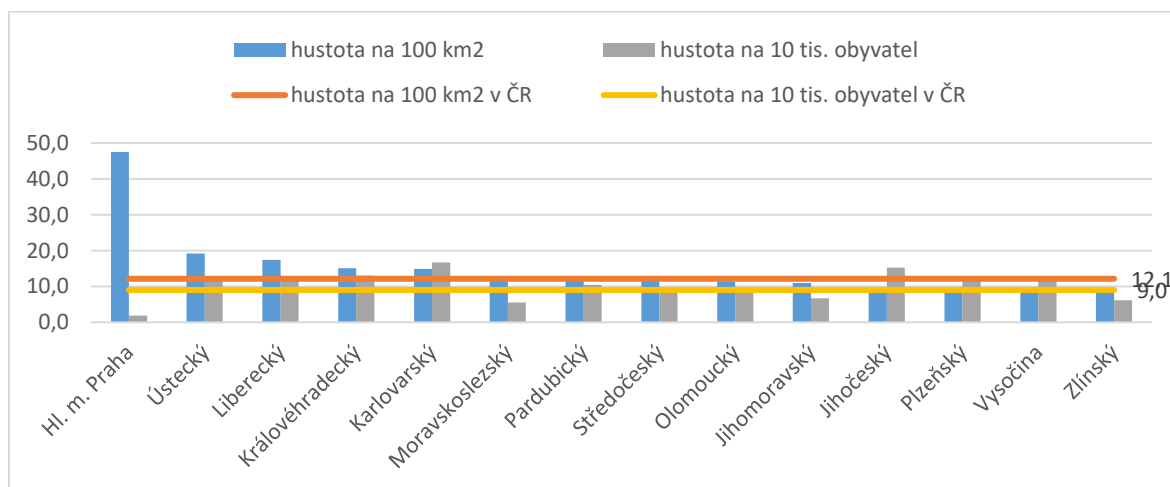
Stavební stav	počet km	podíl
výborný	314	17%
dobrý	562	30%
vyhovující	287	16%
nevyhovující	656	36%
havarijní	17	1%
Celkem	1836	100%

Zdroj: Krajská správa a údržba silnic Karlovarského kraje

Železniční infrastruktura

Železniční síť v kraji má svou hlavní dopravní osu ve směru **Cheb – Sokolov – Karlovy Vary – Ostrov** (trať č. 140), pokračující dále do Kadaně, Chomutova, Mostu, Teplic a Ústí nad Labem. Druhá významná trať vede v jihozápadní části kraje **mezi Mariánskými Lázněmi a Chebem** a jde o 3. tranzitní koridor (Ostrava – Olomouc – Pardubice – Praha – Plzeň – Cheb). Ostatní osobní tratě mají pouze regionální až lokální význam s nízkou intenzitou provozu.

Graf 11.3: Hustota železnic v krajích ČR (k 31. 12. 2017)

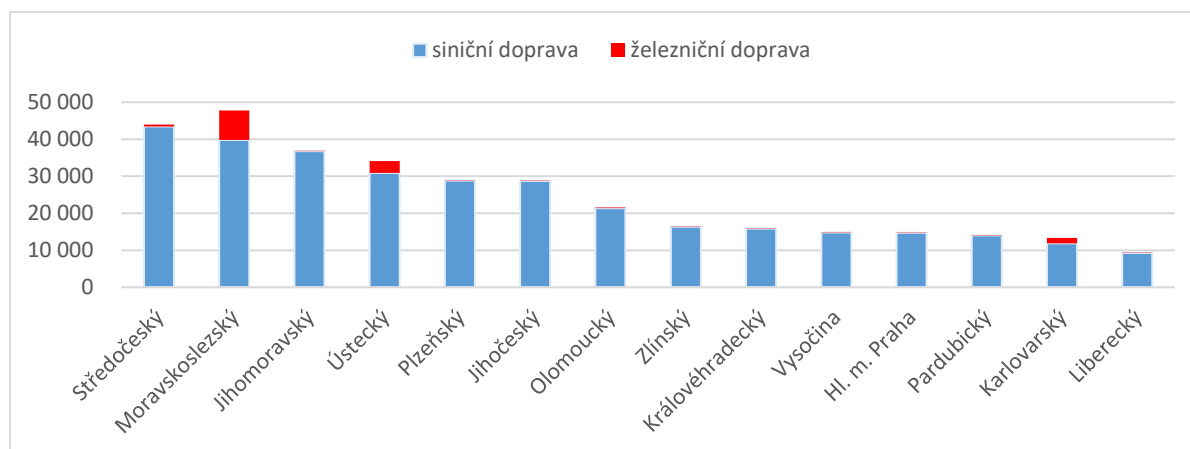

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty.

KVK se v hustotě železnic na 100 km² pohybuje na předních příčkách, při přepočtu na obyvatele dokonce dosahuje nejvyšší hodnoty v ČR (Graf 11.3). Příčinou je zděděná rozsáhlá železniční infrastruktura v severozápadních pohraničních oblastech kraje, které byly dříve intenzivněji průmyslově využívány a před druhou světovou válkou i více obydleny. Většina tratí má také přímé pokračování do Německa. Kvůli velkému podílu těžkého průmyslu a těžby v kraji je význam železnice stále vysoký zejména v nákladní přepravě. To ostatně ukazuje Graf 11.4.

Silniční a železniční přeprava

Graf 11.4: Nákladní přeprava silniční a železniční dopravou v rámci kraje v roce 2017 (v tis. tun)

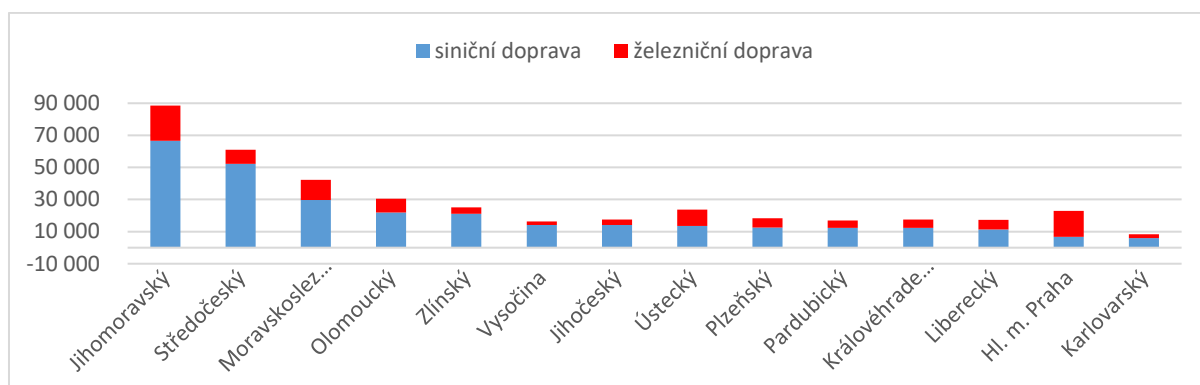
Zdroj: ČSÚ, vlastní úprava

Obě hlavní páteřní tratě v ose Praha – Plzeň – Cheb i v ose Ústí n/L – Karlovy Vary – Sokolov – Cheb jsou plně elektrifikované. **Na německé straně** však není technická připravenost a **nenevazují na elektrifikované tratě** ani **ve směru Vojtanov – Hof**, ani ve směru **Pomezí – Schirding**. Jedná se o zásadní překážku, která brání potřebnému modernímu využívání železniční infrastruktury a rozvoji celé oblasti trojmezí Bavorska, Saska a KVK.

Právě kraje Moravskoslezský, Ústecký a Karlovarský mají nejvyšší zastoupení nákladní železniční přepravy v rámci svého území. Obecně největší intenzita nákladní přepravy je ve velkých krajích s velkými aglomeracemi (a také trhy). Nákladní železniční doprava by díky strategické poloze trojmezí Bavorska, Saska a KVK měla dopravně-logicky mít naprosto zásadní význam a vysoký potenciál využití. Doposud neprovedené modernizace a elektrifikace tratí na německé straně, jak v Bavorsku s napojovacím bodem Pomezí, státní hranice, tak v Sasku s napojovacím bodem Vojtanov, státní hranice, však velmi negativním způsobem omezují a diskriminují konkurenceschopnost a rozvoj celé oblasti. **Na české straně je elektrifikace již provedena a připravena.**

Graf 11.5 znázorňuje **hodnoty intenzity přepravy cestujících silniční a železniční dopravou v rámci krajů**. KVK se nachází s výrazným odstupem **na posledním místě**. Příčinou je především jeho malá populační velikost, ale také menší mobilita obyvatel, která nejpravděpodobněji souvisí s tím, že v kraji chybí větší počet silných (i mikroregionálních) ekonomických center, která by byla cílem každodenní pracovní dojížděky. Zároveň také některé periferní části kraje nedisponují dobrým dopravním spojením. Železnice se na přepravních výkonech v osobní dopravě podílí více než čtvrtinou, což je v rámci ČR průměrná hodnota.

Graf 11.5: Přeprava cestujících silniční a železniční dopravou v rámci kraje v roce 2017 (v tis. osob)

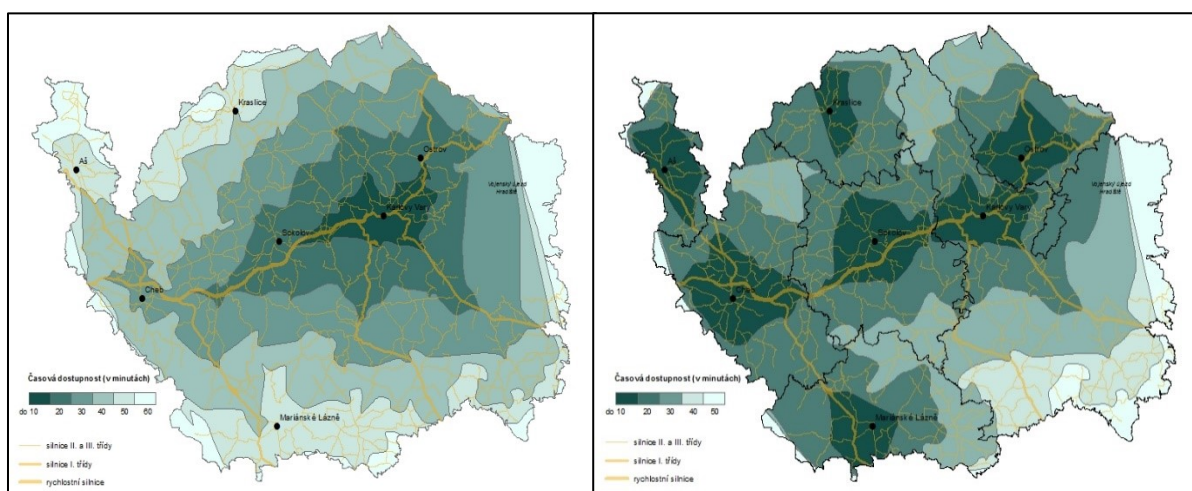

Zdroj: ČSÚ, vlastní úprava

Spojení sídla kraje se správními obvody ORP a okolím

Pro obyvatele KVK, zejména venkovských oblastí, je z pohledu jejich potřeb spojených s veřejnou správou, zdravotní péčí, školstvím a dalšími službami v rámci občanské vybavenosti důležitá dobrá **dostupnost správního sídla ORP a sídla kraje**. Velikost kraje, poloha krajského města, ale také hustota a kvalita silniční sítě ovlivňují časovou dostupnost sídla kraje. Na Obrázek 11.1 je zobrazena časová dostupnost krajského města a správního sídla ORP po silniční síti. Obyvatelé převážně venkovského území Kraslicka, Chebska, Ašska a Mariánských Lázní se do krajského města dostanou obtížněji, a to v rozmezí 40 až 60 minut. Poměrně dobře dostupné je krajské město silnicí D6 z města Chebu, Sokolova a nejbližších obcí, a to do 30 minut jízdy. Město Ostrov je od Karlových Varů vzdálené pouze 10 minut jízdy autem. Z hlediska dostupnosti sídla správního obvodu je nejobtížněji dostupné pro obyvatele venkovských obcí v ORP Karlovy Vary, kde obyvatelům některých obcí trvá cesta více než 30 minut. Nejdostupnější je správní sídlo v ORP Aš a Cheb. Dojezdová vzdálenost mezi hlavními sídly kraje hraje významnou roli při posilování vzájemných funkčních vazeb.

Obrázek 11.1: Časová dostupnost sídla kraje a správního obvodu ORP

Pozn.: Časová dostupnost byla vymezena na základě síťové analýzy v programu ArcGIS Desktop na základě dostupnosti silniční sítě.

Zdroj: ÚAP 2017

Spojení krajských měst s okolním územím ukazuje Tabulka 11.2. Nejvíce silnic spojuje s okolím velká krajská města, KVK se nachází na 6. - 12. příčce. Do Karlových Varů vede 1 dálnice, 3 silnice I. třídy a 3 silnice II. třídy. **Konektivita krajského centra v porovnání s ostatními regiony ČR je na průměrné úrovni.**

Tabulka 11.2: Silniční spojení sídla kraje s okolím (stav v roce 2013)

Sídlo kraje	Počet dle druhu silnic				Intenzita dle druhu silnic (tis. aut/den)			
	D+I. tř.	II. třídy	Celkem	Poř.	D+I. tř.	II. třídy	Celkem	Poř.
Praha	10	10	20	1.	348	105	453	1.
České Budějovice	4	3	7	6.-12.	102	10	112	8.
Plzeň	6	4	10	4.	140	32	172	4.
Karlovy Vary	4	3	7	6.-12.	70	21	91	10.
Ústí nad Labem	4	3	7	6.-12.	82	13	95	9.
Liberec	4	0	4	13.	78	0	78	12.
Hradec Králové	6	1	7	6.-12.	130	9	139	6.
Pardubice	5	2	7	6.-12.	112	11	123	7.
Jihlava	2	5	7	6.-12.	42	46	88	11.
Brno	5	8	13	2.	232	78	310	2.
Olomouc	5	4	9	5.	144	38	182	3.
Zlín	2	3	7	6.-12.	48	23	71	13.
Ostrava	6	6	12	3.	128	36	164	5.

Zdroj: ČSÚ - Dopravní infrastruktura a vozový park v krajích ČR (2013)

Podle intenzity automobilového provozu vedoucího do krajského města se Karlovy Vary nachází na 10. příčce. Na rozdíl od krajů, které se umístily na posledních příčkách, těží Karlovy Vary z většího počtu silnic I. a II. třídy procházejících městem. Na krajská města, jimiž prochází dálnice, však již výrazněji ztrácí.

Veřejná doprava

Systém veřejné hromadné dopravy v KVK zahrnuje:

- veřejnou hromadnou dopravu v rámci tzv. dopravní obslužnosti kraje (doprava ve veřejném zájmu, kterou je nutno podporovat z veřejných zdrojů úhradou prokazatelné ztráty; objednatelem této dopravy je KVK),
- veřejnou dopravu ve veřejném zájmu dálkovou, která v KVK plní svoji nezastupitelnou regionální roli, objednatelem této dopravy je Ministerstvo dopravy České republiky,
- systémy městských hromadných doprav ve městech Karlovy Vary, Cheb, Sokolov, Aš, Mariánské Lázně, Chodov, Ostrov a Jáchymov,
- veřejnou hromadnou komerční (zahrnuje většinu tzv. dálkových autobusových linek a vybrané spoje na železnici).

KVK jako objednatel vyčlenil ve svém rozpočtu na pokrytí prokazatelné ztráty dopravců na základě smluv o závazku veřejné služby k zajištění dopravní obslužnosti svého územního obvodu pro rok 2019 prostředky v objemu ve výši 422,4 milionu Kč.

V systému veřejné dopravy participují tři dopravci na dráze (České dráhy, a.s., GW Train Regio a.s. plus, Městská doprava Mariánské Lázně s.r.o. – doprava - trolejbusy) a šest dopravců provozujících

příměstskou autobusovou dopravu (Autobusy Karlovy Vary, a.s., BUS LIGNETA a.s., VV autobusy s.r.o., Dopravní podnik Karlovy Vary, a.s., Cvinger bus s.r.o., Pechočiaková – Zepa, s.r.o.).⁴²

Základním strategickým dokumentem je **Plán dopravní obslužnosti**⁴³. Povinnost sestavit plán dopravní obslužnosti území je nově stanovena zákonem č. 194/2010 Sb., o veřejných službách v přepravě cestujících a o změně dalších zákonů. Provozování veřejné/zvláštní linkové osobní dopravy vč. povinnosti vydat a zveřejnit smluvní přepravní podmínky stanovující práva a povinnosti dopravce i cestujících upravuje zákon č. 111/1994Sb., o silniční dopravě. Problematika zadávání výběrových řízení a uzavírání smluv s dopravci v železniční a autobusové dopravě se pak řídí Nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1370/2007 ze dne 23. října 2007 o veřejných službách v přepravě cestujících po železnici a silnici a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 1191/69 a č. 1107/70, s platností od 3. 12. 2009. Toto nařízení stanoví nabídkové řízení jako základní způsob výběru dopravce pro veřejné služby a obsahuje některé výjimky pro možnost objednatele sjednat smlouvu o veřejných službách na základě přímého zadání. KVK proto zadal zpracování *Analýzy dopravní obslužnosti veřejné linkové autobusové dopravy v Karlovarském kraji pro zpracování podkladů krajského dopravního plánu a zadání veřejné zakázky - zabezpečení veřejné autobusové dopravy na období po roce 2018*, jejím výstupem bylo rozdělení území kraje dle dopravních vazeb na tyto oblasti: Západ, Střed, Severovýchod, Bochovsko, Žluticko – Tepelsko, Toužimsko. KVK plánuje přímé uzavření tří smluv o veřejných službách pro oblasti Bochovsko, Toužimsko, Žluticko – Tepelsko a zahájení zadávacího řízení veřejné zakázky na služby pro zbylé tři územní obvody a uzavření nových smluv s vybranými dopravci. Protože součástí zakázky by mělo být i dodání autobusů a pro výběr dodavatele je zpravidla rozhodující cena, přičemž provozní náklady jsou pro všechny dopravce přibližně stejné, spočíval by rozdíl v nabídkách dopravců pravděpodobně v ceně pořízení autobusů. Aby nebyly vysoutěženy ty nejlevnější autobusy a byla doprava zajištěna kvalitními vozidly, bylo vedením KVK rozhodnuto, že bude pořizovatelem vozového parku, CNG autobusů (Compressed Natural Gas - stlačený zemní plyn, metan). Za tímto účelem byly v roce 2019 připraveny 4 projektové žádosti, které byly podány do výzvy Ministerstva pro místní rozvoj (MMR) č. 93 *Nízkoemisní a bezemisní vozidla pro uhlé regiony* vyhlášené v roce 2020. KVK uspěl u všech čtyř žádostí. Nyní kraj stojí před zpracováním dokumentace k výběrovým řízením na výrobu autobusů (jejich výroba a dodání bude pravděpodobně trvat ca 2 roky) a rozhodnutím, zda bude provozovat dopravu sám nebo vypíše výběrové řízení na provozovatele přepravních služeb. Zároveň je třeba, než budou autobusy vyrobeny a uvedeny do provozu, uzavřít smlouvy na zajištění veřejné dopravy. Smlouvy se stávajícími dopravci zajišťujícími veřejnou dopravu končí ke konci roku 2021.

Co se plateb ve veřejné dopravě na území kraje týče, funguje zde od 1. 10. 2019 **Integrovaný dopravní systém Karlovarského kraje (IDOK)**, který umožňuje cestování dopravními prostředky městské hromadné dopravy, autobusy příměstské dopravy, osobními a spěšnými vlaky po území KVK na jeden jízdní doklad, tzv. IDOK kartu. Tato karta funguje na infrastruktuře společné pro Plzeňskou kartu a České dráhy, na které fungují dopravní systémy i dalších měst. Budoucím cílem MD pravděpodobně bude další propojení a integrace plateb za dopravu na celém území ČR.

⁴² www.idok.cz – informace převzaté z www.idok.cz dne 6. 1. 2020.

⁴³ Plán dopravní obslužnosti je dostupný na https://www.kr-karlovarsky.cz/doprava/Documents/1_plan_dopravni_obslužnosti_aktualizace.pdf nebo <https://www.idok.info/>.

Cyklodoprava

Cyklistika je výrazně průřezové téma, které zasahuje do kompetence státní správy i místní samosprávy. Z hlediska kompetencí se dělí do oblasti dopravní obsluhy území (resort dopravy) a oblasti cykloturistiky (resort místního rozvoje). Cyklistická doprava a cykloturistika mají pozitivní vliv nejen na dopravní situaci a dopravní obsluhu území, ale současně snižují dopady na životní prostředí, zlepšují zdraví a kvalitu života obyvatel ČR. Základní vizí **Cyklostrategie ČR 2013-2020** bylo zpopularizovat jízdní kolo, aby se opět stalo rovnocennou, přirozenou a integrální součástí dopravního systému, jejímž důsledkem bude zlepšení mobility v území, rozvoj cykloturistiky v území, zlepšení lidského zdraví a ochrana životního prostředí. Na úrovni kraje byla zpracována naposledy *Aktualizace strategie cyklistiky v Karlovarském kraji na období let 2016-2020*.⁴⁴ Její platnost byla prodloužena do roku 2021 a je třeba zpracovat aktualizaci či novou Cyklostrategii. Přehled cyklostezek a cyklotras vč. informací o jejich stavu jsou dostupné na **Cykloportále Karlovarského kraje** (<https://www.kr-karlovarsky.cz/cyklo/Stranky/uvod.aspx>). Na podporu rozvoje cyklistické infrastruktury v KVK vypisuje každoročně KVK dotační program.

Doprava a bezpečnost

Cíle, základní principy a návrhy konkrétních opatření směřujících k zásadnímu snížení nehodovosti na silnicích v České republice stanovuje *Národní strategie bezpečnosti silničního provozu na období 2011-2020* Ministerstva dopravy. Jejím hlavním cílem je snížit počet usmrcených a těžce zraněných v silničním provozu na úroveň průměru evropských zemí. Na úrovni kraje je zpracována *Koncepce BESIP v Karlovarském kraji na období 2009-2010 (2012)*.⁴⁵ Strategie nebyla aktualizována. V oblasti bezpečnosti železniční dopravy je stěžejní činnost Správy železnic (SŽ).

Povinnost zajištění bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích kraje je orgánům kraje stanovena zákonem. Pro snížení nehodovosti a zvýšení bezpečnosti je stěžejní úloha krajů a obcí, zvláště v oblasti spolufinancování výstavby, rekonstrukcí a údržby infrastruktury, ale také při zajištění dopravní výchovy na školách a různých dopravně preventivních akcí. Jako kritická se v této oblasti projevuje skutečnost, že místní správa a samospráva často nemá dostatek finančních ani lidských zdrojů pro komplexní pokrytí této problematiky, zvláště pak pro budování a údržbu infrastruktury, kterou vlastní.

Vedle spolupráce subjektů odpovědných za zajištění bezpečnosti silničního a železničního provozu – vlastníků silniční a železniční infrastruktury, policie, zřizovatelů škol, NNO a sdružení ad. – je klíčové zajištění účinného dozoru nad STK, autoškolami a zkušebními komisaři, profesionálními dopravci ad., účastníky provozu, podpora osvěty, dopravní výchovy a preventivních opatření ke zvýšení bezpečnosti drážního a silničního provozu, výstavba pěších stezek a cyklostezek, výstavba a údržba dětských dopravních hřišť ad.

⁴⁴ Dokument je dostupný na: http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Stranky/koncepce/oblast-region-rozvoje/cyklo_region.aspx.

⁴⁵ Dokument je dostupný na: http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Documents/koncepce/BESIP_schvalen.pdf.

Závěr - klíčové problémy a výzvy

Kraji chybí spojení s hlavním městem Prahou prostřednictvím **dálnice D6**. Stejně tak chybí dokončení dálničního **nápojení české D6 na německou A93** (na české straně jde o chybějící dálniční úsek Cheb, sever – Pomezí/Schirnding). V současnosti je dále pokračováno pouze obchvaty obcí na trase budoucí D6 v Ústeckém kraji a není pokračováno v dostavbě D6 v rámci KVK. Vnější spojení mimo kraj vícepruhovými silnicemi se zatím až na výše uvedené obchvaty nerealizuje.

Vzhledem k nesystematickému přidělování finančních zdrojů na správu silnic II. a III. třídy ze strany Státního fondu dopravní infrastruktury je obtížné plánovat větší investiční akce. Nastavení evropských zdrojů je soustředěno zpravidla na silnice zařazené do celoevropské sítě TEN-T. **Z 1 836 km silnic je v nevyhovujícím stavu 36 %.**

Na základě schválení žádosti na **nákup CNG autobusů** z IROP kraj nyní stojí před zpracováním dokumentace k výběrovým řízením na výrobu autobusů (jejich výroba a dodání bude pravděpodobně trvat ca 2 roky) a uzavřením smluv na **zajištění dopravní obslužnosti území na dobu, než bude nový vozový park plně v provozu**. Dalším klíčovým rozhodnutím je, zda bude veřejná linková doprava řízena a organizována prostřednictvím dopravního podniku zřízeného a ve vlastnictví kraje nebo bude vozový park spravován vysoutěženým/i provozovatelem/li přepravních služeb. Cílem nákupu nových autobusů s CNG pohonem je **vytvoření systému trvale udržitelné a ekologicky šetrné veřejné linkové dopravy** v Karlovarském kraji. Dalšími cíli je zatraktivnit veřejnou linkovou dopravu a **zvýšit počet přepravovaných osob** nejen vzhledem k vysokému standardu kvality vozového parku vozidel veřejné linkové dopravy ale i tím, že v rámci integrovaného systému bude možné prostřednictvím dispečinku IDOK zajistit návaznosti mezi všemi módy veřejné dopravy (zkrácení jízdní doby) tak, že pro cestující bude nakonec výhodné preferovat veřejnou dopravu oproti dopravě individuální.

12. Letiště v Karlových Varech

Mezinárodní letiště v Karlových Varech je jedním z pěti veřejných mezinárodních letišť v České republice s vnější schengenskou hranicí, které spolu s Prahou, Brnem, Ostravou a Pardubicemi tvoří páteřní strategickou infrastrukturu státu. V roce 2017 získalo od Úřadu pro civilní letectví certifikát Nařízení Komise EU 139/2014, kterým se stanoví požadavky a správní postupy týkající se letišť a zajištění jejich bezpečného provozu.

Od doby, kdy bylo letiště v roce 2004 převedeno do majetku KVK, byl do jeho rozvoje investován velký objem finančních prostředků. Realizovala se rekonstrukce povrchu vzletové a přistávací dráhy a modernizace jejího světelného zabezpečovacího zařízení, vybudovala se nová odbavovací hala, včetně rekonstrukce haly původní, došlo i k rozšíření parkovacích stání pro letadla a k dobudování nového parkoviště pro návštěvníky. Významné prostředky byly rovněž investovány do provozní techniky letiště a výstavby nové stanice Záchraně a požární služby. Nicméně zásadním limitujícím faktorem pro další rozvoj pravidelných linek na letišti v Karlových Varech jsou současné parametry vzletové a přistávací dráhy. Jakkoliv tato dráha splňuje všechny standardy a bezpečnostní požadavky, existují omezení pro provoz nejrozšířenějších typů letadel s rozpětím křídel do 36 m, které mají kapacitu do 200 cestujících a dolet do 7 hodin. Někteří dopravci v rámci svých interních bezpečnostních předpisů neumožňují provoz komerčních linek na dráhu se šířkou méně než 45 m a u všech typů a společností je pak snížen maximální dolet letadla s plným vytížením díky nedostatečné délce vzletové a přistávací dráhy.

KVK proto pokračuje v záměru realizace modernizace letiště – IV. etapy: prodloužení a rozšíření vzletové a přistávací dráhy a tento záměr zařadil mezi strategické projekty do akčního plánu RESTART. V roce 2017 byla dokončena dokumentace ke zjišťovacímu řízení ohledně záměru realizace rozšíření a prodloužení vzletové a přistávací dráhy letiště na celkovou délku 2 660 metrů. V rámci zjišťovacího řízení bylo pak vydáno rozhodnutí Ministerstva životního prostředí (MŽP), které ukládá společnosti Letiště Karlovy Vary s.r.o. dopracovat dokumentaci pro posouzení vlivu záměru stavby na životní prostředí dle § 8 zákona 100/2001 Sb. V návaznosti na vyjádření obdržena v rámci výše uvedeného zjišťovacího řízení, týkající se zejména problému s konfigurací terénu, kdy plánované prodloužení dráhy o 510 m na celkových 2 660 m je možné realizovat pouze na násypch velkého objemu (895 000 m³), nechala společnost zpracovat novou studii proveditelnosti s cílem posouzení několika dalších kratších variant prodloužení dráhy. Výstupem této studie byl návrh celkem 3 nových variant úpravy dráhy. Z hlediska environmentálních dopadů a výše investičních nákladů byla orgánům kraje navržena a následně schválena vedením KVK jako nejefektivnější varianta rozšíření dráhy na 45 m a její prodloužení o 360 m na 2 510 m s očekávanými náklady 733 mil. Kč bez DPH. Tato varianta umožňuje realistický rozvoj obchodních příležitostí letiště, zachování jeho konkurenceschopnosti a má oporu i ve stanovisku Úřadu pro civilní letectví k závaznému harmonogramu k odstranění neshod v návaznosti na certifikační proces z r. 2017. Zároveň také konstatuje, že technické podmínky standardizace regionálního letiště kódového označení 4C pro kritické typy letadel se středním doletem, typy A320/B737, představují min. rozšíření vzletové a přistávací dráhy na šířku 45 m a prodloužení fyzické délky na délku min. 2 500 m. Aktuálně je dopracovávána dokumentace pro posouzení vlivu záměru na životní prostředí i s využitím aktualizované hlukové studie, která byla zpracována Karlovarským krajem v r. 2020 a s cílem získat stanovisko EIA (environmental impact assessment/Vyhodnocení vlivů na životní prostředí) do konce roku 2020.

Počet a struktura cestujících

V roce 2013 letiště odbavilo nejvíce cestujících v historii, celkem 104 469 osob. K propadu výkonů letiště mezi roky 2014 a 2017 došlo v důsledku poklesu poptávky ze strany ruské klientely a vývoje bezpečnostní situace ve světě. V roce 2017 tak letiště odbavilo nejméně cestujících za posledních deset let - 21 408 osob. Propad v letech 2016 a 2017 zapříčinilo zejména zrušení letů ČSA do Petrohradu v polovině roku 2016 a snížení počtu letů ČSA na lince do Moskvy v průběhu roku 2017. Propad se podařilo částečně kompenzovat novými charterovými linkami do Izraele a Uzbekistánu. Ty však byly ukončeny a v roce 2018 se je nepodařilo obnovit. V roce 2017 byly rovněž realizovány lety mezi KV a Düsseldorfem, které však pro nízkou obsazenost byly po necelých 3 měsících ukončeny. K nárůstu počtu cestujících v roce 2018 oproti roku 2017 o 115 % přispělo zahájení provozu ruské společnosti POBEDA na lince mezi Moskvou (letiště Vnukovo) a Karlovými Vary. Tato linka byla pak v roce 2019 i jedinou pravidelně provozovanou linkou a letiště odbavilo 62 034 cestujících, což je meziroční nárůst o dalších 44 %. **Ruská klientela je nadále pro letiště v Karlových Varech nejvýznamnější skupinou cestujících.** Vedení letiště momentálně vyhledává další destinace, odkud by do regionu mohli přilétat turisté (Rusko, Ázerbájdžán, Uzbekistán, Turecko, ad.) a hledá další cesty ke zvýšení leteckých i neleteckých výnosů i v oblasti všeobecného letectví a business aviation. (Letiště KV: Zpráva o činnosti společnosti za rok 2018, tiskové zprávy Letiště Karlovy Vary)

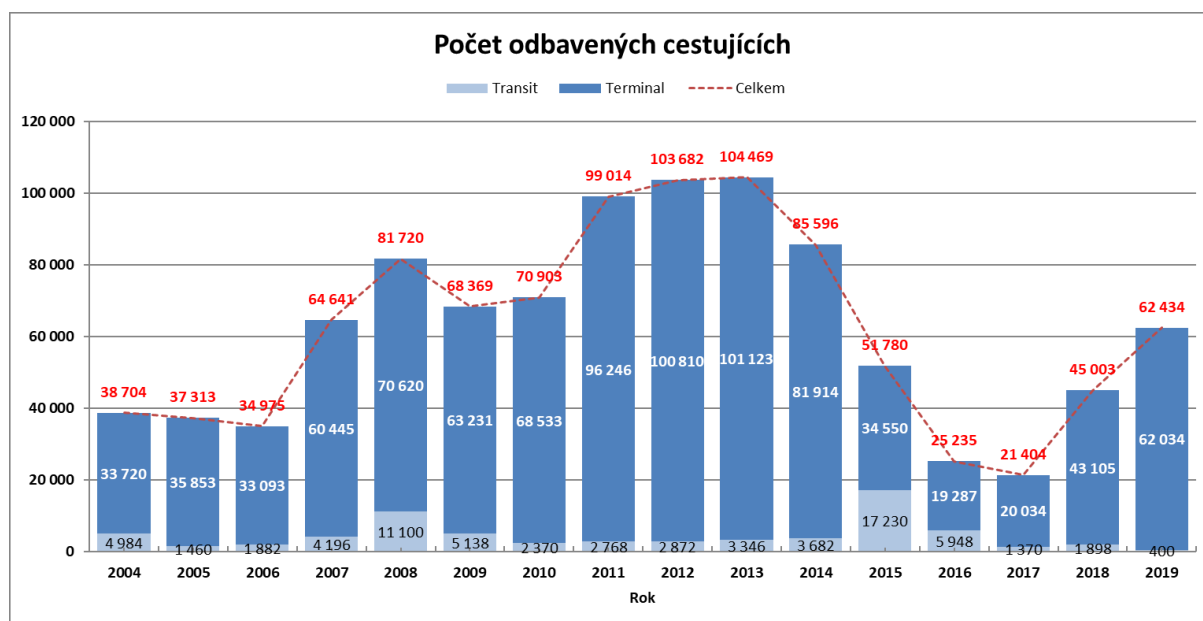
Pokles tržeb se projevil v negativních hospodářských výsledcích společnosti, která byla nucena k pokrytí ztrát použít zisk vytvořený v období let 2004 až 2014 ve výši přes 51 milionů Kč a překlenout tak ztrátové hospodaření v posledních třech letech. V průběhu roku 2017 však došlo k faktickému vyčerpání disponibilních finančních prostředků společnosti. V současné době výpadky v peněžních tocích pokrývá revolvingový úvěr a mimořádné navýšování základního kapitálu společnosti ze strany vlastníka společnosti.

Tabulka 12.1: Vývoj výsledku hospodaření v letech 2008-2018 (zisk po zdanění v tisících Kč)

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
HV	3 046	4 070	2 332	8 925	8 746	10 286	6 064	-5 591	-14 935	-15 368	-9 131

Zdroj: Letiště KV - Zpráva o činnosti společnosti za rok 2018

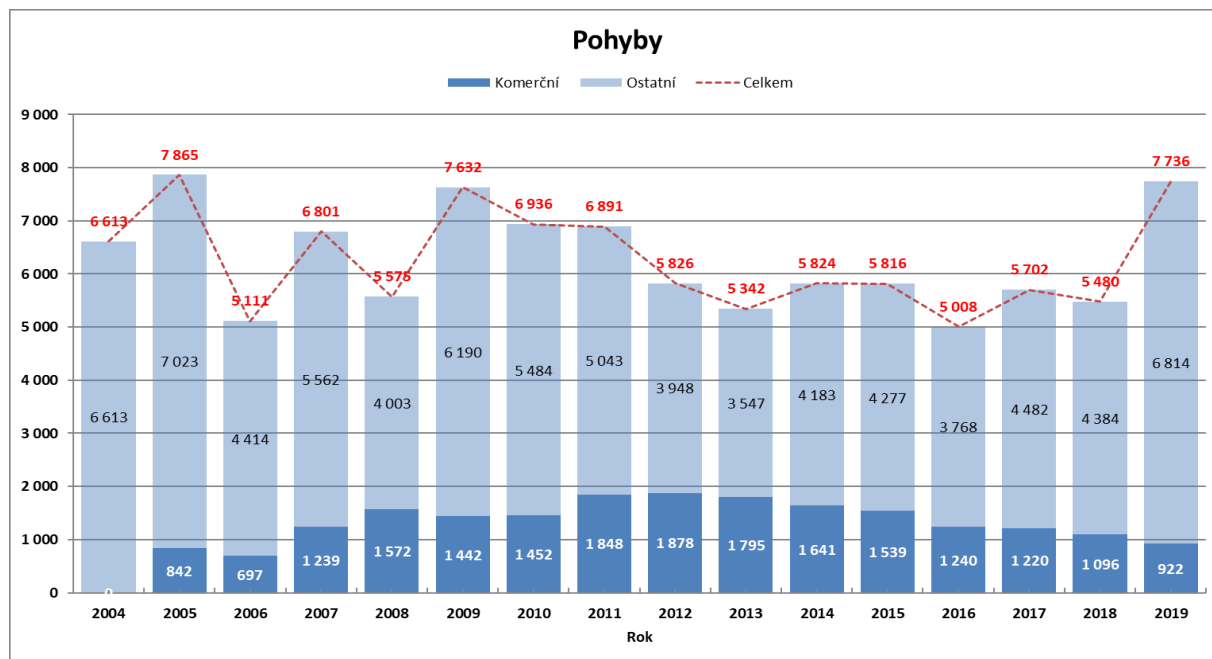
Graf 12.1: Počet odbavených cestujících na letišti Karlovy Vary v letech 2004-2019

Zdroj: Letiště Karlovy Vary (<https://www.airport-k-vary.cz/cs/statistika-vykonu/>)

Pokud jde ale o další ukazatele provozu, bylo v roce 2019 zaznamenáno celkem 7 736 pohybů. Nárůst pohybů přes 40 % byl generován provozem nově otevřené letecké školy F-Air, která zahájila provoz v červnu 2019. Stejně jako v předchozích letech měla, i přes další meziroční pokles, významný podíl na výkonech letiště nepravidelná přeprava v kategorii privátní dopravy. Podíl nepravidelné privátní dopravy dosáhl opět úrovně přes 50% všech leteckých výnosů.

Graf 12.2: Pohyb letadel na Letišti Karlovy Vary v letech 2004-2019

Zdroj: Letiště Karlovy Vary (<https://www.airport-k-vary.cz/cs/statistika-vykonu/>)

Z hlediska využívání letecké dopravy má zásadní dopad do výkonů letiště skutečnost, že v posledních letech dochází k poklesu objemu ruské klientely a nárůstu objemu klientely německé, která tvoří polovinu všech zahraničních návštěvníků kraje. Německá klientela, ač svým objemem prakticky dvojnásobná ve srovnání s klientelou ruskou, je jednak svým charakterem odlišná a jednak region je pro ni snadno dosažitelný pozemní dopravou. Počet tuzemských návštěvníků, byť jejich objem roste, nemá z hlediska fungování letiště prakticky žádný význam. Pro zavedení a udržení pravidelné letecké linky jsou počty zahraničních návštěvníků z ostatních zemí EU a z Velké Británie prozatím nízké, dosažitelnost regionu ze vzdálenějších destinací ze zemí mimo Evropu je do určité míry limitována technickými parametry letiště, zejména parametry vzletové a přistávací dráhy.

Fyzická kapacita letiště je v současnosti zhruba 0,5 mil. cestujících ročně (dle studie ASM z prosince 2011 a vyjádření vedení letiště) a je dána především kapacitou odbavovací haly a technického zázemí. Vzletová a přistávací dráha dnes umožňuje provoz v Evropě standardně používaných letadel typu Boeing 737/Airbus A320, ovšem s výše uvedenými omezujícími podmínkami přepravců. V současnosti umožňují rozměry dráhy a její světelné zabezpečovací zařízení přistání letadel za podmínek tzv. CAT I (dohlednost minimálně 550 m a výška základny oblačnosti minimálně 60 m nad terénem). Součástí plánované investice do rozšíření a prodloužení dráhy je také doplnění světelného vybavení dráhy a navigačních systémů. Po dokončení tohoto projektu by bylo možné přijímat letadla i v horších povětrnostních podmínkách.

Poloha, dopravní dostupnost, konkurence

Letiště Karlovy Vary leží 5 km od centra města a v těsné blízkosti silnice I/6, která je hlavní spojnici kraje s Prahou. Karlovy Vary jsou napojeny na část dobudované dálnice D6, která spojuje města ležící v pánevní oblasti kraje (Cheb – Kynšperk nad Ohří – Sokolov – Karlovy Vary – Ostrov). Areál letiště není napojen na železniční trať. Největší města ležící v blízkosti KVK jsou Praha (1,2 mil. obyvatel, 110 km, 1 h 45 min jízdy autem), Plzeň (170 tis. obyv., 80 km, 1 h 15 min) a v Německu ležící Chemnitz (240 tis. obyv., 85 km, 1 h 20 min), Hof (45 tis. obyv., 103 km, 1 h 20 min), Zwickau (94 tis. obyv., 80 km, 1 h 30 min), Plauen (66 tis. obyv., 77 km, 1 h 30 min).

Pro využití letiště v Karlových Varech pro výjezdový CR a vůbec cesty z regionu je důležitá populační velikost jeho spádové oblasti. Ta se vymezuje buď na základě kilometrové vzdálenosti od letiště (50, 100 nebo 150 km), případně podle časové dostupnosti letiště pozemní dopravou (60, 90, 120 min). Podle údajů ze studie *Prognóza počtu přepravených cestujících na Letišti Karlovy Vary do roku 2025* a studie ASM z prosince roku 2011 žije **v dojezdové vzdálenosti 60 min od letiště v Karlových Varech 778 tis. obyvatel, které může letiště reálně oslovit, z toho 111 tis. v Německu**. Toto číslo není prostý počet obyvatel v dojezdu 60 min, ale je brána v úvahu i působnost okolních letišť (zejména vliv letiště v Praze na získání obyvatel Plzeňského kraje díky lepší dostupnosti D5) a nedostatečné dopravní napojení Saska a Bavorska. Pro získání většího počtu obyvatel z německé části spádové oblasti bude nutná marketingová propagace a případná spolupráce s německými touroperátory a zejména vylepšení přeshraničního dopravního napojení.

Obrázek 12.1: Spádová oblast (catchment area) Letiště Karlovy Vary a okolních letišť (dojezd 60 min)

Zdroj: ASM 2011, vlastní úpravy

Z obrázku výše je jasně patrné, že **spádová oblast letiště v Karlových Varech s dojezdem 60 min je z okolních letišť nejmenší**. Příčinou je špatné dopravní spojení KVK s jeho okolím. Především poměrně hustě obydlená oblast německého Podkrušnohoří kolem měst Zwickau a Chemnitz je díky dálniční síti lépe dostupná z letiště v Drážďanech. Karlovarské letiště se může reálně snažit získat obyvatele v oblasti okolo měst Hof a Plauen (znázornění na mapě), kteří mají všechna 3 nejbližší německá letiště poměrně daleko (i když dobře dostupná díky dálniční síti). Naopak v Česku je největším konkurentem Letiště Václava Havla Praha, spádové oblasti obou letišť se dokonce lehce překrývají. Letiště v Praze však obyvatele bydlící na hranicích spádové oblasti získává díky nepoměrně větší nabídce spojů a lepší dostupnosti z těchto míst v Ústeckém, Plzeňském i Středočeském kraji. Spádová oblast Letiště Karlovy Vary by se měla zvětšit po dokončení silnice D6 v celé její délce a její vymezení by mělo být aktualizováno.

Z regionálních letišť v Německu (např. Erfurt, Hof) byly v minulosti v režimu závazku veřejné služby nabízeny tzv. přibližovací (feedingové) spoje do uzlového letiště ve Frankfurtu nebo v Mnichově, které však již nejsou provozovány. Tyto spoje byly dotovány tamější regionální vládou částkou kolem 3 mil. EUR ročně. **Podobný typ spojení do uzlového letiště je ovšem finančně náročný a v rámci regionu by musela být shoda na tom, že investice do takové linky se v dlouhodobé perspektivě vyplatí.** Letiště Drážďany a Norimberk jsou svým charakterem odlišná, nabízí kromě charterů i řadu přímých spojení po Evropě, a proto jde o jinou kategorii letišť a nelze s nimi Letiště Karlovy Vary porovnávat.

Obecně lze konstatovat, že **pro fungování regionálních letišť v Evropě do objemu cca 500 000 cestujících ročně je zásadní, v jakém prostředí fungují, zejména jeho atraktivita jako turistické destinace, velikost spádové oblasti a ekonomická výkonnost**. Od těchto faktorů se totiž odvíjí potenciál možné poptávky po cestování. Rozvoj počtu linek je však úzce spojen i s ochotou či možností investovat do zavedení a udržení provozu linky.

Zkušenosti ze zahraničí přitom ukazují, že pro fungování regionálních letišť je třeba nejen aktivity a podpory v rámci regionu, kde se nachází, ale je nutná i spolupráce a vytváření příznivých podmínek pro rozvoj podnikání i ze strany státu.

Další rozvoj karlovarského letiště bude vyžadovat kombinaci většího využití obecně používaných nástrojů pro přilákání a udržení leteckých linek a zároveň musí příslušné subjekty v rámci regionu aktivně pracovat na nalezení nových trhů či zvýšení úsilí k přilákání nových klientů v objemech, které by byly atraktivní pro letecké společnosti a vyústily v zavedení nových linek.

Možné směry a orientace budoucího rozvoje Letiště Karlovy Vary

Při mapování budoucích směrů rozvoje letiště v Karlových Varech je nutné vycházet především ze zpracovaných odborných studií, informací poskytnutých vedením letiště a obecných trendů fungování regionálních letišť v rámci EU. Klíčovým předpokladem pro rozvoj letiště však zůstává rozvoj turistického ruchu v regionu a poptávka po cestování jak ze, tak do zahraničí, a to ze strany návštěvníků i vlastních občanů. Letecká doprava je velmi citlivá i na ekonomický a politický vývoj ve světě, takže nepříznivé okolnosti se vždy velice rychle promítnou do poklesu poptávky po cestování, ale návrat na původní hodnoty poptávky většinou trvá nesrovnatelně déle. **Rozhodujícím faktorem bude rovněž disponibilita prostředků pro podporu a rozvoj leteckých linek. K zajištění finančních prostředků vzniklo v roce 2015 Sdružení Karlovarského kraje pro rozvoj leteckých linek,** jehož hlavními úkoly jsou zejména shromáždění zdrojů na podporu linek, vyhledávání potenciálních destinací pro zavedení nových linek, komunikace s leteckými společnostmi a dalšími potenciálními partnery.

V krátkodobém horizontu je nutné stabilizovat situaci a zajistit postupný rozvoj nových linek. Pro nejbližší období je nutné udržet a případně rozšířit provoz společnosti POBEDA do Moskvy, pokusit se o obnovení linky do Petrohradu, obnovení charterových linek do/z Izraele a Uzbekistánu.

Ve střednědobém horizontu začít pracovat na rozvoji linek do destinací ve smyslu doporučení předchozích studií a aktuálního vývoje na trhu. Úspěšná kandidatura lázeňského trojúhelníku na zápis do UNESCO a rostoucí problémy s kapacitou na pražském letišti jsou změny, které mohou vytvořit nové příležitosti pro karlovarské letiště, zejména na trzích západní Evropy, Skandinávie a Velké Británie. V tomto případě by se mělo především jednat o destinace, které by generovaly novou a dostatečnou poptávku po příjezdovém cestovním ruchu do KVK a zároveň by zajišťovaly i nárůst poptávky po cestách z regionu. Důležitým faktorem bude také vývoj na politické scéně vzhledem k vystoupení Velké Británie z EU a možné zavedení určitých restrikcí v letecké dopravě. Velmi pravděpodobně se bude ve všech případech jednat o spojení, které by nabízeli pouze nízkonákladoví (tzv. low-cost) dopravci tak, aby byla zajištěna přijatelná cena letenek a spoj byl dostatečně atraktivní a konkurenceschopný. S tím je ale pak spojená i nutnost podílet se na snížení rizika letecké společnosti z nově zavedených linek formou finančních dotací, které jsou dnes u regionálních letišť zcela běžnou formou podpory.

Pro úspěch těchto linek bude zároveň potřeba **zvýšit kvalitu i rozsah poskytovaných služeb a produktů ČR** a proměnit formu komunikace s návštěvníky z výše uvedených zemí, neboť ti preferují spíše krátkodobé a neorganizované pobyty. Léčebné lázeňské pobyty, které vyžadují dlouhodobější pobyt, pro ně nejsou příliš atraktivní. Stále bohužel platí, že nejvýznamnější aktéři v oblasti lázeňství v kraji zatím nejsou ochotni zaměřit svou pozornost na nové trhy a snaží se stále orientovat pouze na tradiční zákazníky z východní Evropy a Německa. V budoucnu by měly být více rozvíjeny a zejména propagovány další produkty v ČR (relaxační a wellness pobyty, pobyty v přírodě, cykloturistika, lyžování, golf, vodáctví) tak, aby se kraj stal atraktivní i pro jiný typ návštěvníků. Rovněž bude nutné spustit sofistikovanou marketingovou propagaci v cílových zemích a regionech zaměřenou na

specifickou skupinu návštěvníků, což musí být primárně aktivita krajské destinační agentury Živý kraj. Tyto linky by mohli ve větší míře využívat i obyvatelé příhraničních německých území, ovšem pouze za předpokladu značného zlepšení pozemního dopravního spojení (zejména dokončení rychlostní silnice přes Cheb až k německé dálnici A93 a větší prostupnosti hranic směrem na Sasko). O tyto linky by pro krátké několikadenní výlety do evropských metropolí mohli projevit zájem např. i dlouhodobě pobývajících lázeňských hostů.

Závěr - klíčové problémy a výzvy

Zásadním **limitujícím faktorem pro další rozvoj linek na Letišti Karlovy Vary je vzletová a přistávací dráha** o rozměrech 2150 x 30 m. Ačkoliv dráha byla rekonstruována v roce 2006 a splňuje všechny bezpečnostní požadavky, pro provoz na takové dráze (zejména z důvodů šířky) existují omezení, která způsobují a limitují využitelnost letiště. V současné době většina dopravců požaduje standardně dráhu o šířce 45 m. Provoz na dráze o šířce 30 m vyžaduje například speciálně vyškolené posádky, některé letecké úřady dokonce nepovolují provoz jimi registrovaných společností s určitými typy letadel na takové dráhy, na dráhu není možné použít systém pro přesné přiblížení vyšší kategorie než je ILS CAT I, což omezuje využitelnost letiště za zhoršených povětrnostních podmínek (vzhledem k nadmořské výšce karlovarského letiště 606 m.n.m. je toto zásadní problém) apod. Letiště je fakticky bez omezení dostupné jen v rámci Evropy, ale pokud jde o lety z a do vzdálenějších destinací (o které letiště zaznamenává zájem), tak tyto jsou možné pouze za předpokladu snížení užitečného zatížení, což s sebou nese nárůst nákladů a vyšší ceny přepravného a v konečném důsledku i snížení konkurenceschopnosti a atraktivity letiště pro dopravce i cestující.

Pro výkony karlovarského letiště bude vždy **základem poptávka generovaná vně regionu**, tedy návštěvníci přijíždějící do kraje. Propad stávajícího východoevropského trhu ale ukázal, že je zcela nezbytné, zejména k prosazení se na nových západoevropských trzích, **vytvoření nových produktů CR a zejména vzájemná aktivní propagace všech subjektů pohybujících se v cestovním ruchu a v návazných službách**. Přílišná orientace subjektů v KV na ruský a východoevropský trh a jejich specifickou poptávku a neuvědomění si možného potenciálu, který skýtají nové trhy v západní Evropě, včetně neochoty ke spolupráci a podílení se na společných projektech s ostatními subjekty a institucemi, jež vytváří nabídku produktů cestovního ruchu v kraji, mají vliv na hospodářské výsledky letiště. Jednoznačně největším problémem v této oblasti je absence výraznější společné propagace KVK a jeho atraktivit a produktů v oblasti cestovního ruchu na zahraničních trzích. To pak může ve svém důsledku znamenat stagnaci/úbytek počtu návštěvníků v kraji. V situaci, kdy není ani sezónně dosahováno takových počtů návštěvníků, které by byly dostatečné pro zajištění profitabilního provozu letecké linky, je ohrožena možnost spuštění nových linek z letiště v Karlových Varech, a tím následně stagnaci celého odvětví cestovního ruchu.

Většina nízkonákladových i tradičních dopravců požaduje úhradu určité části nákladů souvisejících se spuštěním nebo i provozem nové linky, případně další finanční kompenzace (např. stanovení maximální výše poplatků na cestujícího, podpora na každého odvezeného cestujícího, finanční dotace letecké společnosti za zavedení nového spoje, příspěvky na propagaci a další podpory). V západní Evropě se běžně linky na regionálních trasách dotují z veřejných prostředků v režimu závazku veřejné služby. Dalšími formami podpory jsou např. finanční podpora z fondů, kam přispívají veřejné i neveřejné instituce z regionu. Samotná aktivita letiště, kdy láká nové dopravce pouze slevou na letištních poplatcích, se aktuálně ukazuje jako nedostatečná. Pokud se nepodaří v nejbližší době sdužit

finanční prostředky kraje, případně dalších zainteresovaných stran, či nebude na platformě Sdružení Karlovarského kraje pro rozvoj leteckých linek z.s. schválen **závazný formát finančních podpor nových linek**, tzv. incentivních pobídek, bude další rozvoj linek problematický. Letecká společnost potřebuje při zavedení nové linky ve velké míře **sdílet riziko** související investice, a proto bude dávat přednost těm letištím, kde se jí podaří zmíněné riziko snížit na nejnížší možnou míru nejen formou slev, ale i finančními dotacemi, případně závazkem využití části nabízené kapacity ze strany obchodních partnerů. Výsledkem všech uvedených druhů podpory je pak zlepšení dopravní dostupnosti a z toho plynoucí vyšší příliv návštěvníků do regionu a větší atraktivitu pro investory. Konečným dopadem v regionální ekonomice je poté i snížení nezaměstnanosti, zvýšení tržeb v sektoru CR a návazných odvětví a obecně zvýšení blahobytu a otevření regionu svému okolí.

13. Kvalita životního prostředí

Cílem rozvoje regionu je zlepšení podmínek pro jeho obyvatele, a to v nejširším slova smyslu. Předpokladem pro dlouhodobý rozvoj není pouze ekonomický růst, který by měl zajišťovat blahobyt obyvatel, ale také kvalita životního prostředí. Kvalitní životní prostředí a atraktivita území se dnes stává stále důležitějším aspektem podmiňujícím přitažlivost kraje pro obyvatele a investory, ačkoliv sama o sobě nepřevyší dobré podmínky pro ekonomický rozvoj. KVK má v tomto ohledu nepříliš příznivý obraz, neboť některá území jsou poznamenána povrchovou těžbou nerostných surovin a navázanými energetickými a průmyslovými podniky. Na druhou stranu je zde trojúhelník lázeňských měst a zachovalé přírodní oblasti – v jižní části kraje (Chráněná krajinná oblast Slavkovský les), v západní části Krušných hor a v Doupovských horách (Vojenský újezd Hradiště) i se svahy kaňonu řeky Ohře či oblasti nivních a meandrujících úseků řeky Ohře (Evropsky významná lokalita Ramena Ohře). Celkové zatížení životního prostředí v kraji lze považovat za zvýšené.

Vodní toky

Hustota říční sítě na území KVK je 1,4 km/km², což je **mírně nad průměrem ČR** (1,25 km/km²). Téměř celé území KVK náleží do **povodí řeky Ohře** (74,3 %). Jihovýchodní oblasti kraje náleží do povodí řeky Berounky. Část Ašského výběžku a Krušných hor od spojnice Klínovec – Horní Blatná jsou odvodňovány na území Spolkové republiky Německo (5,3 %). Kromě znečištění z bodových zdrojů (čističek odpadních vod (ČOV), vypouštění důlních vod) ovlivňuje výslednou jakost vod, a tím i stav vodních útvarů, plošné znečištění povrchových vod. Nejvýznamnějším zdrojem plošného znečištění je rostlinná výroba v zemědělství (dusík, fosfor a pesticidy), významné jsou také vstupy atmosférickou depozicí (dusík). Zhoršený ekologický a chemický stav vykazují v KVK kromě řeky Ohře dále např. vodní toky: Teplá, Rolava, Svatava, Chodovský potok, Plesná, Libocký potok, Jáchymovský potok, Kosový potok, Střela. Jakost vody je ovlivněna i nízkými průtoky.

Z monitoringu prováděného státním podnikem Povodí Ohře vyplývá, že kvalita vody na vybraných úsecích řeky Ohře (Skalka, Citice, Radošov) a řeky Teplé je přes počáteční stav v r. 2016, který byl na úrovni III. až V. třídy kvality kvalifikován jako nevyhovující či poškozený stav, v současné době poměrně vyhovující, tj. na úrovni III. třídy kvality. Mimo monitoring Povodí Ohře, státní podnik, byla silně znečištěná voda v uplynulých 5ti letech vyhodnocena na vodním toku Blšanka.

V KVK je nutné stále postupně zlepšovat jakost povrchových vod. To může být prováděno zejména podporou **opatření v oblasti čištění odpadních vod**. Zvláštní postavení v agendě ochrany povrchových vod v KVK má problematika znečištění vodní nádrže Skalka rtutí.

Rtuť ve vodní nádrži Skalka

Z hlediska ochrany vod je žádoucí podpořit případná relevantní opatření navržená v závěrečné zprávě analýzy rizik probíhajícího projektu *Opatření na vodních tocích Kösseinu a Reslavě pro zmírnění problematiky rtuti na vodní nádrži Skalka – CZ* (Aquatest, a. s.; květen 2019). Projekt je v rámci přeshraniční spolupráce společný pro: Povodí Ohře, státní podnik a Vodohospodářský úřad v Hofu (SRN).

V rámci projektu jsou navržena nápravná opatření jak na bavorské straně (minimalizace vnosu kontaminovaného sedimentu do vodní nádrže Skalka; odtěžení sedimentu v úsecích rozlivů v nivě

říčních sedimentů vodních Kössein a Reslava; zamezení rozlivům a zamezení meandrování těchto vodních toků; případně výstavba nádrže na řece Reslavě), tak na straně české (pokračující průběžný monitoring chemický i biologický; odtěžení dnového sedimentu).

V roce 2019 bylo zdokumentováno, že obsah rtuti v povrchové vodě vodní nádrže Skalka nepřekročil normu environmentální kvality, ale **ve vzorcích sedimentů byly zjištěny velmi zvýšené koncentrace rtuti vzhledem k hodnotě přirozeného pozadí**. Přítomnost rtuti byla zjištěna i v kořenech rostlin nivy toku Reslava. Nedravé i dravé ryby byly podrobeny analýze v roce 2018 a bylo prokázáno **překročení hygienických limitů**, což samo o sobě indikuje nutnost realizace nápravných opatření.

Zdroje vody a jejich potřeba

Kromě říční sítě tvoří významnou součást zdrojů vody KVK i **vodní nádrže a rybníky**. Nejvíce rozsáhlejších vodních ploch se nachází v ORP Cheb, a to vodní nádrže Jesenice (760 ha) a Skalka (378 ha), naopak nejméně vodních ploch je v ORP Aš. Jako vodárenské slouží nádrže Mariánské Lázně, Žlutice, Horka, Podhora, Stanovice a Myslívny. Významné jsou i rybníční soustavy, a to především na Bochovsku, Ostrovsku, Tepelsku a v okolí Františkových Lázní. V souvislosti s rekultivacemi území po těžbě vznikly na Sokolovsku rozsáhlé nové vodní plochy - vodní nádrž Michal (30 ha) a Medard (495,76 ha). V KVK se nachází také významné zdroje podzemních vod, a to v oblasti Chebská pánev – Slavkovský les, a minerálních vod v oblastech Františkových Lázní, Mariánských Lázní a Karlových Varů, a to převážně studených pramenů spolu se vzácnými vývěry termální vody.

KVK má od roku 2009 zpracovanou *Výhledovou studii potřeb a zdrojů vody v Karlovarském kraji*, která popisuje současné podmínky zdrojů a potřeb vody a posoudila je z hlediska budoucího vývoje, tedy v horizontu dvaceti let a dále. V roce 2016 bylo součástí Generelu lokalit pro akumulaci povrchové vody ČR v Karlovarském kraji určeno k ochraně 6 lokalit pro výhledové vodní nádrže (Dvůrčany, Chaloupky, Mnichov – jako náhrada za původní Poutnov, Skřiváň, Hlubocká pila a Mětikalov). S ohledem na aktuální klimatické změny probíhá ze strany ČR od roku 2019 aktualizace tohoto generelu z hlediska určení dalších lokalit.

Podzemní vody jsou dle hydrogeologické rajonizace členěny celkem do 12 útvarů podzemních vod. **Kvalita vody podzemních zdrojů je poměrně dobrá a v některých částech kraje velmi příznivá** - zejména v hydrogeologickém rajonu Chebská pánev (prameniště Nebanice). Problémem je kvalita surové vody pro úpravny vody Rotava a Kraslice a kvalita surové vody pro město Nejdek (berylit). V okolí Jáchymova jsou podzemní vody znehodnoceny radioaktivitou a beryliem. V celkovém pojetí byl nevyhovující stav podzemních vod vyhodnocen celkem na 12 % území útvarů podzemních vod a jako potenciálně nevyhovující na 20 %. Hlavními znečišťovateli jsou především lokality starých ekologických zátěží (průmysl a hornická činnost) a plošně rozsáhlá zemědělsky využívaná území (znečištění dusíkem, fosforem a pesticidy).

Úroveň zásobování vodou v KVK je hodnocena jako velmi dobrá, pouze s dílčími výhradami k některým ukazatelům jakosti vod v dílčích oblastech kraje. Rozhodující podíl na celkové kapacitě zdrojů pitné a užitkové vody mají vodárenské nádrže a na ně navazující skupinové vodovody. V souvislosti s dlouhodobým trendem snižování odběrů vody vykazuje část regionálně významných vodních zdrojů určité volné kapacity. Jejich využití vytváří příznivé předpoklady pro územní rozvoj skupinových vodovodů směřovaný do zdrojově chudších oblastí a do malých sídel.

Specifickým jevem KVK jsou přírodní léčivé zdroje, jejichž ochrana před znehodnocením náleží do oblasti zdravotnictví a územního rozvoje. V KVK se nachází významné zdroje minerálních vod v oblastech Františkových Lázní, Mariánských Lázní a Karlových Varů, a to převážně studených pramenů spolu se vzácnými vývěry termální vody.

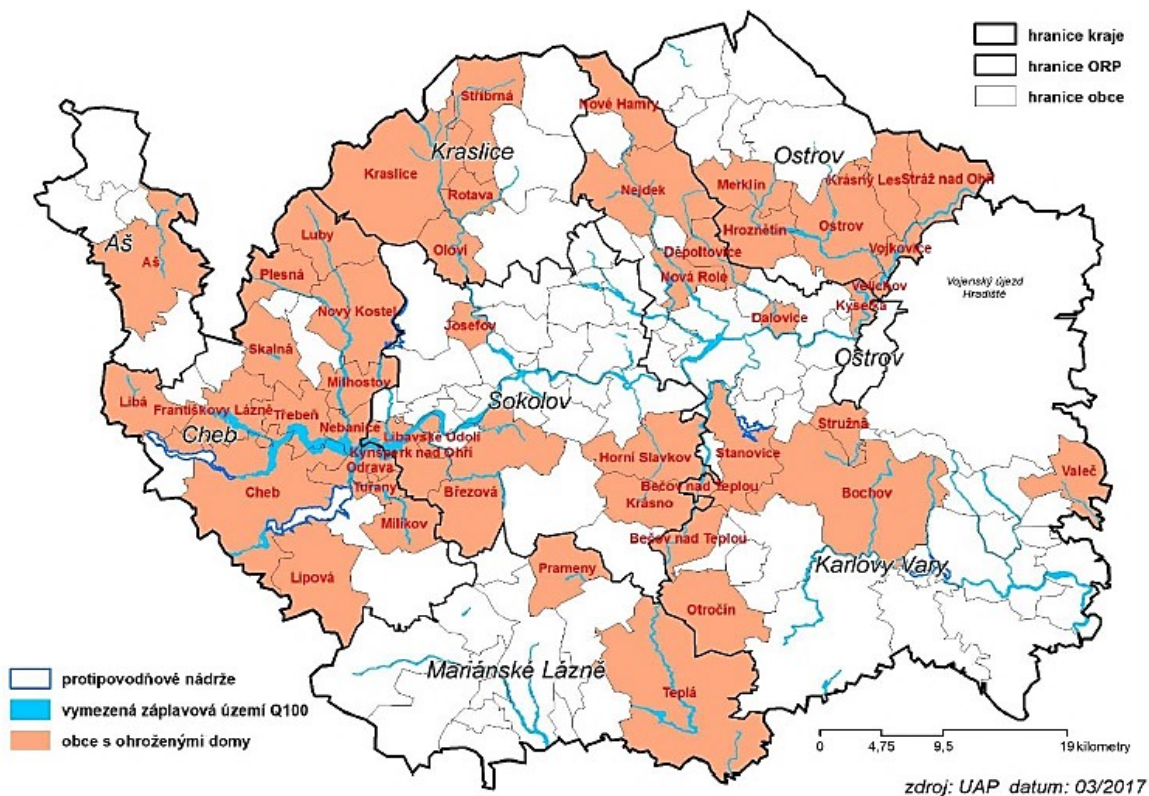
Ochrana před povodněmi

V KVK došlo k významným povodňovým událostem zejména v roce 2011 a v roce 2013. Na území KVK jsou vymezeny oblasti s významným povodňovým rizikem, zejména na řece Ohři a některých jejích významných přítocích (Svatava, Lobežský potok, Chodovský potok, Rolava a Teplá ve městě Bečov nad Teplou). **KVK v rámci povodňové ochrany průběžně zpracovává studie či plány,** resp. jejich aktualizace.

- *Strategie ochrany před povodněmi Karlovarského kraje,* aktualizovaná v roce 2018 - v této studii jsou navržena konkrétní technická a organizační opatření vycházející ze studií záplavových území, z dosavadních zkušeností správců povodí, vodoprávních úřadů a jednotlivých obcí.
- *Digitální povodňový plán Karlovarského kraje* – s podrobností do území obcí s rozšířenou působností: Aš, Cheb, Karlovy Vary, Sokolov, Ostrov, Mariánské Lázně a Kraslice.
- Studie Karlovarského kraje *Riziková území při extrémních přívalových srážkách* – tato studie pro území KVK představuje odborné a podrobné rozpracování podobné studie zpracované na státní úrovni. Jsou v ní vyhodnoceny kritické body pro jednotlivé přispívající plochy a na základě tohoto je stanovena kategorie nebezpečnosti obcí při tzv. bleskových povodních formou katalogových listů. Jedná se o 106 obcí v KVK s identifikovaným nebezpečím. Součástí studie je také pilotní projekt analýzy území obce Útina pro určení konkrétních opatření pro ochranu obce před a při přívalových srážkách.

KVK, a to i v rámci krajské povodňové komise, zpracovává také řadu metodických dokumentů a informací a od roku 2015 spravuje tzv. **povodňový portál kraje** (<http://povodne.kr-karlovarsky.cz>), kde jsou na jednom místě přehledně uvedeny všechny důležité informace k ochraně před povodněmi, a to jak preventivní, tak aktuální. Všechny povodňové studie, plány a metodické pomůcky je nutné udržovat aktuální, aby ochrana před povodněmi byla efektivní. Záplavové oblasti na území KVK jsou vyznačené na obrázku dále.

Obrázek 13.1: Záplavová území Karlovarského kraje

Zdroj: ÚAP 2017

Problematika sucha a adaptace na změnu klimatu

S přicházejícími klimatickými změnami se v KVK, stejně jako i jinde v ČR, začínají stále častěji objevovat kromě povodní také **extrémně klimaticky suchá období** (tzv. klimatické sucho). Ta společně s dalšími negativními vlivy klimatických změn **způsobují dlouhodobé snižování zásob podzemních vod, které následně urychluje výskyt půdního a hydrologického sucha**. V případě, že sucho již nastane, není takřka možné proti němu bojovat. Je proto nutné, aby se lidská společnost naučila těmto projevům předcházet a začala korigovat své využívání krajiny (zejména zemědělské) a přírodních zdrojů. KVK je krajem životně závislým na dostatečném množství povrchových i podzemních vod. Je proto nutné, aby bylo započato s přípravou a realizací opatření, která bezpečně zajistí trvale udržitelné zemědělské, lesnické, rekreační a lázeňské užívání krajiny.

V současné době lze konstatovat, že kapacita vodních zdrojů na území KVK je dostatečná a pokrývá potřeby kraje.

KVK má od r. 2009 zpracovanou koncepci *Výhledová studie potřeb a zdrojů vody* (VRV a VÚV TGM; září 2009), která popsala podmínky zdrojů a potřeb vody a posoudila je z hlediska budoucího vývoje – navrhla a posoudila opatření v podmínkách nezměněného klimatu na úrovni dlouhodobého výhledu (po roce 2050) a v podmínkách klimatických změn ve střednědobém výhledu (20 let). Tato studie je stále platná a kraj i krajský úřad se jejími výsledky řídí při projednávání opatření v rámci v současné době řešeného sucha (zejména při plánování výhledových vodních nádrží, propojení vodárenských soustav apod.).

Od r. 2015 vzniká na státní úrovni (Ministerstvo zemědělství) tzv. **Plán rozvoje vodovodů a kanalizací ČR – SUCHO**, ve kterém byly navrženy lokality postižené suchem v jednotlivých krajích a byl zpracován přehled možností řešení a navržena opatření pro jednotlivé lokality (propojení vodárenských souprav, realizace nových vodních nádrží apod.). Po schválení tohoto dokumentu je třeba, aby kraj a krajský úřad respektoval návrhy tohoto plánu při plánování a povolování vodohospodářské infrastruktury v Karlovarském kraji.

Protože sucho spolu s povodněmi jsou důsledkem probíhající klimatické změny, na niž je třeba se adaptovat a z pozice státu operativně reagovat, je na vládní úrovni **připravována tzv. suchá novela vodního zákona**. Po jejím vyhlášení ve sbírce zákonů je pravděpodobné, že kraj do 2 let bude muset zpracovat plán kraje pro zvládání sucha - k zvládnutí mimořádné situace (sucho), aniž by musel být vyhlášen stav podle krizového zákona. Plán bude obsahovat vymezení a popis území s identifikací zdrojů vody, popis rizik sucha, včetně jeho možných dopadů, a to jak dopadů na základní lidské potřeby (pitná voda, hygiena, apod.), tak na hospodářskou činnost (vypouštění odpadních vod a minimální zůstatkové průtoky) či životní prostředí (zachování přirozených stanovišť rostlin a živočichů). Plán bude dále obsahovat návrh postupů pro zvládání sucha, kterými se rozumí rozhodnutí nebo opatření obecné povahy vydávané vodoprávním úřadem dle vodního zákona. Postupem pro zvládání sucha je také informační kampaň a organizační a technická příprava. Takový plán budou, ale dle svého uvážení, zpracovávat také obce s rozšířenou působností. Je žádoucí, aby každá obec s rozšířenou působností, ale s ohledem na klimatické změny přistoupila ke zpracování takového plánu.

KVK musí průběžně získávat informace a využívat možnosti či navrhopvat vlastní řešení v oblasti obecných **opatření pro zvládání sucha realizovaných za účelem bránění nadměrné erozi půdy a přispění k obnově původní polní fauny a flóry** (cílem je, aby co nejvíce vody zůstalo v krajině) - zmenšování lánů (tj. z velkých lánů vytvořit několik menších polí), zakládání remízků, mezí a stromořadí (tj. tvorba protierofkavních pásů), budování malých rybníků do hloubky 1,5 m apod.

Vodovody a kanalizace

KVK má v porovnání s ostatními kraji České republiky nejvyšší podíl obyvatel zásobovaných vodou z veřejných vodovodů a napojených na kanalizaci pro veřejnou potřebu. Zejména podíl obyvatel zásobovaných vodou z veřejných vodovodů je v mezikrajském srovnání vysoce nadstandardní.

Pro oblast severozápadních Čech je příznačná větší hustota velkých a středních sídel, a proto bylo v tomto regionu v minulosti vybudování potřebné technické infrastruktury v porovnání s jinými regiony ČR technicky i ekonomicky dostupnější.

Malá sídla nacházející se v odlehlejších lokalitách kraje, která není v současné době z technického ani ekonomického pohledu efektivní napojovat na skupinové vodovody, je vhodné podpořit za účelem vybudování vlastního zdroje vody a rozvodné vodovodní sítě pro zásobování obyvatel pitnou vodou. V těchto jednotlivých obcích je zároveň žádoucí podporovat vybudování samostatných kanalizačních systémů zakončených ČOV.

Rekultivace a staré ekologické zátěže

Výrazným činitelem, který mění ráz krajiny v KVK, je těžba nerostných surovin a s ní spojená rekultivace krajiny. Od konce 50. let bylo v okrese Sokolov dokončeno celkem cca 4 900 ha rekultivací (1 131 ha zemědělských, 3 033 ha lesnických, 583 ha hydrických a 153 ha ostatních), a to na plochách v oblasti bývalých hlubinných dolů, kde těžba končila ve 30. a 40. letech, a především na plochách vnějších výsypek. V současné době jsou rozpracovány další rekultivace, cca 1 536 ha. U některých zbytkových jam (lomy Boden, Medard – Libík, Michal) byl zvolen postup zatápění (hydrické rekultivace). Tímto způsobem vzniklo nedaleko Sokolova jezero Michal a jezero Medard.

Problematika starých ekologických zátěží je na území KVK významná. V rámci projektu Ministerstva životního prostředí *Národní inventarizace kontaminovaných míst* (NIKM) bylo na území KVK identifikováno 492 kontaminovaných a potencionálně kontaminovaných lokalit. Zjištěné lokality se postupně vyhodnocují, zařazují dle nutnosti provedení nápravných opatření do kategorií dle priorit a zapisují se do veřejné databáze *Systému evidence kontaminovaných míst* (SEKM). V současné době je v databázi SEKM zapsáno 163 lokalit nacházejících se na území KVK, z toho 16 lokalitám byla přiřazena priorita A - provedení nápravného opatření je nutné nebo žádoucí.

V březnu roku 2019 byl na státní úrovni zahájen Projekt 2. *etapa Národní inventarizace kontaminovaných míst* (NIKM 2), v rámci něhož probíhá revize databáze SEKM. V rámci inventarizace kontaminovaných míst dojde k přehodnocení jednotlivých lokalit evidovaných v SEKM, příp. k zapsání nově zjištěných kontaminovaných míst a vytvoření nové aktuální databáze SEKM 3.

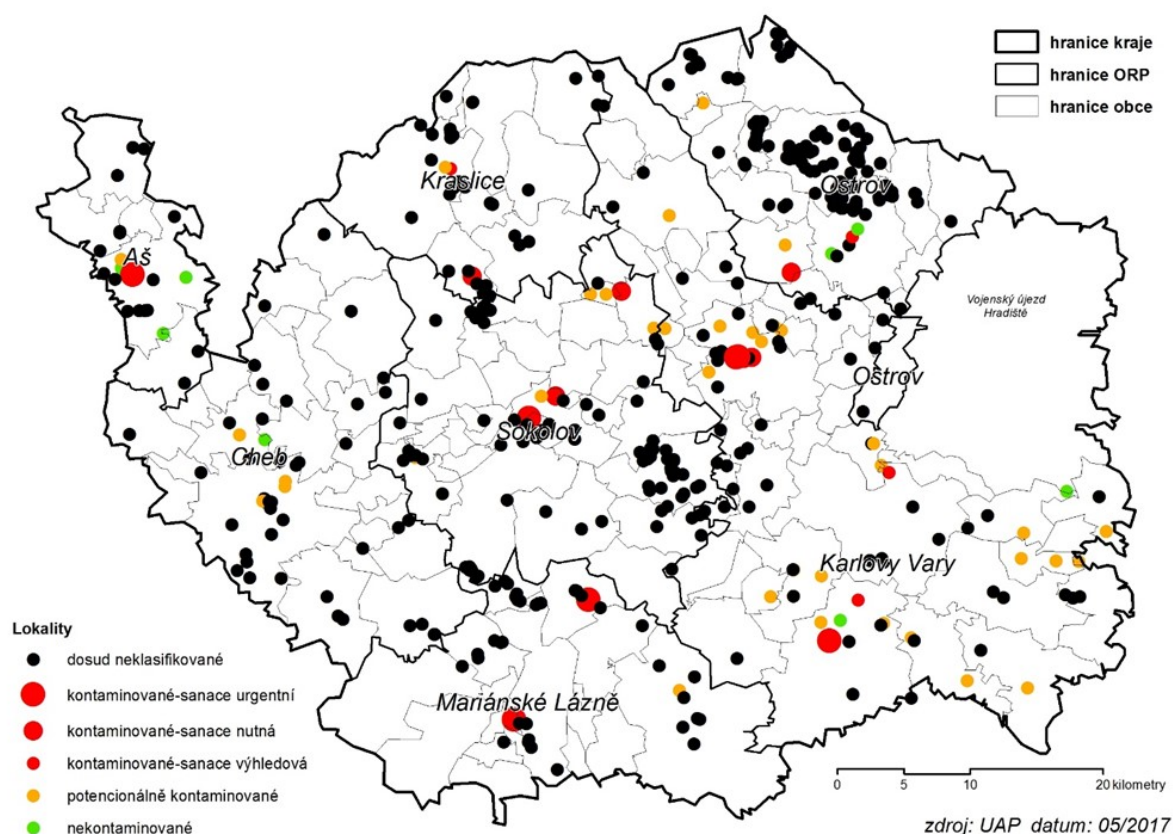
Tabulka 13.1: Lokality se starou ekologickou zátěží s prioritou A v KVK (stav k 2018)

Lokality A3 - opatření bezodkladně nutná	Umístění	stav nápravného opatření
Kovošrot - divize Sokolov	Dolní Rychnov	ukončeno
Obchodní zařízení Toužim a.s.	Toužim	Probíhá
Prameny	Prameny	neřešeno
stavební parcela č.1722/1, k.ú. Aš	Aš	neřešeno
ZČE a.s. Karlovy Vary Tuhnice	Tuhnice	Probíhá
ZČP, a.s. Karlovy Vary	Tuhnice	Probíhá
Lokality A2 - nutná opatření	Umístění	stav nápravného opatření
Dolní nádraží	Karlovy Vary	Hotovo
GLAVERBEL Czech a.s.	Oloví	Probíhá
Synthomer a.s (chemické závody v Sokolově)	Sokolov	probíhá
Skládka TDK Stará Chodovská	Stará Chodovská	probíhá
Výsypka lomu Hájek	Hroznětín	probíhá
Lokality A1 - žádoucí opatření	Umístění	stav nápravného opatření
AMATI -Denak, s.r.o.	Kraslice	probíhá
Skládka „Na Štěkalce“	Nová Role	probíhá
GLAVERBEL Czech a.s.	Boučí	neřešeno
Kojšovice -zemědělský areál	Kojšovice	neřešeno
Strabag Bochov obalovna	Bochov	probíhá

Pozn.: u lokalit, které nejsou uvedeny, je důvodem nejasný způsob odstranění kontaminace nebo problematické jednání s vlastníky pozemků.

Zdroj: SEKM

Obrázek 13.2: Staré ekologické zátěže dle míry rizika

Zdroj: ÚAP 2017

Odpady a odpadové hospodářství

Informačním zdrojem dat je databáze o odpadech KÚKK. Tato vstupní data byla preferována především kvůli skutečnosti, že vznikají na základě zákonné povinnosti původců.

Tabulka 13.2: Produkce odpadů v KVK v letech 2014-2018 (v t)

Druh odpadu/rok		2014	2015	2016	2017	2018
všechny (v t)		691 980	878 730	686 130	797 940	928 130
z toho	ostatní	656 960	851 420	661 760	765 170	878 030
	nebezpečné	25 020	27 310	24 370	32 770	50 090
všechny (v kg/obyv.)		2 304	2 968	2 318	2 694	3 138
z toho	ostatní	2 219	2 876	2 235	2 584	2 969
	nebezpečné	84	92	82	110	169
komunální (KO)		133 110	128 950	154 020	147 580	145 400
z toho z obcí		82 005	81 914	92 207	91 319	91 306

Zdroj: Databáze Karlovarského kraje

Dle databáze bylo v KVK za rok 2018 vyprodukováno téměř 929 tis. tun všech odpadů, z toho 50 tis. tun nebezpečného odpadu a 878 tis. tun ostatních odpadů. V posledních letech dochází k nárůstu produkce odpadů, který je způsoben velkými stavbami v KVK, neboť jen odpadu „zemina a kamení“ vzniklo v roce 2018 tun 346 tis.

Produkce komunálního odpadu za období 2014-2018 má kolísavý charakter. Nárůst produkce mezi rokem 2015 a 2016 lze vysvětlit např. zvyšující se životní úroveň obyvatelstva a s tím spojené plýtvání s vyšším množstvím vyprodukovaného odpadu. V následujících letech produkce komunálního odpadu opět klesá, což je možné vysvětlit uplatňováním prevenčních opatření (např. kompostování domovního odpadu). Příčinou je také jednoznačně rozvoj separovaného sběru komunálních odpadů, kdy obyvatelé směsný komunální odpad (SKO) třídí na jednotlivé komodity. Úbytek SKO rovněž souvisí s možností separace bioodpadů občany, kdy tyto jsou odděleně shromažďovány a využívány jako surovina v obecních/průmyslových kompostárnách či bioplynových stanicích nebo přímo v domácích kompostech na zahradách u rodinných domů a chat, eventuálně v kompostérech. Pokles množství SKO též souvisí s uvážlivějším chováním spotřebitelů (ekologická výchova a osvěta nejen ve školách a školách).

Co se tříděného odpadu týče (papír, plasty, sklo, nápojový karton a kovy), bylo odděleně shromážděno téměř 22 tis. tun papírového odpadu, 7 tis. tun plastového odpadu, 5,5 tis. tun skla a 5 tis. tun kovového odpadu. Na území KVK bylo v roce 2018 v průměru na 1 obyvatele vytríděno 47 kg papíru, plastů, skla a nápojových kartonů, se započtením kovů bylo vytríděno 59,1 kg.

Množství odděleně shromážděného plastu v posledních letech roste, a to díky zvyšování kapacity systémů odděleného sběru plastů v obcích, větší poptávce po surovině a možnosti zpracování suroviny přímo na území KVK.

Z hlediska nakládání s odpady bylo v KVK v roce 2018 z celkově vyprodukovaného odpadu od všech původců (celkem 928 tis. tun) **81 % materiálů využito a zrecyklováno a téměř 13 % všech odpadů bylo odstraněno skládkováním.** Žádné odpady nebyly odstraňovány spalováním bez využití energie.

V KVK je oběhové hospodářství v začátcích a teprve se rozbíhá. Jak vyplývá z analytické části *Plánu odpadového hospodářství Karlovarského kraje*, chybí zařízení k předcházení vzniku odpadů (např. Re-use centra). Dále nejsou rozvinuty principy a nástroje oběhového hospodářství, např. green procurement, zahrnující zvýhodnění oběhového stavitelství apod. Dále je stále **nedostatečná kapacita ke sběru a využívání některých odpadů** jako jsou např. sběrné dvory, kompostárny, zařízení na úpravu a energetické využití SKO. K vybudování nových zařízení či zkapacitnění nebo modernizaci stávajících zařízení je vhodná podpora z veřejných zdrojů.

Novela zákona o odpadech, která v brzké době vejde v účinnost, upraví aktuální postupy v odpadovém hospodářství a v oblasti nových i stávajících zařízení k nakládání s odpady.

Ovzduší

Kvalita ovzduší v KVK je dlouhodobě ovlivňována především vývojem v průmyslovém sektoru a také lokálním vytápěním domácností a dopravou. Aktuální situace je pak podmíněna meteorologickými podmínkami. (Zpráva o životním prostředí v Karlovarském kraji 2018, s. 10)

Pro vybrané znečišťující látky jsou legislativou stanoveny imisní limity v příloze č. 1 zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, v platném znění (dále jen zákon o ochraně ovzduší). Imise je definována zákonem o ochraně ovzduší, jako úroveň znečištění a je vyjádřena jako hmotnostní koncentrace znečišťující látky v ovzduší nebo její depozice na zemský povrch za jednotku času. Imisní limit představuje nejvyšší přípustnou úroveň znečištění (průměr či maximum) vyjádřenou jako hmotnost znečišťující látky na jednotku objemu ($\mu\text{g}/\text{m}^3$, ng/m^3 apod.) při standardním tlaku a teplotě za daný časový úsek (1 h, 24 h, rok). Proces vnášení jedné či více znečišťujících látek do ovzduší je označován jako emise, které úzce souvisí s kvalitou ovzduší. Emise jsou do ovzduší vypouštěny (emitovány) emisními zdroji. Imisí se stává emise po přenosu, rozptýlení a fyzikálně-chemických reakcích, do nichž v atmosféře vstupuje. Základním podkladem pro hodnocení úrovně znečišťování ovzduší je tzv. emisní inventura. Výsledky emisních inventur jsou prezentovány v podobě emisních bilancí.

Ministerstvo životního prostředí zajišťuje sledování kvality ovzduší na celém území ČR. Evidence a vyhodnocování kvality ovzduší jsou vedeny v registru informačního systému kvality ovzduší (ISKO). Tento registr zajišťuje Ministerstvo životního prostředí, avšak jeho vedením může pověřit jím zřízenou právnickou osobu. Touto právnickou osobou je Český hydrometeorologický ústav (ČHMÚ). ČHMÚ je pověřen k provozování státní imisní sítě a současně je pověřen provozem a rozvojem celostátní databáze ISKO.

Ze sledovaných regulovaných znečišťujících látek jsou v KVK prioritními: primární částice PM_{10} a $\text{PM}_{2,5}$, benzo(a)pyren a troposférický ozon a jeho prekurzory. Oxid siřičitý, oxid dusičitý, oxid uhelnatý a těžké kovy nepředstavují v KVK problém. Jejich koncentrace se pohybují dlouhodobě pod stanovenými imisními limity. Nejhorší situace ovzduší je v městské části Chebu, Sokolova, Karlových Varů, Chodova, Vřesové a Ostrova. Oblast Krušných hor a Slavkovského lesa dosahuje nejlepších hodnot. **Celkově však lze hodnotit emisní situaci v kraji jako velmi dobrou.**

Z hlediska sektorů je, vzhledem k podílu na celkových emisích prioritních znečišťujících látek a k vysokému využitelnému potenciálu snížení emisí, **nejvýznamnějším sektorem lokální vytápění domácností.** V případě troposférického ozonu je ještě významným sektorem doprava.

Emise znečišťujících látek v KVK v období 2008–2018 kolísaly, v meziročním srovnání 2017–2018 však poklesly. Největší pokles byl v průběhu hodnoceného období evidován u emisí oxidů dusíku (NO_x), a to o 44,9 %, a také v případě emisí oxidu siřičitého (SO_2), a to o 31,7 %. Dlouhodobě má KVK průměrnou emisní zátěž na jednotku plochy.

Největší část vyprodukovaných emisí tuhých znečišťujících látek (TZL) v KVK (celkově 2,0 tis. t v roce 2018) pocházela především z malých stacionárních zdrojů (78,7 %), kam se řadí i vytápění domácností. Podobně je tomu i v případě emisí oxidu uhelnatého (CO), kde tyto zdroje představovaly 75,8 % z celkového objemu 15,5 tis. t. Emise oxidu siřičitého (SO_2) (jejichž celková produkce činila 6,5 tis. t) a emise oxidů dusíku (NO_x) (celkově 6,2 tis. t) byly produkovány v KVK především velkými stacionárními zdroji (93,8 %, resp. 68,9 %).

Emise amoniaku (NH_3) s celkovou produkcí 1,4 tis. t souvisely zejména se zemědělskou činností v kraji, především s chovem hospodářských zvířat (98,0 %). Vznik emisí těkavých organických látek (VOC) (5,6 tis. t) byl vázán na výrobu a používání organických rozpouštědel (78,9 %).

Primární částice PM₁₀ a PM_{2.5} - představují největší problém z hlediska vlivu znečištění ovzduší na lidské zdraví. Na koncentraci škodlivých látek mají významný vliv meteorologické podmínky a umístění stanice, zejména ve vztahu k dopravě. Dopravně zatížené lokality dosahují dlouhodobě vyšších koncentrací než pozadové lokality.

Benzo(a)pyren - jeho zdrojem je jednak nedokonalé spalování fosilních paliv, jak ve stacionárních (domácí topeniště a spalování odpadu), tak i v mobilních zdrojích (motory spalující naftu). V České republice jsou nevýznamnějšími zdroji emisí Benzo(a)propyrenu domácí topeniště (produkují více než 60 % z celkových emisí) a mobilní zdroje (zejména naftové motory).

Troposférický (přízemní) ozon - je celoevropským problémem, jelikož nemá vlastní významný emisní zdroj. Nejvyšších koncentrací je dosahováno na pozadových lokalitách, kulminace koncentrací (na rozdíl od všech ostatních škodlivin) nastává v létě, zejména při dostatku slunečního záření a vyšších teplotách.

Způsob vytápění domácností se v jednotlivých krajích ČR značně odlišuje. Způsob vytápění domácností ovlivňuje především dostupnost systémů pro vytápění, dostupnost a cena paliv, ale také komfort obsluhy topného zařízení. V krajích s většími aglomeracemi a ve městech, které se nacházejí v blízkosti průmyslových zařízení, ze kterých je možné využít zbytkové teplo, bývá ve většině případů využívána soustava zásobování tepelnou energií (dálkové vytápění), naopak v menších a hůře dostupných obcích je častěji využíváno individuální vytápění jednotlivých domů či bytových jednotek. A to především z důvodu toho, že zde dálkové vytápění využít nelze.

V KVK bylo v roce 2017 registrováno **121 950 domácností**. Z nich je **největší podíl (49,6 %) vytápěn dálkově**, druhým nejrozšířenějším způsobem vytápění byl **zemní plyn (23,5 %)**. Tyto dva způsoby vytápění jsou příznivé pro životní prostředí, neboť jejich emise jej nezatěžují v tak velké míře. **Podíl tuhých paliv (uhlí a dřevo)** je v kraji nižší (**7,9 %**, resp. 5,2 % oproti průměru ČR 8,0 %, resp. 6,9 %). Tato paliva se často kombinují, avšak velkou roli ve výběru paliva pro domácnosti hraje především jeho cena. Samozřejmě ale platí, že s klesající cenou paliva, často klesá také jeho kvalita. V důsledku toho se stává, že obyvatelé ve snaze ušetřit náklady na vytápění často používají ta paliva, která jsou méně příznivá z hlediska ekologie. Tyto způsoby vytápění se pak velkou měrou projevují na emisích z vytápění. Avšak vzhledem k tomu, že KVK má na rozdíl od ostatních krajů nízkou hustotu zalidnění (v roce 2017 se jednalo o 37 domácností.km⁻² oproti průměrnému počtu 54 domácností.km⁻²) a také vlivem příznivé skladby paliv pro vytápění domácností, jsou na území kraje měrné emise pocházející z vytápění ve srovnání s průměrem ČR velmi nízké.

Důležitým faktorem, ovlivňujícím emise z vytápění v jednotlivých letech, je délka a průběh topné sezony. V období, kdy je chladnější topná sezona, narůstají úměrně i emise z vytápění a naopak. V roce 2017 byla topná sezona jen mírně teplejší, počet denostupňů v ČR činil 4 138 denostupňů oproti dlouhodobému průměru 4 160 denostupňů.

Problematiku lokálních topenišť řeší zákon o ochraně ovzduší, a to hlavně tak, že ukládá povinnosti právě provozovatelům lokálních topenišť (spalovacích stacionárních zdrojů o jmenovitém tepelném příkonu do 300 kW včetně). Součástí zákona o ochraně ovzduší jsou i důležité informace, které se týkají povinnosti provozovatelů těchto zdrojů a současně i možnosti kontrol plnění těchto povinností ze strany orgánů vykonávající státní správu na úseku ochrany ovzduší.

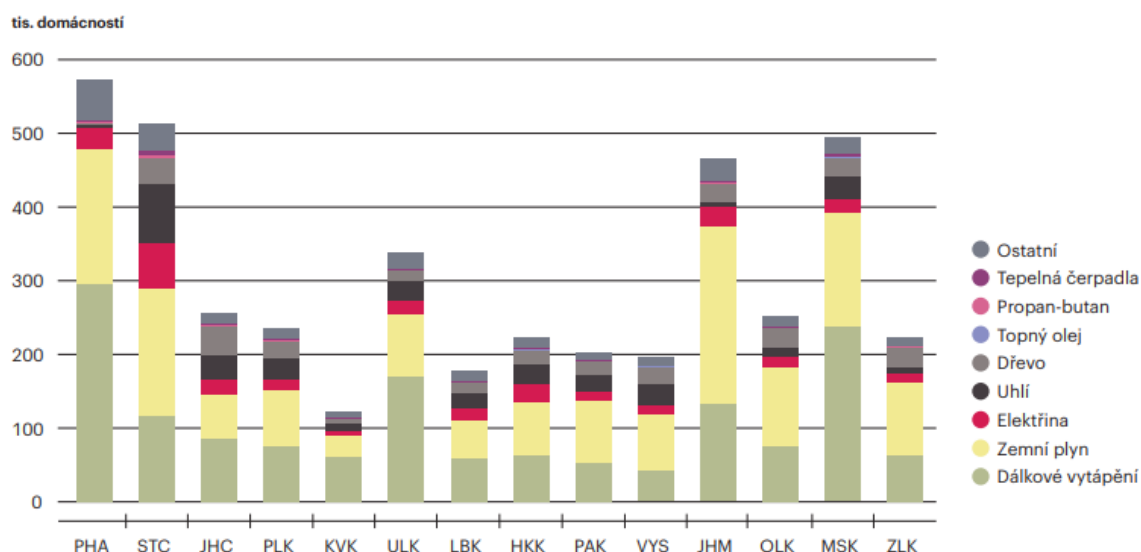
Vytápění pevnými palivy se řadí mezi nejvýznamnější zdroje emisí znečišťujících látek, dodržením zásad správného vytápění je možné dosáhnout výrazného snížení těchto emisí. I při dodržování zásad správného vytápění platí, že spalovací zdroje na pevná paliva, tedy kotle, kamna a krby, zůstávají velmi významným zdrojem emisí znečišťujících látek (především prachových částic (PM₁₀ a PM_{2,5}) a na ně navázaného benzo(a)pyrenu). Výše uvedené zásady lze nalézt na stránkách MŽP.

Dle § 17 odst. 1 písm. g) zákona o ochraně ovzduší, bude od 1. 9. 2022 zakázáno provozovat spalovací stacionární zdroje na pevná paliva o jmenovitém tepelném příkonu od 10 kW do 300 kW včetně, které slouží jako zdroje tepla pro teplovodní soustavu ústředního vytápění a které nejsou navrženy rovněž pro přímé vytápění místa instalace, v souladu s minimálními požadavky uvedenými v příloze č. 11 k tomuto zákonu. Příloha č. 11 obsahuje minimální emisní požadavky na spalovací stacionární zdroje pro oxid uhelnatý (CO), organické látky vyjádřené jako celkový organický uhlík (TOC) a tuhé znečišťující látky (TZL).

Požadavky přílohy č. 11 neplní staré kotle na pevná paliva, které jsou zařazeny do nižší než 3. třídy (dle ČSN EN 303-5). Třidu kotle lze zjistit ze štítku kotle nebo návodu k použití. Tuto informaci by měla případně sdělit i odborně způsobilá osoba při pravidelné kontrole technického stavu a provozu kotle. Pokud kotel nesplňuje alespoň 3. třídu dle výše uvedené normy, je nutné ho vyměnit co nejdříve, nejpozději však k 1. 9. 2022. V současnosti je možné čerpat na jejich výměnu podporu z tzv. „kotlíkových dotací“.

Tzv. „**kotlíkové dotace**“ jsou dotace z evropských fondů a jsou poskytovány krajskými úřady (na základě vyhlášených výzev) na výměnu stávajícího kotle na pevná paliva, který nevyhovuje současné legislativě, za nový, ekologičtější způsob vytápění. V poslední vlně kotlíkových dotací je možné si pořídit automatický kotel na biomasu nebo s ručním přikládáním, tepelné čerpadlo nebo plynový kondenzační kotel. Žadatel může získat maximálně 80 % způsobilých výdajů, fakticky se mu může vrátit až 120 000,- Kč u pořízení čerpadla a automatického kotle na biomasu, u pořízení kotle na biomasu s ručním přikládáním až 100 000,- Kč a u pořízení plynového kondenzačního kotle může žadatel získat maximálně 75% způsobilých výdajů, maximálně ale 95 000,- Kč. Do způsobilých výdajů spadají i náklady na novou otopnou soustavu, její rekonstrukci či projektovou dokumentaci na plynovou přípojku. Jednotlivé výzvy pro své občany vyhláší kraje. Více informací k 3. výzvě naleznete na webových stránkách Státního fondu pro životní prostředí a na webových stránkách KÚKK.

Graf 13.1: Způsob vytápění domácností v krajích ČR (tis. domácností), 2017

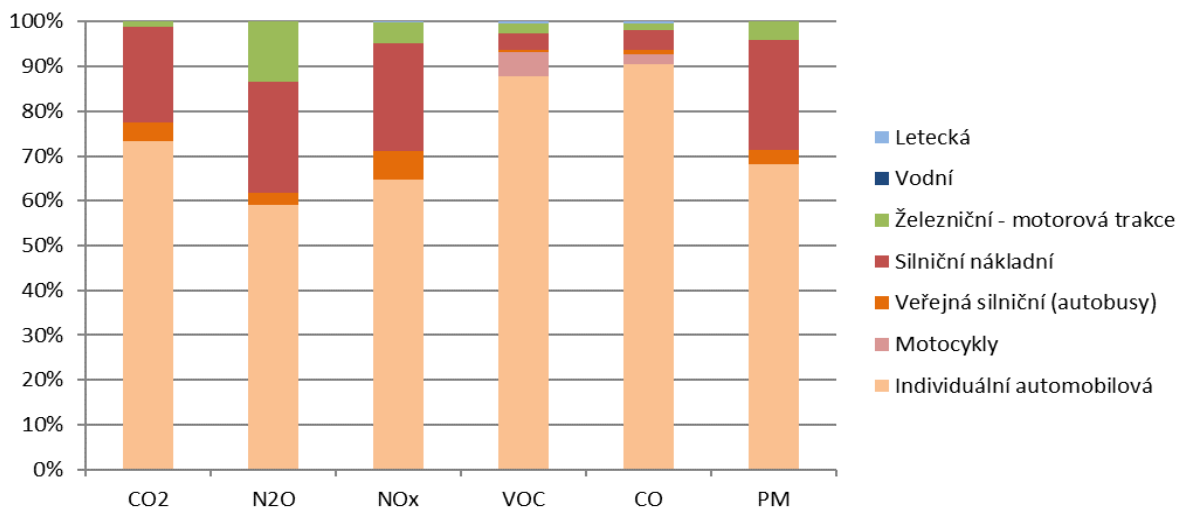
Data pro rok 2018 nejsou, vzhledem k metodice jejich vykazování, v době uzávěrky publikace k dispozici.

Zdroj: Zpráva o životním prostředí v Karlovarském kraji 2018

KVK má vzhledem k okrajové poloze mimo hlavní tranzitní trasy silniční dopravy a struktuře osídlení nižší emisní zátěž z dopravy. Měrné emise NO_x z dopravy na jednotku plochy v roce 2018 dosáhly 0,4 t.km⁻² (průměr ČR je 0,7 t.km⁻²), což je třetí nejnižší hodnota po Jihočeském a Plzeňském kraji. Podíl kraje na celkových emisích jednotlivých látek z dopravy v ČR se v roce 2018 pohyboval dle jednotlivých látek mezi 2,5–3 %. Nejvíce dopravních emisí znečišťujících látek a skleníkových plynů v kraji produkovala v roce 2018 individuální automobilová doprava, jejíž podíly na celkových emisích byly kvůli menšímu znečištění z nákladní silniční dopravy vůbec nejvyšší v ČR, např. na celkových dopravních emisích CO se individuální automobilová doprava podílela z 90,5 %. Nákladní silniční doprava pak byla v roce 2018 zdrojem 24,5 % emisí prachových částic (PM) a 24 % emisí NO_x.

V průběhu období 2000-2018 byl trend dopravních emisí CO, VOC a s výjimkou úvodu i NO_x v kraji klesající, nejvýrazněji poklesly emise CO, a to o 80,1 %. Pokles souvisel zejména s modernizací vozového parku a snižováním jeho emisní náročnosti. Emise PM z dopravy po počátečním nárůstu stagnovaly, příznivý efekt technologické modernizace byl totiž kompenzován zvyšováním podílu dieselových vozidel s vyšší emisní náročností ve vozovém parku osobních automobilů. Setrvalý růst kromě období ekonomické recese po roce 2009 zaznamenaly emise oxidu uhličitého (CO₂), které vzrostly během sledovaného období o 65,4 %, a to zejména z důvodu růstu spotřeby paliv a energií v dopravě. V meziročním srovnání k roku 2018 pokračoval pokles emisí znečišťujících látek, emise CO poklesly o 14,1 %. Naopak v případě emisí CO₂ z dopravy byl potvrzen rostoucí trend a emise meziročně vzrostly o 1,3 %.

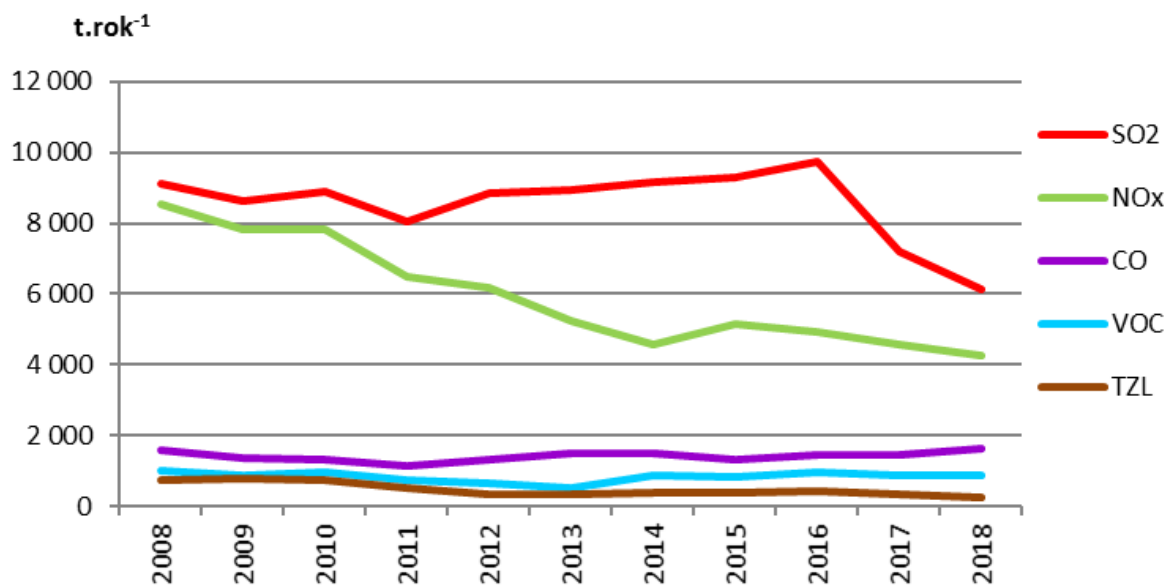
Graf 13.2: Struktura emisí znečišťujících látek a skleníkových plynů z dopravy v KVK dle druhů dopravy v roce 2018

Zdroj: Zpráva o životním prostředí v Karlovarském kraji 2018

Na vývoji emisí sledovaných znečišťujících látek v období 2008–2018 v kategoriích REZZO 1 a 2 (velké a střední stacionární zdroje znečištění) v KVK se projevují dva protichůdné jevy. Jednak je potřeba plnit legislativní povinnosti, dodržovat emisní limity a neustále zlepšovat technologie s důrazem na snižování vlivu na životní prostředí, na druhé straně se však po roce 2011 projevuje zvyšování průmyslové výroby po překonání ekonomické krize. Emise sledovaných látek byly v tomto období rozkolísané bez výraznějšího trendu. Výjimku tvoří NO_x, které zaznamenávají trvalý pokles (v období 2008–2018 poklesly o 49,9 %), a SO₂, které výrazně poklesly v posledních dvou letech (o 37,2 % mezi lety 2016 a 2018).

Graf 13.3: Emise z průmyslových zdrojů (REZZO 1 + REZZO 2) v letech 2008–2018 (t.rok⁻¹)

Zdroj: Zpráva o životním prostředí v Karlovarském kraji 2018

V KVK bylo v roce 2015 evidováno 69 velkých zdrojů znečišťování ovzduší (REZZO 1). Mezi nejvýznamnější bodové zdroje znečišťování ovzduší patří: Sokolovská uhelná, právní nástupce, a. s., Elektrárna Tisová, Ostrovská teplárenská, a. s., Synthomer a.s. a Lias Vintířov, lehký stavební materiál k. s. Nejvýznamnějšími liniovými zdroji znečišťování ovzduší jsou silnice I. třídy R/6 a I/13 mezi Ostrovem a Chebem včetně průtahu Karlovými Vary, silnice I/21 v úseku Cheb - Mariánské Lázně a Cheb - Františkovy Lázně, silnice I/6 Karlovy Vary směr Praha, silnice I/20 Doubí směr Plzeň a jejich dopravou nejzatíženější úseky.

Energetika

Regionální energetická politika vychází ze státní energetické politiky ČR. Kraje mají dle zákona č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií, ve znění pozdějších předpisů, povinnost zpracovat Územní energetickou koncepci a rozpracovat v ní své energetické záměry a zkoordinovat užití jednotlivých energetických zdrojů tak, aby systém energetické a ekologické infrastruktury byl v souladu s komplexním rozvojem území (zpracovává se na období 25 let). KVK má **Územní energetickou koncepci Karlovarského kraje** zpracovanou od roku 2017.

Přenosová soustava (páteční část celé elektrizační soustavy) provozovaná na napěťových hladinách 400 a 220 kV zajišťuje přenos elektřiny po celém území ČR a zároveň je součástí mezinárodního propojení Evropy. Napájí elektřinou distribuční soustavy, které ji dále rozvádějí až ke končným spotřebitelům. Přeshraničními vedeními je přenosová soustava ČR napojena na soustavy všech sousedních států, a tím synchronně spolupracuje s celou elektroenergetickou soustavou kontinentální Evropy.

Na území KVK je respektována koncepce rozvoje stávající elektrizační soustavy zásobující území elektrickou energií prostřednictvím distribučních sítí 110 kV. Uzlovým bodem přenosové soustavy kraje je rozvodna Vítkov s transformací VVN 220/110 kV. Prostřednictvím 220 kV vedení zajišťuje jak propojení s elektrárenskými zdroji v Tisové a Vřesové, tak s rozvodnou Přeštice a rozvodnou Hradec u Kadaně, VVN 400/220/110 kV, které se nachází mimo území KVK. Pro zásobování kraje je rozhodující distribuční síť VVN 110 kV vyúsťující z rozvodny Vítkov.

Centralizované zásobování teplem

V KVK existuje řada systémů centralizované dodávky tepla, které je možné rozdělit dle velikosti zdrojů tepla, a s tím související velikosti zásobovaného území:

- Velké zdroje tepla s teplárenskou výrobou kombinované výroby elektřiny a tepla (KVET) a dodávkou tepla do veřejné sítě. Mezi největší zdroje tepla/elektřiny v kraji patří Elektrárna Tisová, a.s. a dále elektrárna Vřesová.
- Městské systémy soustav zásobování teplem (SZT) s vlastními zdroji tepla, mezi které patří centrální soustavy zásobování teplem ve městech Aš, Cheb, Františkovy Lázně, Mariánské Lázně, Kraslice, Ostrov a Žlutice.
- Menší zdroje systémů SZT s blokovými a domovními kotelny.

Situace KVK ohledně dalšího vývoje možného přechodu od SZT na decentrální nebo lokální způsoby vytápění je specifická tím, že **významný podíl dodávek ze SZT tvoří zákazníci v lokalitách se statutem lázeňského města, který odpojování od SZT fakticky neumožňuje.** Ve zbývajících významných

lokalitách jsou ceny tepla z SZT konkurenceschopné. Navíc ekologizace zdrojů již většinou proběhla a nebude mít dopad na konkurenceschopnost těchto centrálních soustav.

V nadcházející době se KVK zaměří na udržení a rozvoj soustav zásobování tepelnou energií, tj. omezování odpojování od SZT a také na připojování nově budovaných objektů na SZT.

Zásobování zemním plynem

Součástí sítí plynovodů v KVK jsou vysokotlaké regulační stanice zemního plynu, vysokotlaké plynovody, nízkotlaké plynovody a ostatní zařízení. Z tranzitního plynovodu je plyn do vysokotlakých plynovodů distribuován z předávací stanice Sviňomazy a Bylany, které se nachází mimo území KVK. K nejdůležitějším plynovodům v kraji patří:

- Sviňomazy – Vřesová v dimenzi DN 500 (PN40),
- Sviňomazy – Vřesová v dimenzi DN 700,
- Vřesová – Bylany v dimenzi DN 500,
- Sviňomazy – Mariánské Lázně v dimenzi DN 200.

Pro celkovou bezpečnost a stabilitu dodávek zemního plynu je nezbytná průběžná údržba, resp. obnova zařízení. Pro plošné výpadky v zásobování byla provedena v rámci celé ČR opatření (zvýšení kapacity skladování zemního plynu v podzemních zásobnících, diverzifikace přepravních tras a zdrojů plynu, uzavření dlouhodobých smluv s jeho producenty) a nelze je tedy řešit samostatně v rámci kraje. Na území KVK se nenachází žádný zásobník zemního plynu.

Spotřebu zemního plynu v KVK znázorňuje tabulka níže.

Tabulka 13.3: Spotřeba zemního plynu v KVK v roce 2018

Spotřeba zemního plynu (GWh)	2016	2017	2018
Celkem	2337,4	2370,7	2274,9
v tom:			
velkoodběratelé	1152,9	1156,5	1144,4
střední odběratelé	252,3	259,2	249,7
maloodběratelé	389,7	391,4	361,7
domácnosti	542,5	547,9	502,7
plnicí stanice CNG	-	15,6	16,4

Zdroj: ČSÚ - Statistická ročenka Karlovarského kraje 2019

Tabulka 13.4: Počet obcí, ve kterých se nacházejí byty napojené na veřejný rozvod plynu (k 31.12.2016)

	Celkový počet obcí	Plynofikace
Karlovarský kraj	134	88
Cheb	40	27
Karlovy Vary	56	32
Sokolov	38	29

Zdroj: ČSÚ

V rámci rozvoje energetické infrastruktury bude kraj podporovat a vytvářet podmínky pro plynofikaci obcí.

Obnovitelné zdroje energie (OZE)

Obnovitelným zdrojem energie jsou dle zákona č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů, nefosilní přírodní zdroje energie, jimiž jsou energie větru, energie slunečního záření, geotermální energie, energie vody, energie půdy, energie vzduchu, energie biomasy, energie skládkového plynu, energie kalového plynu z čistíren odpadních vod a energie bioplynu.

V současné době na území celé ČR dochází k výraznému rozvoji využívání technologií obnovitelných zdrojů energie. Souvisí to především se stálým zvyšováním cen klasických zdrojů (uhlí, zemní plyn, elektrická energie). Počet instalací těchto zařízení (tepelná čerpadla, kotle na biomasu, solární kolektory, fotovoltaické elektrárny, větrné elektrárny a malé vodní elektrárny) se doposud nacházel na velmi nízké úrovni a v současnosti se zvyšuje pravděpodobně exponenciálně. Je však velmi obtížné stanovit přesný počet instalací, protože neexistují centrální registry a údaje z různých zdrojů se rozcházejí.

Využití obnovitelných zdrojů energie v KVK je prezentováno využitím větrné energie, vodní energie, řadou instalací zařízení využívajících solární energii (solární kolektory), geotermální energii (tepelná čerpadla) a biomasu. Pro výrobu elektřiny z obnovitelných zdrojů nemá KVK příliš vhodné přírodní podmínky. Pro ekonomicky únosný provoz větrných elektráren není část území využitelná z důvodu ochrany přírody a krajiny, osídlení a nepříznivých klimatických podmínek. Poloha kraje v horních částech říčních toků snižuje možnosti využití vody. Ani pro solární energii není potenciál v kraji příliš vysoký, protože je zde jeden z nejmenších svitů v ČR dopadajících na toto území. Dosud mizivé je využití geotermálního potenciálu území, který naopak patří k nejvyšším v ČR.

Tabulka 13.5: Výroba elektrické energie v KVK v roce 2018

	Výroba elektřiny z obnovitelných zdrojů (v GWh) a podíl na výrobě elektřiny (v %)						Celková výroba elektřiny (GWh)	Z toho v kraji (%)
	vodní elektrárny vč. přečerpávacích		větrné elektrárny		fotovoltaické elektrárny			
ČR	1 628,8	1,9	609,3	0,7	2 339,7	2,7	88 001,8	100,0
Karlovarský kraj	20,2	0,4	97,0	2,0	13,8	0,3	4 743,5	5,4

Zdroj: ERÚ – Roční zpráva o provozu ES ČR 2018

Jak je patrné z tabulky výše, bylo v roce 2018 v KVK vyrobeno celkem 4 743,5 GWh elektřiny, což představuje necelých 6% celkové produkce elektrické energie ČR. Z toho z obnovitelných zdrojů bylo nejvíce elektřiny vyrobeno větrnými elektrárnami (2 %), pak vodními (0,4 %) a nakonec fotovoltaickými elektrárnami (0,3 %).

Větrná energie - větrné elektrárny jsou instalovány především v krušnohorské oblasti. V kraji se nachází celkem 40 větrných elektráren (údaj k 31.12.2018, Česká společnost pro větrnou energii). Větrnými elektrárnami bylo v roce 2018 vyprodukováno 97,0 GWh elektrické energie, což je například o 8,3 GWh více oproti roku 2014.

Vodní energie - v kraji jsou malé vodní elektrárny využívány na řekách a vodotečích. Podle dostupných zdrojů se na území kraje nachází okolo 55 vodních elektráren (např. na vodní nádrži Jesenice, Skalka, Horka, Stanovice, Žlutice a Březová). V roce 2018 vyrobily vodní elektrárny 20,2 GWh elektřiny.

Sluneční energie - je určena především pro ohřev teplé vody (fototermika) a jako fotovoltaické elektrárny. Vzhledem k úpravě stavebního zákona není nikde vedena evidence těchto kolektorů a záleží na příslušném stavebním úřadu, zdali chce ohlášení. V kraji neexistuje žádný centrální registr těchto zařízení. Pokud se týká fotovoltaických elektráren, je výkon elektrické energie dán cenovým výměrem Energetického regulačního úřadu. V posledních letech se fotovoltaické panely využívaly i v menším osazení na rodinné domky, kde slouží k ohřevu teplé užitkové vody, jako média v topných soustavách a někde i k přehřívání vody v malých bazénech. Větší instalace solárních systémů jsou k vidění například v Karlových Varech, Chebu a velké zkušenosti se solárními kolektory mají také v obcích Potůčky, Boží Dar, Žlutice. V roce 2018 vyrobily fotovoltaické elektrárny 13,8 GWh elektřiny.

Biomasa – bioenergetika (energie z biomasy) představuje snadnou a přirozenou možnost akumulace energie skladováním paliva. Podle stávajících údajů je pro spotřebitele oproti jiným zdrojům vytápění finančně výhodnější domovní kotelna, bloková kotelna nebo centrální zdroj tepla využívající jako palivo biomasu, tj. kusové dřevo nebo dřevní hmotu (kůra, štěpka či piliny) zpracovanou do formy pelet (granulí získaných vysokotlakým lisováním dřevního odpadu). Registr občanského sdružení KV – BIO uvádí v atlasu instalací OZE zdroje na biomasu využívané většinou pro vytápění dřevařských závodů, dílen a k provozu sušáren dřeva. Významný zdroj na spalování biomasy se nachází ve městě Žlutice. Energetické využívání biomasy je do budoucna v kraji klíčové a je zde k dispozici několik technických řešení – především dřevo, částečně pěstované energetické plodiny a nepochybně také komunální odpad. Pěstování energetických plodin má navíc dvě přidané hodnoty - možnost využívání ladem ležící zemědělské půdy a vznik nových zemědělských aktivit s využitím stávajících zařízení a technologií.

V KVK je podle dostupných informací 5 zdrojů, které využívají energii **bioplynu**. Všechny tyto zdroje jsou provozovány při čistírnách odpadních vod ve velkých městech, kde využívají tepelné energie uvolňované spalováním bioplynu vzniklého při anaerobní stabilizaci čistírenského kalu. Teplo se v ČOV využívá pro vlastní funkci kalového hospodářství nutnou k vyvínání bioplynu a pro vytápění areálů ČOV.

Geotermální energie - z geologického hlediska jsou pánevní oblasti KVK a oblasti s příznivějším geotermickým stupněm vhodným místem pro využití této energie, pokud to umožňují například podmínky ochrany přírodních léčivých zdrojů lázeňských míst apod.

Tepelná čerpadla - vzhledem k úpravě stavebního zákona není nikde vedena evidence těchto čerpadel, v kraji chybí centrální registr.

Kombinovaná výroba elektřiny a tepla – je metoda, při které dochází při výrobě tepelné energie zároveň i k výrobě elektrické energie. Zdrojem jsou kogenerační jednotky sestavené ze spalovacího pístového motoru spalující ZP a generátoru elektrické energie. Tato metoda se využívá v nemocnicích, v zařízeních sociálních služeb, v nepřetržitých provozech, jako doplňkový zdroj v kotelnách apod. V přípravné fázi je instalace kogenerační jednotky ve dvou příspěvkových organizacích kraje: Domov pro osoby se zdravotním postižením Mariánská a Domov pro seniory Pernink.

Kraj bude podporovat využívání OZE při výrobě tepla a elektřiny v oblastech, kde je to ekonomicky přínosné a odpovídá to zásadám udržitelného rozvoje. Především bude podporováno využití biomasy

v soustavách zásobování teplem. Klíčovou podmínkou podpory tohoto druhu intervencí je vysoká efektivita při využívání OZE, tedy požadavek současné produkce tepla a elektrické energie (kogenerace).

Technický a ekonomický potenciál jednotlivých druhů obnovitelných zdrojů energie na území kraje je podrobně vyčíslen v Územní energetické koncepci. V rámci cíle – podpora využití OZE – bude KVK vynakládat úsilí k maximalizaci dosažení tohoto cíle a vytvářet vhodné podmínky pro rozvoj projektů v oblasti instalací OZE. U objektů v majetku kraje bude realizovat energeticky úsporná opatření z komplexního pohledu. Intervence by měly podporovat komplexní projekty snižování energetické náročnosti v budovách veřejného sektoru pomocí: zateplování budov, výměny oken, rekonstrukce topných systémů a jejich regulace, využívání OZE k vytápění a ohřevu teplé vody.

Využití alternativních paliv v dopravě

Dle Územní energetické koncepce Karlovarského kraje se předpokládá na území kraje nejrychlejší vývoj v užívání zemního plynu a elektrické energie, a to jak v individuální automobilové dopravě, tak městské a příměstské hromadné dopravě. Cílem zvýšení využití alternativních paliv je na druhé straně snížení závislosti na ropě, resp. na palivech vyráběných z ropy v dopravě, s čímž souvisí vybudování příslušné infrastruktury. Přínosem je samozřejmě také snížení dopadů na životní prostředí.

V KVK jsou aktuálně instalovány tři plnicí stanice na CNG, a to v Karlových Varech, Chodově a Staré Vodě u Lázní Kynžvart.

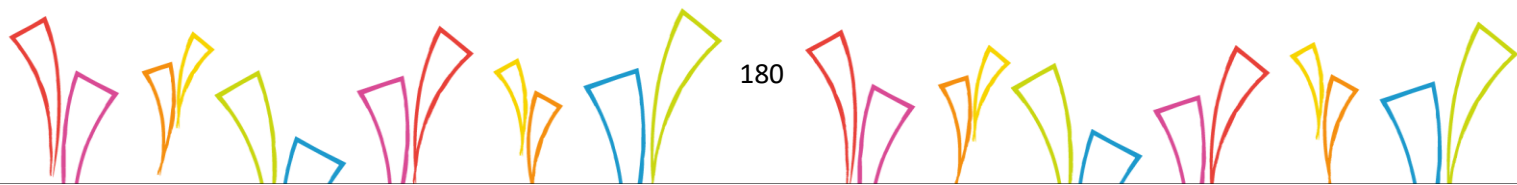
V městské autobusové dopravě jsou v rámci kraje využívány autobusy na stlačený zemní plyn (CNG) v Karlových Varech. Dále je plánováno zajištění meziměstské dopravy mezi městy Karlovy Vary a Chodovem a zavedení dvou městských autobusů v Ostrově nad Ohří společností Ligneta.

Co se týče elektromobility, nachází se v kraji celkem 9 nabíjecích stanic pro elektromobily. Tento počet je nedostatečný.

Realizace energetických úspor

Realizaci energetických úsporných opatření popisuje detailně Územní energetická koncepce Karlovarského kraje.

Energeticky úsporná opatření jsou základem naplňování principů udržitelného rozvoje energetických systémů ve městech a obcích KVK. Jedná se o úspory energie využíváním účinnějších a hospodárnějších zařízení u spotřebitelů, které sníží konečnou potřebu energie, ale také o snižování náročnosti výroby energie ve výrobních systémech a zvyšování účinnosti při přenosu a distribuci energie. Energetické úspory mají také významný environmentální přínos.

Ochrana přírody a krajiny

KVK je charakteristický vysokou kvalitou přírodního prostředí na většině svého území, která kontrastuje s opačnou charakteristikou danou intenzivní urbanizací pánevních oblastí a důsledky povrchové těžby hnědého uhlí, keramických surovin a kaolinu. S postupným ukončováním těžby hnědého uhlí a rekultivacemi se ale životní prostředí i těžbou postižené části kraje pozitivně proměňuje. Kromě těžby je velkým ekologickým tématem masový výskyt invazivních druhů rostlin, zejména pak bolševníku velkolepého (*Heracleum mantegazzianum*).

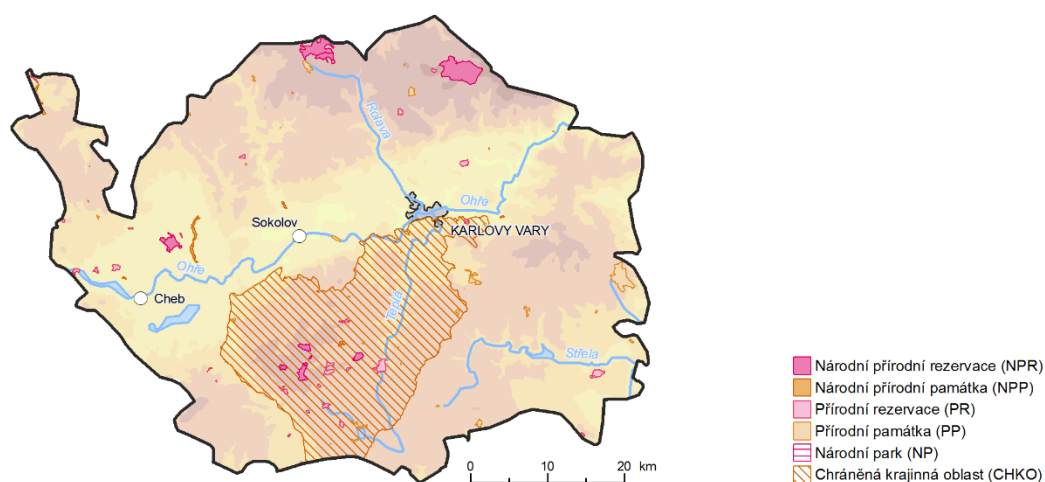
V KVK jsou v podstatě jen 3 velká města s postupně budovanou plošnou průmyslovou zátěží na životní prostředí, z nichž největší plochu představují komplexy kolem Sokolova a jeho bližšího okolí. Prakticky veškerý průmysl je pak koncentrován do oblasti hnědouhelné pánve a do osy budoucí komunikace R6. Zbytek území, které naopak průměrnou hodnotu životního prostředí zvyšuje, je situován do širšího pásu příhraničí, jež bylo v minulosti uměle vysídleno a doposud nebylo opětovně dosídleno v plné populační síle, dále do území chráněné krajinné oblasti (CHKO) Slavkovský les a jeho okolí a do nadále nepřístupného prostoru vojenského újezdu.

Zvláště chráněná území

V KVK se nachází množství zvláště chráněných území, která zaujímají celkem 19,4 % rozlohy kraje. Vzhledem k celorepublikovému průměru (15,3 %) lze situaci na území KVK označit jako nadprůměrnou. Převážnou část rozlohy zvláště chráněných území tvoří velkoplošné zvláště chráněné území Chráněná krajinná oblast (CHKO) Slavkovský les (rozloha 59,2 tis. ha). Dále je na území kraje, včetně celé CHKO Slavkovský les, evidováno 91 maloplošných zvláště chráněných území – z toho 9 národních přírodních památek a 5 národních přírodních rezervací, 17 přírodních památek a 10 přírodních rezervací v péči Správy CHKO Slavkovský les a 30 přírodních památek a 20 přírodních rezervací v péči KVK. Ve východní části kraje v Doupovských horách se nachází Vojenský újezd Hradiště, a i když se přímo nejedná o zvláště chráněné území z pohledu zákona o ochraně přírody a krajiny, je toto území v tomto smyslu velmi významné. Z tohoto důvodu zde byla nařízením vlády ČR vymezena Ptačí oblast Doupovské hory (území soustavy NATURA 2000). V území CHKO Slavkovský les a v území Vojenského újezdu Hradiště nemá KÚKK v oblasti ochrany přírody a krajiny působnost. (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR). Na ostatním území převládá kompetence v péči o přírodní památky a rezervace samosprávě KVK.

U přírodních rezervací a přírodních památek v kompetenci krajské samosprávy lze konstatovat většinou stabilizovaný stav, u řady z nich lze dokonce hovořit o zvyšující se perspektivě (např. PR Vladař a PR Chlum byly územně zvětšovány), čehož je dosaženo pravidelnou péčí o území z rozpočtu KVK a zčásti i čerpáním projektových prostředků.

Obrázek 13.3: Zvláště chráněná území v roce 2018

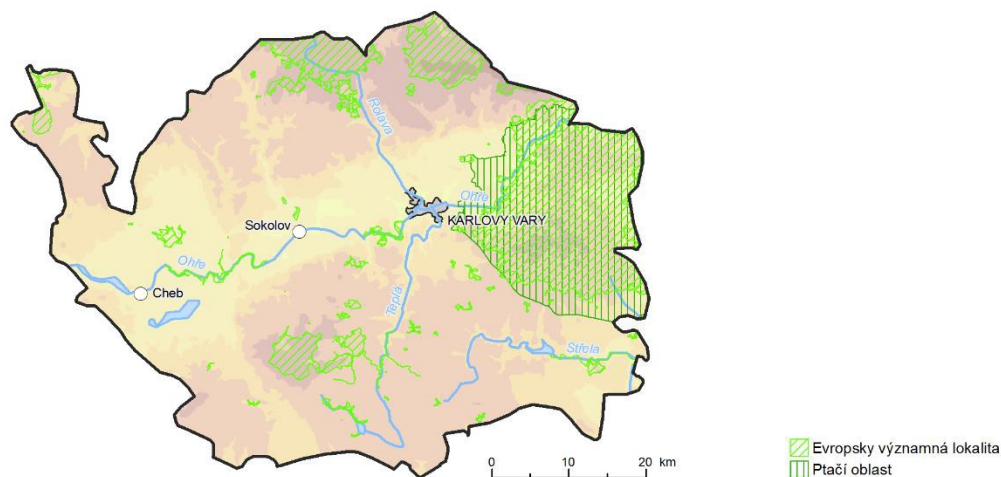

Zdroj: CENIA - Zpráva o životním prostředí v Karlovarském kraji - 2018

Natura 2000

Lokality soustavy NATURA 2000 zauímají v KVK více než 20 % území (republikový průměr je 14,1 %), což řadí kraj na třetí místo mezi kraji ČR, za Zlínský a Jihočeský kraj. V kraji je vymezeno celkem 57 lokalit soustavy NATURA 2000. Jedná se o 2 ptačí oblasti (Doupovské hory a Novodomské rašeliniště – Kovářská) s celkovou rozlohou 47,9 tis. ha a 55 evropsky významných lokalit s celkovou rozlohou 59,0 tis. ha. Převážná většina lokalit je vymezena uvnitř již existujících zvláště chráněných území. (CENIA: Zpráva o životním prostředí v Karlovarském kraji, 2018, s. 20)

Obrázek 13.4: Území soustavy NATURA 2000

Zdroj: CENIA - Zpráva o životním prostředí v Karlovarském kraji - 2018

Územní systém ekologické stability a významné krajinné prvky

V rámci kraje i jednotlivých obcí je průběžně doprojektována a zkvalitňována i síť prvků Územního systému ekologické stability, která slouží při regulaci rozvoje územního plánování. Řada biocenter i biokoridorů koresponduje s výše uvedenými prvky ochrany přírody, které vzájemně propojuje. Některé pak nesou charakter významných krajinných prvků.

Významné krajinné prvky z části definuje zákon o ochraně přírody a krajiny, z části je pak zřizují územní samosprávy obcí s rozšířenou působností, které je kompetenčně a většinou finančně spravují. Jedná se o ucelené větší či menší plochy vykazující atributy vyššího ekologického významu (les, mokřady, vodní toky, významné luční biotopy aj.). O řadu významných krajinných prvků se ale, v rámci péče o území soustavy Natura 2000 a ochrany zvláště chráněných druhů, stará KVK a významně tak doplňuje síť pravidelně spravovaných území, jejichž zachování je klíčové pro vysoký standard ekologické hodnoty kraje.

Krajinný ráz

Na území KVK bylo do roku 2018 vyhlášeno celkem 11 přírodních parků o celkové rozloze 60 tis. ha. Prakticky všechny přírodní parky jsou zapojeny do souvislého pásu západních a severních hraničních hor a jeden – Přírodní park Střela, sleduje krajinotvornou funkci přírodního toku říčky Střely, součástí povodí Berounky.

Krajinné charakteristiky jsou dány geologickými vlivy formujícími krajinný ráz kraje ve velmi pestré a bohaté míře na relativně malém a kompaktním území. Podhůří Krušných hor, z velké části bohužel zasažené povrchovou těžbou, je obohacené velkým množstvím rybníčků, jezírek, mokřin s obnaženou vodní hladinou, ale také četnými potoky a prameništi, jejichž cesta zpravidla končí v některém větším přítoku Ohře či přímo v ní.

Krušné hory tvoří severní hranici celého kraje a pohledově dominují a formují krajinný ráz Karlovarska. Především ve vrcholových partiích najdeme jedinečné mnohahektarové plochy přírodních rašelinišť. (Božídarské rašeliniště, Rolavská vrchoviště). V celém karlovarském pásu Krušných hor lze identifikovat i celou řadu rašelinišť, dotčených rozsáhlými melioracemi nebo ukončenou těžbou, která vyžadují pozornost a pro zachování jejich jedinečné vodoakumulační funkce i nemalé náklady na nápravu jejich poškození (Pernink, Oceán).

Celé Krušné hory byly postiženy intenzívní přeměnou lesů na smrkové monokultury. Díky značné členitosti terénu a častému výskytu podmáčených ploch však nedošlo k úplné unifikaci lesa na velké ploše a v současné době je jižní (česká) strana osazena mozaikou lesních ploch, sice s nižším zastoupením listnáčů, ale stejně poměrně bohatou na rostlinné a živočišné druhy. Nejcennější lesní biotopy pak najdeme v údolí kolem řeky Ohře, a to zvláště ve východní části kraje. Zde jsou stoleté bukové porosty, které díky špatné přístupnosti leckde dostávají ráz pralesních lesů.

Na Krušné hory navazují Smrčiny, které jsou ještě součástí Krušnohorské hornatiny a které začínají hraničním valem od severozápadu a stáčí se k jihu. Zde, asi v polovině západní hranice, přecházejí do Šumavské hornatiny a jsou vystřídány soustavou Českého lesa. Podél jižní hranice kraje pak navazuje Karlovarská vrchovina, jejíž součástí je Tepelská vrchovina, která se směrem k východní hranici stáčí k severu, kde pak končí v Podkrušnohorské podsoustavě. Tady se kruh hraničních hor a pahorkatin uzavírá poměrně kompaktním celkem Doupovských hor.

Uvnitř kruhu, tedy v KVK, nalezneme významnou oblast - Slavkovský les, jehož podstatná část se od roku 1974 honosí statutem chráněná krajinná oblast.

V centru se rozprostírá oblast Sokolovské pánve s významnými ložisky uhlí a kaolínu se všemi ekologickými důsledky. S tím je ale spojené i množství rekultivovaných a doposud nerektivovaných ploch, z nichž celá řada nese potenciál unikátních ekosystémů, na nichž vznikají i nová chráněná území

mokřadního (Matyáš) i třeba geologického charakteru (Silvestr). U některých se pak snoubí více chráněných fenoménů (Pískovna Erika). Vlastní kapitolou pak je, i v ekologickém pohledu, experimentální opatření v podobě jezera Medard, kdy dosud nelze predikovat význam jeho přínosu pro životní prostředí, ale průběžné průzkumy zatím vycházejí relativně kladně. Celkově má důlní činností ovlivněné území poměrně velký potenciál, do něž se v rámci zlepšení biologických a ekologických poměrů vyplatí investovat.

Péče o prvky životního prostředí – hlavní finanční zdroje

Ochrana přírody je z veřejných zdrojů po managementové stránce realizována čtyřmi hlavními proudy.

Prvním je **Agentura ochrany přírody a krajiny ČR**, která pracuje s prostředky na péči o zvláště chráněná území uvnitř CHKO Slavkovský les a v územích se statutem národní ochrany. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR také přerozděluje prostředky z Programu péče o krajinu a Podpory obnovy přirozených funkcí krajiny, v rámci kraje je i hlavním kontrolním orgánem pro čerpání prostředků z Operačního programu Životní prostředí na péči o chráněná území a dílčí části krajiny a přírodní biotopy. Operační program Životní prostředí je z hlediska financování ochrany přírody nejvýznamnějším zdrojem pro sanaci větších jednorázových opatření. KVK jej využil v několika projektech a hodlá jej využívat i nadále.

Dalším významným zdrojem financí na péči v oblasti ochrany přírody a krajiny je **Karlovarský kraj**. Ten ze svého rozpočtu hradí zejména pravidelnou péči o zvláště chráněná území v jeho působnosti samosprávy, v relativně nové historii i péči o prvky soustavy Natura 2000 a konečně, v rámci komplexnosti péče, i péči o důležité přírodní prvky (místa výskytu zvláště chráněných druhů) ve volné krajině. Dále podporuje projekty zaměřené na opatření proti suchu a na péči o krajinné prvky (stromořadí) a v neposlední řadě na drobná opatření v krajině, jejichž cílovým nositelem jsou zejména registrované spolky.

Nezanedbatelným zdrojem financí na realizaci drobných opatření jsou i **rozpočty měst a obcí**, zejména pak péče o významné krajinné prvky v režii obcí s rozšířenou působností.

Čtvrtým zdrojem financí do ochrany přírody je **Újezdni úřad vojenského újezdu Hradiště**, který pečuje o komplex přírodní, lesnické a zemědělské krajiny v území ve své správě.

Péče o prvky životního prostředí – prioritní oblasti

Pilířem péče o přírodu a krajinu je hlavně pravidelná péče o zvláště chráněná území a evropsky významné lokality, resp. jejich vybrané části, které by bez pravidelných opatření postupně zanikly. Základním opatřením, s odhlédnutím od specifických nuancí nebo termínů, je kosení lučních biotopů a výřez náletových dřevin. Výhodou tohoto přístupu je skutečnost, že předmětná území tvoří relativně rovnoměrnou síť prvků v rámci celého kraje a nehrozí tak disproporce v investování prostředků. V Sokolovské pánvi a části Chebska je takových prvků logicky méně, ale lze je nahradit koncepčním přístupem v rámci vybraných ekologických potenciálů, kterých bude zřejmě, po útlumu těžby, i přibývat.

Další systémovou oblastí je **péče o přírodní vodní režim**. Tato oblast je ve zvláště chráněných územích protěžována v menším měřítku, v komplexu kraje jde ale o velmi důležitou oblast budoucích zásahů, protože jde o opatření na nápravu zdrojů generovaných geologickým vývojem krajiny, které nelze nahradit velkými vodohospodářskými zásahy a výstavbou na páteřních tocích.

KVK je svou členitostí předurčen k extenzivnímu zemědělskému využívání. Tak tomu bylo dáno i v historii cca 200 let zpět, která představuje nejvýznamnější formující prvek kulturní krajiny, mimo les. Zejména ve střední a hlavně východní části území je zmapováno velké množství starých ovocných sadů, menších luk a zachovalých krajinných prvků v podobě alejí a stromořadí. Tyto prvky jsou klíčovými i pro zachování některých stěžejních druhů, specifických pro KVK – zejm. užovky stromové (*Zamenis longissimus*), prstnatce bezového (*Dactylorhiza sambucina*), vstavače bledého (*Orchis pallens*) a vstavače kukačky (*Orchis morio*), nověji i brouka krasce třešňového (*Anthaxia candens*) jako významného deštníkového druhu. Samozřejmostí by měla být i podpora drobného ekologického zemědělství v podobě pastvy drobného skotu a extenzivní péče o pestrá luční společenstva.

Systematicky je nutné pečovat i o další prvky volné a kulturní krajiny, z nichž řada je pro KVK a blízké území Krušných hor dosti specifická. Jedná se např. o kamenné snosy (agrární valy) a pozůstatky středověké těžby kovů, v současné době osídlené jedinečnými společenstvy rostlin a živočichů. Důležitý je i návrat některých druhů stromů do krajiny a kolem komunikací a poměrně závažným tématem budou i nadále invazní druhy rostlin (KVK drží primát v realizaci velkoplošných projektových opatření v ČR) a živočichů.

Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta

Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta (EVVO) je nedílnou součástí Státní politiky životního prostředí České republiky a je současně jedním z důležitých nástrojů ochrany životního prostředí. V souladu se Státním programem EVVO a EP v ČR na období 2016-2025 je zpracována **Koncepce EVVO Karlovarského kraje**. Dle Akčního plánu Státního programu EVVO ČR je pak na základě dodržení základních kritérií vytvářen *Akční plán pro Karlovarský kraj*, který je každoročně aktualizován dle potřeb rozvoje kraje. Vymezuje konkrétní cíle a aktivity, které se týkají přímé působnosti kraje.

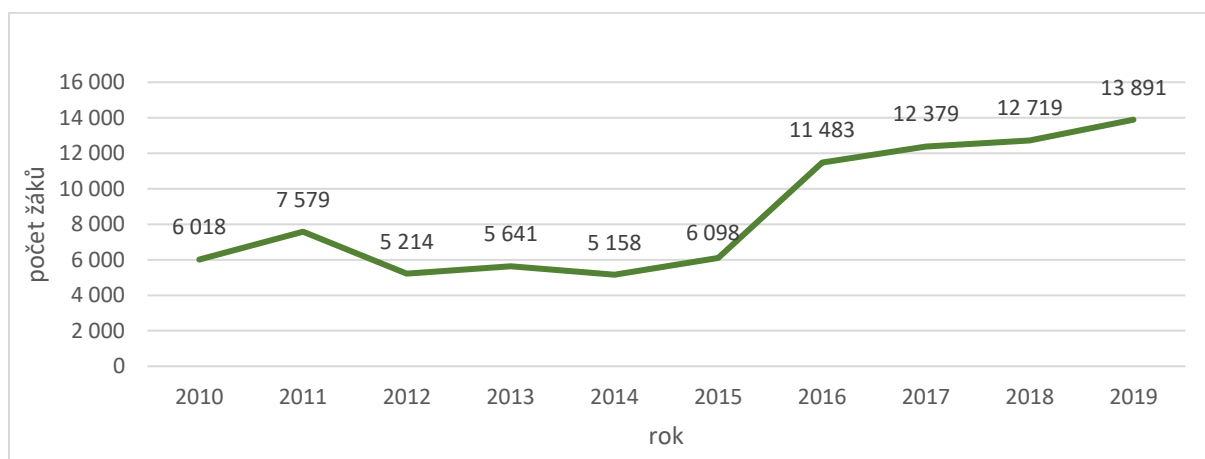
Krajská koncepce EVVO navrhuje funkční systém EVVO v KVK. Cílem je zejména podpora projektů zaměřených k EVVO v oblasti školní i mimoškolní činnosti, monitorování a podpory center a středisek ekologické výchovy.

Cílem akčního plánu krajské koncepce je vytvoření rámcového plánu činností v oblasti EVVO pro jednotlivé cílové skupiny (veřejná správa, děti a mládež, pedagogičtí a odborní pracovníci, veřejnost), přičemž je kladen důraz především na děti a mládež mateřských, základních a středních škol.

KVK trvale spolupracuje s 8 organizacemi, zabývajících se osvětou v oblasti EVVO, a to formou podpory realizace exkurzí pro jednotlivá školská zařízení z celého kraje. K těmto zařízením patří Bečovská botanická zahrada, Školní statek a krajské středisko ekologické výchovy Cheb, Biostatek Valeč, Farma Kozodoj - ekocentrum pro Karlovarský kraj, Lázeňské lesy Karlovy Vary, p.o., Vojenské lesy a statky ČR, Svět záchranářů Karlovy Vary a Centrum environmentální výchovy odpadového hospodářství Černošín.

V roce 2019 navštívilo tyto organizace celkem 13 891 žáků, viz graf níže.

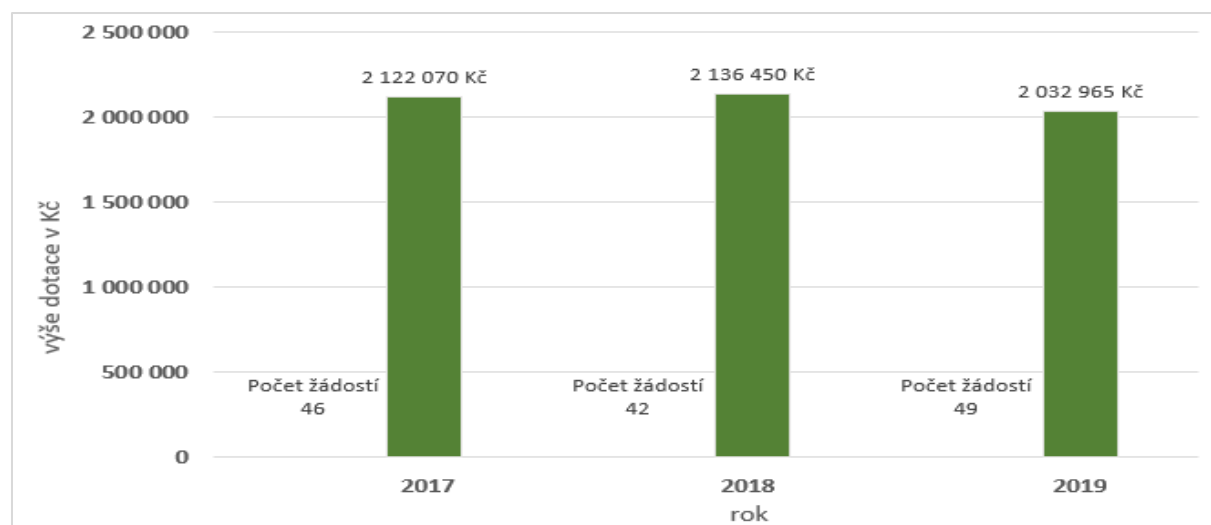
Graf 13.4: Vývoj návštěvnosti žáků v centrech ekologické výchovy

Zdroj: vlastní výpočty

Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta (EVVO) Zájmová občanská sdružení a neziskové organizace jsou podporovány formou dotačního *Programu na podporu ochrany životního prostředí a environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty* či individuálních dotací. V roce 2019 podpořil kraj celkem 49 žádostí v celkové výši 2 032 965 Kč, viz graf níže.

Graf 13.5: Dotace z Programu na podporu ochrany ŽP a EVVO

Zdroj: vlastní výpočty

Pro naplňování zvyšování informovanosti a osvěty cílových skupin v oblasti odpadového hospodářství - zvyšování množství vytríděných komodit a intenzifikace zpětného odběru elektrozařízení a odděleného sběru elektroodpadu v kraji - spolupracuje kraj na základě uzavřených smluv se společnostmi EKO-KOM, a.s., ASEKOL a.s., ELEKTROWIN a.s. a ECOBAT s.r.o. V rámci těchto smluv je každoročně plánována řada aktivit, např. materiálová podpora, realizace projektů, soutěže obcí a škol a další.

Dalšími důležitými aktivitami, kam cílí podpora kraje, je propagace a osvěta ekologické výchovy vůbec. Mezi konkrétní činnosti, které kraj provádí, patří např. organizování školení a exkurzí pro odborné

pracovníky obcí a měst, vyhodnocení soutěže obcí v třídění odpadů, vydávání publikací, zajištění ekoher na akcích pro veřejnost, výtvarná soutěž pro děti všech školských zařízení na téma ochrany životního prostředí aj.

Nezbytným předpokladem pro naplňování EVVO a této problematiky vůbec, je spolupráce odboru školství mládeže a tělovýchovy s odborem životního prostředí a zemědělství pod záštitou pracovní skupiny EVVO. K této užší spolupráci zatím nedochází, a proto zůstává zřízení této skupiny cílem pro další období, jakož i mapování organizací, které působí v oblasti EVVO na území KVK. V současné době neexistuje žádný ucelený seznam.

Závěr - klíčové problémy a výzvy

Nejen díky klimatickým změnám **je třeba se připravit na extrémní vlivy počasí** (povodně, extrémní sucha, střídání teplot atp.), v jejichž důsledku může docházet k nezvladatelným rozlivům vodních toků, ke škodám způsobených tzv. bleskovými povodněmi a naopak také k projevům klimatického, půdního a hydrologického sucha. V kraji není pro některé lokality umístěné mimo centrální části obcí zajištěn dostatečný rezervní zdroj vody a umožněna efektivní likvidace odpadních vod.

Na to konto byla v KVK zpracována **Výhledová studie potřeb a zdrojů vody v Karlovarském kraji**, kde byla vyhodnocena potřeba propojit některé vodárenské soustavy, nadlepit průtoky některých toků a zřídit vodní nádrže. S přihlédnutím k aktuálním klimatickým změnám lze preferovat propojení stávajících vodárenských soustav, po vyloučení takových možností je možné usuzovat další návrhy. Tyto budou součástí Plánu rozvoje vodovodů a kanalizací České republiky – SUCHO. Dále je pravidelně aktualizována **Strategie ochrany před povodněmi Karlovarského kraje**, ve které je navržena řada doporučení a opatření v záplavových územích na vodních tocích a v obcích ohrožených povodněmi. Jedná se o opatření technická i organizační (např. o zpracování, aktualizaci a digitalizaci povodňových plánů obcí). KVK má také zpracovanou unikátní studii **Riziková území při extrémních přívalových srážkách**. Studie identifikuje nebezpečí bleskové povodně v obcích na základě hodnocení přispívajících ploch a jejich kritických bodů.

Rovněž byla identifikována **potřeba adaptace na klimatické změny** a v této souvislosti připravit či podporovat **opatření proti suchu** jak koncepčně, tak i s ohledem na následující opatření a kroky:

- podporovat drobné projekty vlastníků pozemků vedoucí k prokazatelnému zadržení zejména povrchové a dešťové vody v krajině,
- podporovat rozvoj místních vodovodů a propojení páteřní sítě vodovodů v KVK s cílem zajistit zabezpečení zásobování obyvatelstva pitnou vodou i v případě výrazně negativních klimatických trendů.

V KVK je důležité také i nadále podporovat **rozvoj veřejných vodovodů a kanalizací**, a to **s ohledem na ochranu kvality podzemní a povrchové vody** (zhoršuje se vlivem nesprávné likvidace odpadních – splaškových a průmyslových – vod), a s tím související ochrany vodních zdrojů a souvisejícího zabezpečení zásobení obyvatel pitnou vodou i v klimaticky nepříznivém období.

Problémem je **přetrvávající kontaminace vodní nádrže Skalka** díky přítékání rtuti vodními toky z německé strany. Byl realizován *projekt Rtuť na přítoku do VD Skalka, vyhodnocení a návrhy opatření* a nyní probíhá na něj navazující projekt *Opatření na vodních tocích Kösseinu a Reslavě pro zmírnění*

problematiky rtuti na vodní nádrži Skalka – CZ. Na jejich základě je třeba realizovat opatření vyplývající z vnosu sedimentu kontaminovaného rtutí z německé strany do prostoru vodní nádrže Skalka.

V KVK stále přetrvává zejména **potřeba rekultivace krajiny po těžební činnosti a odstranění starých ekologických zátěží v důsledku průmyslové činnosti**. Lokality s ekologickou zátěží snižují atraktivitu území pro obyvatele či investory, rozvoj cestovního ruchu atd.

I přes to, že je krajem v odpadovém hospodářství realizována řada aktivit, je třeba **nakládání s odpady** ještě více **zefektivnit** a zlepšit např. těmito kroky:

- navýšením kapacit stávajících zařízení ke zpracování vytříděných komunálních plastů, papíru a kompozitních obalů či výstavbou nových zařízení ke zpracování těchto odpadů,
- zřízením nových kompostáren nebo jiných zařízení k materiálovému využití biologicky rozložitelného odpadu,
- výstavbou zařízení na úpravu a energetické využití směsného komunálního odpadu nebo zařízení na přímé využití směsného komunálního odpadu,
- rekonstrukcí zařízení pro spalování směsného komunálního odpadu (zlepšení jejich energetické účinnosti) a instalací kotlů na spalování SKO v teplárnách,
- výstavbou a doplněním překládacích stanic pro směsný komunální odpad před jejich energetickým využitím,
- budováním a zkapacitňováním systémů pro sběr a svoz separovaných komunálních odpadů (papír, plasty, sklo, nápojové kartony, kovy a bioodpady včetně gastroodpadů) na území celého KVK,
- dobudováním nejméně 9 sběrných dvorů - v obcích nad 2 tis. obyvatel anebo ve městech, která mají méně než 1 sběrný dvůr na 10 tis. obyvatel. Podporováno by mělo být také budování sběrných dvorů či sběrných míst v menších obcích/městech,
- výstavbou či modernizací zařízení, která přispívají k předcházení vzniku odpadů.

Velká část odpadu není druhotně zpracována z důvodu povahy odpadu nebo nedostupnosti či nedostatku kapacit zařízení na jejich zpracování. V kraji není v provozu žádná spalovna ani bioplynová stanice zpracovávající odpad a dle údajů uvedených v energetické koncepci kraje se ani o výstavbě tohoto zařízení do budoucna neuvažuje. Pokud nedochází ke skutečné recyklaci či jinému druhotnému využití odpadu a tedy k jeho přeměně z odpadu na použitelnou surovinu, nedochází k řešení podstaty problému s odpady. Biologicky rozložitelné odpady jsou objemově a hmotnostně významnou skupinou odpadů, která v případě uložení na skládky ohrožuje složky životního prostředí skleníkovými plyny a škodlivými průsaky. Tímto způsobem pak v krajním případě mohou vznikat ekologické zátěže, jejichž řešení bude v budoucnu finančně i organizačně mnohem nákladnější. Ve svém důsledku pak utrpí i celková image kraje.

Protože nebyla zavedena účinná **opatření na snížení emisní činnosti** z níže uvedených zdrojů, dochází ke snížení kvality ovzduší. Hlavními zdroji, které mají stále výrazný podíl na současné kvalitě ovzduší, jsou: spalování pevných paliv v domácích topeništích (vytápění domácností nejvýznamněji přispívá k imisnímu zatížení v chladné části roku a v období nepříznivých rozptylových podmínek), mobilní zdroje (doprava), bodové stacionární zdroje, stavební činnost, větrná eroze ze zemědělských a jiných nezepevněných pozemků (výsypky hnědouhelných dolů, nevyužívané průmyslové areály).

V KVK jsou obnovitelné zdroje využívány, ale neexistuje žádná koordinace v nasazování této techniky na úsporu paliv a energie. Od obnovitelných zdrojů energie se očekává významný příspěvek do struktury celkové spotřeby primárních zdrojů a snížení environmentální zátěže. Z dostupných zdrojů však vyplývá, že **kraj nemá potenciál k významnému rozvoji využití obnovitelných zdrojů pro výrobu energie**. Lze podporovat využití biomasy, zároveň je reálné uvažovat o využívání energie větru a vody. První dva zdroje produkují neskladovatelnou elektřinu a biomasa představuje zdroj – palivo, které je možné skladovat a využívat k výrobě elektrické energie i tepla podle aktuální potřeby. Při plánování využívání OZE je však velmi důležité zabývat se správným nastavením vazeb mezi využíváním OZE, úsporami energie, plánováním velkých energetických společností, územními plány, komunálními projekty tak, aby využití OZE bylo optimální, pokud se týká poměru výkon/náklady.

14. Zemědělství, lesnictví a rybolov

Cílem této kapitoly je analyzovat odvětví zemědělství, lesnictví a rybolovu v KVK, a to především z pohledu jeho významu pro ekonomiku regionu a pro trh práce. Hodnocení této oblasti vychází z dostupných dat ČSÚ, MŽP a Českého úřadu zeměměřického a katastrálního (ČÚZK).

Zemědělství

Zemědělský půdní fond

Zemědělský půdní fond je základním přírodním bohatstvím, nenahraditelným výrobním prostředkem umožňujícím zemědělskou výrobu a je jednou z hlavních složek životního prostředí. Tvoří ho pozemky zemědělsky obhospodařované, to je orná půda, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady a trvalé travní porosty.

Zemědělská půda tvoří z celkové výměry České republiky 37,5 %. Nejvíce je zastoupena zemědělská půda v druhu orná půda (37,29 %), následována je trvalými travními porosty (12,90 %). Ostatní druhy zemědělské půdy jsou zastoupeny od 0,12 % do 2,15 %, což je doloženo následující tabulkou změn jednotlivých druhů pozemků za rok 2019 (v ha). Z tabulky je patrné, že procentní stav rozdělení zemědělské půdy v letech 2018 až 2019 je téměř shodný. Rozdílnost ovšem nastává v celkové výměře v ha, kde lze vidět největší **úbytek v druhu orná půda**.

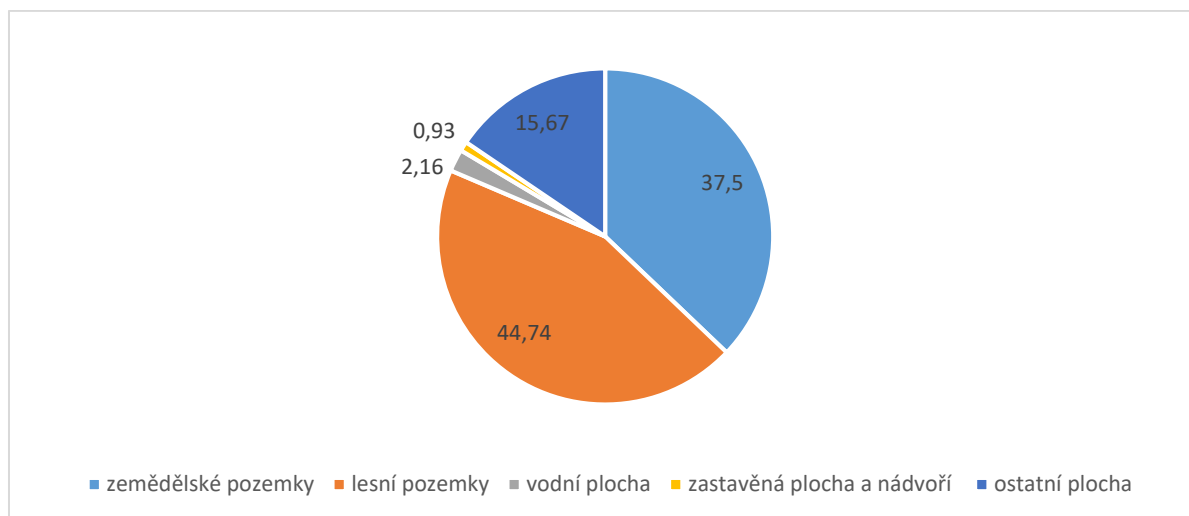
Tabulka 14.1: Přehled využití zemědělské půdy v ČR

Druh pozemku	Údaje k 31.12.2018		Údaje k 31.12.2019		Rozdíl	
	Výměra		Výměra		ha	%
	ha	%	ha	%		
Orná půda	2 951 395	37,42	2 940 927	37,29	-10 468	0,13
Chmelnice	9 899	0,13	9 827	0,12	-72	0,1
Vinice	20 001	0,25	20 141	0,26	140	0,1
Zahrada	166 350	2,11	169 286	2,15	2 936	0,04
Ovocný sad	44 986	0,57	44 376	0,56	- 610	0,1
Trvalý travní porost	1 011 095	12,82	1 017 555	12,90	6 460	0,08

Zdroj: ČÚZK - Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí ČR, 2019

Celková výměra KVK činí 331 037 ha půdy. Jednotlivé procentuální zastoupení je následující: lesní pozemky 43,74 %, zemědělské pozemky 37,50 %, ostatní plocha 15,67 %, vodní plochy 2,16 % a zastavěná plocha a nádvoří 0,93 %. Zemědělská půda tedy tvoří 37,5 % území. Největší zastoupení z celkové rozlohy zemědělské půdy mají trvalé travní porosty (54,68 %), které jsou z pohledu zátěže na životní prostředí ze zemědělství příznivější než orná půda (ta tvoří 42,32 %). **KVK má v rámci ČR druhou nejvyšší lesnatost (43,47 %)**. Kvůli povrchové těžbě hnědého uhlí v Sokolovské pánvi a nerudných surovin v Chebské pánvi a na Karlovarsku má také vysoký **podíl ostatních ploch (15,67 %)**.

Graf 14.1: Využití území v KVK (k 31. 12. 2019, v %)

Zdroj: ČÚZK - Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí ČR, 2019

Porovnání využití půdy v krajích nabízí tabulka 14.2. **Chyba! Nenalezen zdroj odkazů..** Z dat je patrné, že v Karlovarském, Libereckém, Plzeňském, Zlínském, Jihočeském kaji a v Praze je menší než 50% podíl zemědělské půdy, přičemž v KVK je podíl nejmenší (37,50 %). Naopak největší podíl zemědělské půdy nalezneme ve Středočeském kraji, na Vysočině a v Pardubickém kraji.

Tabulka 14.2: Přehled využití půdy v krajích ČR v roce 2018

ČR, kraj	Rozloha celkem v km2	Podíl vybraných druhů pozemků (v %)			
		zemědělská půda	z toho orná půda	nezemědělská půda	z toho lesní pozemky
Hl. m. Praha	496	39,6	72,0	60,4	17,5
Středočeský	10 928	60,3	82,5	39,7	69,1
Jihočeský	10 058	48,6	62,7	51,4	73,5
Plzeňský	7 649	49,3	66,9	50,7	79,6
Karlovarský	3 310	37,5	42,7	62,5	69,7
Ústecký	5 339	51,5	65,5	48,5	63,1
Liberecký	3 163	44,0	45,1	56	79,6
Královéhradecký	4 759	58,1	68,1	41,9	74,5
Pardubický	4 519	59,8	71,9	40,2	74,1
Vysočina	6 796	60,1	77,1	39,9	76,5
Jihomoravský	7 188	58,9	82,6	41,1	68,2
Olomoucký	5 272	52,6	73,8	47,4	74,5
Zlínský	3 963	48,6	62,1	51,4	77,7
Moravskoslezský	5 430	50,3	61,5	49,7	72,0
ČR	78 871	53,3	70,2	46,7	72,6

Zdroj: ČSÚ - Vybrané ukazatele podle krajů v roce 2018

S výše uvedeným koresponduje počet podniků, které v KVK působí. **V roce 2018 zde působilo nejméně zemědělských podniků v rámci ČR** (725 ze 48 699, tj. 1,49 %) - viz tabulka 14.3, přičemž více byly zastoupeny právnické osoby, většina z nich hospodaří na rozloze 10 – 49,99 ha (204 ze 725) a má v rámci kraje sídlo v ORP Cheb (317 ze 725). Na celostátní výměře obhospodařované půdy se

zemědělské podniky KVK podílely z 2,76 % a na výměře orné půdy pouze ze 1,4 %. (ČSÚ: Statistická ročenka Karlovarského kraje 2019, Statistická ročenka České republiky 2019)

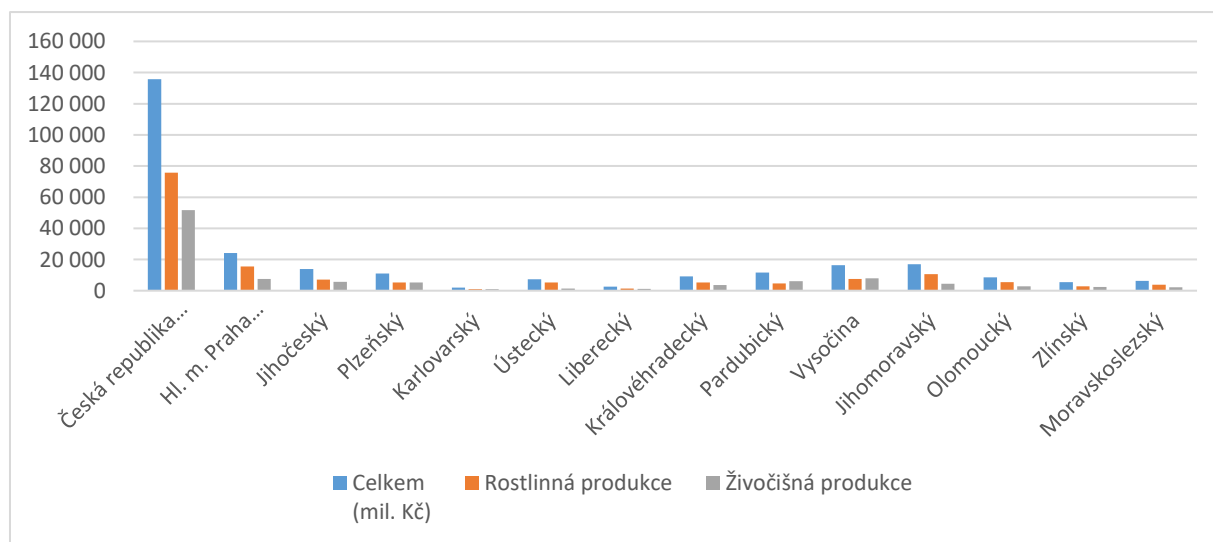
Tabulka 14.3: Velikostní struktura zemědělských podniků podle krajů v roce 2019

ČR, kraje	Zemědělské podniky	v tom s rozlohou zemědělské půdy v hektarech						
		žádná	0–4,99	5–9,99	10–49,99	50–99,99	100–499,99	500 a více
Česká republika	48 699	1 667	23 567	5 820	9 959	2 768	3 179	1 739
Hl. m. Praha	794	43	300	116	184	45	77	29
Středočeský	5 522	211	1 988	752	1 378	419	500	274
Jihočeský	4 989	214	1 898	606	1 305	347	411	208
Plzeňský	3 171	153	978	456	868	269	312	135
Karlovarský	725	42	174	87	204	56	103	59
Ústecký	2 225	124	741	291	537	170	254	108
Liberecký	2 006	55	867	327	467	114	133	43
Královéhradecký	3 107	123	1 405	369	727	182	193	108
Pardubický	2 658	109	1 179	352	555	165	184	114
Vysočina	4 172	130	1 714	488	1 033	348	279	180
Jihomoravský	8 994	172	6 841	516	785	235	271	174
Olomoucký	2 398	111	953	328	581	133	167	125
Zlínský	3 883	52	2 434	562	561	106	95	73
Moravskoslezský	4 055	128	2 095	570	774	179	200	109

Zdroj: ČSÚ – Srovnání krajů v České republice - 2019

Kromě krajů Pardubického, Plzeňského, Královéhradeckého a kraje Vysočina je zemědělská produkce v ostatních krajích zaměřena především na rostlinnou výrobu viz Graf 14.2.

Graf 14.2: Zemědělská produkce v roce 2019 (v mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ – Srovnání krajů v České republice - 2019

V rámci rostlinné výroby KVK zabíraly v roce 2018, podobně jako v ostatních regionech, **největší část osevní plochy obiloviny**. Živočišná výroba se koncentrovala zejména na chov drůbeže a skotu. (ČSÚ: Statistická ročenka Karlovarského kraje - 2019)

V zemědělství, lesnictví a rybářství bylo v KVK zaměstnáno v roce 2018 5,1 tis. osob oproti roku 2016, kdy v tomto oboru pracovalo 3,8 tis. osob. Nejvíce zaměstnaných v tomto oboru je v Jihočeském kraji, a to 17 tis. a naopak nejméně v Praze – 1,4 tis. osob. (ČSÚ – Statistická ročenka Karlovarského kraje – 2019, Srovnání krajů v České republice – 2019)

KVK je co do počtu obyvatel nejmenším krajem ČR a tento počet se každoročně snižuje. V souvislosti s demografickými změnami proběhla v uplynulých letech optimalizace středních škol a školských zařízení v kraji, jejímž záměrem bylo zefektivnění jejich fungování. Hlavním cílem vzdělávání v oblasti zemědělství je zajistit, aby vzdělávací nabídka odpovídala potřebám zaměstnavatelů v této oblasti a současně rostla motivace absolventů pracovat v tomto oboru.

Ve školním roce 2018/2019 působilo v KVK celkem 32 středních škol, v nichž 390 žáků studovalo obor zemědělství a lesnictví. Ve stejném školním roce pak 153 studentů studovalo vysokou školu v oboru zemědělství, lesnictví, rybářství a veterinářství. Demografický vývoj není příznivý a počet žáků středních škol řadu let klesá.

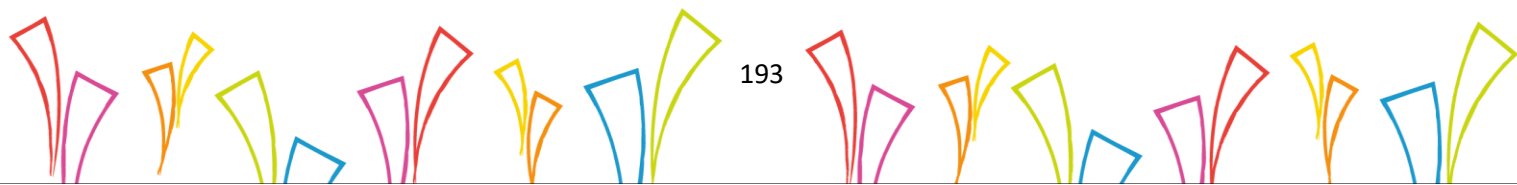
Ekologické zemědělství

Smyslem ekologického zemědělství (EZ) je produkce zdravých a kvalitních potravin trvale udržitelným způsobem. Přispívá ke zvyšování retence vody v krajině, snižování nákladů na čištění vod, neboť nezatěžuje životní prostředí agrochemickými látkami a zajišťuje hodnotnější životní podmínky chovaných zvířat, čímž celkově přispívá ke zdravé krajině.

Co se týče meziročního vývoje, došlo k nárůstu počtu ekofarek ve všech krajích vyjma Hl. města Praha. Výměra půdy v ekologickém zemědělství vzrostla meziročně ve všech krajích mimo Ústeckého a Libereckého kraje. Nejvíce hektarů přibylo v Plzeňském kraji (5 810 ha), dále pak v Jihočeském a Jihomoravském kraji (viz Tabulka 14.4).

Největší plochy ekologicky obhospodařované půdy se nachází v Jihočeském, Plzeňském, Moravskoslezském, Karlovarském a Ústeckém kraji – dohromady téměř 60 %. Celková rozloha ekologicky obhospodařované půdy v roce 2018 v ČR činila 522,5 tis. ha, z nichž cca 55 tis. ha pokrývá právě KVK.

Nejvíce ekofarek je dlouhodobě v Jihočeském kraji, následují kraje Plzeňský, Moravskoslezský a Zlínský. Počet ekofarek v KVK v roce 2018 činil 241 z celkového počtu 4 606 ekofarek v ČR. Nejvyšší průměrnou velikost ekofarek dlouhodobě mají kraje Karlovarský – 228 ha a Ústecký – 154 ha (viz Tabulka 14.4).

Tabulka 14.4: Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2018

Kraj ¹	Počet ekofarem	Výměra celkové plochy v EZ		Z toho v přechodném období		Průměrná výměra ekofarmy ²
		(ha)	(%)	(ha)	(%)	
Jihočeský	670	80 519	15,4	6 780	8,4	120
Plzeňský	537	67 100	12,8	10 334	15,4	125
Moravskoslezský	427	57 530	11,0	2 960	5,1	135
Karlovarský	241	54 990	10,5	1 556	2,8	228
Ústecký	303	46 670	8,9	2 268	4,9	154
Olomoucký	283	39 855	7,6	3 417	8,6	141
Zlínský	404	37 862	7,2	2 006	5,3	94
Liberecký	277	34 404	6,6	1 406	4,1	124
Královéhradecký	244	23 541	4,5	1 450	6,2	96
Jihomoravský	316	21 781	4,2	4 598	21,1	69
Středočeský	343	21 189	4,1	4 110	19,4	62
Vysočina	370	20 802	4,0	2 290	11	56
Pardubický	184	16 150	3,1	2 597	16,1	88
Hl. m. Praha	7	179	0,0	122	68,3	26
Celkem	4 606	522 571	100,0	45 895,0	8,8	113

Pozn.:1) Kraje v tabulce jsou seřazeny dle výměry celkové plochy v EZ (avšak jen půda evidovaná v LPIS). Farmy jsou ke kraji přiřazeny dle nejvyšší výměry zaznamenané v REP - pokud hospodářská farma na půdě ve více krajích, je přiřazena ke kraji, kde se nachází nejvíce obhospodařovaných ploch.

2) Do průměrné výměry ekofarmy jsou zahrnuty pouze plochy evidované v LPIS. Celková průměrná výměra ekofarmy 113 ha se tak mírně liší od průměrné výměry 117 ha, do které je zahrnuta i půda mimo LPIS.

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2018); zpracovala ČTPEZ

Co se týče podílu výměry celkové ekologické půdy na celkové zemědělské půdě ČR překračuje KVK se 44 % dlouhodobě celorepublikový průměr (tj. 12,8 %), následují kraje Liberecký a Moravskoslezský.

Dle užití půdy (orná půda - OP, travní porosty - TTP a trvalé kultury - TK) dominuje KVK, kde v roce 2018 bylo v režimu ekologického zemědělství téměř 10 % ploch orné půdy a cca 74 % ploch trvalých travních porostů, které jsou využívány pro pastvu skotu a ovcí (Tabulka 14.5).

Tabulka 14.5: Zastoupení ploch EZ dle užití půdy na jejich celkové výměře v krajích ČR v roce 2018

Kraj ¹	Výměra celkové půdy v EZ (ha) ²⁾	Z toho výměra (ha):			Zemědělská půda ČR (ha)	Podíl půdy v EZ na celkové výměře dané kategorie užití půdy v ČR (%)			
		OP	TTP	TK		z. p. celkem	OP	TTP	TK
Karlovarský	54 990	5 109	49 811	68	123 922	44,3	9,7	74	11,3
Liberecký	34 404	2 167	31 766	429	139 233	24,7	3,5	47	30,0
Moravskoslezský	57 530	5 483	51 567	462	273 371	21,1	3,3	59,7	56,7
Zlínský	37 862	5 899	31 018	930	192 488	19,7	4,9	52,7	23,1
Plzeňský	67 100	15 391	51 503	189	377 203	17,8	6,1	46,3	10,7
Ústecký	46 670	3 017	42 924	716	274 899	17,0	1,7	58,5	5,9
Jihočeský	80 515	7 177	73 126	193	488 917	16,5	2,3	43,6	8,6
Olomoucký	39 855	3 124	36 512	209	277 525	14,4	1,5	64,1	5,8
Královéhradecký	23 541	2 740	20 589	210	276 799	8,5	1,5	28,5	5,0
Pardubický	16 150	2 560	13 480	101	270 150	6,0	1,3	21,6	5,2
Jihomoravský	21 781	14 711	5 194	1 872	423 770	5,1	4,2	17,1	7,0
Vysočina	20 802	7 865	12 784	148	408 361	5,1	2,5	15,5	23,1
Středočeský	21 188	5 611	14 932	624	658 933	3,2	1	20,4	4,4
Hl. m. Praha	179	86	81	12	19 717	0,9	0,6	8,6	1,9
Celkem	522 566	80 939	435 287	6 164	4 203 727	12,4	2,7	43	8,2

Pozn.: 1) Kraje jsou v tabulce seřazeny dle výměry celkové půdy v EZ na celkové zemědělské půdě ČR.

2) Celková výměra v EZ nezahrnuje plochu rybníků a do rozdělení krajů je zahrnuta jen půda v LPIS. Z tohoto důvodu je zde uváděný podíl půdy v EZ na celkové zemědělské půdě nižší (12,4 % oproti 12,8 %).

Zdroj: REP (údaje k 31. 12.2018); Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí ČR (ČÚZK); zpracovala ČTPEZ

Od roku 2017 KVK vyhlašuje soutěž *Dobrota Karlovarského kraje*, jejímž cílem je podpora propagace regionálních potravinářských a zemědělských výrobků, udržení tradic, nepřímá podpora zaměstnanosti a ekonomický růst malých a středních potravinářských subjektů. Dále je cílem podpořit snahu menších výrobců o originalitu, kvalitu a regionální původ produkce. Samotná soutěž, pořádané ochutnávky a distribuce reklamních materiálů s tematikou Dobroty Karlovarského kraje pomáhá propagovat jak samotné výrobky, tak celý region v rámci ČR.

Lesnictví

Nejlesnatějším krajem v ČR je kraj Liberecký (45 %), těsně následovaný Karlovarským (44 %), naopak nejméně lesů najdeme v Praze (10,6 %) a Středočeském kraji (27,5 %). (Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství ČR v roce 2018, s. 25)⁴⁶ **Vysoká lesnatost** odráží přírodní podmínky a koresponduje s relativně nízkým podílem zemědělské půdy. Z lesních pozemků tvoří hospodářské lesy s primární produkční funkcí 48,7 %, lesy zvláštního určení 49,2 % a lesy ochranné 2,1 %. (Údaje národní inventarizace lesů⁴⁷) KVK má po Hl. městě Praha druhé nejvyšší zastoupení lesů zvláštního určení v rámci krajů ČR, což je dáno lázeňstvím (většina těchto lesů se nachází v pásmech hygienické ochrany

⁴⁶ Dostupná na: http://eagri.cz/public/web/file/634125/Zprava_o_stavu_lesa_2018_verze_vladni.pdf.

⁴⁷ Dostupné na: <http://nil.uhul.cz/>.

vodních zdrojů). (CENIA: Zpráva o životním prostředí v Karlovarském kraji, 2018, s. 23) Objem těžby dřeva v krajích ČR zachycuje tabulka níže.

Tabulka 14.6: Objem těžby dřeva v roce 2018 [tis. m³ bez kůry]

Kraj	Celkem	Z toho nahodilá těžba					
		celkem	v%	živelní	v%	hmyzová	v%
Hl. město Praha	14 116,1	9 206,8	65,2	502,3	3,6	4 805,2	34,0
Jihočeský	3 379 519,1	3 065 838,4	90,7	1 193 127,4	35,3	1 756 949,2	52,0
Jihomoravský	2 414 587,9	2 220 942,7	92,0	876 984,6	36,3	1 130 451,1	46,8
Karlovarský	768 214,8	651 547,9	84,8	531 669,7	69,2	96 907,6	12,6
Vysočina	3 765 331,1	3 671 801,7	97,5	908 384,7	24,1	2 653 868,3	70,5
Královéhradecký	963 769,1	795 721,2	82,6	384 879,3	39,9	351 960,7	36,5
Liberecký	558 819	439 382,2	78,6	269 451,1	48,2	151 354,4	27,1
Moravskoslezský	3 008 643,9	2 883 774,1	95,8	588 853,4	19,6	1 936 434,2	64,4
Olomoucký	3 368 965,8	3 250 666,8	96,5	1 395 117,1	41,4	1 580 211,7	46,9
Pardubický	995 229	800 969,9	80,5	364 498,1	36,6	304 995,3	30,6
Plzeňský	1 768 221,1	1 348 202,3	76,2	422 035	23,9	863 276,2	48,8
Středočeský	1 788 572	1 419 000,1	79,3	639 563,9	35,8	700 063,6	39,1
Ústecký	540 697,2	423 314,6	78,3	260 004	48,1	144 162,4	26,7
Zlínský	2 354 099	2 032 218,4	86,3	542 770,2	23,1	1 383 717,5	58,8

Zdroj: ČSÚ - Veřejná databáze, vlastní úpravy a výpočty

V KVK bylo vytěženo celkem 768,2 tis. m³ dřeva bez kůry. Objem nahodilé těžby představoval 84,8 % objemu celkové těžby. Živelné pohromy byly důvodem těžby v 69,2 %, napadení stromů hmyzem pak v 12,6 %.

Nárůst v objemu nahodilé těžby byl zaznamenán v rámci celé ČR. Důvodem je především zpracování následků sucha a kůrovcová kalamita. Většina (96,2 %) vytěženého dřeva v roce 2018 byla proto tvořena jehličnany. (CENIA: Zpráva o životním prostředí v Karlovarském kraji, 2018, s. 23) Z důvodu sucha a změny klimatu lze předpokládat zvýšený podíl nahodilých živelních a hmyzích těžeb i v dalších letech. KVK v rámci *Dotačního programu pro poskytování dotací z rozpočtu KVK na opakovanou umělou obnovu lesů poškozených suchem a ochranu lesa proti zvěři oplocenkami* přispívá vlastníkům lesa především na opatření v boji proti kůrovci (lapáky, lapače, trojnožky) a proti škodám zvěří (oplocenky, individuální ochrana sazenic).

Nejvyšší lesnatost se vyskytuje v ORP Kraslice (67,3 %) a Ostrov (57,7 %). Nejmenší lesnatost je v ORP Cheb (26,6 %). S výjimkou ORP Cheb jsou všechny ORP kraje z hlediska lesnatosti v porovnání s průměrem ČR nadprůměrné (průměrná lesnatost v ČR činí 36,8 %⁴⁸). Poměrně vysoké zastoupení lesů zvláštního určení je významné zejména z hlediska mimoprodukčních funkcí lesa. Jejich nejvýznamnější soustředění lze nalézt v zázemí lázeňských měst Mariánské Lázně, Karlovy Vary a Jáchymov a specificky i ve vojenském újezdu Hradiště. Naopak hospodářské lesy jsou v Krušných horách (ORP Kraslice, Karlovy Vary a Ostrov), ve Slavkovském lese (ORP Sokolov), v Českém lese (ORP Mariánské Lázně), ale i na Tepelsku, Toužimsku, Bochovsku a Žluticku. (ÚAP 2017)

⁴⁸ Údaje Národní inventarizace lesů jsou dostupné na: <http://nil.uhul.cz/>.

Vzhledem k předpokládanému útlumu zemědělské činnosti a ukončování těžby nerostných surovin se dá předpokládat další zvýšení rozlohy lesních pozemků, a to zalesňováním (z důvodů vyšší odolnosti zejména listnatými stromy) a lesnickou rekultivací.

Významným specifikem KVK je velmi **silný vliv antropické činnosti na zdravotní stav lesů**. Imise byly primárním činitelem, který způsobil rozpad lesních ekosystémů ve vrcholových částech Krušných hor. Vysoké imisní zatížení a jeho důsledky byly důvodem pro vznik porostů náhradních dřevin, které by měly odolávat imisnímu zatížení a plnit funkci lesa. Cílem zakládání těchto porostů bylo zachování kontinuity lesních porostů plnících alespoň nejdůležitější ekologické funkce v dané oblasti (funkce půdoochranná a vodohospodářská). V současné době porosty náhradních dřevin odumírají z důvodu napadení kloubnatkou smrkovou, což bude mít za následek postupné nahrazení těchto porostů stanovištně vhodnými druhy dřevin.

Z pohledu věkové struktury zde převládají porosty v mytním věku a jsou zde zastoupeny oproti celorepublikovému průměru (71,5 %) více jehličnaté dřeviny (z 81,1 %). Plocha listnatých dřevin (melioračních a zpevňujících dřevin) v kraji činí 18,1 %, republikový průměr činí 27,3 %⁴⁹. Z hlediska porostní plochy jsou v KVK hlavními dřevinami smrk ztepilý a borovice lesní (z jehličnatých dřevin) a buk lesní a bříza bělokorá (z listnatých dřevin). Z hlediska vlastnictví spravují největší plochu Lesy ČR (77,94 %), obce a města (18,42 %) a vojenské lesy a statky (9,46 %)⁵⁰.

Velký problém představuje na území přírodní lesní oblasti Krušné hory **stav půd po imisních deštích** v sedmdesátých letech 20. století. Nejvýznamnějším faktorem ovlivňujícím dlouhodobě zdravotní stav lesních porostů zůstává úroveň depozic. Z výsledků překročení kritických dávek pro kyselou depozici vyplývá, že na 87 % až 90 % plochy přírodní lesní oblasti Krušných hor pokračuje acidifikace jehličnatých porostů, která je vyvolána v průměru z 36 % antropogenními emisemi SO₂ a NO_x ze zahraničí a z 54 % antropogenními emisemi z území České republiky⁵¹. Vhodnou variantou k úpravě chemismu půd se jeví pravidelné letecké vápnění lesních porostů mimo zvláště chráněná území.

Krušné hory jsou oblastí, která byla nejvíce postižena imisní kalamitou v 70. - 80. letech minulého století, jejíž rozsah nemá v rámci Evropy obdoby. Jejím přímým důsledkem bylo plošné odumření cca 40 tis. ha lesních porostů v exponované vrcholové partii hor a zároveň vážné poškození vlastností lesních půd (které je i v dlouhodobém horizontu samovolně nevratné a na mnoha lokalitách je nelze zlepšit ani prostřednictvím biologické meliorace).

Porosty náhradních dřevin založené v 70. a 80. letech v imisemi silně poškozených oblastech jako provizorní náhrada za odumřelé porosty, se v současnosti nachází na konci své předpokládané životnosti a je nezbytné zajišťovat jejich přeměnu na porosty cílových dřevin. Aktuálně tak zbývá přeměnit cca 15,8 tis. ha porostů náhradních dřevin, z toho na území KVK cca 500 ha⁵². Z hlediska budování žádoucí věkové i druhové struktury, a tím statické i ekologické stability budoucích lesů je žádoucí rozložit proces přeměn na co nejdelší dobu (alespoň na 20 let). Životnost zbývajících porostů

⁴⁹ Údaje Národní inventarizace lesů, dostupné na: <http://nil.uhul.cz/>.

⁵⁰ Údaje Národní inventarizace lesů, dostupné na: <http://nil.uhul.cz/>.

⁵¹ SLODIČÁK, Marian. Lesnické hospodaření v Krušných horách: Forestry management in the Krušné hory Mts. Hradec Králové: Lesy České republiky, 2008. Edice Grantové služby LČR. ISBN 978-80-86461-91-5.

⁵² Program revitalizace Krušných hor, dostupný na: <http://eagri.cz/public/web/mze/lesy/lesnictvi/koncepcie-a-strategie/program-revitalizace-krusnych-hor-1/>.

náhradních dřevin zároveň aktuálně zkracuje působení škodlivých činitelů, cca 5,5 tis. ha je tak potřeba přeměnit naléhavě v horizontu do 10 let. Na území KVK se jedná o plochu cca 250 - 300 ha. Současně je nutné v těchto porostech (již přeměněných nebo s předpokladem přeměny v delším časovém horizontu) zajistit provádění nezbytných výchovných zásahů.

Pro zakládání porostů vhodné dřevinné skladby je zároveň omezené množství zdrojů reprodukčního materiálu použitelného pro oblast Krušných hor, zejména pro extrémní podmínky některých stanovišť⁵³.

Myslivost

V roce 2018 se prováděl výkon práva myslivosti na ploše o celkové výměře 257 065 ha, z čehož činila: zemědělská půda 110 560 ha, lesní půda 128 919 ha, vodní plocha 2 925 ha, ostatní pozemky 14 661 ha. Celkem je v KVK uznáno 192 honiteb, z toho je 15 obor a 1 samostatná bažantnice. Převážná část honiteb (142) je vlastních. Právo myslivosti vykonává 2 470 osob. Početní stav psů s loveckou upotřebitelností je 865. Státní správa myslivosti je vykonávána KÚKK a 7 obecními úřady obcí s rozšířenou působností. V KVK působí 3 okresní myslivecké spolky (Karlovy Vary, Sokolov, Cheb). Velké problémy především s vysokými stavy prasat (černé zvěře) a způsobenými škodami v intravilánech obcí vedl KVK k vytvoření dotačního titulu na snížení výskytu prasat divokých. V roce 2016 a 2017 se jednalo o dotace na odstřel prasat na nehonebních pozemcích, v roce 2018 odstřel všech prasat v honitbách na území KVK a od roku 2019 z důvodu změny legislativy (zástřelné od roku 2019 vyplácí Ministerstvo zemědělství v rámci Nařízení vlády č. 30/2014 Sb.). KVK vyplácí dotace na akustické odpuzovače zvěře. Odstřel černé zvěře se tak zvýšil z původních 6 052 ks v mysliveckém roce 2015/2016 na 8 413 ks v mysliveckém roce 2017/2018⁵⁴. Velkým problémem jsou také vysoké stavy jelena sika japonského a jelena evropského v porovnání s normovanými (maximálními) stavy, které se určují pro jednotlivé honitby. Údaje o sčítaných stavech jelení zvěře a jejich normovaných stavech a ulovených jedinců uvádí Tabulka 14.7. Zvýšené stavy tak ovlivňují obnovu lesů především po kalamitách.

Tabulka 14.7: Lov zvěře v kraji a její normované a sčítané stavy (v kusech) v mysliveckém roce 2018/2019

Druh zvěře	Lov	Normované stavy	Sčítané stavy
Jelen evropský	2 560	988	1 543
Jelen sika japonský	4 914	105	3 178
Daněk skvrnitý	541	1 017	1 059
Muflon	761	705	1 170
Srnec obecný	2 442	9 207	6 572
Prase divoké	6 127	1 112	2 276

Zdroj: Roční výkazy o honitbě, stavu a lovu zvěře od 01.04.2018 do 31.03.2019, vlastní úpravy a výpočty

⁵³ Program revitalizace Krušných hor je dostupný na: <http://eagri.cz/public/web/mze/lesy/lesnictvi/koncepce-a-strategie/program-revitalizace-krusnych-hor-1/>.

⁵⁴ Údaje myslivecké statistiky jsou dostupné na: <http://www.uhul.cz/ke-stazeni/ostatni/myslivecke-statistiky-od-roku-1960>.

Rybářství

Na území KVK se nachází 31 pstruhových revírů (přibližná rozloha 229 ha, délka toku 436 km) a 32 mimopstruhových revírů (přibližná rozloha 1622 ha, délkou toku 120 km). Výkon rybářského práva je u většiny rybářských revírů svěřen Českému rybářskému svazu, z. s., Západočeskému územnímu svazu, který na těchto rybářských revírech hospodaří prostřednictvím místních organizací. Mezi další uživatele rybářských revírů v KVK patří společnost Rybářství Třeboň Hld. a.s., Lázeňské lesy Karlovy Vary a místní organizace Českého rybářského svazu, z. s. Toužim a Sokolov.

KVK od roku 2012 na svém území podporuje uživatele rybářských revírů při snaze o zvýšení stavu populace reofilních druhů ryb, které jsou predací rybožravých druhů ptáků a suchem v posledních letech ve vodních tocích v KVK decimovány. KVK poskytuje uživatelům finanční prostředky z rozpočtu kraje na nákup reofilních druhů ryb, které jsou následně vysazené do předem vytipovaných rybářských revírů.

Závěr - klíčové problémy a výzvy

Využívání zemědělské půdy a různé metody hospodaření s ní představují oblast, kde lze základním způsobem přispět k řešení nových problémů (změna klimatu, energie z obnovitelných zdrojů, nedostatek vody, biologická rozmanitost), proto by měly být zváženy dostupné právní nástroje zásahu do zemědělských činností. Vzdělávací programy v oblasti zemědělství by se měly zaměřovat nejen na pracovníky, kteří danou agendu vykonávají, ale také na veřejnost. Jejich cílem by mělo být vedení spotřebitelů k odpovědnosti a udržitelnějšímu využívání zemědělské půdy. Ochranou zemědělské půdy lze také zachovat určitý stupeň autonomie ve výrobě potravin.

V důsledku imisní zátěže a zásahů v minulosti mají **lesní ekosystémy** v KVK **sníženou odolnost a zhoršený zdravotní stav. Ve špatném stavu jsou i lesní půdy.** Kalamitní je **výskyt škodlivých biotických (hmyz, houby apod.) a abiotických (sucho, bořivý vítr apod.) činitelů.** V kontextu dynamiky změny prostředí patří k významným rizikům nedostatečně přizpůsobená skladba lesních porostů - druhově a strukturně bohaté lesní ekosystémy. Ve vazbě na klimatickou změnu je proto třeba nastavit věkové parametry lesních porostů. Obnovu lesních porostů negativně ovlivňují zvýšené početní stavy zvěře. Klimatickými změnami a i v důsledku necitlivého nakládání s krajinou dochází k **vysychání krajiny** jako celku a je narušena interakce lesa s okolním prostředím. Dochází k **ohrožení genofondu** lesních dřevin a narušení ekosystémových vazeb.

15. Bezpečnostní infrastruktura a bezpečnostní situace v kraji

KVK pečuje o komplexní rozvoj území kraje. Oblast bezpečnosti je proto nedílnou součástí strategií, plánů rozvoje a dalších aktivit kraje. Úkolem orgánů samosprávy je podílet se na zajišťování bezpečnosti občanů. Bezpečnost na území KVK je založena na principu zajištění bezpečnosti jednotlivce, ochrany jeho života, zdraví a majetku, institucí veřejné správy včetně jejich funkčnosti a zachování životního prostředí a ochrany kulturního dědictví.

Orgány kraje, jako institucionální součást bezpečnostního systému, plní úlohy dané jednak svým právně stanoveným podílem (přenesená působnost) a zároveň, na základě svých specifických podmínek, analyzují bezpečnostní problematiku svého regionu, vytvářejí příslušné koncepce a strategie, které implementují jak do strategického, tak do běžného řízení kraje (samostatná působnost), a to zejména v souladu s *Bezpečnostní strategií ČR* a *Bezpečnostní strategií Karlovarského kraje*. Zvláštním orgánem kraje je **Bezpečnostní rada Karlovarského kraje**, která je zřízena pro přípravu na krizové situace na úrovni kraje. Na jednání Bezpečnostní rady Karlovarského kraje se projednává a posuzuje stav zabezpečení a stav připravenosti na krizové situace na území kraje. Dalším orgánem s územní působností je **Krizový štáb Karlovarského kraje**, který je pracovním orgánem zřizovatele pro řešení krizových situací. Projednává možnosti řešení krizové situace a navrhuje opatření, a to zejména na základě podkladů členů bezpečnostní rady anebo stálé pracovní skupiny krizového štábu. Pracovištěm krizového štábu jsou místnosti v prostorách Hasičského záchranného sboru Karlovarského kraje (HZS KK), které jsou po celkové rekonstrukci a modernizaci.

Kraj soustavně posiluje bezpečnost regionu ve známých oblastech rizik, jako jsou přírodní katastrofy, ekologické dopady průmyslových havárií, sociální vyloučenost nebo fyzická bezpečnost a připravenost obyvatel. Zároveň se také zvyšuje ochrana regionu v oblastech kyberkriminality a terorismu, jejichž závažnost poroste (viz dále).

Bezpečnostní systém Karlovarského kraje

Bezpečnostní systém je tvořen příslušnými prvky výkonné moci, územní samosprávy, ale i právníky a fyzickými osobami, které mají odpovědnost za zajištění bezpečnosti KVK. Struktura bezpečnostního systému zahrnuje orgány samosprávy a jejich výkonné orgány a dále ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, záchranné sbory, záchranné služby a havarijní služby. Jednotlivé prvky bezpečnostního systému vytvářejí hierarchickou strukturu, v níž jsou obecnými pravidly, zásadami a specifickými postupy vymezeny vzájemné funkční vztahy a působnosti při zajišťování bezpečnosti KVK na všech úrovních. Tyto prvky jsou centrálně řízeny a koordinovány, případně na jednotlivých úrovních působí i samostatně v rozsahu své působnosti dané zákonem. Musí být připraveny adekvátně a operativně reagovat na vzniklou situaci a zároveň schopny koncepčně a dlouhodobě odpovídat měnícímu se bezpečnostnímu prostředí. Připravenost jednotlivých prvků bezpečnostního systému se ověřuje především cvičeními.

Integrovaný záchranný systém

Bezpečnost občanů a všech osob pohybujících se na území KVK zajišťují především **složky integrovaného záchranného systému (IZS)** ve spolupráci s KÚKK - odborem bezpečnosti a krizového řízení. Složky IZS spolupracují jak v oblasti přípravy na mimořádné události (MU), tak i při jejich vlastním

řešení. IZS je koordinovaný postup složek při přípravě na MU a při provádění záchranných a likvidačních prací. Spolupráce probíhá dle potřeby na všech úrovních řízení (strategická, operační, taktická). Součinnost složek při řešení MU je prověřována každodenní zásahovou činností, a to zejména na operační (součinnost operačních středisek) a na taktické úrovni řízení (součinnost zásahových jednotek). V této úrovni řízení je spolupráce složek na dobré úrovni a nadále se rozvíjí. Zjištěné nedostatky se operativně řeší na úrovni představitelů složek.

V oblasti přípravy na řešení MU dosáhl k 31. 12. 2018 HZS KK počtu 89 smluvně zajištěných subjektů, které mohou být v případě potřeby využity k záchranným a likvidačním pracím a ochraně obyvatelstva a jsou zařazeny v poplachovém plánu IZS.

Každoročně organizuje HZS KK součinnostní cvičení složek IZS, které je nedílnou součástí přípravy všech subjektů. U každého cvičení je důležité procvičit spolupráci složek IZS při řešení jakékoliv MU. Společná cvičení jsou velkým přínosem pro špičkově připravené týmy, které jsou schopny efektivně zasáhnout při jakékoliv MU. Důležitá jsou také vzdělávací zařízení, která provádí odbornou přípravu HZS kraje, velitelů a vedoucích složek IZS a pověřených osob v oblasti krizového řízení, IZS a ochrany obyvatelstva. V oblasti připravenosti IZS je stále mnoho podnětů ke zlepšování vzájemné součinnosti. Základní složky našly vzájemné porozumění pro formy a způsoby nacvičovaných činností. V reakci na nastalé a předpokládané bezpečnostní hrozby byl v roce 2018 KVK schválen záměr vybudovat společné operační středisko složek IZS. Za tímto účelem je připravován **projekt Společné operační středisko složek integrovaného záchranného systému Karlovarského kraje – SOS 112**. Cílem projektu je vedle samotné výstavby společného střediska integrace operačních středisek HZS KK, Policie ČR - Krajského ředitelství policie KVK, Zdravotnické záchranné služby KVK, p. o., Městské policie Karlovy Vary a dále integrace strategického řízení na úrovni KŠ a obce s rozšířenou působností Karlovy Vary. Součástí projektu je i přesun sídla Městské policie Karlovy Vary se všemi provozy a Odboru bezpečnosti a krizového řízení KÚKK do objektu SOS 112. Dále vybudování místností KŠ KVK, krizový štáb Magistrátu Karlovy Vary a variabilní pracoviště dle MU a krizové situace. Prostřednictvím společného operačního střediska by mělo dojít k efektivnější odezvě řídicích struktur na řešení MU a krizových situací ale také k efektivnějšímu způsobu řešení každodenních činností v oblasti bezpečnosti v KVK. SOS 112 přinese rychlejší dostupnost pomoci obyvatelstvu a snížení závažnosti následků na zdraví, majetku a životním prostředí.

Za účelem přinést veřejnosti i odborníkům věrohodné a aktuální informace z oblasti přípravy a řešení MU a krizové situace, včetně informací o konání konferencí a seminářů, je KÚKK a HZS KK spravován **Bezpečnostní portál Karlovarského kraje**⁵⁵. Portál je složen ze dvou sekcí – veřejné, přístupné každému uživateli internetu, a neveřejné pro vybrané uživatele.

Hasičský záchranný sbor Karlovarského kraje

Působnost HZS KK je stanovena zejména zákonem č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů (PO) a zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů a zákonem č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů. HZS kraje na základě zákona o PO vykonává státní požární dozor a je dotčeným orgánem státní správy na úseku požární ochrany,

⁵⁵<http://bezport.kr-karlovarsky.cz/>

kontroluje plnění nařízení kraje vydaných na úseku požární ochrany, odpovídá za připravenost jednotek HZS KVK, zabezpečuje výstavbu a údržbu objektů pro potřeby HZS KK, řídí po odborné stránce výkon služby v jednotkách požární ochrany v kraji, koordinuje zabezpečování požární ochrany v kraji s ostatními orgány, soustřeďuje podklady pro zabezpečení materiálních a finančních potřeb pro jednotky sboru dobrovolných hasičů vybraných obcí, zpracovává podklady k vydání právních předpisů pro příslušné správní orgány kraje v oblastech, které vymezuje zákon, soustřeďuje a vyhodnocuje informace potřebné pro zásahy jednotek požární ochrany a řízení záchranných prací, zabezpečuje statistické sledování událostí a organizuje odbornou přípravu příslušníků, velitelů jednotek hasičských záchranných sborů podniků, velitelů a strojníků jednotek sboru dobrovolných hasičů obcí a podniků, projednává přestupky a správní delikty na úseku požární ochrany, zabezpečuje preventivně výchovnou, propagační a ediční činnost na úseku požární ochrany podle zaměření stanoveného Ministerstvem vnitra.

HZS KK organizuje pravidelně jedno taktické cvičení IZS krajského rozsahu v kalendářním roce a několik dalších cvičení na úrovni správního území obcí s rozšířenou působností. HZS KK organizuje vzdělávání starostů obcí zaměřené na přípravu a řešení MU a krizových situací. Předmětem vzdělávání jsou teoretické i praktické informace z oblasti krizového řízení a zdolávání mimořádných událostí z pohledu starosty obce. Každoroční cvičení HZS KK jsou zaměřena zejména na všechny třídy požárů, úniky nebezpečných látek do ovzduší, vysoce nakažlivá onemocnění, MU s velkými počty zraněných a také cvičení v horských oblastech (např. v roce 2018 proběhlo cvičení evakuace cestujících ze zastavených sedaček lanové dráhy).

Jednotky požární ochrany

Provádění požárních zásahů a záchranných prací při živelních pohromách a jiných MU je základním úkolem jednotek požární ochrany (PO). Jednotky byly nasazovány k řešení MU podle **Požárního poplachového plánu Karlovarského kraje**⁵⁶. Požární poplachový plán slouží k zabezpečení součinnosti jednotek požární ochrany v kraji při hašení požárů, provádění záchranných a likvidačních prací na území kraje, při poskytování pomoci mezi kraji a při poskytování pomoci do sousedního státu, k úpravě povolávání jednotek a ke stanovení způsobu vyhlášení stupňů poplachového plánu a upravuje činnost ohlašoven požáru a operačního a informačního střediska HZS kraje. Požární poplachový plán kraje rovněž obsahuje Poplachový plán IZS KVK zpracovaný v souladu s právním předpisem. Rozmístění jednotek PO na území kraje je dáno systémem plošného pokrytí území kraje⁵⁷. Systém vychází z analýzy požárního nebezpečí území všech obcí v kraji. Plošné pokrytí tvoří základní úroveň pomoci garantované občanům v zájmu záchrany osob a majetku před požáry, živelními pohromami a jinými MU a zaručuje po jeho naplnění poskytnutí pomoci jednotkami PO v místě události maximálně do 20 minut od oznámení případu jednotce PO. Poskytnutí této pomoci garantují vůči svým občanům jednak obce jako zřizovatelé vlastních jednotek PO a jednak stát zřízením profesionálních jednotek HZS kraje a vysíláním dalších posilových jednotek v rozsahu 1. stupně požárního poplachu. Posilovým jednotkám, které jsou vysílány operačním střediskem mimo katastr své obce, jsou formou státní neinvestiční dotace kompenzovány vynaložené náklady. Systém je dlouhodobě vytvářen s ohledem na to, aby ochrana životů občanů a majetku právnických a podnikajících fyzických osob před požáry a jinými MU nebyla

⁵⁶ Požární poplachový plán KVK je vydán na základě nařízení KVK č. 2/2006, č. 2/2008, č. 3/2010, č. 2/2012, č. 2/2015, č. 7/2016 a č. 2/2018.

⁵⁷ Zabezpečení plošného pokrytí území KVK JPO je vydáno na základě nařízení KVK č. 1/2006, č. 1/2008, č. 2/2010, č. 1/2012, č. 1/2015, č. 6/2016, č. 1/2018.

limitována pouze možnostmi a solventností obce, ve které bydlí nebo mají majetek, popřípadě dobrovolnou ochotou toho, kdo může pomoc poskytnout.

KVK každoročně zřizuje dotační program za účelem systematické podpory jednotek sboru dobrovolných hasičů obcí (JSDH) a vytvoření podmínek pro účinnou ochranu života, zdraví, majetku a pro poskytování pomoci při živelních pohromách a jiných MU. Důvodem vyhlášení dotačního programu je zabezpečení plošného pokrytí území KVK jednotkami PO. O dotaci může požádat obec, která je zřizovatelem JSDH a je zařazena do plošného pokrytí území kraje JPO, jež jsou součástí kraje. Na každý rok je schvalován peněžitý objem zastupitelstvem KVK a tento objem je vyčleněn z rozpočtu KVK.

V roce 2018 došlo ke vzniku celkem 737 požárů na území KVK, z toho téměř třetina v ORP KV. Vyšší počet požárů oproti předchozím rokům lze přisuzovat období sucha (období letních prázdnin), které trápilo celou ČR. Nejčastějšími příčinami vzniku požárů jsou každý rok zavinění a nedbalost osob a dále technické závady na zařízení. Z pohledu na odvětví hospodářství vzniklo nejvíce požárů v bytových jednotkách a v objektech v soukromém vlastnictví a dále na volném prostranství.

Policie České republiky

Policie České republiky (PČR) je jednou ze základních složek IZS. Policie vykonává v místě provádění záchranných a likvidačních prací úkoly zejména podle zákona č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky. PČR zajišťuje připravenost k řešení krizových situací spojených s vnitřní bezpečností a veřejným pořádkem na území KVK. Krajské ředitelství PČR KVK je rozděleno do třech územních odborů – Cheb, Sokolov a Karlovy Vary. V případě mimořádné události nebo krizové situace plní především své úkoly, a to zejména ochranu veřejného pořádku a bezpečnosti, dohled nad bezpečností silničního provozu a dále v případě potřeby zajišťuje uzavření stanoveného prostoru a na určených místech provádí propustkovou službu. Každoročně se PČR věnuje problematice spojené s bezpečnostní situací KVK a proškolením policistů.

Velmi dobrá spolupráce mezi příslušníky policie, HZS a členy dobrovolných hasičů je prokázána v případech pátracích akcí po pohřešovaných osobách. Policie se v rámci složek IZS KVK setkává hlavně u dopravních nehod, při pátrání po osobách, při případech nedokonaných sebevražd a pokusů o ně a také při nálezích podezřelých předmětů apod.

KVK se aktuálně potýká s nedostatkem policistů a na vině jsou nízké nástupní platy. K doplnění stavů policistů by mohla pomoci nově otevřená Policejní škola v Sokolově, která připraví budoucí zaměstnance PČR k výkonu práce. KVK v součinnosti s Městskými úřady v Sokolově, Chebu a Magistrátem Karlovy Vary nabídl k využití složkám IZS stabilizační prvek a motivační pobídku ve formě přidělování městských služebních bytů pro zaměstnance a příslušníky IZS.

Registrovaná kriminalita v ČR zaznamenává od roku 2014 každoroční meziroční pokles. KVK se pohybuje na 5. místě v pořadí krajů ČR v rámci indexu nápadu trestné činnosti (TČ). V roce 2018 bylo v KVK na 5 034 evidovaných TČ. Nejvyšší počet spáchaných TČ zaznamenal Územní odbor Karlovy Vary (1 908 TČ), naproti tomu nejnižší počet spáchaných skutků byl registrován v Územním odboru Sokolov (1 425 TČ). Procentuální objasněnost TČ v KVK patří v rámci krajů mezi nejvyšší. Hodnota 67, 8 % objasněných skutků v KVK za rok 2018 výrazně přesahuje celorepublikový průměr (48, 2 %).

Do budoucna lze obecně předpokládat pokračování v klesajícím trendu kriminality. Naopak je tomu u kybernetické kriminality, která má od roku stoupající tendenci napříč kraji – viz níže.

V roce 2018 bylo zaznamenáno na pozemních komunikacích v KVK celkem 2 977 dopravních nehod, což představuje nejnižší podíl ze všech krajů.

Osvěta v oblasti bezpečnosti a rizik a aktivity vedoucí k připravenosti obyvatel na krizové situace

V rámci připravenosti obyvatel na krizové události je důležité zmínit aktivity *Asociace Záchraný kruh*, z.s. Jedná se o neziskovou organizaci, která sdružuje záchranářské subjekty a další instituce. Společně vyvíjí a realizuje systém informování, vzdělávání a prevence v oblastech běžných rizik a mimořádných událostí. Vytváří vzdělávací materiály pro pedagogy a jejich žáky, vyvíjí a vyrábí materiály pro záchranáře a jejich preventivně výchovnou činnost, organizuje preventivně vzdělávací akce pro všechny cílové skupiny. Dále vytvořila a spravuje bezpečnostní informační systém pro města a obce ČR, spolupracuje na celostátních koncepcích v oblastech běžných rizik a mimořádných událostí. S tím souvisí i vcelku unikátní projekt *Svět záchranářů*. Jedná se o speciálně vybudovaný areál, který tvoří několik specifických budov včetně improvizované nemocnice, policejní služebny nebo hasičské stanice, které jsou vybaveny odpovídající technikou pro věrnou simulaci rizikových situací, včetně interaktivních simulátorů a trenažérů. Součástí areálu je také moderní dopravní hřiště s železničním přejezdem a další venkovní lokality pro simulaci rizik ve venkovním prostředí.⁵⁸ Prostřednictvím Asociace jsou v areálu organizována školení, kurzy, dětské tábory, projektové dny pro školy a další aktivity v oblasti osvěty a připravenosti široké veřejnosti ve věcech bezpečnosti a ochrany zdraví, majetku, řešení krizových situací apod. V roce 2019 bylo např. podpořeno 26 764 dětí a 22 555 dospělých osob. Pro školy bylo realizováno 328 programů a proškoleno ze 102 škol 8 593 žáků a 736 pedagogů. V rámci akcí na klíč pak bylo realizováno více jak 200 akcí s počtem podpořených 3 683 dospělých a 4 083 dětí. Tým Asociace Záchraný kruh je zapojen i do celostátních osvětových kampaní pod značkou *Ty to zvládneš*, v rámci které vznikla řada výukových spotů, jež oslovily více jak 3/4 naší populace. KVK tyto činnosti finančně podporuje a předpokládá jejich pokračování.

Ochrana měkkých cílů

Měkký cíl (soft targets) není přesně definován. Obecně však jde o objekty/místa/akce s vysokou koncentrací osob a nízkou mírou zabezpečení proti násilnému útoku, které jsou vybírány jako cíl násilných či teroristických útoků. KVK se proto v systému řízení bezpečnosti na úrovni kraje ochraně měkkých cílů věnuje.

KVK od roku 2015 realizuje projekt *Zabezpečení škol a školských zařízení v Karlovarském kraji a Bezpečná škola – prevence především (ozbrojený útočník ve školském prostředí)*, který je zaměřen na vybrané střední školy v kraji a jeho cílem je ochrana a zabezpečení škol a školských zařízení jako možných měkkých cílů.

Od roku 2019 KVK realizuje projekt *Bezpečné veřejné prostranství v Karlovarském kraji*, jehož cílem je zvýšit ochranu měkkých cílů v KVK, zejména zvýšit míru zajištění bezpečnosti všech účastníků při pořádání vytipovaných veřejných akcí, kterých se účastní větší počet obyvatel a které jsou málo zabezpečené proti teroristickým a závažným násilným útokům.

⁵⁸ <https://www.zachranny-kruh.cz> a <https://www.svetzachranaru.cz>

Bezpečnost v kyberprostoru

Oblast páčání kybernetické kriminality a kriminality v prostoru internetu se eviduje od roku 2011, přičemž dochází ke každoročnímu nárůstu trestné činnosti v této oblasti. Za roky 2017 a 2018 je evidován obrovský nárůst mravnostní kriminality (např. kybergrooming, sexting, dětská pornografie) ve virtuálním prostředí mezi dětmi a mládeží. Stoupající tendence se předpokládá i do budoucna. Čím dál více trestné činnosti se přesouvá z pole reálného světa právě do online prostoru, kriminalita ve virtuálním prostředí je často velice latentní, činy jsou více propracované a mnohem hůře odhalitelné díky větší anonymitě pachatelů. Enormně rychlý vývoj nejen technologií, ale i nejrůznějších aplikací a informací v této oblasti, jí zaručuje neustálou proměnlivost a potřebu nastavování nových efektivních bezpečnostních opatření a hlavně jejich šíření do povědomí lidí. Míra objasněnosti kybernetické kriminality se pohybuje okolo 50 %.

I navzdory nejrůznějším preventivním programům z oblasti bezpečného chování na internetu je obyvatelstvo napříč generacemi stále ještě poměrně málo znalé bezpečného chování v prostoru internetu a nemá základní právní vědomí.

V této problematice je proto více než kdekoli jinde důležitá spolupráce jednotlivých subjektů při realizaci nejrůznějších preventivních programů a opatření.

KVK je zapojen do projektu podporovaného Asociací krajů ČR s názvem *Kraje pro bezpečný internet*. Mezi hlavní aktivity tohoto projektu patří soutěžní výherní kvízy pro žáky a studenty, vzdělávací semináře, e-learningové lekce a preventivní videospoty. Realizace seminářů na téma bezpečné chování na internetu bude pokračovat i v průběhu roku 2020.

Projekt KVK *Bezpečná škola – bezpečný kyberprostor* pod sebou skrývá rovněž řadu aktivit z oblasti internetové bezpečnosti.

V posledních letech KVK také finančně podpořil realizaci krajské konference spolku *You connected* zaměřené na bezpečné chování na internetu pro odbornou veřejnost a příslušníky PČR (v roce 2019 s názvem *Festival bezpečného internetu – FBI*). Karlovarský spolek *You connected* působí v rámci nejrůznějších aktivit v oblasti bezpečného chování na internetu na území celého kraje.

Projekty z oblasti bezpečného chování v prostoru internetu jsou rovněž podporovány v rámci dotačního programu KVK na podporu aktivit v oblasti prevence kriminality. Z tohoto dotačního programu budou podporovány i aktivity obcí KVK a nestátních neziskových organizací zaměřené na prevenci kybernetické kriminality.

Látkové a nelátkové závislosti

Látková závislost je chorobný psychický nebo fyzický stav, který je charakterizovaný změnami chování a jinými reakcemi, jež vždy zahrnují touhu po opakovaném podání drogy pro její psychické účinky nebo také proto, aby se zabránilo nepříjemným fyzickým a psychickým obtížím, které plynou z její nepřítomnosti. Léčba závislosti je pak kombinací psychoterapie, skupinových sezení a užití jiných psychoaktivních látek.

Míra užívání návykových látek na území KVK je vysoká a dochází ke stoupajícímu trendu užívání marihuany mezi mladistvými. Také míra trestné činnosti páchané pod vlivem alkoholu je vyšší než

v předchozích letech. KVK se dlouhodobě potýká s nedostatkem následné psychiatrické péče či ambulantní péče pro uživatele omamně psychotropních látek či alkoholu. V KVK chybí lůžková a pobytová zařízení, do kterých by poskytovatelé mohli odesílat své klienty na krátkodobý či střednědobý pobyt. Tento problém byl opětovně řešen při tvorbě dokumentu *Zhodnocení aktuálního stavu na úseku záchytu osob bezprostředně ohrožených nebo nebezpečných po intoxikaci alkoholem či OPL a následná péče o ně v KVK*, který byl zpracován odborem bezpečnosti a krizového řízení KÚKK. Ze samostatného dokumentu vyplývá, že v případě protialkoholní záchytné stanice by se mělo mnohem více zaměřit na posílení kapacit psychiatrů a dalších odborných pracovníků v KVK zabývajících se problematikou závislostí. Pokud je snaha o řešení této situace, měl by se podařit vznik stávajících ambulantních nízkoprahových poradenských psychiatrických a terapeutických služeb. Též důležitá je následně i spolupráce mezi zmiňovanou záchytnou stanicí a těmito službami. Podílet se na vzniku programů, které by motivovaly stálé klienty záchytné stanice jít právě do rukou odborníků zaměřujících se na adiktologii⁵⁹.

Protidrogovou prevencí se v KVK zabývají neziskové organizace Světlo Kadaň a Kotec, které zde fungují již řadu let. V září roku 2019 se v Karlových Varech otevřela první ambulantní poradna, která je důležitým krokem z hlediska sekundární prevence a důležitou součástí prevence látkových i nelátkových závislostí.

V rámci **nelátkových závislostí** se jedná o větší skupinu procesů, ze kterých můžeme vyčlenit skupinu uznávaných diagnóz, jako například patologické hráčství (gambling), kleptomanie (chorobné kradení), hypersexualita (jako závislost na sexu) či závislost na jídle. Ale ukazuje se, že závislost si lze vypěstovat v podstatě na jakémkoliv chování, které přináší uspokojení. Můžeme mluvit například o technologické závislosti (počítače, videohry, internet, mobily, televize, hudba atd.), závislosti na nakupování (oniomanie), práci (workoholismus), sebepoškozování a dalších možných aktivitách.

KÚKK, Odbor bezpečnosti a krizového řízení proto připravuje metodický dokument, který se zabývá závislostmi na videohrách a finančními nástrahami – mikrotransakcemi, které videohry obsahují. Jeho zveřejnění se plánuje na počátek roku 2020. Na tento dokument pak navázají aktivity, které se budou zabývat i jinými nelátkovými závislostmi⁶⁰.

Pro veřejnost a střední školy jsou pak mimo jiné pořádány odborné přednášky, kde jsou posluchači hlouběji a podrobněji seznamováni s problematikou závislosti na sociálních sítích, chytrých aplikacích, videohrách a dalších.

Sociálně vyloučené lokality a kriminalita

Problematika sociálně vyloučených lokalit je popsána blíže v kapitole 10.

Sociálně vyloučené lokality jsou obecně spojovány s vyšší mírou kriminality související především s nedostatkem zdrojů, odpovídajících sociálních kontaktů a příležitostí a také s rozvojem a šířením rizikového chování. Příčina takového stavu je spatřována především v **koncentraci kriminogenních faktorů**, kterými jsou např. gambling, alkohol, drogy, lichva.

⁵⁹ http://www.kr-karlovarsky.cz/krajsky-urad/cinnosti/Documents/pzs_sokolov.pdf

⁶⁰ Dokument bude dostupný na stránkách KVK: <http://www.kr-karlovarsky.cz/krajsky-urad/cinnosti/Stranky/kriz-situace/kriz-prev-bezp.aspx> a na bezpečnostním portálu KVK (<http://bezport.kr-karlovarsky.cz/>).

Kriminalita sociálně vyloučených lokalit je hierarchicky uspořádána do tvaru „pyramidy“, na jejímž vrcholu stojí **osoby zneužívající tíživé životní situace lidí v sociálním vyloučení**. Jedná se především o lichváře, drogové dealery, kuplíře, organizátory nelegálních zaměstnání a další osoby organizující systematickou nezákonnou činnost. Za pomoci osob v pomyslném středním patře, systému závazků, rodinných a jiných vazeb, za pomoci tlaku či vydírání působí především na osoby postavené nejnižší, kterých je přirozeně nejvíce. Tyto osoby se stávají oběťmi trestné činnosti. Do tohoto „systému kriminality“ jsou zapojeni především jako uživatelé nelegálních služeb a tvoří tak závislou klientelu (závislosti na půjčkách, nelegálním zaměstnání, podmíněném ubytování, fyzické závislosti na návykových látkách apod.). Organizace této specifické kriminality zůstává skryta veřejnosti, ale často i policii. Situaci obětí trestné činnosti komplikují další faktory, a to především **nízká vymahatelnost práva ve vyloučených lokalitách, malá důvěra v instituce a především velmi nízké až žádné právní vědomí obyvatel vyloučených lokalit**.

Za nejzávažnější trestnou činnost v sociálně vyloučených lokalitách KVK je považována lichva, dále krádeže barevných kovů, úvěrové podvody, trestná činnost spojená s užíváním návykových látek ad.

KVK se zaměřuje zejména na metodickou podporu obcím, v jejichž lokalitě se vyloučená lokalita nachází a podporuje obce k realizaci podpůrných opatření tak, aby dopad exkluze byl zmírněn.

Obce, ve kterých se nachází sociálně vyloučená lokalita, mohou žádat o dotace v rámci dotačního programu na podporu aktivit v oblasti prevence kriminality. Tento dotační program umožňuje žádat o řadu aktivit, které mohou zamezit prohlubování sociálního vyloučení a zabránit nově vznikajícímu.

Závěr - klíčové problémy a výzvy

V oblasti připravenosti IZS či přípravy obyvatel na krizové situace je stále mnoho podnětů ke zlepšování. Na úrovni IZS se jedná o **průběžnou údržbu a obnovu materiálně technického vybavení a personální zajištění**, lepší propojení jednotlivých složek IZS a **integrace operačních středisek** prostřednictvím připravovaného projektu SOS 112. Nedílnou součástí je dostatečné **personální zajištění IZS**. Důležitou součástí připravenosti je pak i **zapojování dalších subjektů do poplachového plánu IZS, nastavení krizových či havarijních plánů, přenos informací** mezi složkami IZS a obyvateli, **cvičení složek IZS či spolupráce** s IZS okolních krajů a SRN. Na straně obyvatel pak **osvěta a zvyšování vzdělanosti a připravenosti** v oblasti rizik a mimořádných událostí.

Kromě toho je důležité se připravovat na **nové výzvy**, jakými jsou teroristické útoky a vyšší potřeba ochrany měkkých cílů, nárůst kyberkriminality, nárůst látkových i nelátkových závislostí či nárůst SVL a sociálně vyloučených osob. Kromě **preventivní činnosti** v oblasti sociálně patologických jevů, vč. osvěty a vzdělávání, je zde pak zapotřebí cílená pomoc, terénní práce a spolupráce institucí z různých oblastí (bezpečnosti, justice, sociálních služeb, zdravotnictví, ÚP, Odboru sociálně-právní ochrany dětí, NNO ad.).

16. Efektivní veřejná správa

Vládní strategií pro programové období let 2007-2013 byla *Efektivní veřejná správa a přátelské veřejné služby, Strategie realizace Smart Administration 2007-2015*⁶¹. Jejím základním cílem byla transformace a zjednodušení postupů ve veřejné správě, např. prostřednictvím využití moderní informační a komunikační technologie.

Navazujícím dokumentem byl *Strategický rámec rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014-2020*⁶². V Programovém období 2014-2020 bylo podpořeno dobudování funkčního rámce eGovernmentu převážně na technologické rovině.

V nadcházejícím desetiletí je strategickým materiálem definujícím rozvoj veřejné správy v ČR *Koncepce Klientsky orientovaná veřejná správa 2030*⁶³ s 5 strategickými cíli:

- SC 1 Pro klienta dostupné a kvalitní služby veřejné správy
- SC 2 Efektivně fungující systém veřejné správy
- SC 3 Efektivně fungující instituce veřejné správy
- SC 4 Kompetentní lidské zdroje
- SC 5 Informování a účastníci se občané

Na úrovni KÚKK jsou realizovány aktivity, které navazují na některé z výše uvedených cílů a soustředí se zejména na tyto aspekty:

1. vzdělávání úředníků a zaměstnanců ve veřejné správě
2. zpřístupňování a zvyšování dostupnosti služeb a zavádění chytrých řešení
3. elektronizace veřejné správy
4. provádění auditů zaměřených na ověření efektivity organizace a pracovního výkonu

Vzdělávání úředníků a zaměstnanců ve veřejné správě

Předpokladem efektivního výkonu veřejné správy jsou kompetentní a kvalifikovaní úředníci a zaměstnanci. KVK realizuje velké množství vzdělávacích aktivit, které napomáhají k dosažení tohoto cíle a mohou být členěny na:

- zpracovávání a aktualizaci vzdělávacích plánů,
- zajištění individuálního vzdělávání,
- organizaci hromadných vzdělávacích akcí s možností zapojení úředníků a zaměstnanců obcí KVK,
- zajištění vzdělávání prostřednictvím e-learningu.

⁶¹ *Efektivní veřejná správa a přátelské veřejné služby. Strategie realizace Smart Administration 2007-2015* je dostupná na: <https://www.mvcr.cz/clanek/modernizace-verejne-spravy-49614.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D>.

⁶² *Strategický rámec rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014-2020* je dostupný na: <https://www.mvcr.cz/clanek/strategicky-ramec-rozvoje.aspx>.

⁶³ *Koncepce Klientsky orientovaná veřejná správa 2030* je dostupná na: <https://www.mvcr.cz/clanek/koncepce-klientsky-orientovana-verejna-sprava-2030.aspx>.

Zpřístupňování a zvyšování dostupnosti služeb a zavádění chytrých řešení

Aktivity vycházejí z obecného cíle přiblížit veřejné služby občanovi, zajistit jejich maximální dostupnost a kvalitu.

Tyto aktivity mohou být členěny na:

- fyzickou dostupnost veřejných služeb i pro osoby se zdravotním postižením,
- snadnou dostupnost a orientaci v úřadu,
- zvýšení kvality a přehlednosti webového portálu kraje.

Z pohledu celého regionu/území je pak třeba upozornit na to, že v celorepublikovém srovnání disponuje KVK velmi kvalitním pokrytím sítěmi nové generace. Ve venkovských oblastech patří dokonce kvalita pokrytí k nejlepším v rámci celé EU, a to jak u pevného internetu, tak i u sítí nové generace. Zároveň je, dle RIS3 KVK, poměrně vysoký zájem obyvatelstva kraje o digitální technologie a kvalitní a rychlé připojení (kraj patří např. mezi regiony s největším poměrem obyvatelstva využívajícího internet v mobilním telefonu, poměrně velká část domácností disponuje také vysokorychlostním připojením k internetu).

Díky partnerství statutárního města Karlovy Vary se společností Vodafone se podařilo úspěšně zařadit krajské město mezi území, kde bude spuštěna první komerční 5G síť. Existence tzv. digitální laboratoře může lákat do regionu nové technologické firmy a napomoci tak krajskému městu se zaváděním chytré městské infrastruktury za současného zapojení obyvatelstva města. Ke konci roku 2019 se Karlovy Vary staly vítězem soutěže 5G pro 5 měst vyhlášené Ministerstvem průmyslu a obchodu ve spolupráci s Ministerstvem pro místní rozvoj.

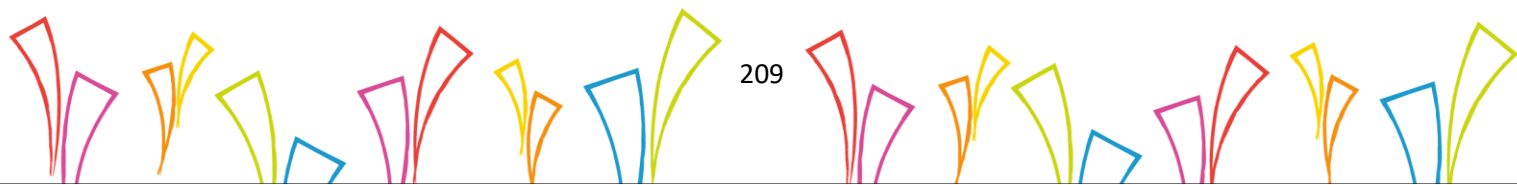
Vytváření chytrých měst a venkova (resp. chytrého regionu) je jedním ze základních aspektů digitalizace KVK. Z dosud realizovaného šetření vyplývá, že o zavádění chytrých technologií do běžného chodu větších měst je v kraji poměrně vysoký zájem, ačkoliv počet měst, která by se otevřeně hlásila ke konceptu chytrých měst, je poměrně malý. Města KVK nevnímají myšlenku chytrých měst v širším konceptu (např. v souvislosti se strategickým plánováním nebo zapojováním občanů do chodu města). Samotné digitální technologie jsou pak často vnímány jako finančně náročná záležitost, která nemá přímý vliv na kvalitu života ve městě. Tento názor nejvíce převládá u menších měst a obcí, které prozatím o myšlenku chytrého venkova prakticky nejeví zájem.⁶⁴

Elektronizace veřejné správy

Postupná elektronizace veřejné správy bude v oblastech, kde je to účelné, sloužit k přiblížení dosahu služeb klientům veřejné správy či občanům, ke zlepšení jejich dostupnosti a k efektivnějšímu výkonu veřejné správy.

KÚKK pracuje na elektronizaci jak interních systémů sloužících pro rychlejší a efektivnější správu zajišťovaných agend, tak i na elektronizaci systémů, které jsou k dispozici klientovi/občanovi.

⁶⁴ RIS3 KVK, červen 2020

V oblasti interních služeb a procesů je zaveden systém pro předkládání materiálů pro jednání orgánů kraje, který by měl být dále rozšířen o další činnosti týkající se vedení kraje. Je připravován systém pro elektronický oběh účetních dokladů.

V oblasti služeb pro klienta/občana byl v roce 2018 spuštěn systém pro elektronické podávání žádostí o dotace. Tomuto kroku předcházelo sjednocení pravidel dotačních programů, příprava vhodného nástroje pro podávání žádostí o dotace a jejich následná administrace. Elektronické žádosti o dotace jsou podávány ve všech krajem vyhlašovaných dotačních programech. V budoucnu je v této oblasti plánováno podávání plně elektronické žádosti opatřené elektronickým podpisem, vč. možnosti připojení příloh. Zároveň bude zachována možnost podat žádost v listinné podobě pro ty, jež elektronickým podpisem nedisponují.

Provádění auditů zaměřených na ověření efektivity organizace a pracovního výkonu

Provádění auditů za účelem prověření efektivity činností, využívání lidských zdrojů a zhodnocení nastavení organizační struktury jak KÚKK, tak některých příspěvkových organizací. Audity se mohou týkat zmapování a aktualizace činností jednotlivých odborů, ať už agend v oblasti přenesené působnosti, činnostech zajišťovaných v samostatné působnosti nebo podpůrných činností či průřezových činností, které se prolínají a týkají všech odborů, resp. oblastí činnosti krajského úřadu. Audity probíhají formou externích auditů či auditů zajišťovaných interními zdroji.

Pro obyvatele KVK je z pohledu jejich potřeb spojených s veřejnou správou důležitá dostupnost jednotlivých úřadů. Zastoupení vybraných úřadů veřejné správy na území kraje ukazuje Příloha 4. V jednotlivých ORP jsou pro občany k dispozici vždy finanční úřad, úřad práce, stavební úřad a živnostenský úřad.

Závěr - klíčové problémy a výzvy

Zajištění kvalifikovaných a kompetentních úředníků a zaměstnanců ve veřejné správě vyžaduje vzhledem k neustále se měnící legislativě a k vysoké složitosti vykonávaných činností průběžné zajišťování dostatečné kvalifikace úředníků a zaměstnanců. Pouze kvalifikovaní a kompetentní úředníci či zaměstnanci mohou vykonávat správní činnosti na profesionální úrovni. Klíčové pro zajištění kvalifikovaných a kompetentních lidských zdrojů budou dostupné finanční prostředky určené pro vzdělávání.

V oblasti **zpřístupňování a zvyšování dostupnosti služeb** je klíčové pokračování v současném trendu zajištění otevřenosti a transparentnosti úřadu, přibližování možností dostupnosti veřejných služeb potřebám klientů, tj. zajištění fyzické i elektronické přístupnosti poskytovaných veřejných služeb v souladu s aktuálním vývojem veřejné správy. Pro **pokračování v elektronizaci** interních procesů a služeb poskytovaných klientům úřadu je klíčové zajištění dostatečně kvalifikovaného personálu pro možnost realizace změn a zajištění finančních prostředků pro uskutečnění elektronizace vybraných agend či služeb.

Nástrojem zjišťování efektivity a kvality služeb je **provádění auditů** zaměřených na ověření efektivity organizace a pracovního výkonu. Jedná se o průběžné i ad hoc prověřování činností úřadu jako soustavné snahy o zajištění hospodárnosti a profesionality. Klíčovými zdroji jsou kvalifikovaní interní zaměstnanci či finanční prostředky pro realizaci externích auditů.

17. Informační a komunikační technologie

Kybernetická bezpečnost na úrovni krajského úřadu

Informační a komunikační technologie (ICT) prochází velmi dynamickým vývojem. Z tohoto důvodu se KVK zabývá budováním infrastruktury pro jejich další rozvoj a současně věnuje pozornost úskalím spojeným s jejich užíváním, a to zejména co se týče zajištění bezpečnosti dat ve veřejné správě. Tu se kraj snaží zajistit prostřednictvím právních úprav (vyhlášky, interní řízení atd.), technologií (budování infrastruktury, realizací preventivních opatření a programů atd.) a realizací školení.

V souvislosti s tím je třeba respektovat/řídít se následujícími stávajícími legislativními úpravami:

- Zákon č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti a o změně souvisejících zákonů (zákon o kybernetické bezpečnosti),
- vyhláška č. 82/2018 Sb., o bezpečnostních incidentech, reaktivních opatřeních a stanovení náležitostí podání v oblasti kybernetické bezpečnosti (vyhláška o kybernetické bezpečnosti),
- vyhláška č. 317/2014 Sb., kterou se stanoví významné informační systémy a jejich určující kritéria.

Zákon o kybernetické bezpečnosti, který nabyl účinnosti dne 7. června 2017, upravuje práva a povinnosti, jakož i pravomoc a působnost orgánů veřejné moci v oblasti kybernetické bezpečnosti. Zpracovává příslušné předpisy Evropské unie (jedná se o transpozici směrnice NIS) a upravuje zajišťování bezpečnosti sítí elektronických komunikací a informačních systémů.

Vyhláška o kybernetické bezpečnosti, která nabyla účinnosti dne 21. května 2018, stanoví obsah a strukturu bezpečnostní dokumentace pro informační systém kritické informační infrastruktury, komunikační systém kritické informační infrastruktury nebo významný informační systém, obsah bezpečnostních opatření, rozsah jejich zavedení, typy a kategorie bezpečnostních incidentů, náležitosti a způsob hlášení kybernetického bezpečnostního incidentu, náležitosti oznámení o provedení reaktivních opatření a jeho výsledku a vzor oznámení kontaktních údajů a jeho formu.

Dále je třeba, aby kraj respektoval nařízení a opatření Národního úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost, který působí v ČR od roku 2017 a který je gestorem a národní autoritou pro oblast kybernetické bezpečnosti. Kraj je povinen činit opatření vydané Národním úřadem pro kybernetickou a informační bezpečnost. Dále by měl nahlašovat kybernetické bezpečnostní incidenty a zavádět bezpečnostní opatření.

Současně by měl kraj plnit povinnosti, které vyplývají z *Národní strategie kybernetické bezpečnosti České republiky na období let 2015 až 2020*⁶⁵, jež je základním koncepčním dokumentem vlády ČR pro tuto oblast. V jejím Akčním plánu jsou definovány kroky, které vedou k naplňování strategie. Je-li krajům stanovena zodpovědnost, termíny plnění a kontroly u projektů, které se jich týkají, je třeba, aby se kraj jimi zabýval. Kraj by měl činit kroky i v souladu se *Strategií kybernetické bezpečnosti EU*⁶⁶, která se zabývá předcházením narušení a útokům zasahujícím evropské telekomunikační systémy a pro

⁶⁵ Více viz https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/nskb-150216-final.pdf.

⁶⁶ Více viz <http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/cyber-security/>.

reakci na taková narušení a útoky. Na úrovni KÚKK je tato problematika řešena vnitřní směrnici *Bezpečnostní politika IS* z roku 2016.

Informační systém veřejné správy

KVK má pro správu svého informačního systému veřejné správy, který představuje soubor informačních systémů sloužících výkonu veřejné správy, zpracovanou *Informační koncepci na roky 2013–2018*, s aktualizací roku 2017, a to na základě zákona č. 365/2000 Sb., o informačním systému veřejné správy, ve znění pozdějších předpisů. V této koncepci si kraj stanovil pro všechny spravované ISVS své dlouhodobé cíle v oblasti řízení kvality a bezpečnosti těchto systémů a současně definoval obecné principy pořizování, vytváření a provozování těchto systémů. Koncepce obsahuje oblasti zaměřené na kvalitu zpracovávaných dat, zajišťovaných služeb a kvalitu technické a programové infrastruktury. V rámci jednotlivých cílů se pak zaměřuje např. na zvýšení integrity dat, efektivitu systému, provozní stabilitu a výkon atd.

Rozvoj služeb eGovernmentu v krajích

Realizace projektu *Rozvoj služeb eGovernmentu v KVK*⁶⁷ umožnila reálný rozvoj konceptu eGovernmentu a souvisela se zaváděním eGovernmentu v ČR.

Projekt byl zaměřen na integraci s centrálními projekty, sdílení dat s centrálními registry ve veřejné správě, zřízení technologického centra kraje, včetně zajištění povinných služeb, realizace „rolloutu“ typového projektu technologického centra kraje a vytváření dalších relevantních registrů pro potřeby územní veřejné správy. V rámci projektu došlo k vybudování komunikační infrastruktury územní veřejné správy, vybudování přístupových míst pro komunikaci s informačními systémy veřejné správy a elektronizaci služeb veřejné správy, a to zejména formou elektronizace procesních postupů u jednotlivých agend vykonávaných orgány územní veřejné správy. Projekt byl složen z 6 částí:

- a) Elektronická spisová služba
- b) Digitální mapa veřejné správy
- c) Digitalizace a ukládání dat
- d) Vnitřní integrace úřadu a integrace s informačním systémem veřejné správy
- e) Datové sklady, manažerské informační systémy a nástroje Business intelligence
- f) Zřízení technologického centra na úrovni kraje vč. zajištění povinných služeb

Projekt jako takový byl ukončen v roce 2018, nicméně postupně jsou/budou některé jeho části aktualizovány, rozšiřovány nebo nahrazovány.

Digitální mapa veřejné správy

Cílem projektu bylo vytvoření řešení pokrývající ucelenou funkcionalitu nutnou z pohledu územního plánování a digitální technické mapy kraje. Tento přístup umožňuje postupné zapojování subjektů působících na území kraje, správců sítí, obcí s pověřeným obecním úřadem či obcí s rozšířenou působností. Základními uživateli DMVS jsou subjekty veřejné správy, veřejnost, složky IZS ČR a správci inženýrských sítí.

⁶⁷ Více viz <http://www.kr-karlovarsky.cz/egovernment/Stranky/Projekty/Projekty.aspx>.

Projekt *Digitální mapa veřejné správy* se skládal ze tří dílčích projektů:

- Účelová katastrální mapa
- Digitálně technická mapa
- Nástroje pro tvorbu a údržbu územně analytických podkladů

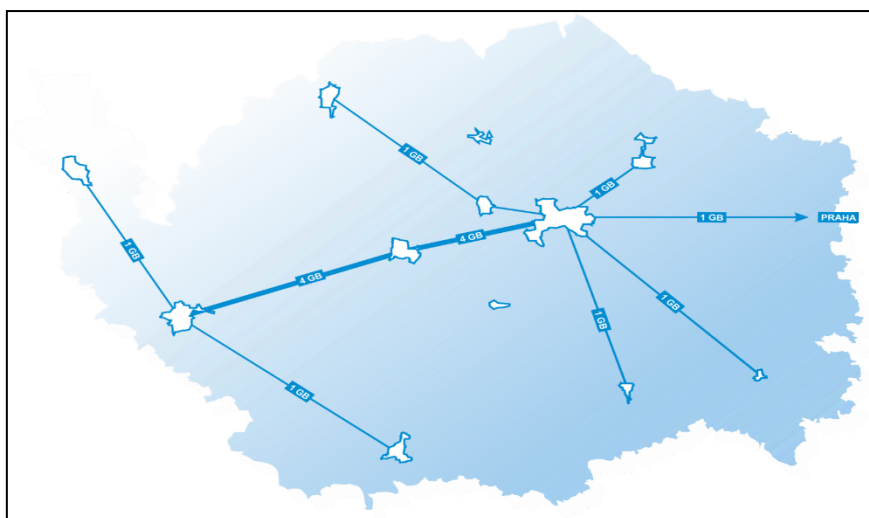
V návaznosti na projekt *Digitální mapa veřejné správy* byla v roce 2020 v rámci Operačního programu Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost připravena výzva III. programu podpory Vysokorychlostní internet - *Vznik a rozvoj digitálních technických map krajů* se zaměřením na pořízení a rozvoj digitálních technických map krajů a podporu vzniku digitálně technické mapy ČR.

Regionální komunikační infrastruktura

Zpřístupnění aplikací a služeb Technologického centra na území kraje bylo dosaženo propojením všech obcí s rozšířenou působností a některých obcí s pověřeným úřadem pomocí kapacitních optických spojů (Obrázek 17.1). Páteří spoje o kapacitě 4 Gb propojují distribuční lokality KÚKK, Sokolov, Cheb, Chodov. Odtud jsou spoje o kapacitě 1 Gb napojeny přístupové lokality Město Karlovy Vary, Mariánské Lázně, Aš, Kraslice, Ostrov, Žlutice, Toužim. Aktivní prvky jsou umístěny v objektech magistrátů, kde je zajištěno vhodné prostředí a potřebné zázemí v podobě klimatizovaných serveroven a nepřerušovaných zdrojů napájení. Klíčovou funkcí komunikační infrastruktury je propojení obou lokalit Technologického centra, které je realizováno dvěma nezávislými trasami. Samotná realizace probíhala ve dvou etapách, a to buď formou výstavby nových tras, nebo odkupem existujících kabelů na dálkových trasách.

KVK úspěšně dokončil výstavbu *Regionální komunikační infrastruktury* a zahájil poskytování služeb. V roce 2019 došlo k propojení regionální komunikační infrastruktury s akademickou sítí CESNET, umístěnou na pobočce Západočeské univerzity v Chebu a koncovým bodem na Gymnáziu Cheb. V roce 2020 je plánováno poskytování služeb ze sítě CESNET subjektům využívající regionální komunikační infrastrukturu (příspěvkové organizace kraje, ORP, obce, apod.). Budoucím záměrem je připojení dalších subjektů k regionální komunikační infrastruktuře, zejména příspěvkových organizací kraje a obcí.

Obrázek 17.1: Regionální komunikační infrastruktura

Zdroj: KÚKK

Digitalizační jednotka KVK

Digitalizační jednotka umožňuje digitalizaci periodik, a tím elektronizaci archivů a knihoven. KVK digitalizoval např. Balneologickou knihovnu (prameny o historii lázeňství). Digitalizace přispívá ke zjednodušení přenosu informací a současně zvyšuje bezpečnost jejich uchování a umožňuje přístup veřejnosti k digitalizovaným periodikům přes webové rozhraní Kramerius. V současné době je digitalizační jednotka umístěna na Krajské knihovně Karlovarského kraje, kde bude pokračovat digitalizace dalších analogových materiálů. Současně probíhá aktualizace webového prostředí Kramerius Krajskou knihovnou Karlovarského kraje. V budoucnu se předpokládá převod jednotky na Knihovnu kraje.

Závěr - klíčové problémy a výzvy

Vzhledem k vzrůstajícímu využití ICT (obyvatelstva, ekonomiky, státu atd.), zvyšující se propojenosti systémů a služeb a vzrůstajícímu počtu kybernetických útoků, je zcela zásadní výzvou pro kraj **zajištění kybernetické bezpečnosti**. Její zajištění může kraj realizovat prostřednictvím opatření právního, technického či vzdělávacího charakteru. Nízká úroveň kybernetické bezpečnosti by mohla vést k ohrožení výkonu veřejné správy, ztrátě a zneužití klíčových dat, vč. zneužití citlivých osobních údajů atd. Cílem posílení kybernetické bezpečnosti je větší stabilita komplexního informačního a komunikačního systému, větší zodpovědnost uživatelů ICT a zajištění trvalé kvality a výkonu veřejné správy. Vzhledem ke zvyšujícímu se trendu využívání ICT je také třeba, aby pracovníci úřadu a jeho organizací, jakožto uživatelé těchto technologií, zvyšovali svou kvalifikaci a dovednosti v této oblasti. Klasické metody **zvyšování vzdělanosti v oblasti ICT** (tj. prezenční vzdělávání) lze kombinovat i s elektronickými nástroji vzdělávání (eLearning). Jedná se o trvalou potřebu zvyšovat kompetence pracovníků v oblasti ICT, která musí zajistit udržování standardní úrovně dovedností v čase s ohledem na vývoj tohoto odvětví a povede k zajištění trvalé a stále rostoucí kvality výkonu veřejné správy, zefektivňování vykonávaných agend a k optimalizaci veřejných služeb.

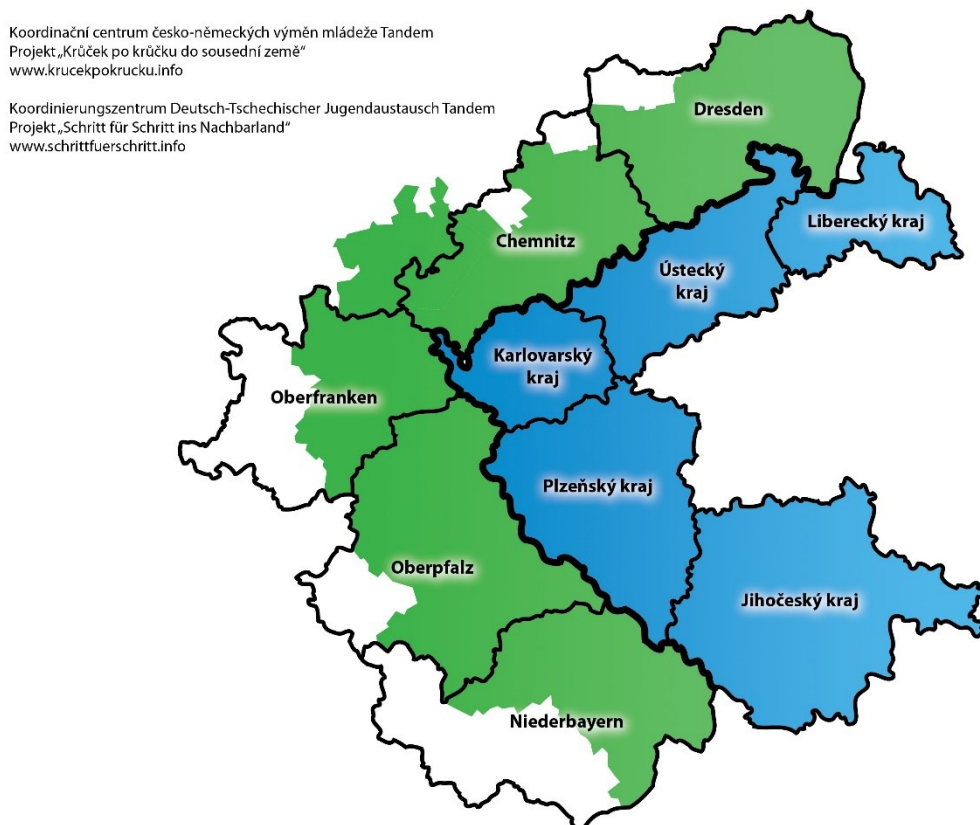
Území kraje navazuje na dosavadní vybavenost infrastrukturou pro ICT, která vzhledem k sídelnímu uspořádání není rovnoměrná a vždy plně pokrytá. Plné pokrytí kvalitní infrastrukturou pro ICT by přitom vedlo k vyšší výkonnosti regionální ekonomiky, efektivnějšímu využívání veřejných služeb, k možnosti více využívat flexibilní formy zaměstnávání atd. Značné rezervy jsou také ve využívání chytrých (tzv. smart) technologií. Kraj by se proto měl zaměřit na **rozvoj, modernizaci a zvýšení dostupnosti komunikačních a informačních systémů a infrastruktury**. V současné době se jedná také o využití Internetu věcí (Internet of Things), využití sdílené infrastruktury, aplikací, cloudová úložiště, využívání otevřených dat, mobilní aplikace (např. mobilní rozhlas) apod. Cílem na úrovni krajské veřejné správy je pak postupná elektronizace podpůrných procesů a zvýšení efektivity komunikačních a informačních systémů. S tímto souvisí i **Digitálně technická mapa ČR**, která pro KVK představuje možnost rozšíření digitálního zpracování dalšího území KVK a pořízení upgradu software používaného pro zpracování DTM. Zároveň i sjednocení metodiky DTM v rámci ČR. DTM ČR by měla do budoucna sloužit jako podklad pro stavební úřady, územně analytické podklady, plánovací činnost dalších státních institucí.

18. Mezinárodní aktivity a mezinárodní spolupráce

Poloha KVK na severozápadě ČR při hranicích s Německem skýtá pro kraj veliký potenciál. Zaměření mezinárodních vztahů na bezprostřední sousední regiony v Sasku a v Bavorsku je vhodné podporovat ve všech ohledech. Přeshraniční spolupráce a řešení společných projektů v příhraničí podporují regionální rozvoj kraje. Pro účely zjištění možných směrů spolupráce a z toho plynoucích přínosů je vhodné porovnat KVK s jednotlivými sousedními regiony a zjistit jejich komparativní výhody či nevýhody.

KVK sousedí se dvěma německými spolkovými zeměmi (NUTS 1) **Saskem** (s délkou společné hranice 133 km) a **Bavorskem** (s délkou společné hranice 99 km). Konkrétně se správními obvody (NUTS2) Chemnitz na saské straně a s obvody Oberfranken a Oberpfalz na straně bavorské. (viz Obrázek 18.1).

Obrázek 18.1: Mapa sousedících německých regionů s KVK

Zdroj: Projekt Krůček po krůčku (<http://www.krueckepokrucku.info/cz/o-projektu/>, staženo 4. 3. 2020)

Postavení KVK z hlediska výměry, počtu obyvatel, hustoty zalidnění a počtu obcí v porovnání se třemi sousedními německými regiony (Chemnitz v Sasku, Oberfranken a Oberpfalz v Bavorsku) ukazuje tabulka dále. KVK je svou rozlohou nejmenší, s nejmenším počtem obyvatel, s nejmenší hustotou zalidnění i s nejmenším počtem obcí. Sousední regiony s přibližně dvojnásobnou rozlohou jsou také mnohem více zalidněné - každý má více než jeden milion obyvatel. Rozlohou největším regionem je bavorský Oberpfalz, který je však vzhledem k fyzicko-geografickým podmínkám a charakteru osídlení mnohem méně zalidněn než rozlohou menší saský region Chemnitz, který vykazuje ve srovnání s ostatními regiony největší hustotu zalidnění.

Tabulka 18.1: Základní charakteristika sousedních německých regionů a KVK (k 31. 12. 2018)

Region	výměra (km ²)	počet obyvatel	hustota zalidnění	počet obcí	správní sídlo
Chemnitz	6 528	1 436 448	338	183	Chemnitz
Oberfranken	7 232	1 067 482	148	214	Bayreuth
Oberpfalz	9 690	1 104 407	114	223	Regensburg
Karlovarský kraj	3 310	294 896	89	134	Karlovy Vary

Zdroj: ČSÚ - Obyvatelstvo 2018, Statistická ročenka Karlovarského kraje 2019, Der Planungsverband Region Chemnitz: http://www.pv-rc.de/cms/region_statistik.php,
<https://www.statistik.sachsen.de/html/426.htm#article22502>,
<https://www.regierung.oberpfalz.bayern.de/leistungen/landesplanung/statistik/statistik.htm>,
<https://www.regierung.oberfranken.bayern.de/oberfranken/statistik/index.php>

Krušné hory na severu KVK pokračují až do Saska, přičemž v saské části Krušných hor je poměrně silné osídlení, kterému dominují aglomerace Auerbach – Falkenstein a Schneeberg - Aue – Schwarzenberg (více než 80 tis. obyvatel). V příhraničním území Saska jsou nejvýznamnějšími městy Klingenthal či centrum zimních sportů Kurort Oberwiesenthal. Severněji od Krušných hor začíná velmi hustě osídlená pánevní oblast, které dominují města Chemnitz a Zwickau. Na západě KVK pokračuje do Bavorska pohoří Smrčin v nadmořských výškách okolo 600 m nad mořem. Nejvýznamnějším německým městem směrem na severozápad je Hof. Obecně je tato oblast výrazně zalesněna a řídce osídlena.

Mezi lety 2014-2018 byly všechny německé regiony migračně ztrátové a byly postiženy úbytkem obyvatelstva. Nárůst zaznamenal pouze městský okres Chemnitz. Úbytek počtu obyvatel je způsoben nižší mírou přirozeného přírůstku, rychle stárnoucí populací a emigrací mladých věkových skupin. V případě KVK vedou přirozená měna i migrace rovněž k úbytku populace, jen pomalejším tempem.

Pokles počtu obyvatel v produktivním věku v německé části příhraničí bude mít nejvýznamnější negativní dopady na trh práce. V souvislosti s rostoucí potřebou pracovních sil v německé části zájmového území se bude zvyšovat potenciál pro přeshraniční dojíždku za prací z KVK. (Strategie rozvoje zaměstnanosti Karlovarského kraje 2015)

Ekonomické ukazatele a struktura hospodářství

Tabulka 18.2: Makroekonomické ukazatele sousedních německých regionů a KVK (k 31. 12. 2018)

Region	HDP na obyv. (v EUR)	Podíl nezaměstnaných osob v %	Podíl zaměstnaných v sektorech hospodářství (v %) k 31. 12. 2017		
			zemědělství, lesnictví, rybolov	průmysl, stavebnictví	služby
Chemnitz	28 800	5,8	1,5	32,4	66
Oberpfalz	42 700	2,6	0,7	34,8	64,6
Oberfranken	38 000	3,3	0,6	33,3	66,1
Karlovarský kraj	12 624	2,9	3,4	38,4	58,2

Pozn.: hodnota HDP/obyv. byla přepočtena průměrným kurzem za rok 2018 25,643 CZK za 1 EUR

Zdroj: Eurostat <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10474915/1-05032020-AP-DE.pdf/4df03011-0b54-98fb-4e44-76ed23d2df8c>

https://www.regierung.oberpfalz.bayern.de/leistungen/landesplanung/statistik/oiz_kompakt.pdf,

<https://www.statistik.sachsen.de/html/541.htm#article2643>,

IHK Regensburg <https://www.ihk-regensburg.de/region/standortinformationen/statistik/der-ihk-bezirk-in-zahlen/arbeitsmarkt-3814008>

Z údajů v tabulce výše je patrné, že KVK se od sousedních německých regionů liší zejména nízkým HDP na obyvatele (12 624 EUR). Z hlediska míry nezaměstnanosti je na tom nejhůře region Chemnitz s 5,8 %. Nejlépe je na tom region Oberpfalz, což dokládá nejvyšší dosažená úroveň hrubého domácího produktu na obyvatele ve výši 42 700 EUR a nejnižší míra nezaměstnanosti 2,6 %. Výrazně horší pozice regionu Chemnitz v porovnání s oběma německými regiony se projevuje zejména vysokou mírou nezaměstnanosti a nízkou úrovní HDP na obyvatele. Chemnitz má mezi německými regiony dvojnásobný podíl zaměstnaných v primárním sektoru (1,5 %). KVK má podíl v primárním sektoru ještě vyšší – 3,4 %. Ve všech regionech je nevyšší podíl zaměstnaných ve službách. KVK však má v porovnání s německými regiony vyšší podíl zaměstnaných v průmyslu a stavebnictví.

V bavorské části je nejvýznamnější zastoupení zpracovatelského průmyslu a podle ekonomické výkonnosti lze předpokládat, že se jedná o průmysl nejrozvinutější s vysokou přidanou hodnotou. Jedná se také o klíčovou oblast znalostní ekonomiky celého území. KVK je hospodářsky nejslabší částí sledovaného území. V průmyslové struktuře KVK je velký podíl podniků, které jsou na nižším stupni globálních hodnotových řetězců, těsně napojených na silnější partnery, nejčastěji z Německa. Saská část sledovaného území je nejprůmyslovější a nejrychleji hospodářsky rostoucí, avšak se znalostní ekonomikou je spíše na úrovni KVK. (Strategie rozvoje zaměstnanosti Karlovarského kraje 2015)

Pracovní trh

Sousedství s Německem je pro KVK na jedné straně velkým potenciálem, na druhé přináší i jistá rizika, zejména na trhu práce. Odliv pracovní síly do německých regionů je ovlivněn zejména vyšší úrovní mezd. Přestože české hospodářství v posledních letech zažilo vysoký průměrný růst platů, jsou české platy stále ještě výrazně pod úrovní platů německých. Následkem toho je, že pracovní síla primárně z českého, ale i saského pracovního trhu odchází do Bavorska.

Díky úbytku pracovní síly v Německu (v důsledku stárnutí populace, nízké porodnosti, migrace) je pracovní imigrace ze strany Německa žádoucí či alespoň přípustná, pokud zaceluje aktuální skuliny na německém trhu práce. Zatímco byl ještě před několika lety ve středu zájmu boj s vysokou

nezaměstnaností, stojí aktuálně v popředí zvládnutí demografických a strukturních změn. Podpora prostorové mobility pracujících přes hranice je žádoucí (ne však jednostranná) a promítá se to také v nastavení priorit přeshraničních programů. Vytvářená opatření k zajištění pracovních sil by měla být prospěšná na obou stranách hranice.

Tabulka 18.3: Porovnání pracovní síly a platů v sousedních německých regionech a KVK (k 31.12.2018)

Region	Pracovní síla v tis. osob	Průměrná hrubá mzda v EUR
Chemnitz	713,7	2 678
Oberpfalz	639,2	3 483
Oberfranken	589,1	3 176
Karlovarský kraj	156,3	1 092

Pozn.: Průměrná hrubá mzda byla přepočtena průměrným kurzem za rok 2018 25,643 CZK za 1EUR

Zdroj: ČSÚ, <https://www.statistik.sachsen.de/html/544.htm>

Jak uvádí *Strategie rozvoje zaměstnanosti Karlovarského kraje*, poptávka po pracovních silách je v Německu rozsáhlá, avšak příchozí na německý trh musí počítat s jistou mírou administrativní regulace (povinnost zkoušek, přednostní obsazování míst občany Německa). Nejvíce zaměstnávány jsou pracovníci s nízkou úrovní kvalifikace (pomocní pracovníci v průmyslu, stavebnictví, cestovním ruchu a službách). „Pendler“ jsou ale i odborníci – lékaři, zdravotní sestry ad. Hlavním faktorem a zároveň limitem je vzdálenost od hranic, resp. kvalita dopravního spojení, která má vliv na možnosti denní či týdenní dojížděky přes hranice. I přesto počet Čechů pracujících v Sasku či Bavorsku rok od roku narůstá. Práci nacházejí nejčastěji v administrativě a zpracovatelském průmyslu. Nejvíce pracovních nabídek je z oblasti geriatrické péče a prodeje. Pro podporu vyváženého vývoje a integrace přeshraničního pracovního trhu (Sasko-ČR-Polsko) funguje od roku 2007 Eures-Triregio, které je založené na partnerství pracovních trhů⁶⁸.

Doprava

Dopravní spojení s Německem je pomocí osmi mezinárodních silničních přechodů, pět se Saskem (Boží Dar/Oberwiesenthal, Potůčky/Johanngeorgenstadt, Kraslice/Klingenthal, Vojtanov/Schönberg a Doubava/Bad Elster) a tři s Bavorskem (Aš/Selb, Pomezí nad Ohří/Schirnding a Svatý kříž/Waldsassen). Nejlepší, zejména silniční, napojení na nadřazené dopravní síť Německa vede přes Chebsko a Ašsko. Severozápadně od území Česka vede dálnice A72 Hof-Plauen-Zwickau-Chemnitz, která následně pokračuje severním směrem na Lipsko. Západně od území Česka prochází dálnice A93 Hof-Regensburg, která pokračuje na Mnichov. Na tuto trasu je Chebsko napojeno třemi trasami. Pro přejezdy po silnici směrem do Bavorska je nejvíce využíván úsek budoucí D6 Karlovy Vary-Cheb-Pomezí nad Ohří/Schirnding. Mimo tento prostor kvalitní dopravní spojení v podstatě není, neboť jak železniční tratě, tak silnice přes Krušné hory nemají (a to zejména na české straně) parametry hlavních komunikací. Jiné napojení na německý regionální systém než přes Chebsko je obtížný z důvodu fyzicko-geografických podmínek území na obou stranách hranice. Pro spojení se Saskem je nejvyužívanější hraniční přechod Boží Dar/Oberwiesenthal a přechody v Ústeckém kraji.

⁶⁸ https://www.eures-triregio.eu/files/inhaltsgrafiken/downloads/Broschuere%20Arbeitsmarkt/Komp_Broschuere_Eures_TriRegio_CZ_web.pdf

Programy přeshraniční spolupráce Interreg mohou k financování dopravní infrastruktury přispívat pouze v ojedinělých případech. V rámci Programu spolupráce Česká republika – Sasko 2014-2020, prioritní osy 6c: Zachování turistické atraktivity udržitelným zhodnocováním společného přírodního a kulturního dědictví tak bylo např. obnoveno historické přeshraniční spojení Plesná-Bad Brambach a modernizováno historické přeshraniční silniční spojení Bad Elster-Hranice.

Cestovní ruch

Přestože KVK nabízí mnoho atraktivit, je z pohledu cestovního ruchu hojně navštěvovaný zejména díky lázeňství (60% celkové návštěvnosti kraje). Obyvatelé Německa přitom představují pro lázně KVK důležitou klientelu. Návštěvnost saského regionu Chemnitz byla v roce 2018 nejnižší, a to i přes to, že v porovnání s KVK má podobné množství, významnost a rozmístění atraktivit, včetně existence lázní a jejich kapacity. Turistický ruch se v uplynulých letech vyvinul ve významné hospodářské odvětví, které je důležitým zdrojem pracovních příležitostí. Např. v Sasku je přibližně 5% pracujících zaměstnáno v oblasti cestovního ruchu.

Tabulka 18.4: Porovnání počtu přenocování v sousedních německých regionech a KVK (k 31. 12. 2018)

Region	Počet přenocování v rámci turistického ruchu (vč. kempování)	Nejvíce a nejméně navštěvované okresy
Chemnitz	5 017 054	Erzgebirgskreis/Zwickau
Oberpfalz	5 394 613	Amberg-Sulzbach/Weiden
Oberfranken	5 173 811	Bayreuth/Coburg
Karlovarský kraj	5 248 482	Karlovy Vary/Sokolov

Zdroj: ČSÚ, https://www.regierung.oberpfalz.bayern.de/leistungen/landesplanung/statistik/oiz_kompakt.pdf
<https://www.statistik.sachsen.de/html/426.htm#article22502>

Dle *Strategie rozvoje zaměstnanosti Karlovarského kraje* není dostatečně využit potenciál cestovního ruchu v příhraničních a venkovských částech území, který by mohl přinést jejich ekonomické oživení.

Programy přeshraniční spolupráce

Programy přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Sasko a Česká republika - Bavorsko měly v minulých dvou programových obdobích (2007-2013 i 2014-2020) prioritní osu zaměřenou na podporu cestovního ruchu a zhodnocení přírodního a kulturního dědictví. Do této prioritní osy směřovala největší poptávka po finančních prostředcích a převyšovala možnou nabídku podpory. Poptávka byla na obou stranách hranice a vždy došlo k úplnému vyčerpání finanční alokace. Mezi nejčastější žadatele patřila příhraniční města a obce jako například Boží Dar, Aš, Cheb, Františkovy Lázně, Jáchymov, Plesná, Skalná či Abertamy. I když se podařilo v uplynulých letech podpořit celou řadu velkých projektů, je zde potenciál pro mnoho dalších či návazných. Společné kulturní dědictví v pohraničí zahrnuje četné kulturní památky, archeologická naleziště, industriální kulturní dědictví (zejména v hornickém regionu) a nehmotné kulturní dědictví. Toto dědictví by mělo být nadále zkoumáno, zabezpečeno, rozvíjeno a zprostředkováno či zpřístupněno veřejnosti.

Díky přeshraniční spolupráci byl v roce 2019 zapsán do seznamu kulturního dědictví UNESCO Hornický region Erzgebirge/Krušnohoří na obou stranách hranice. Dalšími příklady úspěšně realizovaných přeshraničních projektů jsou např. projekty „Zdař Bůh, světové dědictví“ nebo „Naše kulturní dědictví“,

kde byl vytvořen jednotný vzdělávací koncept pro horskou kulturní krajinu, „Brána do nitra země“, rekonstrukce kostela sv. Jana Křtitele ve Skalné či „Česko-bavorská expozice válečné a poválečné historie a společné geologické minulosti“ ad. V rámci podpory rozvoje turistiky v oblasti zimních sportů byl např. propojen lyžařský areál Klínovec na Oberwiesenthal a částečně SKI areál Bublava a Klingenthal. Všechny tyto aktivity podporují rozvoj cestovního ruchu v území.

Čerpání KVK v porovnání se sousedními (českými) kraji v přeshraničních programech spolupráce nabízí následující tabulka.

Tabulka 18.5: Porovnání finančních prostředků ERDF v regionech v programovém období 2014-2020 (stav k dubnu 2020)

Region	Objem finanční podpory ERDF programu Česká republika - Sasko	Objem finanční podpory ERDF programu Česká republika - Bavorsko
Karlovarský kraj	18 756 626,56 €	6 380 188,68 €
Ústecký kraj	25 375 603,23 €	-
Plzeňský kraj	-	17 041 278,23 €

Zdroj: MMR - interní přehledy podpořených projektů

Mezi největší příjemce podpory z programů přeshraniční spolupráce patří v KVK bezesporu město Boží Dar, Cheb, Plesná, ale také například Krajské ředitelství policie Karlovarského kraje. V Ústeckém kraji patří mezi nejčastější žadatele Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, ale také Ústecký kraj. V kraji Plzeňském nejvíce projektů předložila Západočeská univerzita v Plzni, Plzeňský kraj či Regionální rozvojová agentura Plzeňského kraje.

Z jednání, která probíhají v rámci příprav dalšího programového období je zřejmé, že jednotlivé země mají rozdílné priority, které chtějí řešit a finančně podporovat. Vzhledem k velikosti KVK je zde menší absorpční kapacita v počtu realizovaných projektů. Kraj je dost specifický nejen rozlohou, ale také podílem institucí, které jsou schopné přeshraničního potenciálu využít. Absence univerzity či jiného výzkumného ústavu (jako je tomu v Plzeňském nebo Ústeckém kraji) do velké míry ubírá možnost se zapojit do výzev vědeckovýzkumných a do projektů terciálního vzdělávání. Projekty KVK jsou cílené na jiné oblasti, než je tomu v sousedních krajích. Největší poptávka ze strany žadatelů z KVK je v prioritní ose Ochrana životního prostředí a účinné využívání zdrojů, a to především po aktivitách zaměřených na cestovní ruch, respektive na zvýšení atraktivity území prostřednictvím zachování a zhodnocení společného kulturního a přírodního dědictví, ale také na zvyšování a obnovu biodiverzity a ekosystémových služeb. Již při přípravě prioritních os je zde snaha zařadit do specifických cílů takové oblasti, aby bylo možné potenciál kraje využít na jeho maximum. Budoucí programy přeshraniční spolupráce se snaží vycházet z potřeb žadatelů na obou stranách hranice, aby přinesly maximální užitek.

Převážně průmyslové zaměření blízkých regionů je dobrým předpokladem pro navazování spolupráce na úrovni subdodavatelských vztahů. Impulzy k posílení přeshraničních hospodářských vztahů přinášejí kromě samotných firem mezi českou a saskou stranou, např. instituce jako Průmyslová a obchodní komora (Industrie- und Handelskammer; IHK), Komora řemeslníků (Handwerkskammer; HWK) či agentura Wirtschaftsförderung Sachsen (WFS), které organizují výjezdy podnikatelů, burzy spolupráce, odborné a další akce s cílem podpořit export a přeshraniční spolupráci v rámci odvětví. V roce 2017

byly v rámci realizace projektu CLARA III zpracovány *Přeshraniční regionální inovační strategie Karlovarského kraje a Svobodného státu Bavorsko* a *Přeshraniční regionální inovační strategie Karlovarského kraje a Svobodného státu Sasko*⁶⁹, které obsahují možné průsečíky spolupráce.

Závěr - klíčové problémy a výzvy

Vzájemné vazby mezi třemi sledovanými příhraničními oblastmi jsou jednosměrně orientované: export a dojíždka za prací směřují z KVK do německých území, investice jsou směřovány opačně, vývoz zboží je oboustranný. Německé investice přicházely do KVK zejména kvůli nízkým výrobním nákladům. Výrobní firmy v kraji jsou značně závislé na německé poptávce (mající často povahu jednoduché zakázkové výroby s malou přidanou hodnotou a malou vlastní autonomií), což obojí přispívá k tomu, že firmy v KVK jsou obvykle zapojeny do globálních produkčních sítí na nejnižších stupních. Rostoucí náklady, málo intenzivní lokální vazby a rostoucí konkurence z východoevropských či asijských zemí zmenšují výhody KVK pro německé firmy. Krajská ekonomika je v důsledku toho ohrožena odchodem německých firem do levnějších zemí nebo jejich návratem zpět do Německa, kde je stabilnější institucionální a politické prostředí. Pro lokalizaci nových podnikových funkcí nebo nových, kvalitnějších investic, je v KVK nutné vytvořit dostatečně atraktivní podmínky a pobídky. (Strategie rozvoje zaměstnanosti Karlovarského kraje 2015)

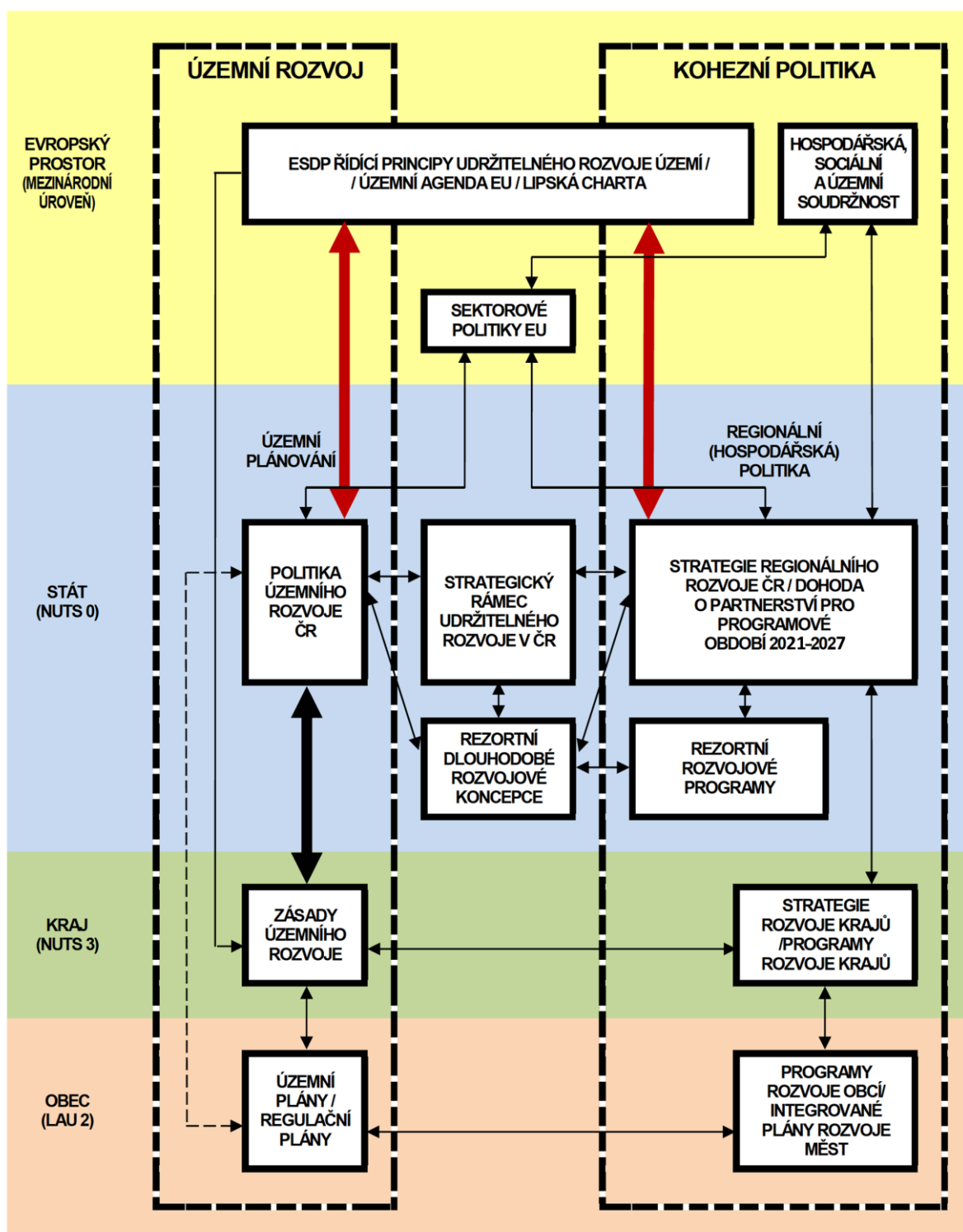
KVK má v čerpání finančních prostředků z přeshraničních programů oproti sousedním krajům nevýhodu z důvodu absence výzkumných institucí či univerzity. Proto je jednou z největších výzev pro další programové období oslovit jim podobné instituce pro zapojení se do programu. Rezervy jsou také v oblasti investic do vzdělávání a v oblasti výzkumu a technologického rozvoje či inovací. Toto by mohlo být naplněno plánovaným projektem výstavby Vědecko-technického parku na území KVK, který by disponoval absorpční kapacitou pro čerpání financí ze specifického cíle „Inteligentnější Evropa“ díky podpoře inovativní a inteligentní ekonomické transformace například posílením výzkumných a inovačních kapacit, posílením růstu a konkurenceschopnosti MSP či využitím přínosů digitalizace. Také zapojení KVK jako instituce, která je realizátorem přeshraničních projektů, je velkou výzvou. V porovnání se sousedními kraji KVK realizoval nejméně projektů jak v pozici vedoucího partnera, tak v pozici projektového partnera. Příkladem dobré praxe přitom může být projekt Clara III. Okruhy podpory plánované na následující programové období odpovídají poptávce žadatelů. Cíle politiky jsou stále v jednání. Zcela určitě bude podpora v dalších letech směřovat k posílení vědy a výzkumu, podpoře obnovitelných zdrojů a udržitelného hospodářství, ale také k podpoře trhu práce, vzdělávání a budování účinného partnerství.

V současnosti je plánován projekt na propojení Aše s Bad Brambachem. V rámci investičních opatření vznikne hraniční přechod a dojde tak k propojení ašského výběžku s Plesnou přes Sasko. Předpokládaná realizace tohoto záměru je po roce 2023. Také Muzeum Sokolov, příspěvková organizace KVK, realizuje ve spolupráci s bavorskými partnery v rámci *Česko-Bavorského geoparku* v letech 2020-2022 projekt *Žula a voda*, v jehož rámci dochází ke zpřístupnění další části dolu Jeroným v Rovné u Sokolova z prostředků Programu přeshraniční spolupráce Cíl EÚS ČR - Bavorsko 2014-2020.

⁶⁹ Obě strategie jsou dostupné na: <https://www.ris3kvk.cz/dokumenty>.

Přílohy

Příloha 1: Ilustrační schéma vazeb mezi strategickými dokumenty

Pozn.: Ve schématu nejsou zahrnuty vazby na dokumenty vztahující se k úrovni NUTS 2 (regiony soudržnosti), vzhledem k tomu, že pro tuto úroveň neexistuje územně plánovací dokumentace. Červené šipky vyjadřují implementaci Územní agendy EU 2020.

Zdroj: Politika územního rozvoje České republiky, ve znění Aktualizace č. 1, 2 a 3, s. 11.

Příloha 2: Počet a forma ekonomických subjektů působících v jednotlivých SO ORP KVK (k 31. 12. 2018)

Kraj, správní obvody obcí s rozšířenou působností	Ekonomické subjekty celkem	fyzické osoby	z toho		právnícké osoby	z toho		
			živnostníci	zemědělští podnikatelé		obchodní společnosti	družstva	spolky
Karlovarský kraj	75 198	56 886	51 883	754	18 312	10 263	129	3 211
Aš	3 779	3 005	2 731	55	774	407	2	129
Cheb	12 230	9 523	8 567	166	2 707	1 323	30	543
Karlovy Vary	26 925	18 744	16 908	239	8 181	5 270	47	1 198
Kraslice	2 808	2 357	2 203	36	451	210	-	135
Mariánské Lázně	7 643	5 690	5 224	104	1 953	1 108	17	293
Ostrov	7 237	5 963	5 573	49	1 274	620	11	256
Sokolov	14 576	11 604	10 677	105	2 972	1 325	22	657

Zdroj: ČSÚ – Tabulky správních obvodů Karlovarského kraje

Příloha 3: Krajský akční plán rozvoje vzdělávání Karlovarského kraje 2 – prioritizace potřeb

Prioritní skupina A - potřeby s nejvyšší důležitostí

Odborné vzdělávání včetně spolupráce škol se zaměstnavateli

- Dokončit komplexní řešení optimalizace oborové struktury - vyrovnat disproporci volných míst na SŠ podle počtu žáků na ZŠ.
- Zvýšit počet kvalifikovaných učitelů ve všech druzích a typech sledovaných SŠ a VOŠ.

Podpora kompetencí k podnikavosti, kreativitě a iniciativě

- Zvýšit počet pedagogických pracovníků využívajících učební aktivity, metody a techniky zaměřené na podporu tzv. podnikavých kompetencí.
- Zvýšit počet a kvalitu učebních aktivit rozvíjejících tzv. podnikavé kompetence (ve vyučování i v rámci extrakurikulárních aktivit).
- Zvýšit počet učebních aktivit rozvíjejících kompetence v oblasti finanční, ekonomické gramotnosti.
- Zintenzivnit a zkvalitnit úroveň spolupráce mezi školami a podnikateli (institucemi) v oblasti výchovy k podnikavosti.
- Zvýšit počet žáků/studentů, kteří mají díky škole přímou praktickou zkušenost s podnikáním a kreativními činnostmi.

Rozvoj škol jako center dalšího profesního vzdělávání

- Snížení předčasných odchodů ze vzdělávacího systému bez ukončeného stupně vzdělání.
- Úprava ŠVP v souladu se standardy profesních kvalifikací Národní soustavy kvalifikací tak, aby žák mohl získat profesní kvalifikaci, pokud neukončí studium standardní formou (ZZ, MZ).
- Zvýšení počtu lektorů DV z řad pedagogických pracovníků.
- Zvýšení zájmu zaměstnavatelů o další vzdělávání a posílení spolupráce škol se zaměstnavateli.

Podpora polytechnického vzdělávání a matematické gramotnosti

- Posílení kvality škol v oblasti polytechnického vzdělávání a matematické gramotnosti.
- Využívání moderních a atraktivních metod výuky polytechnických předmětů.
- Posilování spolupráce se ZŠ s cílem zlepšit znalosti žáků ze ZŠ v oblasti polytechnického vzdělávání a matematické gramotnosti.
- Aktualizace znalostí pedagogických pracovníků v oblasti polytechnického vzdělávání a matematické gramotnosti.
- Opatření k posílení matematické gramotnosti žáků na všech typech SŠ a VOŠ.

Rozvoj kariérového poradenství

- Kariérový poradce/poradkyně na ZŠ, SŠ, VOŠ, který má dostatek času na provádění depistáže, screeningu žáků, kteří potřebují větší pozornost a péči v oblasti poskytování KP.
- Zřízení pozice kariérového poradce na každé škole (oddělené od funkce výchovného poradce).
- Snížit riziko předčasných odchodů ze vzdělávání.

- Informování rodiče a žáci, kteří jsou ochotni spolupracovat se školou v rámci aktivit kariérového poradenství, důvěřují kariérovému poradci/poradkyni, poradenským službám na školách, vedení školy a vidí v kariérovém poradenství a vzdělávání smysl.
- Zvýšit vzdělání a kompetence kariérových a výchovných poradců. Zvýšit množství příležitostí pro vzdělávání kariérových či výchovných poradců.
- Zvýšit propojenost škol s realitou ve firmách a dalších institucích.

Inkluzivní vzdělávání

- Zlepšit kompetence učitelů a pracovníků školských zařízení v oblasti práce s heterogenním kolektivem, se žáky a studenty s potřebou podpůrných opatření.
- Umožnit každému žákovi, studentovi maximálně rozvinout jeho vzdělávací potenciál ve společnosti svých vrstevníků, snížení nerovností ve vzdělávání, snížení selektivnosti vzdělávací soustavy.
- Zvýšit otevřenost a toleranci pedagogických pracovníků k žákům a studentům se speciálními vzdělávacími potřebami.
- Zvýšit podporu nadaných žáků.
- Zvýšit využívání služeb psychologů, speciálních pedagogů, asistentů pedagoga, školních asistentů atd. ve školách.
- Snížit míru dopadu sociálně-ekonomického zázemí rodiny na školní výsledky žáků.

Rozvoj čtenářské gramotnosti

- Podpořit motivaci žáků k rozvoji čtenářské gramotnosti.
- Zvýšit kompetence učitelů v oblasti čtenářské gramotnosti.
- Podpořit schopnost porozumění odbornému textu u žáků na SOU.
- Zvýšit zájem žáků o četbu a literaturu.

Rozvoj výuky cizích jazyků

- Zvýšit úroveň znalostí v oblasti jazyků u žáků zejména na SOŠ a SOU.
- Zvýšit podíl výuky NJ zejména u oborů, kde je NJ nutností pro výkon povolání.
- Zvýšit úroveň znalostí NJ u žáků SOU.

Rozvoj ICT kompetencí

- Zajistit dostatečné finanční prostředky na správce sítě a další pracovníky podporující digitální gramotnost.
- Zřídit dostačující krajskou pátevní datovou optickou síť pro všechny školy.
- Nákup multilicence pro všechny školy Karlovarským krajem.

Prioritní skupina B - potřeby se střední důležitostí

Odborné vzdělávání včetně spolupráce škol se zaměstnavateli

- Zavést některé prvky duálního systému vzdělávání. Provázat výuku OV na potřeby praxe. Větší zapojení zaměstnavatelů do odborného vzdělávání.
- Nastavení udržitelného systému financování vybavení SŠ - vícezdrojové financování (krajský dotační titul + příspěvky zaměstnavatelů).

Podpora kompetencí k podnikavosti, kreativitě a iniciativě

- Zlepšit materiálně technické vybavení škol pro výchovu k podnikavosti, iniciativě a kreativitě.
- Podpora zvýšení občanské gramotnosti žáků a studentů.
- Zvýšit počet aktivit/akcí žáků/studentů vedoucích k vyjádření občanských postojů.

Rozvoj škol jako center dalšího profesního vzdělávání

- Koordinační a osvětová činnost s cílem zvýšení zájmu veřejnosti o další vzdělávání.
- Finanční a materiální podpora poskytování dalšího vzdělávání školami.

Podpora polytechnického vzdělávání a matematické gramotnosti

- Naplnění potřebných kapacit vyučujících polytechnických předmětů.
- Motivovat žáky k účasti na nepovinných aktivitách v oblasti polytechniky, podpořit učitele nepovinných předmětů z oblasti polytechniky.
- Zajištění dostatečných finančních prostředků na povinně volitelné polytechnické předměty a volnočasové aktivity.
- Dostačující krajská páteřní datová optická síť pro všechny školy.
- Nastavit systém obnovy majetku pro příspěvkové organizace - postupná obměna majetku začleněná do ročního rozpočtu škol.

Rozvoj kariérového poradenství

- Zapojení externích odborníků v oblasti kariérového poradenství.
- Vytvoření zázemí na školách pro poskytování individuálního a skupinového kariérového poradenství.
- Zlepšit materiálně technické vybavení škol pro poskytování kariérového poradenství.

Inkluzivní vzdělávání

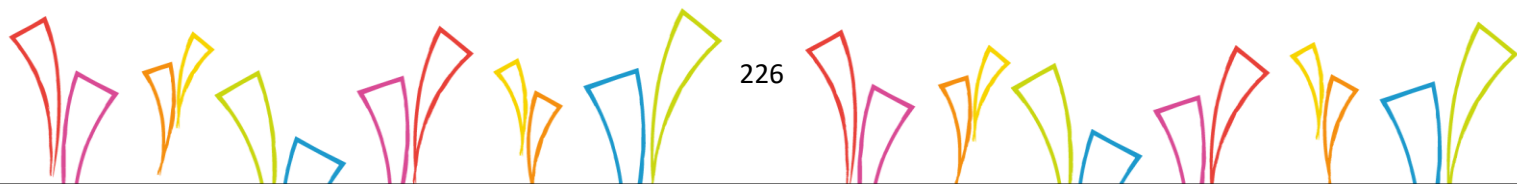
- Snížit rozdíly v kvalitě poskytovaného vzdělávání jednotlivými školami.
- Zvýšit materiálně technickou připravenost škol a školských zařízení na inkluzi.
- Zlepšit schopnost rychle absorbovat legislativní změny u pedagogických pracovníků, ředitelů škol, veřejnosti.

Rozvoj čtenářské gramotnosti

- Zvýšit vybavenost škol beletrií a odbornou literaturou.
- Najít volnočasové aktivity v oblasti čtenářské gramotnosti, které budou pro žáky SOŠ a SOU vhodné.
- Zajistit finanční prostředky na realizaci mimotřídních aktivit podporujících čtenářskou gramotnost.
- Zavést funkci koordinátora gramotností ve škole.

Rozvoj výuky cizích jazyků

- Rozšířit spolupráci se zahraničními firmami z regionu na aktualizaci ŠVP a tvorbě učebních materiálů.
- Zvýšit jazykové schopnosti učitelů odborných předmětů a odborné přípravy.

Rozvoj ICT kompetencí

- Zvýšit zájem pedagogických pracovníků o účast na DVPP v oblasti ICT kompetencí.

Prioritní skupina C - potřeby s nižší důležitostí

Odborné vzdělávání včetně spolupráce škol se zaměstnavateli

- Zkvalitnění výuky cizích jazyků s akcentem na NJ a RJ.

Podpora kompetencí k podnikavosti, kreativitě a iniciativě

- Zavést program podpory pro aktivní, kreativní a podnikavé žáky a studenty.
- Zlepšit spolupráci škol všech stupňů v oblasti podpory podnikavých kompetencí.
- Zvýšit publicitu tématu výchovy k podnikavosti, iniciativě a tvořivosti.

Rozvoj škol jako center dalšího profesního vzdělávání

- Zvýšit povědomí o uznávání výsledků dalšího vzdělávání podle zákona 179/2006 Sb.

Podpora polytechnického vzdělávání a matematické gramotnosti.

- Zvýšit jazykovou výbavu pedagogů.
- Naplnění potřebných kapacit nepedagogických pracovníků.

Rozvoj kariérového poradenství

- Zlepšení jazykových kompetencí kariérových poradců. Rozšíření zahraničních kontaktů kariérových poradců.

Inkluzivní vzdělávání

- Zvýšit dostupnost a prostupnost SŠ.
- Zvýšit schopnost predikce zájmu o inkluzivní opatření ze strany žáků a rodičů.
- Zmapovat nabídku škol v oblasti inkluze a vytvořit její strukturovanou prezentaci navázanou na weby škol.

Rozvoj výuky cizích jazyků

- Nalézt alternativní zdroje financování mobility žáků.
- Zvýšit zájem žáků a pedagogů (zejména učitelů odborných předmětů a odborné přípravy) o dlouhodobé stáže (více jak 1 měsíc).

Rozvoj ICT kompetencí

- Zřídit/obnovit centrální úložiště výukových materiálů.

Příloha 4: Zastoupení jednotlivých úřadů v Karlovarském kraji

Obec	Finanční úřad	Úřad práce	Živnostenský úřad	Stavební úřad	Policie	Celkem
Aš	1	1	1	1	1	5
Bečov nad Teplou					1	1
Bochov				1	1	2
Dolní Rychnov					1	1
Františkovy Lázně				1	1	2
Habartov					1	1
Horní Slavkov		1		1	1	3
Cheb	1	1	1	1	4	8
Chodov		1		1	1	3
Jáchymov				1	1	2
Karlovy Vary	1	1	1	1	4	8
Kraslice	1	1	1	1	1	5
Kynšperk nad Ohří				1	1	2
Kyselka				1		1
Lázně Kynžvart				1		1
Loket				1	1	2
Luby				1		1
Mariánské Lázně	1	1	1	1	1	5
Nejdek		1		1	1	3
Nová Role				1	1	2
Ostrov	1	1	1	1	1	5
Pernink				1	1	2
Plesná					1	1
Rotava					1	1
Sokolov	1	1	1	1	3	7
Teplá				1	1	2
Toužim		1		1	1	3
Žlutice		1		1	1	3
Celkem kraj	7	12	7	23	33	82

Zdroj: Internetové portály 2020

Příloha 5: SWOT analýzy k jednotlivým prioritním oblastem

SWOT - PO 1 Hospodářsky prosperující a atraktivní region

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Pozice cestovního ruchu a lázeňství v regionální ekonomice (z hlediska počtu pracovních míst i HDP) a koncentrace lázeňských kapacit, pracovníků a hostů v ČR. • Tradiční odvětví v kraji, na nichž je možné stavět propagaci kraje + věhlas zdejších produktů (Becherovka, Mattoni, Moser a.s., Thun 1794 a.s. ad.). • Dlouhodobě akumulované know-how a dovednosti v tradičních oborech k chytré re-specializaci a rozvoji nových ekonomických aktivit a oborů. • Založení Institutu lázeňství a balneologie, v. v. i. s potenciálem pro rozvoj výzkumné činnosti. • Existence intermediárních institucí s celokrajskou působností poskytující služby na podporu podnikání a inovací (KARP, p.o., KHKKK, CzechInvest, TAČR). • Vysoká míra exportní orientace a internacionalizace krajské ekonomiky. • Kvalitní pokrytí sítěmi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedokončená/opožděná restrukturalizace ekonomiky kraje a nadále vysoký podíl tradičních odvětví s technologicky méně náročnou a standardizovanou produkcí a jejich přetrvávající stagnace. • Nedostatečné množství nových malých firem a malá podnikavost. • Absence specializované infrastruktury (VTP, CTT, inovační inkubátory) a nedostatek služeb na podporu vzniku, rozjezdu a rozvoje inovačních firem. • Stupňující se perifernost kraje díky nízkému počtu sofistikovaných ekonomických aktivit v území. • Nižší vzdělanostní struktura obyvatelstva. • Nízká pozice firem v hodnotových řetězcích a orientace podniků na aktivity s nižší přidanou hodnotou. • Vysoká závislost krajské ekonomiky na německém trhu. • Málo rozvinutý a výkonný zpracovatelský průmysl. • Málo komerčních služeb (chybějící aglomerační a ekonomická centra). • Malý příliv přímých zahraničních investic, mezi nimiž převažují menší a regionální firmy. • Nízká ambicióznost firem, absence velkých a silných firem s dostatečnou finanční, technologickou a znalostní silou schopnou stimulovat inovace v ostatních menších firmách. • Omezené vnitřní zdroje firem (personální, finanční) na technologický rozvoj a nízký počet firem vykazujících skutečné vlastní VaVal aktivity. • Nízká míra mezioborové spolupráce mezi místními firmami a slabá míra jejich zapojení do různých forem přeshraniční a nadnárodní spolupráce. • Nízké výdaje do VaV, nízký počet pracovníků ve VaV a nízký počet výzkumně-vývojových pracovišť. • Absence pracovišť nabízejících VŠ vzdělání a výzkumné aktivity (mimo lázeňství). • Nedostatek volných ploch a nemovitostí připravených pro nové investory, nedostatek lokalizačních služeb. • Opuštěné území po povrchové těžbě a jeho nepřipravenost k rozvoji nových ekonomických aktivit. • Nesoulad mezi oborovou strukturou nabídky a poptávky po pracovní síle. • Nedokončené dopravní napojení kraje na jádrové oblasti okolních regionů.

Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> Existence externích finančních zdrojů pro KVK, zejména ve spojitosti s transformací energetiky. Potenciál pro mezioborovou spolupráci uvnitř kraje a objevující se nové specifické znalosti a dovednosti na pomezí několika odvětví s potenciálem pro jejich větvení ve vazbě na VaV a příchod PZI. Globální trend postupného přemísťování/rozšiřování koncernových VaV aktivit do blízkosti klíčových výrobních závodů jako potenciál pro rozvoj ekonomických aktivit s vyšší přidanou hodnotou v kraji. Navázání spolupráce místních firem s VŠ a VaVal institucemi ze sousedních regionů vč. zahraničí. Rozvoj 5G sítí a internetu věcí. Potenciál digitalizace a aplikace prvků průmyslu 4.0. Potenciál kulturních a kreativních průmyslů. Závazky ČR v oblasti přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku. 	<ul style="list-style-type: none"> Downgrading poboček zahraničních firem s výzkumnými/ vývojovými/ konstrukčními aktivitami mimo region. Zvýšení ceny energií v souvislosti s transformací energetiky. Ekonomický vývoj v exportních, dodavatelských a pro CR zdrojových zemích a vývoj měnového kurzu. Vliv mimořádných událostí, např. epidemie COVID-19 na ekonomiku, zejména sektor lázeňství a cestovního ruchu. Legislativní změny v úhradách za zdravotní péči v případě lázeňství. Nedostatečný zájem univerzit a dalších poskytovatelů znalostí z jiných regionů o přenos znalostí do místních firem na základě jejich nedostatečné absorpční schopnosti pro tyto jejich služby. Odliv vzdělaného obyvatelstva a ztráta specifických znalostí a dovedností v tradičních odvětvích díky stárnutí kvalifikované pracovní síly a jejímu odchodu do důchodu bez předání know-how mladší generaci. Demografický vývoj (stárnutí obyvatelstva, depopulace regionu).

Lázeňství

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Existence přírodních léčivých zdrojů a jejich rozmanitost. • Tradice, celosvětový věhlas a prestiž lázeňství. • Vhodná lázeňská infrastruktura. • Kvalifikovaný personál v určitých odbornostech např. zdravotnický personál. • Dostatečná lůžková kapacita. • Prokazatelné účinky lázeňské léčby na lidské zdraví (dle podkladů Výzkumného balneologického ústavu Mariánské Lázně zaniklého před cca 30 lety). • Medicínský základ oboru. • Existence Institutu lázeňství a balneologie, v.v.i., MEDISPY a destinační agentury ŽIVÝ KRAJ – destinační agentura pro Karlovarský kraj, z.s. • Poptávka ze strany zahraniční klientely v kontextu ostatních regionů ČR poskytujících lázeňskou péči. • Přitažlivost regionu z hlediska cestovního ruchu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nevyužitý potenciál lázeňství pro růst konkurenceschopnosti kraje. • Nedostatečný marketing pro využití potenciálu různorodých přírodních zdrojů, balneologie a lázeňství. Dlouhodobě slabý destinační marketing vč. nedostatečné koordinace. • Nedostatečná diverzita klientely. • Nedostatek odborného personálu ve všech profesích. • Neatraktivita oborů souvisejících s lázeňstvím a balneologií pro mladé. • Nízká mzdová úroveň. • Chybějící inovace a výzkum, setrvačnost, zkosnatělost oboru. • Nedostatek podložených argumentů z konce 20. nebo počátku 21. století pro efektivnost lázeňské péče. • Malá pestrost doplňkového kulturního a společenského programu a její zprostředkování klientům lázní skrze lázeňská zařízení. • Chybějící veřejný přístup k lázeňství v lázeňských městech. • Nízká sebeidentifikace místní populace s lázeňstvím. • Nízká vzájemná koordinace samospráv a nedostatečná spolupráce soukromých subjektů působících v lázeňství se samosprávami a státní správou. • Nedostatečné ambice místních aktérů v oblasti rozvoje lázeňství.

Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Nominace lázní na zápis a památky zapsané na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. • Restart balneologického výzkumu se zaměřením na prevenci a inovace v lázeňství. Výzkum a využití terapeutické lázeňské krajiny. • Změna systému zdravotního a sociálního pojištění ve vztahu k lázeňství. • Stoupající popularita medicíny využívající přírodní léčivé zdroje. • Prevence civilizačních chorob (např. v západní Evropě se některá lázeňská zařízení orientují na prevenci a léčbu tzv. „vyhoření“) a zaměření na zvýšení imunity a post-covidové pacienty – výzkum a vývoj. • Zaměření lázní na mentální stránku. • Změna demografické struktury v důsledku stárnutí populace (nárůst cílové skupiny). • Zdrojové financování z EU a dotačních fondů. • Zlepšení dopravní infrastruktury. • Rozvoj vzdělávání a edukace v oblasti lázeňství a balneologie. • Vznik samostatného lékařského oboru – balneologie. • Kontinuita aktivit cestovního ruchu a balneologie. • Geografická poloha regionu (blízkost Německa). • Rozvoj celého regionu za pomoci potenciálu v lázeňství. • Integrace jednotlivých aktérů působících v lázeňství. 	<ul style="list-style-type: none"> • Znehodnocení přírodních léčivých zdrojů a nedostatečná ochrana přírodního bohatství. • Stárnutí a nedostatek personálu a s tím spojené vymírání odborníků v oblasti balneologie a lázeňství. • Úpadek státního financování (zdravotní pojišťovny) a substituční léčebné metody moderní medicíny. • Mezinárodní geopolitická situace, změna bezpečnosti ve světě, hospodářská krize, celosvětová pandemie (např. COVID-19) apod. • Nestabilita legislativy. • Nekompetentní zásahy orgánů (samospráv). • Klesající rentabilita oboru. • Nedostatečný systém a podpora středního školství zaměřeného na lázeňské služby a hotelnictví. • Horší infrastruktura a dopravní dostupnost. • Odliv pracovní síly a investic. • Úbytek obyvatelstva. • Zrychlující se tempo života.

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Pozice cestovního ruchu a lázeňství jako klíčového odvětví regionální ekonomiky (z hlediska počtu pracovních míst, ekonomického přínosu a multiplikačního efektu i tvorby HDP) a dominantní postavení kraje v rámci ČR v oboru lázeňství. • Kraj jako etablovaná destinace cestovního ruchu s výhodnou geografickou polohou ve středu Evropy. • Druhá skladba a kapacita ubytovacích zařízení. • Pestrá nabídka atraktivit cestovního ruchu. • Chráněná území, geoparky, vodní plochy, kulturní krajina, lokálně kvalitní životní prostředí (např. CHKO Slavkovský les, Krušné hory, řeka Ohře). • Kulturně historické atraktivity (architektura, technické, lidové i církevní památky, hrady, zámky, galerie, muzea, divadla). • Památky zapsané či nominované na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. • Variabilita příležitostí pro aktivní trávení volného času. • Kulturně společenské a sportovní akce např. KVIFF, Mattoni ½ maraton Karlovy Vary, triatlon KV, čtvrtmaraton Sokolov, FIJO Cheb atd. • Existence specificky zaměřených tras – např. Porcelánová stezka, Cínová stezka, Stříbrná stezka, Burgenstrasse, Fabrik tour, Mariánská stezka atd. • Kvalitní značení turistických a lyžařských tras a cyklotras (např. cyklostezka Ohře). • Silné místní produkty a značky - Becherovka, Mattoni, sklárna Moser a.s., porcelánky Thun 1794 a.s., Thun Studio, Rudolf Kämpf - Leander a.s., lázeňské oplatky, pivovary v Lokti, Kynšperku, Chyži, Sokolově, K. Varech atd.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Neexistence legislativního ukotvení cestovního ruchu – chybí zákon o cestovním ruchu. • Trend vývoje cestovního ruchu ve srovnání s ostatními kraji (počet hostů, přenocování, délka pobytu) – nárůst pomalejší, a to i přes dobrou absolutní pozici. • Horší stav části dopravní infrastruktury (především nedostatečné napojení na region - nejenom směr Praha, ale i na německou dálniční síť) a nevyužívání jejího plného potenciálu (regionální železniční tratě atd.). • Stávající způsob využití a ekonomická situace Letiště Karlovy Vary s.r.o. – chybí koncepce dlouhodobého rozvoje. • Doposud nízká úroveň komunikace, kooperace a koordinace v cestovním ruchu (vede např. k vrstvení/duplicitě produktů, nedostatečné spolupráci v marketingu), nedostatečné nastavení kategorizace destinačního managementu (pouze krajská DA a 1 lokální certifikovaná DA), vč. slabé přeshraniční spolupráce. • Nízká míra propojení nabídky služeb - tradičních lázeňských/wellness pobytů s ostatními volnočasovými aktivitami a službami cestovního ruchu. • Relativně omezená provozní doba některých infocenter. • Doposud nižší míra vnímání značky Živý kraj a problematický způsob její komunikace na cílové trhy. • Omezená schopnost využívat informace z marketingových a statistických šetření pro strategické rozhodování. • Přetrvávající závislost na tradičních zdrojových oblastech (Rusko a Německo) a nízká míra diverzifikace trhů a klientely. • Nedostatečná jazyková vybavenost pracovníků v cestovním ruchu, lázeňství a navazujících službách. • Nerovnoměrně rozložený potenciál cestovního ruchu. • Geograficky nerovnoměrně rozložené a v některých lokalitách pouze sezonně vytížené ubytovací kapacity a nerovnoměrná nabídka dalších služeb (centra vs. periférie). • Lokálně problematické životní prostředí (těžba, lokální zdroje znečištění). • Nevyužívání plného potenciálu kulturních a sportovních možností regionu. • Stagnující kvalita doprovodné infrastruktury cestovního ruchu (toalety, parkoviště, navigační systém).

Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Nastavení kategorizace destinačního managementu – vznik oblastních a lokálních destinačních agentur. • Doznamenání všech turistických cílů – informační turistický systém. • Rozvoj udržitelného cestovního ruchu a nových forem cestovního ruchu (filmový, montánní, církevní a venkovský turismus, geoturismus). • Spolupráce podnikatelských a neziskových subjektů a samospráv. • Využití potenciálu příspěvkových organizací v oblasti kultury - rozvoj vzdělávacích a návštěvnických center. • Potenciál domácího a vybraných zahraničních trhů. Zvýšení atraktivity KVK směrem k residentům. • Vyšší veřejné finanční zdroje na podporu cestovního ruchu a postupné zvyšování soukromých investic do oblasti cestovního ruchu. • Rozvoj dopravního spojení v rámci České republiky a Evropy (železniční silniční sítě). • Zpřístupnění atraktivit kraje za pomoci hromadné dopravy a záhytných parkovišť. • Sílící zájem trávení volného času a sporty v přírodě (např. terénní cyklistika, lyžování, nordic walking atd.). • Další památky zapsané na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO (Potencionální globální Geopark UNESCO). • Velká rekultivovaná území po těžbě hnědého uhlí jako rozvojové plochy pro nové aktivity včetně turismu (např. jezero Medard). • Využití potenciálu regionálních potravin. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mezinárodní geopolitická situace, změna bezpečnosti ve světě, hospodářská krize, celosvětová pandemie (např. COVID-19) apod. • Ekonomický vývoj a měnový kurz. • Vládní politika (vízová, daňová, zdravotní, zahraniční, energetická atd.). • Omezení investic do infrastruktury především v oblasti dopravy, podcenění významu zajištění dopravní obslužnosti, údržby komunikací v zimním období. • Pomalá výstavba dálnice D6 ve směru na Prahu, ale i směrem na Německo. • Nedostatečné napojení kraje na páteřní železniční síť a pod-financování investic do obnovy železniční dopravní cesty. • Nedostatečná ochrana přírodních zdrojů, historického a kulturního dědictví. • Omezení investic do obnovy památek, doprovodné infrastruktury cestovního ruchu. • Odliv pracovní síly a investic z turismu a lázeňství. • Zkracování délky pobytu a zvyšující se podíl jednodenní návštěvnosti.

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Rozsáhlé hmotné i nehmotné kulturní dědictví. • Zlepšující se technický stav určitých památek a památkově hodnotných objektů. • Vzrůstající finanční podpora KVK do obnovy a prezentace kulturních památek a památkově hodnotných objektů. • Vzrůstající zájem obyvatelstva o kulturní dědictví kraje – zvyšování návštěvnosti a zvyšování povědomí o jejich významu. • Jeden zapsaný statek a jeden nominovaný k zápisu na Seznam světového dědictví UNESCO, jeden statek zapsaný na seznamu světového dědictví Paměť světa. • Program Děti, mládež a kultura – silná provazba na vzdělání. • Dobrá síť základního uměleckého vzdělávání. • Zapojení občanské veřejnosti - dobrovolnický segment (aktivní MAS, každoroční konference Péče o památky a krajinu v KK). • Kvalitní sbírkový fond. • Kvalitní síť knihoven. • Kvalitní příspěvkové organizace KVK v oblasti kultury – zodpovědná komunikace mezi zřizovatelem a příspěvkovými organizacemi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stále nedostačující finanční podpora (ze státního i krajského rozpočtu) do obnovy památek a památkově hodnotných objektů a s tím do značné míry spojený přetrvávající špatný technický stav některých objektů, a to i na území zapsaném a nominovaném k zápisu na Seznam světového dědictví UNESCO. • Nedostatečná finanční podpora ochrany archeologického dědictví včetně záchranných archeologických výzkumů. • Nedostupnost a složitá administrativa dotačních programů EU zvláště pro fyzické osoby. • Nedostatečná evidence, dokumentace a prezentace ohrožených objektů. • Nedostatečné odborné personální obsazení některých institucí zabývajících se kulturou a památkovou péčí vč. Územního odborného pracoviště Národního památkového ústavu v Lokti. • Stále malé zapojení občanské veřejnosti, resp. zájmu veřejnosti na obnově a zachování památkového fondu na území kraje. • Nedostatečná osvěta, prezentace a propagace památkového bohatství a kulturního dědictví na území kraje směrem k veřejnosti a místním obyvatelům se zacílením na děti a mládež. • Velmi slabé povědomí naprosté většiny komunálních politiků o významu kultury pro život, rozvoj a atraktivitu místa. • Slabá identita občanů s regionem a nedostatečně kultivovaný veřejný prostor a služby. • Nedostatečně využitý potenciál kulturních a kreativních odvětví. • Potřeba zapojení kreativního způsobu vzdělávání. • Absence zázemí pro kulturní a kreativní odvětví. • Nedostatečná finanční podpora kulturních a kreativních odvětví. • Nedostatečná nabídka zpřístupněných objektů. • Nedostatečná finanční podpora subjektů v oblasti kultury - příspěvkových organizací, lokálních kulturních subjektů, scénického umění, výtvarného umění. • Minimální akviziční činnost příspěvkových organizací. • Slabá přeshraniční spolupráce na úrovni kraje i na úrovni jeho příspěvkových organizací.

Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Prezentace kulturního dědictví kraje a zlepšení informovanosti veřejnosti o jeho aktuálním stavu a hodnotách, a to i směrem k jeho obyvatelům s cílem posílit jejich sounáležitost s krajem. • Vznik velkého množství kvalitní historické architektury jako exponátu samotného. • Nastavení prevence – historické průzkumy, předstihové výzkumy, zjišťovací výzkumy atd. • Podpora zapojení příspěvkových organizací do archeologických výzkumů. Vznik odpovídajícího zázemí. • Využití potenciálu specifického segmentu památkového fondu a památek světového dědictví. • Poznání a dokumentace kulturního dědictví. • Spolupráce s vlastníky památek a podpora činnosti občanských iniciativ zabývajících se problematikou ochrany kulturního dědictví. • Podpora prohlášení nejceněnějších nechráněných objektů/území za kulturní památku/památkově chráněné území. • Podpora hledání nového využití kulturních památek. • Relativně vysoký počet ekonomických subjektů v KKO. • Důraz na zodpovědnou komunikaci mezi zřizovatelem a příspěvkovými organizacemi, koncepční využívání finančních prostředků, důslednou vazbu na strategické dokumenty a efektivnější nastavení pravidel pro dotační programy KVK. • Silná provazba se vzděláváním (základní a střední školy spolupracují s kulturními institucemi) a neformální vzdělávání. • Zapojení občanské veřejnosti, resp. zájmu veřejnosti na obnově a zachování památkového fondu na území kraje. • Využití tradice výroby porcelánu a skla v regionu k prezentaci a motivaci mladé generace. • Motivace dobrovolné práce formou její prezentace. • Zlepšení jazykové vybavenosti obyvatel. • Možnost vzniku návštěvnických, vzdělávacích a science center v rámci příspěvkových organizací. • Možnost využití příspěvkových organizací pro zajišťování kulturních akcí v rámci regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Výpadky rozpočtů obcí i kraje v souvislosti s pandemií COVID-19. • Zastaralá základní legislativní norma – zákon o státní památkové péči č. 20/1987 Sb. Příliš omezující legislativní limity v rámci památkové péče. • Špatný stav památkového fondu z důvodu přetrvávající nedostatečné kompenzace zvýšených nákladů pro vlastníky objektů v památkově chráněných územích. • Zánik nebo ztráta památkových hodnot některých kulturních památek a památkově hodnotných objektů, a to i na území památky světového dědictví. • Ztráta identifikace obyvatel kraje s jeho kulturním dědictvím, nezájem místních obyvatel o kulturní dědictví – nepřijetí místních kulturních památek „za své“. • Nezájem dětí a mládeže o památkové dědictví kraje. • Nedostatečná nebo odborně nevyvážená kvalita výkonu státní památkové péče. • Zánik řemeslné výroby. • Zánik primárního odvětví – porcelánu a sklářství obdobně jako už hudebních nástrojů. • Zánik amatérské scény vlivem složitosti administrace grantových schémat. • Ztráta identity kraje a odchod obyvatel. • Nekompetentní zásahy orgánů (samospráv). • Omezení financování příspěvkových organizací v kultuře a tím vznik demotivujícího prostředí a odchod odborných pracovníků. • Špatná spolupráce dotčených orgánů (památky x stavební úřad) v rámci umístění nových staveb či velkých obnov kulturních památek a památkově hodnotných objektů. • Nedostatečná podpora mladých absolventů a nulová motivace (bydlení, práce) pro vracení se do regionu po SŠ a VŠ.

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Dostupnost škol z územního hlediska. • Široká nabídka oborů vzdělání na středních školách. • Dobrá spolupráce škol a zaměstnavatelů při propagaci, odborné praxi, odborných soutěžích. • Podpora polytechnického vzdělávání a matematické gramotnosti ze strany jednotlivých škol. • Zlepšující se technické a materiální zabezpečení pro inkluzivní vzdělávání na školách. • Zvyšující se počet žáků se SVP v běžných třídách. • Rozšiřování využívání netradičních, aktivizujících a aplikačních metod výuky v rozvíjení polytechnického vzdělávání a matematické gramotnosti, využívání didaktických pomůcek. • Na některých školách díky Šablonám vznikly pozice kariérového poradce oddělené od pozice výchovného poradce a je zde věnována pozornost i žákům ohroženým předčasným odchodem ze školy. • Rostoucí počet škol zpracovává pro žáky s mimořádným nadáním individuální vzdělávací plány. • Rozvinutá spolupráce některých škol s neziskovými organizacemi v oblasti inkluze. • Vznik školské inkluzivní koncepce kraje a zapojení zástupců škol do její tvorby. • Realizace Šablon a kroužků zaměřených na čtenářskou gramotnost. • Zřizování školních knihoven a knihovniček. • Dlouhodobá spolupráce škol s knihovnami. • Využití Šablon na vzdělávání pedagogů v cizích jazycích a metodě CLIL. • Poskytování stipendií studentům vybraných oborů VŠ ze strany kraje. • Realizace stipendijního programu ze strany kraje pro žáky středních škol ve vybraných oborech. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zastaralé materiálně-technické vybavení zejména základních škol, nutná průběžná modernizace. • Stále trvající disproporce v naplňování oborů vzdělání - nedochází k optimálnímu naplňování oborů vzdělání při dosažení adekvátního rozložení mezi maturitními a učebními obory vzdělání, a to podle studijních schopností uchazečů a zároveň potřeb trhu práce. • Působení nekvalifikovaných a neaprobovaných učitelů ve všech druzích a typech sledovaných škol. • Nedostatečný počet hodin odborných předmětů/odborného výcviku/praktického vyučování/cvičení v reálném pracovním prostředí. • Různá úroveň škol (dle hodnocení ČŠI v některých školách stále převažují klasické metody a formy, více aktivizující metody a formy povzbuzující kritické myšlení žáků jsou stále málo časté, v některých případech nedostatečné infrastrukturní vybavení škol – dílny, pozemky, stroje a nástroje, přístroje, zastaralé IT vybavení). • Malý zájem o kariérové poradenství ze strany žáků a jejich rodičů. • Nedostatek speciálních pedagogů a školních psychologů na školách. • Nízký zájem některých pedagogů o další vzdělávání. • Nedostatečné odborné vzdělání učitelů odborných předmětů na SŠ a VOŠ.. • Stále trvající disproporce mezi počtem volných míst nabízených SŠ a počtem žáků vycházejících ze ZŠ. Do maturitních oborů vzdělání jsou přijímáni žáci bez odpovídajících studijních předpokladů - dle výsledků přijímacích zkoušek, maturitních a závěrečných zkoušek, ve srovnání úspěšnosti žáků v rámci celé ČR je KK na posledním místě. • Nedostatečné teoretické znalosti, zejména neznalost moderních trendů, technologií a postupů absolventů odborných škol, které je důsledkem malého důrazu na propojení teoretické výuky s odborným výcvikem/odbornou praxí. • Nedostatečná jazyková vybava učitelů polytechnických předmětů pro výuku v cizích jazycích, neaktuální odborné znalosti pedagogických pracovníků na některých školách. • Malý zájem mezi pedagogy lektorovat další vzdělávání. • V regionu není vytvořena síť škol jakožto center celoživotního učení. • Nedostatečné provázání počátečního a dalšího vzdělávání - ŠVP ne vždy odpovídají standardům profesních kvalifikací tak, aby žák mohl snadněji

	<p>získat profesní kvalifikaci, pokud neukončí studium standardní formou.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pedagogičtí pracovníci (a management školy) jsou zahlceni administrativou a vlastní pedagogickou činností a mnohdy nemají prostor a čas věnovat se více žákům individuálně (např. opakovaná setkávání KP s žákem) nebo realizovat skupinové kariérové poradenství. • Nízká časová dotace poradce pro poskytování služeb kariérového poradenství. • Nedostatečné finanční prostředky pro zajištění kariérového poradenství ve škole. • Nedostatečné vzdělání kariérových a výchovných poradců. • Obtížná identifikace průběhu pohybu žáka v soustavě škol, např. za účelem prevence předčasných odchodů. • Nízká připravenost žáků a učitelů pomoci hendikepovaným žákům v rovině psychické, emocionální, sociální; učitelé často nerozumí potřebám těchto žáků, jejich pocitům a myšlenkám. • Rezervy v poradenské a metodické práci školního poradenského pracoviště vůči učitelům v případech inkludovaných žáků, potřeba školních speciálních pedagogů. • Přetrvávající slabá informovanost řadových učitelů v oblasti inkluze. • Nedostatek finančních prostředků na materiální zajištění rozvoje čtenářské gramotnosti na škole. • Klesající podíl systematické práce s odbornými texty, vzdělávání pedagogů k podpoře čtenářské gramotnosti. • Nerovnoměrné kompetence učitelů ve využívání ICT ve výuce. • Nerovnoměrná naplněnost základních uměleckých škol.
--	--

Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Podpora strategického řízení a plánování škol včetně vytváření dlouhodobějších strategií a plánů na spolupráci škol a sociálních partnerů. • Spolupráce škol se zaměstnavateli při tvorbě obsahu vzdělávací oblasti Člověk a svět práce, kariérovém poradenství a náboru. • Hlubší spolupráce s pedagogickými fakultami, podpora studentů (polytechnických) učitelských oborů při realizaci praxe na SŠ/VOŠ v regionu. • Nastavení evropských fondů, grantů a šablon pro financování projektů ve školství. • Blízkost Německa k hlubší spolupráci s německými partnery. • Zavádění prvků duálního vzdělávání do OVP. • Vytváření sdílených vzdělávacích technologických center regionálního charakteru. • Spolupráce škol při úpravách ŠVP se sociálními partnery. • Navazování spolupráce měst s VŠ mimo Karlovarský kraj s cílem založení jejich poboček v kraji. • Podpora rozvoje škol jako center dalšího vzdělávání. • Osvěta a propagace důležitosti kariérového poradenství na školách ze strany zřizovatelů, rodičů i zaměstnavatelů. • Trend formativního hodnocení. • Programy personální podpory v oblasti inkluze – školní asistenti, speciální pedagogové, školní psychologové. • Modernizace výuky, nové metody vzdělávání. • Barometr (monitorování potřeb) trhu práce – vazba na potřeby firem. 	<ul style="list-style-type: none"> • Demografický vývoj. • Odliv „mozků“, odchod vzdělaných lidí mimo region, blízkost atraktivnějšího trhu práce v Německu. • Stárnutí pedagogických sborů na všech typech škol. • Předčasné odchody žáků ze systému vzdělávání. • Malá dostupnost firem pro daný obor a zaměření pro odborné praxe a uplatnění žáků. • Finanční náročnost a závislost financování obnovy materiálně technického vybavení a modernizace škol na dotacích, nedostatek financí a absence modelu udržitelného financování. • Přetrvávající nízká vzdělanostní struktura obyvatel KVK. • Nedostatečná motivace žáků pro práci v reálném pracovním prostředí. • Malý zájem žáků a studentů o četbu a literaturu. • Malý zájem žáků o cizí jazyky, vyjma anglického. • Nezájem rodičů ze sociálně slabších skupin o spolupráci se školou. • Neochota odborníků z praxe vyučovat na školách. • Nízký zájem veřejnosti o DV. • Absence spolupráce ze strany rodiny při volbě vzdělávací a profesní dráhy dítěte. • Přetrvávající slabá připravenost absolventů učitelství v oblasti inkluze.

SWOT - PO 4 Sociální oblast a zdravotnictví

Sociální oblast

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Rozvíjející se transformovaná pečovatelská služba. • Rozsáhlá a dostatečná síť poskytovatelů sociálních služeb. • Kvalitně zpracovaný strategický rozvojový dokument pro oblast sociálních služeb vč. podkladových analýz zaměřených na podporu služeb pro vybrané cílové skupiny (Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Karlovarském kraji mna období 2021-2023). • Zpracované rozvojové plány příspěvkových organizací Karlovarského kraje v sociální oblasti na období 2018-2023. • Dostupné bezplatné odborné sociální poradenství (dluhové poradenství, poradny pro rodiny s dětmi, náročné životní situace, pomoc v komunikaci s úřady, domácí násilí). • Fungující působení nestátních neziskových organizací. • Cílená podpora prostřednictvím krajských dotací (např. kompenzační, rehabilitační pomůcky). 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatečný počet kvalifikovaných i nekvalifikovaných pracovníků v sociálních službách. • Malá kapacita pobytových služeb – týdenních stacionářů a domovů se zvláštním režimem, neexistence domova se zvláštním režimem pro společensky nepřízpůsobilé. • Nedostatek financí pro spoluúčast na financování sociálních služeb. • Velký počet obyvatel sociálně vyloučených lokalit. • Nedostatečná osvěta o poskytování soc. služeb u sociálně slabých skupin obyvatelstva (odborné sociální poradenství, terénní programy). Nedostatečná dopravní obslužnost do SVL. • Zneužívání sociálních dávek (pronájem nemovitostí). • Nedostatečná nabídka tísňové péče. • Nedostatečný počet pracovních míst pro zdravotně znevýhodněné. • Absence startovacích bytů pro zdravotně postižené a sociálně slabé.
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Územní rovnoměrnost rozložení domovů pro seniory vedoucí k vyšší kvalitě života pro seniory a jejich rodiny. • Reforma psychiatrické péče a s tím související vznik a podpora center duševního zdraví. • Zmírňování či prevence vzniku sociálního vyloučení. • Pracovní programy (např. přes romské podnikatele). • Osvěta ve finanční gramotnosti jako prevence vzniku exekucí (např. nebankovní půjčky). • Funkční systém řízení sociálních služeb včetně spolupráce s navazujícími službami a subjekty. • Legislativní iniciativa kraje ve vazbě na problematiku sociálního bydlení. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stárnutí obyvatelstva a nedostupnost potřebných sociálních služeb v budoucnu. • Odliv (vzdělaného) obyvatelstva. • Velká proměnlivost v SVL způsobená migrací. • Nebankovní půjčky, riziko následného nesplácení-exekuce. • Kriminalita v SVL a obyvatel sociálně vyloučených komunit. • Rostoucí počet obyvatel se závislostmi (látkovými i nelátkovými), a tím ohrožení široké populace. • Riziko vytváření uzavřených komunit cizinců. • Snižování počtu pracovních míst (Sokolovská uhelná), a tím možný nárůst SVL, nezaměstnanosti ad. sociopatologických jevů.

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Silná investiční podpora ze strany KVK. • Silná podpora zdravotnické záchranné služby KVK. • Dofinancování hospodaření ztrátového hospodaření nemocnic KVK. • Dotační programy KVK na podporu zdravotnictví. • Podpora IZS Karlovarského kraje. • Vznik Balneologického institutu. • Existence bezpečnostní strategie KVK. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatečný počet lékařů a všeobecných zdravotních sester. • Dokončení přestavby KKN. • Stárnutí lékařského personálu. • Pomalá obnova nemovitostí zdravotnických zařízení. • Neexistence fakultní nemocnice v kraji. • Neexistence lékařské fakulty v kraji. • Pokles počtu akutních nemocničních lůžek. • Nedostatečná kapacita paliativní péče. • Absence následné lůžkové psychiatrické péče. • Absence specializovaných center. • Absence letecké záchranné služby. • Podpora pracovní skupiny ZDRAVÍ. • Vznik letecké záchranné služby v KVK. • Dokončení sítě výjezdových stanovišť ZS. • Výstavba SOS. • Podpora všech forem paliativní péče.
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Rozvoj elektronizace ve zdravotnictví. • Využití národního zdravotnického informačního systému pro zkvalitnění zdravotní péče. 	<ul style="list-style-type: none"> • Další zvětšování závislosti na fakultních nemocnicích. • Omezení lékařské péče z důvodu stárnutí personálu. • Další odliv zdravotnického personálu, zejména do zahraničí.

SWOT - PO 5 Životní prostředí, zemědělství, energetika

Silné stránky	Slabé stránky
<p><u>Voda a vodní hospodářství</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vysoký podíl nemovitostí napojených na veřejný vodovod a kanalizaci. • Zpracované povodňové plán. <p><u>Odpady</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Rostoucí podíl tříděného komunálního odpadu. <p><u>Ovzduší</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dobrá emisní situace v kraji, nižší emisní zátěž z dopravy. • Příznivý stav kvality ovzduší, výrazné snížení množství emisí od poloviny 90. let. <p><u>Ochrana přírody a krajiny</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nadprůměrný výskyt lokalit se statutem zvláště chráněného území, lokality soustavy NATURA 2000. • Vysoká biodiverzita příhraničních oblastí. • Velký podíl přírodních a přírodě blízkých ploch s nízkým nebo extenzivním způsobem hospodaření. • Dostatečný prostor pro efektivní funkci <p><u>Energetika a obnovitelné zdroje</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Zavedení energetického managementu kraje. • Hustá síť SZTE. • Využití biomasy v SZTE. <p><u>Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozvinutý systém environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty – spolupráce s externími organizacemi. • Dotační program kraje na podporu vzdělávání, výchovy a osvěty. <p><u>Zemědělství a lesní hospodářství</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vysoká lesnatost. • Vysoká produkce bio produktů v horských oblastech – pastvinné hospodaření. • Vysoký podíl extenzivního rybníkářství – bio/přírodní produkce ryb. 	<p><u>Voda a vodní hospodářství</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Těžební průmysl zdrojem znečištění vod. • Významný stupeň znečištění přehrady Skalka • Existence lokalit starých ekologických zátěží a brownfields. <p><u>Odpady</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedostatečná kapacita ke sběru – sběrné dvory, kompostárny. • Žádné zařízení k využití komunálních odpadů. <p><u>Ovzduší</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mírně zhoršená kvalita ovzduší v městských částech. • Velké zdroje znečišťování ovzduší. <p><u>Ochrana přírody a krajiny</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Velký počet ekologických zátěží na území kraje. • Odlišná kvalita životního prostředí v různých částech kraje. • Masový výskyt invazních druhů. <p><u>Energetika a obnovitelné zdroje</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nevhodné podmínky pro výrobu elektřiny z obnovitelných zdrojů. • Těžba nerostných surovin. <p><u>Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedostatek aktivit zaměřených na dospělé a přesahující hranice kraje. • Chybí krajské středisko EVVO ve srovnání s ostatními kraji. <p><u>Zemědělství a lesní hospodářství</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Není významným odvětvím kraje ve srovnání s ostatními kraji. • Malý počet ekologicky hospodařících zemědělců. • Vysoké škody způsobené zvláště chráněnými živočichy. • Přemnožená černá a vysoká zvěř způsobující škody na majetku.

Příležitosti	Hrozby
<p><u>Voda a vodní hospodářství</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Zlepšovat jakost povrchových vod. • Zpracování plánu kraje pro zvládání sucha. • Budování malých vodních nádrží. • Úprava koryt toků. • Navýšení finančních prostředků na čištění odpadních vod. • Propojování vodárenských soustav. • Využití území po sanaci starých ekologických zátěží a brownfields. <p><u>Odpady</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozvoj technologií šetrných k životnímu prostředí a veřejnému zdraví. • Možnost čerpat dotace na vybudování nových zařízení či modernizaci stávajících zařízení (fondy EU). <p><u>Ovzduší</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Zlepšovat technologie s vlivem na snížení znečištění. • Podpora obnovitelných zdrojů na výrobu tepla a elektřiny. • Budování silničních obchvatů velkých aglomerací. <p><u>Ochrana přírody a krajiny</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Možnost čerpat dotace z fondů EU a Norských fondů. • Široký potenciál pro vědu a výzkum v oblasti ochrany přírody a krajiny. • Potenciál přeshraniční spolupráce. • Cílené rekultivace území ovlivněného těžbou např. zalesňování výsypek, zatápění zbytkových jam. <p><u>Energetika a obnovitelné zdroje</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Realizovat energeticky úsporná opatření u objektů v majetku kraje. • Podpora alternativních paliv v dopravě. • Rekonstrukce/modernizace SZTE. <p><u>Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Zřízení pracovní skupiny EVVO a mapování EVVO organizací v kraji. <p><u>Zemědělství a lesní hospodářství</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Podpora ekologického zemědělství. • Podpora druhově pestrých výsadeb. • Podpora středního školství v oblasti zemědělství. 	<p><u>Voda a vodní hospodářství</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Zhoršující se stav jakosti povrchových vod. • Zvýšený výskyt extrémních klimatických jevů – povodně, sucho. • Vysychání krajiny. • Nedostatek pitné vody. <p><u>Odpady</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nárůst celkové produkce odpadů. • Vyčerpání kapacit na odstraňování odpadů. <p><u>Ovzduší</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Odpojování od SZTE. • Rozpad SZTE. <p><u>Ochrana přírody a krajiny</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pokles investic na ochranu životního prostředí. • Rozšíření invazních druhů rostlin a živočichů. • Snížení biodiverzity v rozvojové centrální zóně kraje. <p><u>Energetika a obnovitelné zdroje</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Odpojování od SZTE. • Efektivita a umístování zařízení na využití OZE. <p><u>Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedostatek finančních prostředků. <p><u>Zemědělství a lesní hospodářství</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Velkoplošné odumírání lesních porostů vlivem biotických a abiotických činitelů. • Zánik ekofaremu. • Nárůst objemu nahodilé těžby.

SWOT - PO 6 Doprava

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Existence mezinárodního letiště s dlouholetou tradicí. • Velmi dobrá síť cyklostezek s využitím zejména pro turistiky. • Vysoká hustota železnic na 100km² v přepočtu na 1 obyvatele/hustá síť regionálních tratí. • Plná elektrifikace páteřních tratí směr Praha-Plzeň-Cheb i Ústí n/L-KV-Sokolov- Cheb. • Modernizovaný terminál v prostoru pro odbavení cestujících a parkoviště areálu letiště. • Dobrá dopravní dostupnost krajského města z větších center kraje. • Existence Integrovaného dopravního systému KK • Schválení všech 4 žádostí na pořízení CNG autobusů z programu IROP. 	<ul style="list-style-type: none"> • Omezené napojení na německou dálniční síť. • Nedokončená dálnice D6 směrem na Prahu. • Nepropojení nákladní železniční dopravy do příhraničí (Bavorsko, Sasko) díky minimální elektrifikaci tratí na německé straně. • Limity komerčního využití letiště ve vazbě na nedostatečnou šířku a délku přistávací dráhy. • Podprůměrná úroveň hustoty silniční sítě, zejména dálniční. • Kvalita místních komunikací, silnic II. a III. třídy. • Průměrná intenzita využití stávajících tratí/spojů pro osobní dopravu. • Špatný stav drážních budov a staveb. • Stav regionálních tratí. • Nízká úroveň výnosů nepokrývá mandatorní provozní náklady letiště. • Historicky provozuje letiště pravidelné mezinárodní spojení jen do Ruska a přetrvává nízký potenciál spojení do jiných teritorií v Evropě. • Absence strategie udržitelné mobility v kraji a neaktualizovaná Cyklostrategie. • Horší dopravní dostupnost krajského města z venkovských obcí ORP KV a ORP z okrajových částí kraje.
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Dokončení dálnice D6 směrem na Prahu. • Dokončení napojení na německou dálniční síť (zejména ve vazbě na D6-směr Bavorsko). • Rozvoj IDOK. • Dopravně logistické propojení železniční sítě ve směru na Bavorsko a Sasko-elektrifikace trati a potenciál vybudovat kontejnerové překladiště v Chebu. • Synergické marketingové a propagační aktivity letiště spolu s destinační agenturou KK a dalšími zainteresovanými stranami v regionu, podpořené incentivním programem kraje. • Otevření se nových trhů a cílových skupin v návaznosti na úspěšnou kandidaturu UNESCO (a s tím spojené rozšíření produktové nabídky regionu). • Po dokončení výstavby D6 je možné akcentovat i dostupnost Prahy pro část cestujících, kteří přiletí do Karlových Varů. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatek financí a nízká priorita dokončení dálnice D6 směrem na Prahu a napojení na dálniční síť v SRN ze strany státu. • Nerealizace elektrifikace železniční sítě ve směru na Bavorsko a Sasko (ze strany SRN). • Ekonomické dopady pandemie COVID-19 na leteckou dopravu. • Zpoždění realizace projektu rozšíření a prodloužení dráhy. • Neschopnost nebo neochota zřizovatele a dalších aktérů v území podpořit rozvoj nových linek finančními pobídkami pro letecké dopravce. • Konkurence ze strany letišť v spádové oblasti – Praha, Drážďany, Norimberk a Mnichov s mnohem širší nabídkou spojení. • Ekonomické dopady pandemie COVID-19 na využívání veřejné dopravy. • Nejasné dopady vybraných oblastí KK v UNESCO na dopravní obslužnost (chybějící studie dopadů).

SWOT - PO 7 Správa, ochrana a rozvoj území

Silné stránky	Slabé stránky
<p><u>Veřejná správa (vč. ICT)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Elektronizace dotací Karlovarského kraje. V rámci Krajského úřadu Karlovarského kraje systematický přístup ke vzdělávání (vč. masivního využívání e-learningu). Realizace projektu „Rozvoj služeb eGovernmentu v Karlovarském kraji“. <p><u>Systém řízení bezpečnosti</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Velmi dobře fungující spolupráce složek IZS. Dlouholetá přeshraniční spolupráce (Bavorsko/Sasko/KK) složek IZS. Zapojení kraje do celorepublikových aktivit/projektů v rámci kyberbezpečnosti a ochrany měkkých cílů. DT KK na podporu oblasti prevence kriminality. <p><u>Regionální rozvoj</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Dlouholetá cílená dotační politika kraje na podporu obnovy venkova, vč. financování manažerů území, cyklostezky, územní plánování ad. 	<p><u>Veřejná správa (vč. ICT)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Komplikované zavádění prvků elektronizace veřejné správy. Nedostatek finančních prostředků pro eGovernment. <p><u>Systém řízení bezpečnosti</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Růst kybernetických hrozeb. Chybějící ochrana měkkých cílů. Nedostatečné řešení SVL. Potřeba obnovy a modernizace materiálně-technické vybavenosti složek IZS. Rostoucí počet závislých osob - malý počet NNO věnujících se problematice závislostí, nízká prevence, nízkoprahových, poradenských a ambulantních služeb. Nedostatečná psychiatrická a následná péče pro závislé. Nedostatečné personální obsazení u PČR. <p><u>Regionální rozvoj</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Malá komunikace a spolupráce aktérů v regionu vč. zahraničí. Nízká provázanost územního a strategického plánování. Malá nabídka a dostupnost bydlení. Přítomnost ekologických zátěží, brownfieldů a nevyužívaných a zanedbaných ploch a budov ve městech působících negativně na atraktivitu a image kraje. Malá pozornost věnovaná kvalitě veřejného prostranství, absence estetiky a architektonické kvality v systému veřejných zakázek. Rostoucí počet SVL a SV obyvatel.

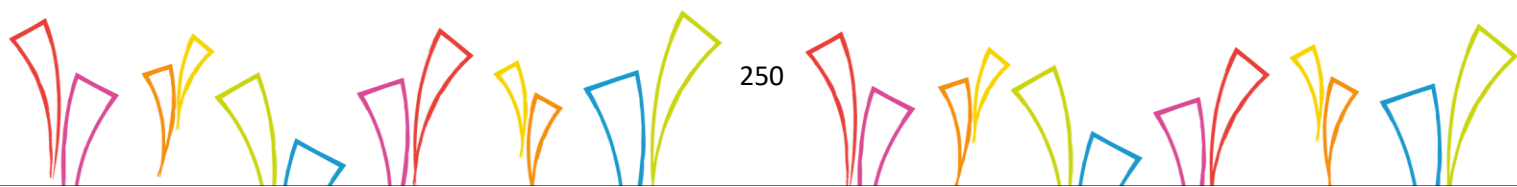
Příležitosti	Hrozby
<p><u>Veřejná správa (vč. ICT)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Trend zpřístupňování a zvyšování dostupnosti služeb a eGovernmentu, projekt zpracování Digitální technické mapy řízený z národní úrovně. <p><u>Systém řízení bezpečnosti</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kladný postoj ke spolupráci a koordinaci krizového řízení a bezpečnosti území ze strany IZS v příhraniční. • Pravidelné aktualizace krizových a havarijních plánů obcí a kraje. • Existence národních a EU zdrojů/dotačních titulů na zkvalitňování systému spojení a komunikace mezi složkami IZS včetně komunikace s obyvatelstvem. <p><u>Regionální rozvoj</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dlouholetá přeshraniční spolupráce v rámci veřejné správy. • Dobře fungující MAS. • Rozvoj ICT a ICT gramotnosti vedoucí k rozšíření možností participace občanů na veřejném dění a lepší informovanosti veřejnosti ze strany regionálních hráčů. 	<p><u>Veřejná správa (vč. ICT)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedostatek finančních prostředků pro elektronizaci a modernizaci veřejné správy. • Politická neochota investic do SMART administrativy. <p><u>Systém řízení bezpečnosti</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nárůst sociálně vyloučených lokalit a prohlubování problémů obcí při řešení SVL. • Nečekané výzvy v oblasti bezpečnosti a krizového řízení (např. náhlá změna epidemiologické situace). • Kvalita a nedostatek personálu ve složkách IZS. • Nárůst kybernetických hrozeb (ohrožení ztráty nebo zneužití dat veřejné správy). <p><u>Regionální rozvoj</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Malá absorpční kapacita a připravenost subjektů v území (nedostatek dobře připravených projektů). • Nedostatek finančních prostředků obcí/měst/NNO na spolufinancování projektových záměrů. • Politická neochota dělat strategická rozhodnutí, vč. investic do přípravy finančně náročných a dlouholetých projektů (např. technických projektových dokumentací infrastrukturních projektů apod.). • Nezájem veřejnosti o participaci na věcech veřejných a rozvoj regionu. • Omezený rozpočet zejména menších obcí vedoucí k nedostatečné péči o veřejné budovy a prostranství.

Seznam tabulek

Tabulka 2.1: Stav a pohyb obyvatelstva v roce 2018 podle krajů (relativní údaje na 1 000 obyvatel) .	18
Tabulka 2.2: Věkové složení obyvatel v roce 2018 podle krajů (k 31.12.2018)	21
Tabulka 2.3: Věkové složení obyvatel v roce 2018 podle ORP v KVK (k 31.12.2018).....	22
Tabulka 2.4: Vnitřní a zahraniční migrace podle krajů a okresů KVK, saldo celkové migrace v roce 2018	23
Tabulka 2.5: Saldo vnitřního stěhování mezi kraji v roce 2018	23
Tabulka 3.1: Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnanců v krajích a ČR v letech 2014 a 2018 (v Kč)	32
Tabulka 3.2: Nezaměstnanost ve SO ORP KVK (k 31. 12. 2018)	34
Tabulka 3.3: Stav celkových PZI dle krajů ČR v letech 2011, 2014 a 2017 (stav k 31. 12. daného roku)	37
Tabulka 4.1: Zaměstnaní dle секcí CZ-NACE v KVK a ČR v letech 2000, 2010 a 2018 (podíl počtu zaměstnaných v jednotlivých секcích na celkovém počtu zaměstnaných v %)	43
Tabulka 4.2: Nejvýznamnější odvětví zpracovatelského průmyslu v KVK dle podílu na celkové zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu v letech 2002-2003 a 2016-2017	44
Tabulka 4.3: Tržby z prodeje vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy v KVK (v mil. Kč)	45
Tabulka 4.4: Počet výzkumných pracovišť a výdaje na VaV (v mil. Kč) v krajích ČR v roce 2018	49
Tabulka 4.5: Výdaje na VaV v KVK (v mil. Kč)	49
Tabulka 4.6: Průmyslové plochy v KVK v roce 2019 a jejich rozloha (v ha).....	54
Tabulka 4.7: Počet a velikost ploch typu greenfield, průmyslová zóna, průmyslový park a areál a brownfield v ORP KVK v roce 2020.....	54
Tabulka 4.8: Počet dosud podpořených žádostí v programech MMR a MPO zaměřených na revitalizaci území (stav k březnu 2021)	55
Tabulka 6.1: Přehled personálního vybavení a lůžkové kapacity v lázeňských zařízeních v krajích v roce 2018.....	70
Tabulka 6.2: Obsazenost léčebných lázeňských zařízení v KVK v roce 2018.....	72
Tabulka 6.3: Průměrný počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních v krajích v letech 2015-2018	76
Tabulka 6.4: Kapacity hromadných ubytovacích zařízení v KVK podle kategorie v roce 2019	77
Tabulka 6.5: Nejnavštěvovanější turistické cíle v KVK v roce 2019	83

Tabulka 6.6: Schválené finanční prostředky příspěvkovým organizacím v letech 2016-2019 (v tis. Kč)	85
Tabulka 6.7: Finanční podpora činnosti profesionálních souborů v KVK v letech 2016-2019 (v tis. Kč)	86
Tabulka 6.8: Podpora významných kulturních akcí v KVK v letech 2016-2019 (v tis. Kč)	87
Tabulka 7.1: Srovnání krajů dle vzdělanostní struktury populace v roce 2018 (podíl v %)	95
Tabulka 7.2: Zaměstnaní podle tříd klasifikace zaměstnání v krajích v roce 2018	97
Tabulka 7.3: Počet žáků středních škol v KVK (stav k 30. 9. 2019)	102
Tabulka 7.4: Míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů v letech 2017-2019 (v %)	104
Tabulka 7.5: Porovnání oborové struktury zaměstnanosti a středního odborného vzdělávání v KVK v roce 2018	106
Tabulka 7.6: Pobočky VŠ působící v KVK v akademickém roce 2019/2020	107
Tabulka 7.7: Kurzy organizované středními školami v KVK ve školním roce 2018/2019	110
Tabulka 9.1: Počet uživatelů (klientů) vybraných terénních a ambulantních sociálních služeb podle krajů k 31. 12. 2018 (dle bydliště žadatele)	129
Tabulka 9.2: Počet uživatelů (klientů) sociálních služeb podle krajů k 31. 12. 2018 (dle bydliště žadatele)	129
Tabulka 9.3: Výdaje na vybrané terénní a ambulantní sociální služby podle krajů v roce 2018 (v tis. Kč, dle trvalého bydliště žadatele)	130
Tabulka 9.4: Počet neuspokojených žadatelů o sociální službu podle krajů k 31.12.2018 (dle trvalého bydliště žadatele)	131
Tabulka 9.5: Věková struktura obyvatel a podíl seniorů v populaci (v %) v roce 2018	132
Tabulka 9.6: Počet příjemců příspěvku na péči v KVK v roce 2018 a podíl příjemců příspěvku na péči ve III. a IV. stupni (v %)	132
Tabulka 10.1: Index sociálního vyloučení v KVK a ČR v roce 2018	138
Tabulka 11.1: Stavební stav silnic II. a III. třídy (stav k 10/2020)	148
Tabulka 11.2: Silniční spojení sídla kraje s okolím (stav v roce 2013)	151
Tabulka 12.1: Vývoj výsledku hospodaření v letech 2008-2018 (zisk po zdanění v tisících Kč)	156
Tabulka 13.1: Lokality se starou ekologickou zátěží s prioritou A v KVK (stav k 2018)	168
Tabulka 13.2: Produkce odpadů v KVK v letech 2014-2018 (v t)	169
Tabulka 13.3: Spotřeba zemního plynu v KVK v roce 2018	177

Tabulka 13.4: Počet obcí, ve kterých se nacházejí byty napojené na veřejný rozvod plynu (k 31.12.2016)	177
Tabulka 13.5: Výroba elektrické energie v KVK v roce 2018	178
Tabulka 14.1: Přehled využití zemědělské půdy v ČR.....	190
Tabulka 14.2: Přehled využití půdy v krajích ČR v roce 2018	191
Tabulka 14.3: Velikostní struktura zemědělských podniků podle krajů v roce 2019	192
Tabulka 14.4: Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2018	194
Tabulka 14.5: Zastoupení ploch EZ dle užití půdy na jejich celkové výměře v krajích ČR v roce 2018	195
Tabulka 14.6: Objem těžby dřeva v roce 2018 [tis. m ³ bez kůry]	196
Tabulka 14.7: Lov zvěře v kraji a její normované a sčítané stavy (v kusech) v mysliveckém roce 2018/2019	198
Tabulka 18.1: Základní charakteristika sousedních německých regionů a KVK (k 31. 12. 2018)	216
Tabulka 18.2: Makroekonomické ukazatele sousedních německých regionů a KVK (k 31. 12. 2018)	217
Tabulka 18.3: Porovnání pracovní síly a platů v sousedních německých regionech a KVK (k 31.12.2018)	218
Tabulka 18.4: Porovnání počtu přenocování v sousedních německých regionech a KVK (k 31. 12. 2018)	219
Tabulka 18.5: Porovnání finančních prostředků ERDF v regionech v programovém období 2014-2020 (stav k dubnu 2020)	220

Seznam grafů

Graf 2.1: Podíl cizinců (bez azylantů) na obyvatelstvu krajů v roce 2018 (v %)	24
Graf 2.2: Demografická projekce obyvatelstva KVK 2019-2070.....	25
Graf 3.1: Vývoj HDP/obyvatele KVK a ČR v letech 2000-2017 (v Kč).....	27
Graf 3.2: HDP na obyvatele podle krajů ČR v roce 2013 vůči průměru ČR (v tis. Kč na 1 obyvatele) ...	28
Graf 3.3: HDP na obyvatele podle krajů ČR v roce 2017 vůči průměru ČR (v tis. Kč na 1 obyvatele) ...	28
Graf 3.4: Vývoj HDP na obyvatele Karlovarského, Ústeckého, Moravskoslezského a Plzeňského kraje v letech 2000-2017 (v %, ČR = 100)	29
Graf 3.5: Roční přírůstek/úbytek HDP KVK a ČR v letech 2000-2017 (v %, předchozí rok=100).....	29
Graf 3.6: Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele v letech 2000, 2010 a 2017 (v Kč).....	31
Graf 3.7: Míra nezaměstnanosti v krajích a v letech 2000, 2010 a 2018 (v %)	34
Graf 3.8: Stav PZI na obyvatele v krajích ČR v roce 2017 (v Kč; stav k 31. 12. daného roku).....	38
Graf 4.1: Vývoj podílů ekonomických sektorů na tvorbě HPH v KVK a ČR v roce 2000, 2010 a 2017...	41
Graf 4.2: Podíl jednotlivých odvětví hospodářství na tvorbě HPH v KVK a ČR v letech 2007 a 2017....	42
Graf 4.3: Podíl zaměstnaných v třídách KZAM 2 a 3 na celkovém počtu zaměstnaných v kraji v letech 2010, 2015 a 2018 (v %)	50
Graf 6.1: Počet hostů v lázeňských ubytovacích zařízeních v krajích v letech 2015-2018.....	70
Graf 6.2: Počet ne-/residentů v lázeňských ubytovacích zařízeních v KVK, 2015-2018.....	71
Graf 6.3: Počet přenocování ne-/residentů v lázeňských ubytovacích zařízeních v KVK, 2015-2018...	71
Graf 6.4: Počet hostů a počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních v KVK v roce 2018	74
Graf 6.5: Hosté dle země původu v KVK v letech 2015 -2018	75
Graf 6.6: Počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních v KVK v letech 2015-2018	76
Graf 6.7: Dotační program na obnovu a využití kulturních památek, památkově hodnotných objektů a movitých věcí – výše finančních prostředků požadovaných a alokovaných v rozpočtu KVK v letech 2016-2019 (v mil. Kč)	82
Graf 6.8: Dotační program na obnovu a využití kulturních památek, památkově hodnotných objektů a movitých věcí – počet hodnocených a podpořených žádostí v letech 2016-2019	82
Graf 6.9: Návštěvnost příspěvkových organizací v letech 2016-2019.....	85
Graf 6.10: Dotační program na podporu kulturních aktivit – výše finančních prostředků (v tis. Kč) a počet žádostí v letech 2016-2019	89

Graf 6.11: Dotační program na podporu vydávání neperiodických publikací – výše finančních prostředků (v tis. Kč) a počet žádostí v letech 2017-2019	90
Graf 7.1: Vývoj podílu vysokoškolsky vzdělané populace v jednotlivých krajích ČR (v %)	96
Graf 7.2: Vývoj počtu škol a dětí/žáků v KVK ve školním roce 2015/16-2019/20.....	98
Graf 7.3: Vývoj počtu/podílu přijatých žáků SŠ do technických a přírodovědných oborů v akademickém roce 2012/2013-2018/2019	103
Graf 7.4: Míra nezaměstnanosti absolventů v KVK v letech 2015 až 2019 podle úrovně dosaženého vzdělání (denní studium, dubnové hodnoty v %).....	105
Graf 8.1: Počet lékařů v jednotlivých SO ORP (stav v lednu 2020).....	116
Graf 8.2: Vývoj celkového počtu lůžek v KVK v letech 2013-2018 bez rozlišení poskytovatele.....	118
Graf 8.3: Celkové počty lůžek na 10 000 obyvatel v krajích v roce 2018, bez rozlišení poskytovatele.....	119
Graf 9.1: Struktura poskytovatelů sociálních služeb na území KVK v roce 2019.....	125
Graf 9.2: Sociální služby na území KVK v roce 2019	126
Graf 9.3: Přehled služeb sociální péče v KVK v roce 2019 (podíl v %)	127
Graf 9.4: Přehled služeb sociální prevence a sociálního poradenství v KVK v roce 2019 (podíl v %).....	128
Graf 9.5: Počet domovů pro seniory, domovů se zvláštním režimem a dostupnost pečovatelské služby v SO ORP KVK (stav v lednu 2020)	133
Graf 11.1: Hustota silnic dálničního typu v krajích ČR (k 31. 12. 2017).....	146
Graf 11.2: Hustota silnic I., II. a III. třídy v krajích ČR (k 31.12.2017, hustota na 100 km ²)	147
Graf 11.3: Hustota železnic v krajích ČR (k 31. 12. 2017)	148
Graf 11.4: Nákladní přeprava silniční a železniční dopravou v rámci kraje v roce 2017 (v tis. tun)....	149
Graf 11.5: Přeprava cestujících silniční a železniční dopravou v rámci kraje v roce 2017 (v tis. osob).....	150
Graf 12.1: Počet odbavených cestujících na letišti Karlovy Vary v letech 2004-2019.....	157
Graf 12.2: Pohyb letadel na Letišti Karlovy Vary v letech 2004-2019	157
Graf 13.1: Způsob vytápění domácností v krajích ČR (tis. domácností), 2017	174
Graf 13.2: Struktura emisí znečišťujících látek a skleníkových plynů z dopravy v KVK dle druhů dopravy v roce 2018	175
Graf 13.3: Emise z průmyslových zdrojů (REZZO 1 + REZZO 2) v letech 2008–2018 (t.rok-1).....	175
Graf 13.4: Vývoj návštěvnosti žáků v centrech ekologické výchovy	186

Graf 13.5: Dotace z Programu na podporu ochrany ŽP a EVVO.....	186
Graf 14.1: Využití území v KVK (k 31. 12. 2019, v %).....	191
Graf 14.2: Zemědělská produkce v roce 2019 (v mil. Kč)	192

Seznam obrázků

Obrázek 1.1: Uspořádání území kraje v ZUR	13
Obrázek 1.2: Typologie území na úrovni správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem	15
Obrázek 2.1: Změna počtu obyvatel v ORP Karlovarského kraje mezi lety 2010 a 2018 (v %)	19
Obrázek 2.2: Změna počtu obyvatel v obcích Karlovarského kraje mezi lety 2010 a 2018 (v %)	20
Obrázek 3.1: Míra nezaměstnanosti v obcích Karlovarského kraje v roce 2018 (v %).....	35
Obrázek 3.2: Soběstačnost na trhu práce ve správních obvodech POÚ KVK (k prosinci 2018)	36
Obrázek 6.1: Mapa přírodních léčivých zdrojů a přírodních minerálních vod v KVK, 2016	68
Obrázek 6.2: Sezonní srovnání v letech 2016-2019 - vývoj počtu příjezdů v HUZ dle měsíců, počet přenocování v HUZ dle měsíců, průměrná délka pobytu ve dnech	77
Obrázek 7.1: Počet a územní rozložení mateřských škol v KVK (stav v lednu 2020).....	99
Obrázek 7.2: Počet a územní rozložení ZŠ a ZŠS v KVK (stav v lednu 2020).....	100
Obrázek 7.3: Počet a územní rozložení SŠ v KVK (stav v lednu 2020)	102
Obrázek 7.4: SWOT analýza ke sportu v KVK	112
Obrázek 8.1: Územní dostupnost praktických lékařů v KVK v roce 2018.....	117
Obrázek 8.2: Územní dostupnost zubních a gynekologických lékařů v KK (stav v lednu 2020).....	117
Obrázek 9.1: Územní rozložení domovů pro seniory, domovů se zvláštním režimem a pečovatelské služby v KVK (stav v lednu 2020)	134
Obrázek 10.1: Index sociálního vyloučení v obcích KVK v roce 2018.....	138
Obrázek 11.1: Časová dostupnost sídla kraje a správního obvodu ORP	150
Obrázek 12.1: Spádová oblast (catchment area) Letiště Karlovy Vary a okolních letišť (dojezd 60 min)	159
Obrázek 13.1: Záplavová území Karlovarského kraje.....	166
Obrázek 13.2: Staré ekologické zátěže dle míry rizika	169
Obrázek 13.3: Zvláště chráněná území v roce 2018.....	182
Obrázek 13.4: Území soustavy NATURA 2000.....	182
Obrázek 17.1: Regionální komunikační infrastruktura.....	213
Obrázek 18.1: Mapa sousedících německých regionů s KVK	215

Seznam zkratk

AP	akční plán
API	Agentura pro podnikání a inovace
BESIP	bezpečnost silničního provozu
Bike+R	bike and ride / „přijed' na kole a jed“
BIM	Building Information Modeling / Building Information Management/ Informační model budovy
CLLD	Community-led Local Development / Komunitně vedený místní rozvoj
CNG	Compressed Natural Gas / stlačený zemní plyn
CO	oxid uhelnatý
CzechInvest	Agentura pro podporu podnikání a investic CzechInvest
CŽV	celoživotní vzdělávání
ČHMÚ	Český hydrometeorologický ústav
ČOV	čistička odpadních vod
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ČŠI	Česká školní inspekce
ČÚZK	Český úřad zeměměřický a katastrální
DA, z.s.	Živý kraj – destinační agentura pro Karlovarský kraj, zapsaný spolek
DPH	daň z přidané hodnoty
DT	dotační titul / dotační program
DVPP	další vzdělávání pedagogických pracovníků
ESIF	Evropské sociální a strukturální fondy
EU	Evropská unie
EVVO	environmentální vzdělávání, výchova a osvěta
EZ	ekologické zemědělství
GWh	gigawatthodina
ha	hektar
HDP	hrubý domácí produkt
HPH	hrubá přidaná hodnota
HZS KK	Hasičský záchranný sbor Karlovarského kraje
CHKO	chráněná krajinná oblast
ICT	informační a komunikační technologie
IDOK	Integrovaný dopravní systém Karlovarského kraje

ILab, v.v.i.	Institut lázeňství a balneologie, veřejná výzkumná instituce
IROP	Integrovaný regionální operační program
ISKO	informační systém kvality ovzduší
ITI	integrované územní investice
IZS	integrovaný záchranný systém
JSDH	jednotky sboru dobrovolných hasičů obcí
JTF / ST	Just Transition Fund / fond spravedlivé transformace
JTM	Just Transition Mechanism / mechanismus spravedlivé transformace
KAP	Krajský akční plán rozvoje vzdělávání
KARP, p.o.	Karlovarská agentura rozvoje podnikání, příspěvková organizace Karlovarského kraje
Kč	Koruna česká
KHKKK	Krajská hospodářská komora Karlovarského kraje
KKN	Karlovarská krajská nemocnice
KKO	kulturní a kreativní odvětví/průmysl
KRV	Koncepce rozvoje venkova
KÚKK	Krajský úřad Karlovarského kraje
KV	Karlovy Vary
KVC	Krajské vzdělávací centrum
KVET	kogenerační (kombinovaná) výroba elektřiny a tepla
KVK /KK	Karlovarský kraj
KZAM	klasifikace zaměstnání
MAP	Místní akční plán rozvoje vzdělávání
MAS	místní akční skupina
MD	Ministerstvo dopravy
MěÚ	městských úřad
MHD	městská hromadná doprava
MI	monitorovací indikátor/y
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MSP	malé a střední podniky
MŠ	mateřská školka
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MU	mimořádné události
MZ	Ministerstvo zdravotnictví

MZe	Ministerstvo zemědělství
MŽP	Ministerstva životního prostředí
NH ₃	emise amoniaku
NIKM	Národní inventarizace kontaminovaných míst
NNO	nestátní neziskové organizace
NO _x	emise oxidů dusíku
NPI	Národní pedagogický institut
OBKŘ	Odbor bezpečnosti a krizového řízení
ODaSH	Odbor dopravy a silničního hospodářství
OI	Odbor informatiky
OKPPLCR	Odbor kultury, památkové péče, lázeňství a cestovního ruchu
OKŘÚ	Odbor kancelář ředitelky úřadu
OP	operační program
OR	Obchodní rejstřík
ORP	obec/obce s rozšířenou působností
ORR	Odbor regionálního rozvoje
OSV	Odbor sociálních věcí
OŠMT	Odbor školství, mládeže a tělovýchovy
OZ	Odbor zdravotnictví
OZE	obnovitelné zdroje energie
OŽP	Odbor životního prostředí a zemědělství
P+R	park and ride/ „zaparkuj a jed“
PČR	Policie České republiky
PO	požární ochrana
PO	prioritní oblast / podoblast / průřezová oblast
PR	promotion / propagace
PRKK	Program rozvoje Karlovarského kraje
PRKK21+	Program rozvoje Karlovarského kraje na programové období 2021-2027
PSÚT	Plánu spravedlivé územní transformace Karlovarského kraje
PÚR	Politika územního rozvoje ČR
PZI	příchov zahraničních investic
RAP	Regionální akční plán
RESTART	Strategický rámec / Strategie hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje
REZZO 1 a 2	velké a střední stacionární zdroje znečištění

RIS3 KVK	Regionální inovační strategie Karlovarského kraje
RKI	regionální komunikační infrastruktura
RSK	Regionální stálá konference
SC	specifický cíl
SEA	posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí
SEKM	Systému evidence kontaminovaných míst
SKO	směsný komunální odpad
SO ORP	správní obvod obce s rozšířenou působností
SO2	oxid siřičitý
SRN	Spolková republika Německo
SRR ČR 21+	Strategie regionálního rozvoje ČR na období 2021 – 2027
SŠ	střední škola
SUAS	Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s.
SV / SVL	sociální vyloučení, sociálně vyloučené lokality
SZT / SZTE	soustava zásobování teplem / tepelnou energií
TAČR	Technologická agentura České republiky
TČ	trestná činnost
TEN-T	transevropská dopravní síť
THFK	hrubý fixní kapitál
TOC	celkový organický uhlík
TZL	tuhé znečišťující látky
ÚAP	Územně analytické podklady
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization / organizace pro výchovu, vědu a kulturu, která je součástí Organizace spojených národů
ÚP	úřad práce
ÚZIS	Ústav zdravotnických informací a statistik
VaV	věda a výzkum
VaVal	výzkum, vývoj a inovace
VOŠ	vyšší odborná škola
VŠ	vysoká škola
VTP	vědecko-technický park
ZŠ	základní škola
ZÚR KK	Zásady územního rozvoje Karlovarského kraje
ZUŠ	základní umělecká škola

Seznam literatury a zdrojů

Berman Group. *Mapování hodnotových řetězců firem Karlovarského kraje*. Praha: 2010.

Berman Group. *Vstupní analýza Strategie hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje* [online]. 2016. Dostupné z: http://rskuk.cz/files/Zapis-20160331/prilohy/20160316_Vstupni-analyza-Strategie-hospodarske-restrukturalizace-ULK-MS....pdf

CENIA. *Zpráva o životním prostředí v Karlovarském kraji 2018* [online]. Dostupné z: https://www.cenia.cz/wp-content/uploads/2020/01/KZ_Karlovarsky_naweb.pdf

CzechTourism. *Marketingová koncepce cestovního ruchu 2013–2020* [online]. 2012. Dostupné z: http://www.czechtourism.cz/getmedia/fa20d069-2d8b-4d19-8591-b19083531b33/11_12_13_marketingova_strategie.pdf.aspx

CzechTourism. *Marketingové plány 2017* [online]. 2016. Dostupné z: <http://www.czechtourism.cz/nase-sluzby-pro-vas/marketingovy-plan/>

CzechTourism. *Regionální report Karlovarský kraj*. [online]. 2020.. Dostupné z: <https://tourdata.cz/regionalni-reporty/huz-2020-karlovarsky-kraj/>

ČSÚ. *Demografická ročenka České republiky – 2018* [online]. 2019. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-ceske-republiky-bec10o9r0o>

ČSÚ. *Projekce obyvatelstva České republiky – 2018-2100* [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-ceske-republiky-2018-2100>

ČSÚ. *Projekce obyvatelstva pro jednotlivé kraje do roku 2050* [online]. 2014. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-v-krajich-cr-do-roku-2050-ua08v25hx9>

ČSÚ. *Projekce obyvatelstva v krajích ČR - do roku 2070* [online]. 2019. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-v-krajich-cr-do-roku-2070>

ČSÚ. *Statistická ročenka Karlovarského kraje 2019* [online]. 2015. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-karlovarskeho-kraje-2019>

ČSÚ. *Vývoj obyvatelstva v krajích České republiky – 2018* [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/vyvoj-obyvatelstva-v-krajich-ceske-republiky-2018>

ČSÚ. *Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Karlovarského kraje – 2018* [online]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Documents/koncepce/OZZ_uzemne_energeticka_koncepce.pdf

ERÚ. *Roční zpráva o provozu ES ČR 2018* [online]. 2019. Dostupné z: http://www.eru.cz/documents/10540/4580207/Rocni_zprava_provoz_ES_2018.pdf/1420388b-8eb6-4424-9ad9-c06a57b5326c

Hampl, M. *Geografická organizace společnosti v ČR: transformační procesy a jejich obecný kontext* [online]. Praha: 2005. Dostupné z: <https://www.natur.cuni.cz/geografie/socialni-geografie-a-regionalni-rozvoj/other/files/hampl-geograficka-organizace>

HZS ČR. *Roční zpráva o stavu požární ochrany Karlovarského kraje za rok 2018* [online]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/rocní-zpravy-o-stavu-po-karlovarskeho-kraje.aspx>

Karlovarský kraj. *Aktualizace strategie cyklistiky v Karlovarském kraji na období 2016-2020* [online]. 2015. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Stranky/koncepce/seznam/cyklo_region.aspx

Karlovarský kraj. *Analýza kriminality Karlovarského kraje za rok 2018* [online]. Dostupné z:

https://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Stranky/koncepce/oblast-bezpecnosti/analiza_krimi.aspx

Karlovarský kraj. *Bezpečnostní strategie Karlovarského kraje na roky 2017-2020*. (Návrh - zatím neschváleno)

Karlovarský kraj. *Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Karlovarského kraje 2016 – 2020* [online]. 2016. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Documents/DZ_KVK_7_1_2016.pdf

Karlovarský kraj. *Informační koncepce dle zákona č. 365/2000 Sb., o ISVS, ve znění pozdějších předpisů, 2013-2018*. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/krajsky-urad/Documents/IK_KVK_2013_v_1_1.pdf

Karlovarský kraj. *Koncepce environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty (EVVO) v Karlovarském kraji*. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/zivotni/Documents/OZPaZ_EVVO_Koncepce_EVVO.pdf

Karlovarský kraj. *Koncepce kultury Karlovarského kraje pro období let 2013–2020* [online]. 2013. Dostupné z: <http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Stranky/koncepce/seznam/koncepce-kultury.aspx>

Karlovarský kraj. *Koncepce památkové péče Karlovarského kraje do roku 2020*. (v realizaci)

Karlovarský kraj. *Koncepce rozvoje cestovního ruchu v Karlovarském kraji na období 2018-2023*. 2018 [online]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Documents/koncepce/Koncepce_CR.pdf

Karlovarský kraj. *Koncepce rozvoje lázeňství a balneologie Karlovarského kraje*. 2018 [online]. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Documents/Koncepce_lazenstvi_balneologie.pdf

Karlovarský kraj. *Krajská protidrogová koncepce na roky 2020-2024*. Dostupné z: <http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Stranky/koncepce/strategie.aspx>

Karlovarský kraj. *Plán odpadového hospodářství 2016-2025*. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Stranky/koncepce/oblast-zivotni-prostredi/Plan_odpady.aspx

Karlovarský kraj. *Plán sportu Karlovarského kraje 2018 – 2023*. 2019. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Stranky/koncepce/oblast-skolstvi/Plan_sportu.aspx

Karlovarský kraj. *Program rozvoje Karlovarského kraje 2014-2021*. [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/koncepce-klientsky-orientovana-verejna-sprava-2030.aspx>

Karlovarský kraj. *Regionální profil KVK*. Pracovní materiál zpracovaný v rámci projektu KOMPAS.

Karlovarský kraj. *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Karlovarského kraje pro období 2018-2020*. [online]. Dostupné z: <http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Stranky/koncepce/oblast-socialni/SPRSS.aspx>

Karlovarský kraj. *Územně analytické podklady Karlovarského kraje 2017*. 2018. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/region/uzem_plan/Stranky/UAP-KVK/UAP_Karlovarskeho_kraje.aspx

Karlovarský kraj. *Územní energetická koncepce Karlovarského kraje*. Aktualizace 2017 - 2042 [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/koncepce-klientsky-orientovana-verejna-sprava-2030.aspx>

Karlovarský kraj. *Zásady územního rozvoje Karlovarského kraje po vydání aktualizace č. 1*. 2018. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Stranky/koncepce/oblast-region-rozvoje/UZ_A1_ZUR_KVK.aspx

KPMG. *Analýza kongresového a incentivního segmentu cestovního ruchu* [online]. 2011. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/getmedia/b0959ab5-e153-4442-8923-18428c7f7596/Analyza-kongresoveho-a-incentivniho-segmentu-cesto.pdf?ext=.pdf>

Krajská příloha k národní RIS 3 [online]. 2014. Dostupné z: http://www.kr-karlovarsky.cz/region/Documents/RIS/RIS3_krajska_priloha_Karlovarsky_kraj_2014_04_30_konecna_schvalenaRKVK_ZKVK.pdf

M. Svítek, Postránecký M. a kolektiv: *Města budoucnosti*. Praha: Nadatur, 2018

Ministerstvo zemědělství. *Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky v roce 2018* [online]. 2018. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/lesy/lesnictvi/zprava-o-stavu-lesa-a-lesniho/>

Ministerstvo životního prostředí. *Situační a výhledová zpráva půda*. 2018. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/611976/SVZ_Puda_11_2018.pdf

MMR. *Aktualizace Strategického rámce hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje*. 2020. Dostupné z: [Aktualizace Strategického rámce hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje \(2020\) \[akt. 2020\] | Databáze strategií - portál pro strategické řízení \(database-strategie.cz\)](#)

MMR. *Aktualizace vstupní analýzy Strategického rámce hospodářské restrukturalizace Karlovarského, Moravskoslezského a Ústeckého kraje*, listopad 2019

MMR. *Koncepce rozvoje venkova na programové období 2021-2017*. Dostupné z: https://www.mmr.cz/getmedia/279d5264-6e9e-4f80-ba4a-c15a26144cd0/Koncepce-rozvoje-venkova_202001.pdf.aspx?ext=.pdf

MMR. *Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR na období 2014–2020* [online]. 2013. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/dac4627c-c5d4-4344-8d38-f8de43cec24d/Koncepce-statni-politiky-cestovniho-ruchu-v-CR-na-obdobi-2014-2020.pdf?ext=.pdf>

MMR. *Metodika pro posouzení rozsahu sociálního vyloučení* [online]. Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/metodika-pro-posouzeni-miry-a-rozsahu-socialniho-vyloucení-v-uzemi/>

MMR. *Politika územního rozvoje České republiky, ve znění Aktualizace č. 1, 2 a 3*. Dostupné z: https://www.mmr.cz/getmedia/647ac23c-05f7-469f-a200-af8d3be4e4ae/PUR-CR_ve_zneni_Aktualizaci_c_1_2_3_uplne_zneni.pdf.aspx?ext=.pdf

MMR. *Strategie regionálního rozvoje České republiky na programové období 2021-2027*. Dostupné z: <https://mmr.cz/getmedia/58c57a22-202d-4374-af5d-cbd8f9454adb/SRR21.pdf.aspx?ext=.pdf>

MMR. *Zpráva o rozsahu sociálního vyloučení v Karlovarském kraji*. Praha 2020.

MVCR. *Strategie realizace Smart Administration 2007-2015* [online]. 2007. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/mv/strategie/strategie-realizace-smart-administration-2007-2015>

MVČR. *Koncepce Klientsky orientovaná veřejná správa 2030* [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/koncepce-klientsky-orientovana-verejna-sprava-2030.aspx>

MVČR. *Strategický rámec rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014-2020* [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/strategicky-ramec-rozvoje.aspx>

NÚV. *Vzdělávání a trh práce v krajích ČR* [online]. <http://www.nuv.cz/t/vzdelavani-a-trh-prace-v-krajich-cr-1>

Perlín, R., Kučerová, S., Kučera, Z. *Typologie venkovského prostoru Česka* [online]. 2010. In: *Geografie*, 115, č. 2, s. 161–187. Dostupné z: http://silvie-r-kucerova.cz/texty/Perlin_Kucerova_Kucera2010.pdf.

Presl Jiří. *Drogová závislost: Může být ohroženo i vaše dítě?* MEDICA, 1994

Úřad vlády ČR. *Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období 2016-2020* [online]. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/urad-vlady/strategie/strategie-boje-proti-socialnimu-vyloucení-2016-2020>

Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. *Lázeňská péče 2018* [online]. 2019. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/katalog/zdravotnicka-statistika/lazenska-pece>

